

AFTENSKOLERNE I RØDOVRE

Aftenskolerne mod en ny fortælling, nye målgrupper og nye samarbejder

Rapport / Oktober 2024

Maria Elisabeth Nissen Jensen,
Sanne Slipsager Mogensen &
Henriette S. Bjerrum

Videncenter
for Folkeoplysning

AFTENSKOLERNE I RØDOVRE

Titel

Aftenskolerne i Rødovre. Mod en ny fortælling, nye målgrupper og nye samarbejder.

Forfatter

Maria Elisabeth Nissen Jensen, Sanne Slipsager Mogensen & Henriette S. Bjerrum

Øvrige bidragydere

Nathalie Zahle & Katja Høiriis

Rekvirent

Rødovre Aftenskolesamråd og Rødovre Kommunes Kultur- og Fritidsafdeling

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Luis Alvarez/Getty Images

Udgave

1. udgave, Aarhus, oktober 2024

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.vifo.dk

ISBN

978-87-94468-36-7 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	7
Baggrund og formål.....	8
Notatets opbygning	9
Kort om metode	11
Undersøgelsens hovedresultater	13
Del 1: Aftenskolekursisterne	13
Del 2: Aftenskoleunderviserne.....	14
Del 3: Aftenskolen – et blik udefra	15
Del 4: Potentielle nye og stærkere samarbejder	17
Del 1: Aftenskolekursisterne	19
Kapitel 1: Kursisternes profiler	19
Kapitel 2: Kursisternes trivsel - Hvordan har de det?	23
Kapitel 3: Kursisternes aktiviteter i aftenskolen.....	27
Kapitel 4: Kursisternes bevæggrunde for aftenskoledeltagelse	36
Kapitel 5: Kursisternes relation til aftenskoleunderviseren	47
Kapitel 6: Kursisternes udbytte af at gå i aftenskole.....	49
Kapitel 7: Udfordringer – aktørperspektiv.....	57
Kapitel 8: Udviklingspotentialer målrettet nuværende aftenskolekursister	59
Opsummering af del 1: Centrale pointer om aftenskolekursisterne i Rødovre	60
Del 2: Aftenskoleunderviserne.....	65
Kapitel 9: Aftenskoleunderviserens profil.....	65
Kapitel 10: Aftenskolen som arbejdsplads	68
Kapitel 11: Underviserens relationen til kursisterne.....	72
Kapitel 12: Udfordringer – et blik indefra (underviserperspektiv).....	76
Kapitel 13: Udviklingspotentialer målrettet aftenskoleunderviserne	85
Opsummering af del 2: Centrale pointer om aftenskoleunderviserne i Rødovre.....	86
Del 3: Aftenskolen – et blik udefra	90
Kapitel 14: Fem udvalgte fund – samarbejdspartnerens perspektiv	91
Kapitel 15: Barrierer for deltagelse	96
Kapitel 16: Aftenskolen mod nye målgrupper (idéer fra eksterne aktører)	109

Del 4: Potentielle nye og stærkere samarbejder	115
Kapitel 17: Relationerne tæller	117
Kapitel 18: Løbende kommunikation er vigtig	118
Kapitel 19: De eksisterende samarbejder, kan styrkes	119
Kapitel 20: Nye samarbejdspartnere skal kunne se relevansen i samarbejdet	120
Kapitel 21: Aftenskolerne skal være gode til at fortælle, hvad det er, de kan	121
Kapitel 22: Potentialer for samarbejder	122
Kapitel 23: Når virkeligheden rammer	126
Mod ny fortælling, nye målgrupper og nye samarbejder	127
Litteraturliste	129
Bilagsmateriale	131
Bilag 1: Metode	131
Bilag 2: Supplerende figurer og tabeller	134

Forord

Denne undersøgelse er rekvireret af Aftenskolesamrådet i Rødovre i samarbejde med Rødovre Kommune. Undersøgelsen udføres af Videncenter for Folkeoplysning i tæt samarbejde med den nedsatte styregruppe. Gruppen består af medlemmer fra både aftenskoleområdet og Kultur- og Fritidsafdelingen i Rødovre Kommune.

Samarbejdet er et udtryk for et allerede stærkt afsæt for forandring og udvikling mod en aftenskole for dem, som slet ikke kan forestille sig andet i deres fritidsliv, og dem, som slet ikke kender til den folkeoplysende skoleform.

Videncenter for Folkeoplysning vil først og fremmest gerne sige tak til styregruppen for gode dialoger og konstruktive samtaler om aftenskoleområdet i Rødovre. En særlig tak til Morten Dam Vestergaard, John Kalo og Henning Elmelund for at bidrage med erfaring, engagement og stor interesse i at undersøge udviklingsmulighederne for aftenskoleområdet i Rødovre.

Dernæst vil vi gerne sende en stor tak til de kommunale aktører¹, der både med og uden kendskab til aftenskolerne har sagt ja til at deltage i undersøgelsen. I forlængelse heraf en særlig tak til Rødovregård for at danne rammen for vores kvalitative empiriindsamling.

Vi vil også gerne takke de fire aftenskoler, FOF, IOF, AOF og Gigtskolen, som har deltaget i undersøgelsens anden fase, for hjælp til at få distribueret spørgeskemaer og kontakt til aftenskoleunderviserne.

Undersøgelsen havde ikke været mulig uden de undervisere, som har taget sig tid til at besvare spørgeskemaerne. En særlig tak til de fire undervisere, som stillede op til interview og på den måde tillod, at vi ikke alene fik uddybet spørgeskemabesvarelsenerne, men også drøftet aftenskoleunderviserens rammer og behov mere dybdegående.

Endelig vil vi gerne sende en stor og varm tak til de unge, som stillede op til interview, selvom aftenskole for dem var et abstrakt begreb og et tilbud, de (endnu) ikke bruger. Deres perspektiver har været særligt værdifulde for at komme nærmere forståelsen af aftenskolen 'udefra' og 'blandt unge'.

Tilsammen har alle ovenstående bidraget til, at vi med undersøgelsen er kommet lidt nærmere aftenskolerne i Rødovre og deres samfundsmæssige rolle og betydning, både for dem, som bruger aftenskolen, og dem, som ikke gør.

¹ Herfra bruges 'aktører' om nuværende og potentielle samarbejdspartnere, når vi beskriver dem som samlet felt. Når vi referer til deres individuelle perspektiver, bruges termen 'informant'.

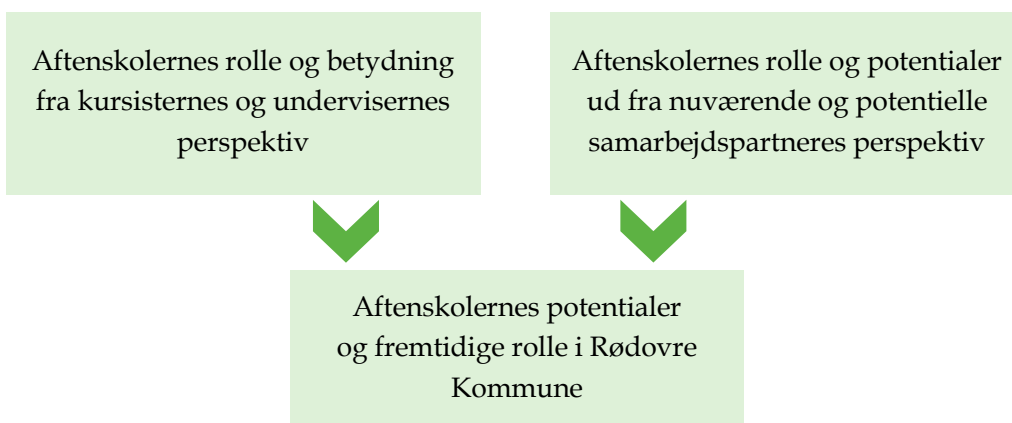
Baggrund og formål

Denne rapport er anden delrapport i en større undersøgelse af aftenskolerne i Rødovre Kommune, som blev indledt i 2023. Den første delrapport tog udgangspunkt i aftenskoleledernes perspektiver på aftenskoleområdet generelle tilstand og udfordringer samt opgørelser fra Rødovre Kommune. Denne anden delrapport går mere i dybden og udvider fokus med perspektiver fra aftenskolekursisterne, underviserne og de kommunale aktører, der er aftenskolernes nuværende eller potentielle samarbejdspartnere.

Tilsammen danner de to rapporter således en 360 graders analyse af aftenskoleområdet i Rødovre, hvor udviklingsperspektiver er et gennemgående blik i analysen.

Formålet med de to undersøgelser er at skabe et vidensbaseret afsæt for udviklingen af aftenskolens aktiviteter, rekrutteringsstrategier, målgrupper og samarbejdsflader, samt at undersøge aftenskolernes i Rødovres samfundsmæssige rolle.

Denne delrapport har tre overordnede fokuspunkter:

Når potentialer gennemgående er i fokus, er det fordi, at perspektiverne fra den første delrapport viste, at der – trods stor glæde ved at levere et godt tilbud til særligt seniorer i Rødovre Kommune – også er et stærkt ønske om at udvide og udvikle mod nye målgrupper i aftenskolerne, så endnu flere får glæde af aftenskolens tilbud.

Blandt de målgrupper, som aftenskolerne ønsker at komme tættere på, er unge, mænd, borgere med anden etnicitet end dansk, borgere i udsatte og sårbare perioder af deres liv og børnefamilier. Flere aftenskoleledere peger i første delrapport på, at en sådan udvikling fordrer et blik på eksisterende og nye samarbejdspartnere, og spørgsmålet 'er der uudnyttede potentialer for aftenskolesamarbejder' har derfor været helt centralt i denne anden fase af undersøgelsen.

I 2015 viste en stor undersøgelse af aftenskoleområdet på landsplan, at den folkeoplysende voksenundervisning allerede dengang stod over for en række udfordringer. Heriblandt nævnes udfordringer med konkurrence fra lignende aktører, få partnerskaber med

kommunerne, ringe brugerindflydelse og manglende synlighed (Hartje, 2015). I 2018 viste en landsdækkende undersøgelse, at en tredjedel af aftenskolerne oplever, at det er svært eller meget svært med konkurrencen fra andre aktører², herunder gratis tilbud fra kommunen som en væsentlig og vanskelig konkurrencefaktor. Det er således på det tidspunkt, den opgave, flest skoler oplever, de er udfordret af (Thøgersen & Bjerrum, 2018a, 123).

En kommune er mange ting, og undersøgelsens første fase understregede, at aftenskolerne er meget tilfredse med samarbejdet med Kultur- og Fritidsafdelingen, mens de oplever, at det kan være svært med andre dele af kommunen. Derfor fokuserer denne rapport også på kommunale aktørers perspektiver, da aftenskolerne oplever, at de er helt centrale samarbejdspartnere for aftenskolerne.

Rapporten ser på de kommunale aktørers kendskab til aftenskolerne, hvilke perspektiver de har på potentielle samarbejder, og hvad de ser af udfordringer i forhold til samarbejdet generelt eller mere specifikt i forhold til bestemte målgrupper.

Hvor første fase af undersøgelsen bidrog med et blik inde fra aftenskolen og ud, har denne undersøgelse hovedsageligt et gennemgående blik udefra og ind på aftenskolen, og på hvordan aftenskolerne selv kan bidrage til, at kendskabet til dem øges, og at vejene til samarbejde med dem bliver tydeligere for flere/andre aktører.

Notatets opbygning

Rapporten er opbygget i fire delanalyser og afsluttes med eftertanker. Konklusionerne er samlet i et overblik under afsnittet 'undersøgelsens hovedresultater'.

Del 1

Første delanalyse fokuserer på aftenskolekursisterne i Rødovre.

Med udgangspunkt i kursisternes besvarelser i det ene af undersøgelsens to spørgeskemaer belyser **kapitel 1** kursisternes profil, herunder køn, alder og beskæftigelse.

Kapitel 2 fokuserer på kursisternes selvvalgte trivsel og aftenskolens betydning for deres hverdagshåndtering.

Kapitel 3 belyser kursisternes aktiviteter, de fag de følger, hvor ofte de gør det samt deres øvrige fritidsaktiviteter.

Kapitel 4 undersøger kursisternes motivation for at gå i aftenskole og deres indgang i aftenskolen.

Kapitel 5 ser nærmere på kursisternes relation til underviseren.

² Figur 62: 'Oplevede udfordringer i hverdagen' (Thøgersen & Bjerrum, 2018a, 120)

Kapitel 6 dykker ned i kursisternes udbytte af at gå i aftenskole.

Kapitel 7 beskriver de udfordringer, eksterne aktører ser relateret til aftenskolens nuværende kursister.

Kapitel 8 afslutter første delanalyse med at beskrive relevante udviklingspotentialer og næste skridt i relation til de nuværende kursister.

De centrale pointer fra delanalyse 1 opsummeres til sidst.

Del 2

Anden delanalyse fokuserer på aftenskoleunderviserne i Rødovre.

Ligesom ved kursisterne beskrives i **kapitel 9** underviserens profil med fokus på deres erfaring, uddannelse, fag og deres motivation for at blive undervisere.

Kapitel 10 analyserer undervisernes oplevelse af aftenskolen som arbejdsplads, herunder deres kommunikation med aftenskolen og det faglige miljø.

Kapitel 11 ser nærmere på undervisernes relation til kursisterne. I forlængelse heraf beskrives analysen af undervisernes forståelse af 'den folkeoplysende voksenundervisning'.

Kapitel 12 beskriver undervisernes oplevede udfordringer omkring deres rammer, vilkår og efteruddannelse.

Kapitel 13 afslutter anden delanalyse med at beskrive relevante udviklingspotentialer og næste skridt i relation til aftenskoleunderviserens virke nu og i fremtiden.

Del 3

Tredje delanalyse fokuserer på 'aftenskolen – et blik udefra'.

Med et blik udefra og ind på aftenskolen beskrives i **kapitel 14** fem udvalgte fund, som udfordrer samarbejdet mellem eksterne aktører og aftenskolerne.

Kapitel 15 belyser centrale barrierer for deltagelse hos de borgere, der ikke deltager i aftenskolen i dag. Fokus er på tre overordnede tematikker: Pris, manglende smidighed og andre fritidsinteresser. Afsnittet beskriver desuden de praktiske barrierer og betydningen af de forforståelser, som informationerne har af aftenskolen.

Kapitel 16 afslutter tredje delanalyse med at samle centrale ideer og udviklingsperspektiver i en tabel, herunder en kort refleksion over begrebet 'skole'.

Del 4

Fjerde delanalyse fokuserer på potentielle nye og stærkere samarbejder og vender blikket fra fokus på udfordringer til, 'hvad der skal til'. Del 4 ser derfor nærmere på fem konkrete perspektiver i følgende kapitler:

Kapitel 17 ser nærmere på relationer, **kapitel 18** ser på kommunikation, **kapitel 19** ser på styrkelse af eksisterende samarbejder, **kapitel 20** ser på aftenskolens relevans, og **kapitel 21** ser på aftenskolens opgave mod at blive mere synlige.

Delanalysen afsluttes med i **kapitel 22** at pege på konkrete samarbejdsideer for fremtiden, men også at belyse den virkelighed, som rammer i et sådant udviklingsarbejde. Ideerne kan inspirere til nye, potentielle skridt og prøvehandlinger mod udviklingen af aftenskolens aktiviteter, rekrutteringsstrategier, og målgrupper gennem nye og stærkere samarbejdsflader.

Rapporten afsluttes med eftertanker: Hvad har vi lært, og hvordan er vi kommet nærmere aftenskolens nye fortælling, nye målgrupper og nye samarbejder?

Kort om metode

Undersøgelsens empiriske grundlag baserer sig på både kvantitative og kvalitative data.

Tekstboks 1: Kvalitativ empiri (interviews)

Samarbejdspartnere

Undersøgelsens kvalitative empiri baserer sig på otte interviews med i alt 12 eksterne³ aktører, som arbejder med de målgrupper, som aftenskolen ønsker at nå, eller som har samme folkeoplysende forpligtelse eller tilbyder aktiviteter, der minder om aftenskolernes.

Underviserne

Derudover er der foretaget individuelle interviews med fire undervisere tilknyttet hver af de fire aftenskoler, som har deltaget i undersøgelsen. Underviserne er foruden deres arbejde som undervisere også blevet spurgt ind til deres relationen til kursisterne.

'Ikke-deltagerne'

For at belyse perspektiver på aftenskolen fra 'ikke-deltagere' er der foretaget et fokusgruppeinterview med fire unge, der endnu ikke bruger aftenskolens tilbud, men har ønsket at medvirke til at skabe viden om, hvad der skal til for, at aftenskolen bliver interessant for dem.

Se uddybende metodiske beskrivelser i bilag 1

³ Med 'eksterne' menes; kommunal eller anden regi udenfor aftenskolen.

Tekstboks 2: Kvantitativ empiri (spørgeskemaundersøgelser)

Undersøgelsens kvantitative del består af en spørgeskemaundersøgelse blandt nuværende kursister og undervisere på fire af Rødovres aftenskoler.

I forbindelse med undersøgelsen er samtlige aftenskoler i Rødovre Kommune blevet tilbudt at medvirke i spørgeskemaundersøgelsen blandt aftenskolens kursister og undervisere. Ud af de ni aftenskoler i kommunen, har fire taget imod tilbuddet.

I alt har 387 ud af 1.531 aftenskolekursister svaret på spørgeskemaet, hvilket svarer til en svarprocent på 25 pct., mens 40 ud af 103 undervisere har besvaret spørgeskemaet, hvilket svarer til en svarprocent på 39 pct.

Se uddybende metodiske beskrivelser i bilag 1

Undersøgelsens hovedresultater

Del 1: Aftenskolekursisterne

Den typiske aftenskolekursist er en kvinde over 60 år (84 pct.), imens mænd er i undertal (15 pct.). Kursisterne er typisk uden for arbejdsmarkedet (f.eks. pension eller efterløn), og blandt de kursister, som er beskæftigede, udgør fuldtidsansatte den største gruppe med 14 pct. af kursisterne. Kursisterne er ofte veluddannede (mellemlang eller lang videregående uddannelse). Den typiske aftenskolekursist deltager primært på ét hold, og i de fleste tilfælde er det bevægelseshold.

Aftenskolenes kursister vurderer overvejende deres helbred som godt, både hvad angår deres mentale og fysiske helbred. Kursisterne er samtidig meget loyale, med 54 pct. som har været aktive i over fem år, og 40 pct. i over ti år. Der kommer også nye kursister til aftenskolerne. 23 pct. angiver netop, at de har været aktive i mindre end to år.

Selvom den typiske aftenskolekursist har et godt selv vurderet helbred og en mellemlang eller lang uddannelse, rummer aftenskolerne også deltagere med særlige behov. 32 pct. af respondenterne oplever, at de går på hold, som er tilpasset en særlig målgruppe (f.eks. gigtpatienter m.v.). Opfattelsen af, hvad det vil sige, at et hold er tilpasset en særlig målgruppe, kan dog variere kursisterne, aftenskolerne og kommunen imellem.

Kursister på hold for særlige målgrupper vurderer deres helbred lavere end de øvrige kursister, men deres udbytte af at deltage i undervisningen ser ud til at være større end de øvrige kursisters. De oplever i højere grad, at de er blevet bedre i stand til at håndtere hverdagens udfordringer og er blevet mere engagerede i samfundet af at gå i aftenskole. Deres motivation for at tilmelde sig hold på aftenskolen er i højere grad end øvrige kursister inspireret af venner/bekendte, sociale medier og af henvisning/anbefaling fra læge/fysioterapeut.

Særligt trykte programmer er en effektiv måde for kursisterne (primært kvinder) at høre om tilbuddene på, men anden inspiration er også virksomhedsfuld.

Det er særligt ønsket om at lære nyt eller kendskabet til aftenskolens underviser, der inspirerer kursisterne til at deltage i aftenskolen. Derudover motiveres de i høj grad af at forbedre deres helbred eller lære nye færdigheder. Dette er også faktorer, som kursisterne nævner som væsentlige årsager til at gå i aftenskole. Kursisterne peger nemlig på, at de væsentligste årsager til at gå i aftenskole er at forbedre deres fysiske helbred, lysten til at lære nyt og at få motion.

Generelt er kursisterne overvejende tilfredse med stemningen, undervisningen og muligheden for at få plads på de hold, de ønsker. 71 pct. svarer, at de ingen ønsker har til forbedringer. Det er meget vigtigt for dem, at underviseren er fagligt dygtig (80 pct.), og at denne er god til at tilrettelægge undervisningen (54 pct.). 80 pct. går glade hjem, og 54 pct. siger,

de har lært noget, de kan bruge i fritiden. 39 pct. oplever, at de er en del af et fællesskab. Endelig er der mange, der oplever at kunne håndtere de udfordringer, de møder i hverdagen, bedre.

Centrale udfordringer og udviklingspotentialer (del 1)

Alderssammensætningen er både en styrke og et element, der gør, at aftenskolen får et meget klassisk udtryk som et tilbud primært til ældre kvinder. Profilen afspejler også et behov for et bredere tilbud ifølge eksterne aktører. Det rummer samtidig nogle udfordringer at skulle mixe aldersgrupper.

Specialundervisning kræver særlige rammer, f.eks. meget plads. Der er behov for partnerskaber, f.eks. med sundhedscentre, bosteder og plejehjem, for at imødekomme dette behov.

Økonomi er en barriere for visse grupper. Blandt de af undersøgelsens kursister, som angiver, at de måske ikke eller slet ikke forventer at fortsætte i aftenskole næste år, angiver 25 pct., at en af årsagerne hertil er, at det er blevet for dyrt.

Blandt de grupper, der går i aftenskole, er de fleste omfattet af tilskudsordninger (f.eks. pensionist, efterløn m.v.). Kan disse ordninger tilmed målrettes f.eks. familier, skilte, grupper (f.eks. mænd) m.v., når man potentielt flere borgere med aftenskolens tilbud.

Del 2: Aftenskoleunderviserne

Den typiske aftenskoleunderviser er kvinde over 60 år, som er bosiddende i København, Rødovre, Frederiksberg eller Hvidovre Kommune. Hun er veluddannet, og hun har mange års erfaring (53 pct. har mere end ti år). Størstedelen af underviserne ønsker at fortsætte deres arbejde i aftenskolen. De fleste undervisere underviser i bevægelsesfag og dernæst manuelle fag.

Aftenskoleunderviserne motiveres af, at det er noget, 'de brænder for', af at arbejdet med motiverede voksne, samt af selv at kunne tilrettelægge deres arbejdsliv. Langt hovedparten af underviserne (66 pct.) er tilfredse og glade for deres job. Flere af underviserne har gode erfaringer med samarbejdet med aftenskolen og oplever stor fleksibilitet, ligesom de også selv er fleksible. Over halvdelen af underviserne oplever opbakning, men oplever ikke sparringsmuligheder i helt samme udstrækning. Over halvdelen oplever ikke, at aftenskolen sørger for efteruddannelse (25 ud af 39).

Kursisternes feedback betyder meget for underviserne. Flere er også opmærksomme på kursisterne, f.eks. hvis de ikke dukker op. Den folkeoplysende undervisning beskriver de mere konkret som:

- Bred viden, træning og færdigheder til befolkningen som øger trivsel, lyst og evne til at tage ansvar i eget liv
- Frihed til selv at definere hvordan man underviser

- Fællesskab, samvær og åbent for alle, herunder at kunne differentiere undervisningen.

Centrale udfordringer og udviklingspotentialer (del 2)

Underviserne peger på to centrale udfordringer: 1) forhold omkring ansættelse og løn samt 2) forhold omkring efteruddannelse. Ansættelse og løn kan opleves som en logistik opgave at få til at gå op (et 'kludetæppe'), og lønnen svarer ikke til den tid, de bruger, ligesom vilkår omkring sygdom og pension er utilfredsstillende.

Godt halvdelen (26 ud af 40) har ikke taget uddannelse målrettet rollen som aftenskoleunderviser, efter de blev undervisere. Hvis de tager uddannelse, er det målrettet faget/aktiviteten. Flere finder dog selv uddannelse og synes også, det er vigtigt. Men mange kender ikke muligheden.

Fremadrettet vil det være centralt at fastsætte og styrke strukturer (samt kultur) for løbende dialog mellem aftenskolen og underviseren samt sikre tydelighed fra aftenskolen til underviseren om, hvilke efteruddannelsesmuligheder der er til stede, og opfordre til introduktionskurser som folkeoplysende underviser. Der kan potentielt etableres samarbejder med kommunale aktører omkring efteruddannelse til aftenskoleunderviserne mod specifikke målgrupper.

Del 3: Aftenskolen – et blik udefra

Afsnittet har overordnet fokus på de udfordringer, eksterne aktører ser, når de reflekterer over aftenskolerne. I afsnittet identificeres fem udvalgte fund på baggrund af det kvalitative materiale. Fundene udgør de overordnede udfordringer, som aktørerne udefra ser mod et nyt og styrket samarbejde med aftenskolerne:

- Manglende kendskab til og forståelse for, hvad aftenskoler er og kan
- Manglende tid til at få overblik over aftenskoleområdet tilbud
- Manglende tillid til, at aftenskolen kan rumme specifikke målgrupper
- En præference for andre tilbud, som de kender, og som i flere tilfælde er billigere for borgerne
- En forståelse af aftenskolen som 'et bedaget' koncept. En holdning om at andre aktører tilbyder f.eks. ungegruppen noget, de efterspørger, og aftenskolerne i denne optik ikke har samme målrettet tilbud til unge.

I forlængelse heraf identificeres ni udfordringer som aftenskolerne har i sammenligning med andre aktører.

1. Andre aktører kan tilbyde en anden grad af fleksibilitet i medlemskabet, ligesom prisen i flere tilfælde er billigere eller gratis
2. Andre aktører har i højere grad end aftenskolerne undersøgt, hvad målgrupperne (f.eks. unge) ønsker
3. Kommunale aktører har nemmere ved at indgå samarbejder på tværs af kommunen end med tredjepartsaktører som f.eks. aftenskoler

4. De steder, hvor aftenskolerne faktisk er en del af tilbuddet, er det ikke tydeligt for hverken aktørerne eller borgerne
5. De kommunale aktører har ikke tænkt aftenskolen ind som efterværn (f.eks. efter kronikerforløb)
6. De kommunale aktører kan tilgå andre platforme end aftenskolerne (f.eks. AULA) og er til stede på skolerne, hvorfor de bliver mere synlige
7. De tilbud, hvor det giver god mening, at aftenskolerne har samarbejde, har de ikke selv budt sig til
8. Andre aktører har måske selv tilbud, der minder om aftenskolernes, og er også udfordret på f.eks. at nå nye målgrupper
9. Andre aktører har måske selv lignende tilbud og nemt ved at nå nye målgrupper og dermed mindre interesse i nye samarbejder.

Der ses endvidere en række deltagelsesbarrierer for dem, der aktuelt står udenfor aftenskolen tilbud (så som unge, borgere med anden etnisk oprindelse end dansk, borgere med udsathed og visse grupper af handicappede eller kronisk syge). Disse relaterer sig til pris, tilmeldingsstrukturer samt interesse og fritidsmønstre hos førnævnte borgere.

Centrale udviklingspotentialer (del 3)

Et centralt udviklingspotentiale set udefra er aftenskolehold, der i højere grad end i dag er tæt på borgeren geografisk.

I forhold til udsatte borgere er det centralt, at aftenskolerne kommer til at møde dem, ligesom en ensomhedsstrategi, der involverer aftenskolerne, kan bringe aftenskolen nærmere disse grupper. Aftenskolen skal ikke blot være efterværn med også før en anden sundhedsfaglig indsats.

Andre udviklingspotentialer inkluderer målrettede tilbud, som bringer generationer sammen, sommeraftenskole og klippekortsordninger.

Aftenskolerne skal være til stede på SoMe i langt højere grad, f.eks. på TikTok foreslår de unge. Samtidig kan en tilstedeværelse på ungdomsuddannelserne og kontakt til UU vejledere hjælpe dem med at blive mere synlige i forhold til unge. I den forbindelse kan de også bruge rollemodeller (andre unge), som går i aftenskole og vil fortælle om det.

Der er også et potentiale ved i højere grad at betone aktiviteten/faget og målrette navnet til den målgruppe, man gerne vil nå, ved at bruge deres 'sprog' (jf. 'space') og betone det 'ikke-institutionaliserede' og mere frie, der kendetegner folkeoplysningen og aftenskolen.

Del 4: Potentielle nye og stærkere samarbejder

Undersøgelsen finder fem centrale skridt mod nye og stærkere samarbejder:

- Sæt fokus på de personlige relationer
- Styrk kommunikationen med samarbejdspartnerne
- Byg videre på de eksisterende samarbejder og netværk
- Gør det klart for nye samarbejdspartnere hvorfor samarbejdet er relevant
- Aftenskolerne skal blive ved med at fortælle, hvad de kan.

Konkrete samarbejdsidéer

Resultaterne her peger også på, at skal man tænke samarbejder ind i et større udviklingsperspektiv, bør man vælge de strategisk vigtigste samarbejder. Det kræver et stort og kontinuerligt arbejde at få samarbejder til at resultere i nye målgrupper og mere aktivitet. Del 4 runder af med informanternes idéer til nye samarbejder. Der er både konkrete forslag, hvor informanterne selv kan spille ind og mere løse idéer til inspiration.

Fag

En udvidelse af aftenskolernes arbejde med hold for målgrupper, der har brug for en særlige hensyn, kunne være et godt sted at starte. Det kan være særlige ryghold, genoptræning eller andre nicheområder. En god idé kunne være at supplere det med generel viden om sundhed og livsstil.

Nye tanker

Integrationsrådet ønsker at arbejde videre med at sikre bedre repræsentation af borgere med anden etnisk baggrund i aftenskolen. F.eks. kunne aftenskolerne deltage på Mangfoldighedsdagen eller sikre, at kataloget i højere grad henvender sig til en bredere etnisk gruppe.

Bibliotekerne kan i højere grad gøre opmærksom på aftenskolens tilbud, og musikskolen kan bidrage med videreuddannelse til undervisere inden for musik.

Og kunne aftenskolen komme ud på nye steder, f.eks. SFO, plejehjem, 'Mod på trivsel' satsningen, Medborgerhuset Islev og Kærerne?

A photograph of a group of elderly people, primarily women, in a yoga or meditation class. They are sitting on mats, with their eyes closed and hands resting on their knees. The background is a bright, softly lit room with light-colored curtains. The focus is on a woman in the foreground with short, light-colored hair and a dark blue top. Other people are visible in the background, slightly out of focus.

DEL 1:
AFTENSKOLEKURSISTERNE

Del 1: Aftenskolekursisterne

I denne del af rapporten ser vi nærmere på aftenskolekursisternes profiler. I undersøgelses fase 1 blev det via aftenskolernes egne opgørelser tydeligt, at kvinder over 60 år udgør en stor andel af aftenskolernes kursister. Det er derfor interessant at dykke yderligere ned i, hvem kursisterne er, og hvordan de oplever aftenskolens tilbud. Det vil give os grundlag for at forstå aftenskolens betydning for dem og for at foreslå nye muligheder for at tiltrække andre målgrupper, herunder mænd. I del 1 er det centrale fokus dermed aftenskolekursisternes perspektiver på, hvilken rolle og betydning aftenskolerne i Rødovre Kommune har for dem, samt hvilket udbytte de får af at gå i aftenskole.

Kapitel 1: Kursisternes profiler

Allerede i undersøgelsens første fase pegede aftenskolernes egne opgørelser på, at den typiske aftenskolekursist er en kvinde over 60 år (Jensen et. al., 2023, 10). Dette billede understøttes af resultater fra spørgeskemaundersøgelsen blandt kursisterne, som viser, at den typiske aftenskolekursist er en kvinde på 68 år med en mellemlang videregående uddannelse.

Kursisternes køn og alder

Hovedparten af aftenskolekursisterne er som nævnt kvinder. Hele 84 pct. af kursisterne i undersøgelsen er kvinder, mens kun 15 pct. er mænd (se tabel 1 nedenfor), hvilket bekræfter billedet fra undersøgelsens fase 1 (Jensen, et. al, 2023, 28). Det tyder dermed på, at aftenskolernes oplevede udfordringer med at rekruttere mænd (Jensen et. al., 2023, 37-38) også afspejles i denne undersøgelses respondentgruppe.

Denne kønssammensætning gør sig også gældende på tværs af de forskellige aftenskoler. Dog ses AOF at have en lidt højere andel mandlige kursister end de øvrige aftenskoler (se bilag 2, figur 48).

Tabel 1: Køns- og aldersfordeling for aftenskolekursister i Rødovre kommune

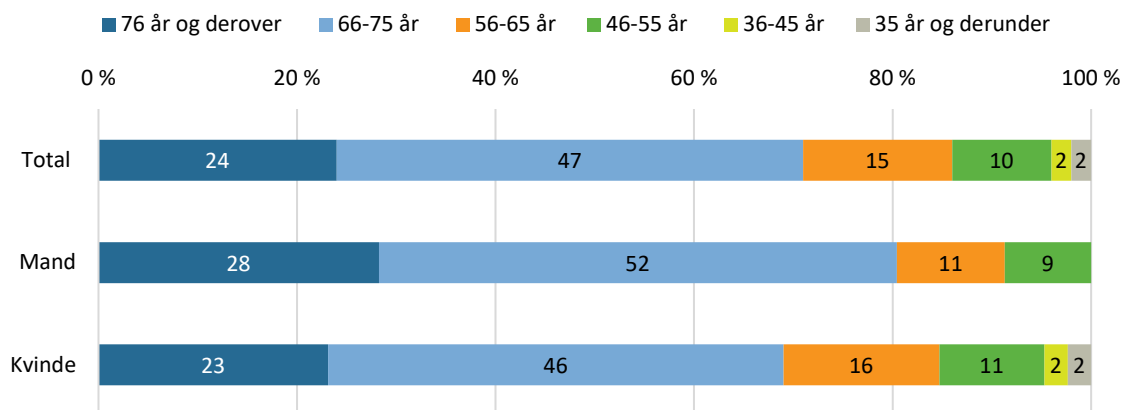
		Antal	Procent
Køn	Kvinder	254	84,4
	Mænd	46	15,3
	Andet	1	0,3
Alder	35 år eller under	7	2,3
	36-45 år	6	2
	46-55 år	31	10,3
	56-65 år	45	15
	66-75 år	140	47
	76 år eller derover	72	24

Deltagernes gennemsnitsalder er 68 år, hvilket er noget højere end den landsdækkende gennemsnitsalder for aftenskolekursister på 59,3 år, som en landsdækkende undersøgelse fra 2015 fandt (Ibsen, Østerlund & Quist 2015). Den høje gennemsnitsalder hos kursisterne i

Rødovre fremgår tydeligt i figur 1 nedenfor, hvor det kan ses, at 71 pct. af kursisterne er 66 år⁴ eller derover.

Gennemsnitsalderen blandt kursisterne i Rødovre Kommune er også noget højere sammenlignet med tidligere undersøgelser lavet i Aalborg og Vordingborg Kommuner. I Aalborg kommune var gennemsnitsalderen på 59,9 år (Bjerrum & Thøgersen, 2016, 42), mens den i Vordingborg kommune var på 61,6 år (Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 40).

Figur 1: Kursisternes alder (pct.)

Figuren viser kursisternes aldersmæssige sammensætning samlet og fordelt på køn (pct.). n: Totalt: 302, kvinder: 255, mænd: 46. Køns-kategorien 'Andet' er udeladt af undersøgelsen grundet meget få respondenter. Derfor summerer antallet af mænd og kvinder ikke 100.

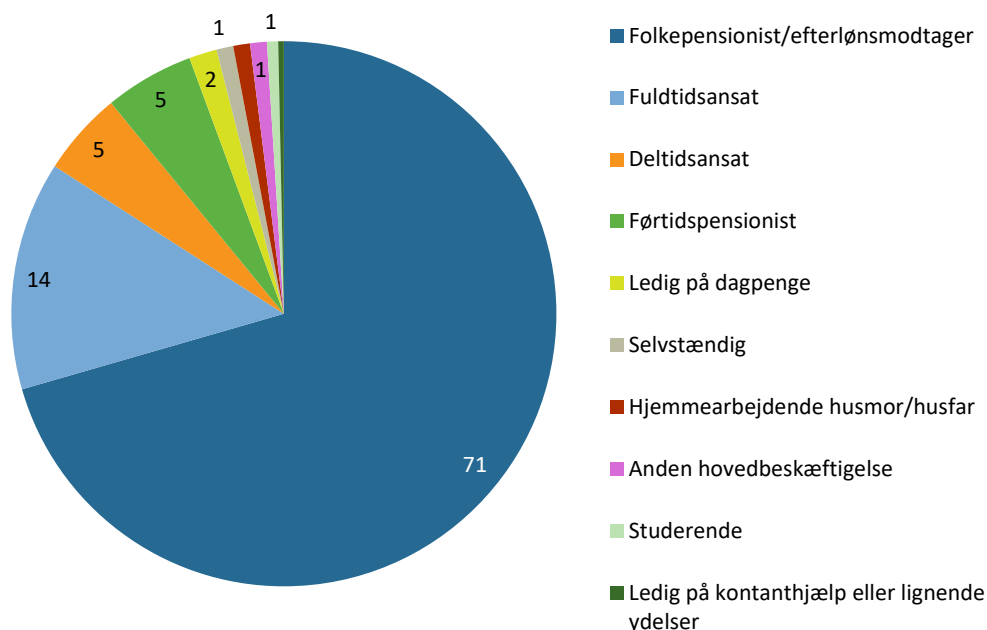
Yderligere er det interessant, at gennemsnitsalderen for mandlige deltagere er en smule højere end for aftenskolerne kvindelige deltagere. Mens gennemsnitsalderen for mændene er 70 år, er den for kvinder 67 år. Denne forskel kan skyldes, at kvinder ses repræsenteret fra alle aldersgrupper, mens de yngste mandlige respondenter er mellem 46-55 år. Det tyder dermed på, at aftenskolerne, ud over at være udfordret på at tiltrække mænd generelt, også har svært ved at tiltrække yngre mænd.

Kursisternes beskæftigelse og uddannelsesniveau

Den høje alderssammensætning harmonerer også med billedet af kursisternes beskæftigelsesprofil. Langt størstedelen af de deltagende aftenskolekursister er uden for arbejdsmarkedet. Som figur 2 nedenfor illustrerer, angiver 71 pct. af aftenskolekursisterne, at de er pensionister eller efterlønsmodtagere. Af de kursister, som er beskæftigede, udgør fuldtidsansatte den største gruppe med 14 pct. af kursisterne. Analysen viser, at den største andel af disse kursister deltager på bevægelsesfag eller manuelle fag (se bilag 2, figur 49).

⁴ 66 år er den nedre grænse for de to aldersintervaller, som langt størstedelen af deltagerne befinder sig i. 68 år er gennemsnitsalderen på tværs af alle respondenter og er udregnet med afsæt i alle respondenternes aldre.

Figur 2: Kursisternes hovedbeskæftigelse (pct.)

Figuren viser, hvilken hovedbeskæftigelse kursisterne har (pct.). n: 301.

Det er interessant, at 14 pct. af kursisterne angiver at være fuldtidsansatte, idet det i flere af interviewene fremgår, at aftenskolernes tilbud kan være svære at få til at passe med samtidig fuldtidsbeskæftigelse. En kommunalpolitisk aktør fortæller f.eks., at aftenskolernes tilbud ifølge hende ikke henvender sig til erhvervsaktive, hvilket hun ser som en central udfordring for aftenskolerne:

”Men når man ser deres katalog, så synes jeg jo også, så er det ikke henvendt til os, der er erhvervsaktive. (...) Der er mange tidspunkter [i dagstimerne, red.]... Og det kan jeg godt forstå, at der også er. Fordi vi har et stort segment, der gerne vil have det i dagtimerne. Dem skal vi jo ikke forlade, synes jeg. Men man kunne godt udbygge måske, hvis man kunne få det til at være mere hensigtsmæssigt i forhold til de erhvervsaktive.”

Interview med politisk aktør

Vi vil behandle udfordringerne mere dybdegående i del 3, men det er interessant at dykke ned i, hvilke faktorer der er essentielle for de erhvervsaktives deltagelse i aftenskolen. Det kan bidrage til at nuancerer aftenskolernes forståelse af, hvad der er vigtigt for denne gruppe, og hvad der kan få dem til at deltage.

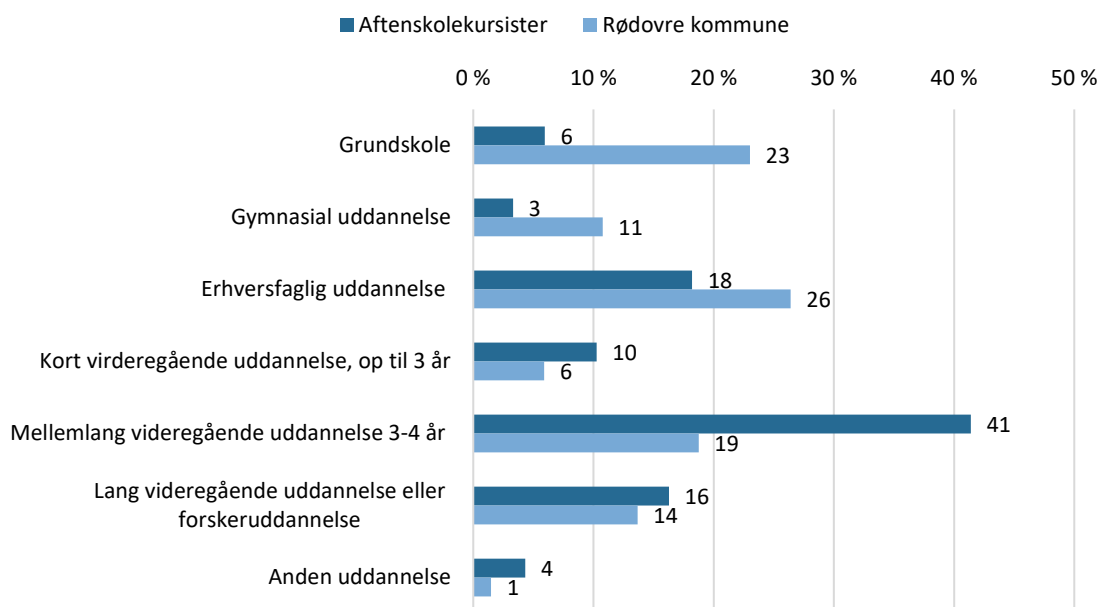
Flere faktorer kan bidrage til, at de erhvervsaktive kan få tilbuddene til at passe ind i deres hverdag. Analysen viser blandt andet, at 85 pct. af de erhvervsaktive kursister ingen hjemmeboende børn har, hvilket kan betyde, at de har mere fleksibilitet i hverdagen til at deltage i aftenskolernes tilbud. Derudover har 59 pct. af de erhvervsaktive under 15 minutters transporttid til aftenskoletilbuddet, hvilket harmonerer med at 76 pct. prioriterer, at

undervisningen ligger tæt på deres bopæl eller arbejdsplads. 90 pct. deltager i undervisning efter kl. 16.00, hvilket passer godt med en almindelig arbejdsdag.

Det tyder dermed på, at aftenskolerne allerede har tilbud, som imødekommer nogle behov hos de erhvervsaktive. Der kan dog være et potentiale for at tiltrække flere erhvervsaktive, hvis aftenskolerne arbejder med at udbyde flere tilbud, der er tilpasset en almindelig arbejdsdag, og som er mere lokalt tilgængelig.

Som nævnt tidligere viser undersøgelsen, at den typiske aftenskolekursist i Rødovre er veluddannet med en mellemlang videregående uddannelse. Dette billede tydeliggøres i figur 3 nedenfor, som viser, at det overvejende er veluddannede borgere, som er brugere af aftenskolerne i kommunen.

Figur 3: Uddannelsesniveau blandt kursister sammenlignet med borgere i Rødovre Kommune generelt (pct.)

Figuren viser, hvilken uddannelsesmæssig baggrund kursisterne har (pct.). Kilder: Kursistundersøgelsen (n: 302) og <https://www.statistikbanken.dk/20139>. Uddannelseskategorierne i de to opgørelser er ikke fuldt ud sammenlignelige. Kategorien 'Bacheloruddannelser' i opgørelsen for Danmarks Statistik indgår her i kategorien 'Mellemlang videregående uddannelse'. Kategorien 'Adgangsgivende uddannelsesforløb' i opgørelsen for Danmarks Statistik og 'Specialuddannelse/arbejdsmarkedsuddannelse (AMU)' fra undersøgelsen indgår her i kategorien 'Anden uddannelse'. Endelig er kategorien 'Uoplyst mv.' fra Danmarks Statistik opgjort som 'Anden uddannelse'. Ved sammenligning skal der tages højde for, at kursisternes alderssammensætning adskiller sig fra alderssammensætningen i befolkningen som helhed. I opgørelsen af uddannelsesniveautet i Rødovre Kommune indgår aldersgruppen 15-69 år.

Selvom langt de fleste af undersøgelsens kursister har en længere uddannelse, ser vi også, at tilbuddene når ud til personer med kortere uddannelser. Den gruppe er dog ikke særlig stor, hvorfor der kan være et uudnyttet potentiale for at tiltrække flere kursister med kortere uddannelsesbaggrunde. Aftenskolerne kan potentielt målrette tilbuddene mod andre uddannelsesgrupper, idet flere af aftenskolerne har tilbud af mere praktisk karakter, som f.eks. har erhvervsuddannelsernes fokus.

Den samme tendens ses, når vi sammenligner aftenskolekursisterne med Rødovre Kommunes samlede befolkning. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at alderssammensætningen i undersøgelsen adskiller sig fra kommunens generelle aldersfordeling, da kommunens aldersfordeling dækker alle kommunens borgere i alderen 15-69 år. I denne undersøgelse er der færre yngre deltagere, end der er i kommunens samlede befolkning, hvilket kan påvirke sammenligningen af uddannelsesniveau. Det er derfor vigtigt at huske på denne forskel, når resultaternes sammenlignes.

Fordelingen af aftenskolekursisters uddannelsesniveau er i god overensstemmelse med tidligere undersøgelser lavet i Aalborg og Vordingborg Kommuner (Bjerrum & Thøgersen 2016, 42; Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 40). Undersøgelsen lavet i Aalborg Kommune finder netop, at 56 pct. af kursisterne har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, mens dette tal er 60 pct. for kursisterne i Vordingborg Kommune.

Kapitel 2: Kursisters trivsel - Hvordan har de det?

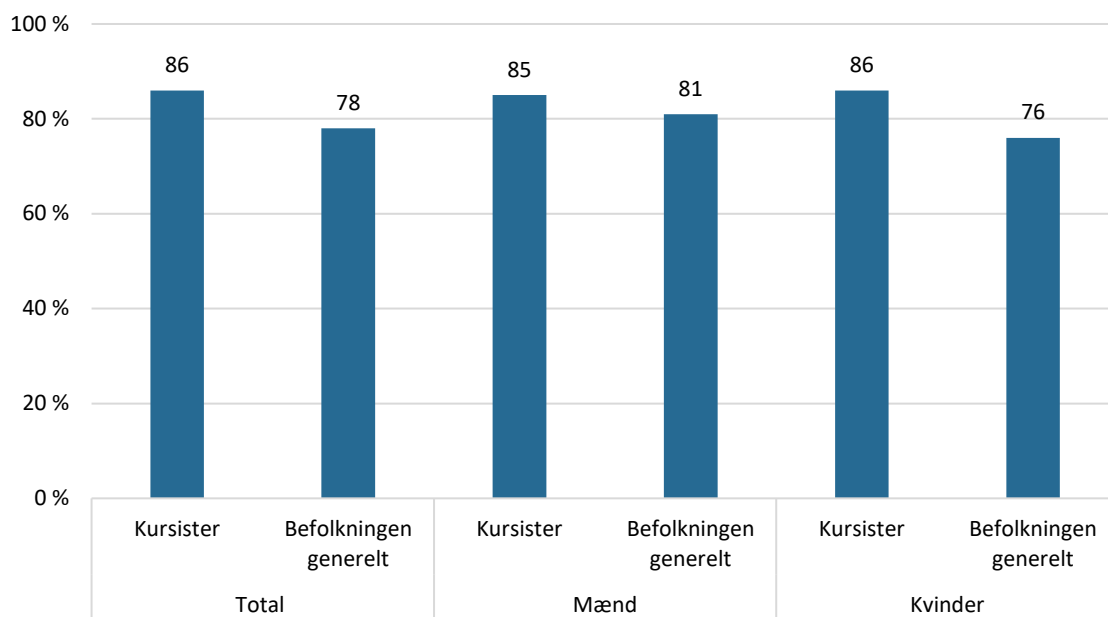
Trivsel og mental sundhed er meget subjektive begreber, og det kan derfor være svært at måle dette. I undersøgelsen har vi spurgt til kursisters selvvalgte velvære ved at måle på følgende tre parametre:

- 1) Kursisters selvvalgte helbred alt i alt
- 2) Kursisters indplacering på WHO's trivselsindeks
- 3) Kursisters selvvalgte fysiske helbred og formåen (kun blandt kursister over 65 år).

Når kursisterne skal vurdere deres helbred alt i alt, tyder besvarelsene på, at aftenskolekursisterne overordnet set oplever at have et godt helbred. Langt flertallet af kursisterne (86 pct.) vurderer deres helbred som godt, vældig godt eller fremragende, mens kun en lille andel på 13 pct. vurderer det til at være mindre godt, og under 0,5 pct. vurderer det til at være dårligt.

Kursisters selvvalgte helbred ligger gennemsnitligt lidt højere end befolkningens som helhed, hvilket afspejles i figur 4 nedenfor. Mens mændenes selvvalgte helbred synes at ligge tæt på befolkningens som helhed, ses det, at undersøgelsens kvinderne vurderer deres helbred bedre end den kvindelige del af befolkningen som helhed.

Figur 4: Selvvurderet helbred blandt kursister sammenlignet med den danske befolkning (pct.)

Figuren viser kursisternes besvarelser på spørgsmålet: "Hvad synes du om dit helbred alt i alt?", og inkluderer kun kursister der har svaret 'fremragende', 'vældigt godt' eller 'godt'. n: Total: 301, kvinder: 254, mænd: 46. Køns kategorien 'andet' er udeladt grundet meget få respondenter – derfor summere samlet antal mænd og kvinder ikke totalen. Tal for befolkningens selvvurderede helbred er taget fra Danskernes Sundhed 2024.

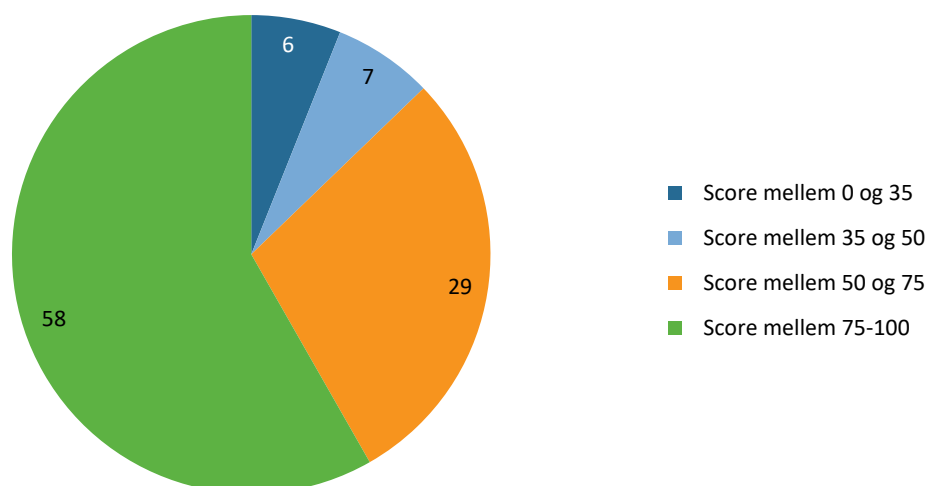
Det høje selvvurderede helbred kan ses i lyset af kursisternes høje uddannelsesniveau, som vi fra andre undersøgelser ved har en betydning for niveauet i det selvvurderede helbred. Jo højere uddannelsesniveau, desto bedre selvvurderet helbred (Danskernes Sundhed 2023). Samtidig ved vi fra en anden undersøgelse (Danskernes Sundhed 2023), at kvinder generelt vurderer deres helbred lavere end mænd. Eftersom kvinder er overrepræsenterede i denne undersøgelse, kan deres lavere helbredsvurdering trække i en retning, der modsigger den positive effekt, som uddannelsesniveauet kan forventes at have.

Kursisternes mentale trivsel er yderligere blevet målt med afsæt i WHO's anerkendte trivselsindeks. Trivselsindekset anvendes som et mål for positiv livskvalitet og trivsel og spørger ind til fem forskellige udsagn, som måler på positive aspekter af psykisk velbefindende. Kursisternes svar omregnes til et indeks, som samlet set er et udtryk for kursisternes mentale sundhed og trivsel⁵.

Som det ses i figur 5 nedenfor, har mere end halvdelen (58 pct.) af kursisterne en samlet trivselscore på mellem 75-100, hvilket indikerer en meget høj trivsel.

⁵ Udsagnenes svarkategorier har hver en værdi, og summen af disse værdier på alle fem udsagn ganges med 4, hvorefter man vil få en værdi mellem 0 (værest tænkelige trivsel) og 100 (bedst tænkelig trivsel) (Sundhedsstyrelsen).

Figur 5: Kursisternes trivsel – WHO's trivselsindeks (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Nedenstående fem udsagn handler om, hvordan du har haft det gennem de seneste to uger. Sæt venligst et kryds i den kasse, der bedst angiver, hvor stor en del af tiden det pågældende udsagn er rigtigt for dig. (Sæt et kryds i hver række)". Udsagnene lyder: "Jeg føler mig rolig og afslappet", "Jeg føler mig energisk og aktiv", "Når jeg vågner op, føler jeg mig frisk og udhvilet", "Min hverdag er udfyldt med ting, som interesserer mig" og "Jeg er humørmæssigt vel til mode". For hvert udsagn har kursisterne skulle vurdere på en skala fra 'på intet tidspunkt (0)' til 'hele tiden (5)'⁶. n: 297.

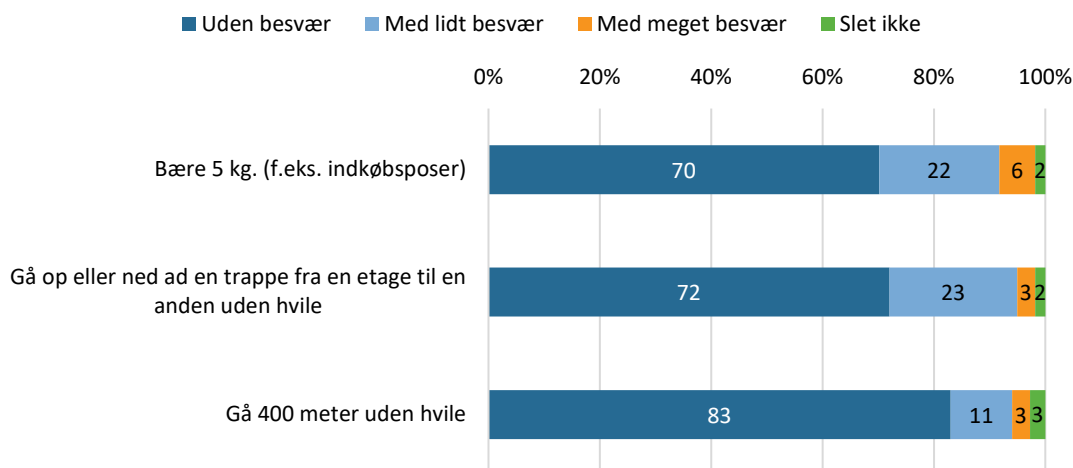
Analysen viser, at aftenskolens kursister har en gennemsnitsscore på 70,6, hvilket er lidt højere end gennemsnitsscoren for den danske befolkning, som ligger på 68 (Sundhedsstyrelsen). Forskellen er relativ lille, men kan, ligesom vi så tidligere omkring helbred, skyldes, at flertallet af undersøgelsens kursister har et relativt højt uddannelsesniveau (Dan-skernes Sundhed, 2023).

Det er imidlertid værd at bemærke, at aftenskolerne også rummer kursister, som har udfordringer med deres mentale sundhed og trivsel. Lidt over 10 pct. har en score på under 50, hvilket ifølge indekset karakteriserer mennesker med let depression (Sundhedsstyrelsen).

Når det kommer til kursisternes fysiske formåen og helbred, viser analysen, at kursisterne i høj grad er i stand til at udføre daglige aktiviteter uden større vanskeligheder, hvilket indikerer, at de overordnet set har et godt funktionsniveau (se figur 6 nedenfor).

⁶ Udsagnenes svarkategorier har hver en værdi, og summen af disse værdier på alle fem udsagn ganges med 4, hvorefter man vil få en værdi mellem 0 (værest tænkelige trivsel) og 100 (bedst tænkelig trivsel) (Sundhedsstyrelsen)

Figur 6: Kursisternes evne til at klare dagligdagsaktiviteter (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "I hvilket omfang kan du klare nedenstående aktiviteter? (Sæt ét kryds i hver række)". n: 217.

Spørgsmålene i figur 6 er stillet, så de er sammenlignelige med Ældreprofilens⁷ spørgsmål til borgernes funktionsniveau. Sammenligner man de respondenter, der er over 65 år, med landsgennemsnittet i Ældreprofilen, tyder det på, at kursisternes funktionsniveau er langt bedre. Ser man på kvinder, som er mest fremtrædende i undersøgelsen, svarer 67 pct. af dem, at de uden besvær kan bære fem kilo. På landsplan er det kun halvdelen af kvinderne over 65 år, der er i stand til det. 72 pct. af kvinderne over 65 år svarer, at de kan gå op og ned ad trapper uden besvær, mens det på landsplan blot er 59 pct. Tilsvarende angiver 82 pct. af respondenterne, at de kan gå 400 meter uden hvile, mens andelen på landsplan er 65 pct.

Forskellene mellem de mandlige deltagere over 65 år og landsgennemsnittet på de tre funktioner viser et lignende billede (se tabel 8 i bilag 2). Igen må der imidlertid tages forbehold for, at det er relativt få mænd, der deltager i undersøgelsen.

Det ser således ud til, at deltagerne holder sig aktive og formår at fastholde et højere funktionsniveau end landsgennemsnittet i samme aldersgruppe. Kapitel 3 nedenfor viser blandt andet, at 62 pct. også dyrker sport/motion i andre regi. Tallene kan således ikke udelukkende tilskrives deltageres aftenskoleaktivitet. I et sundhedsfremmeperspektiv kan det imidlertid være fint at have for øje, at der er et udbytte, som deltagerne ikke nødvendigvis selv er klar over.

⁷ Ældres sundhed og trivsel (sst.dk)

Ifølge ældreprofilen svarer 75 pct. af mænd over 65 år, at de uden besvær kan løfte 5 kg, 70 pct. svarer, at de uden besvær kan gå op og ned ad en trappe, og 71 pct., at de uden besvær kan gå 400 meter uden hvile. Alle funktionsniveauer falder med alderen.

Kvindes funktionsniveau er gennemsnitligt noget dårligere end mænds, når de er over 65. 50 pct. af kvinderne svarer, at de uden besvær kan løfte 5 kg, 59 pct. svarer, at de uden besvær kan gå op og ned ad en trappe, og 65 pct., at de uden besvær kan gå 400 meter uden hvile.

Kilde: Ældreprofilen, Sundhedsstyrelsen, 27

Overordnet set repræsenterer kursisterne en sundhedsmæssig ressourcestærk gruppe, både når det gælder deres mentale trivsel og fysiske helbred. Ud fra analysen er det imidlertid ikke muligt at afdække forholdet mellem kursisternes gode trivsel og deres deltagelse i aftenskolen – om det er aftenskoledeltagelsen, der får kursisterne til at trives bedre, eller om det i høj grad er mennesker, der trives godt, der deltager i aftenskoletilbud. Andre undersøgelser viser dog, at deltagelse i forskellige former for fritidsaktiviteter kan bidrage til et godt og meningsfuldt liv (Koushede, 2015), ligesom aftenskolen med dens mulighed for fordybelse i interesser, udfoldelse af sine evner og ny inspiration er et tilbud, som kan bidrage til mental sundhed bl.a. gennem fællesskaber (Bjerrum & Thøgersen, 2016, 16).

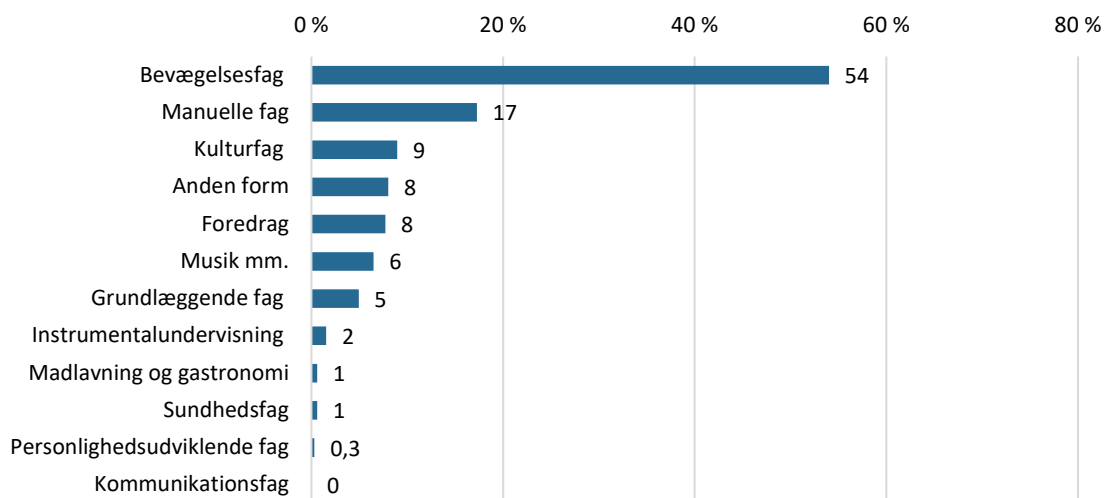
Kapitel 3: Kursisternes aktiviteter i aftenskolen

I dette afsnit vil vi belyse, hvordan de nuværende kursister bruger aftenskolerne, hvordan de fordeler sig på fag, samt hvordan deres engagement og involvering i aftenskolerne er.

Kursisternes deltagelse på forskellige typer af fag

Langt størstedelen af undersøgelsens kursister deltager udelukkende på ét hold. Derfor er det interessant at se på, hvilke aktiviteter de prioriterer at engagere sig i. Figur 7 viser, at bevægelsesfag er den mest populære type af fag, idet 54 pct. af kursisterne deltager på sådanne hold. Manuelle fag (f.eks. håndværksfag, tegning, broderi og keramik) følger som de næstmest populære fag, som 17 pct. af deltagerne er aktive i. Dette deltagelsesmønster giver et billede af, hvilke typer af fag der er mest tiltrækkende for kursisterne, men den høje deltagelse på bevægelsesfag er også et udtryk for aftenskolerne i Rødovres stærke profil herfor, som vi også så i undersøgelsens første fase (Jensen et. al., 2023).

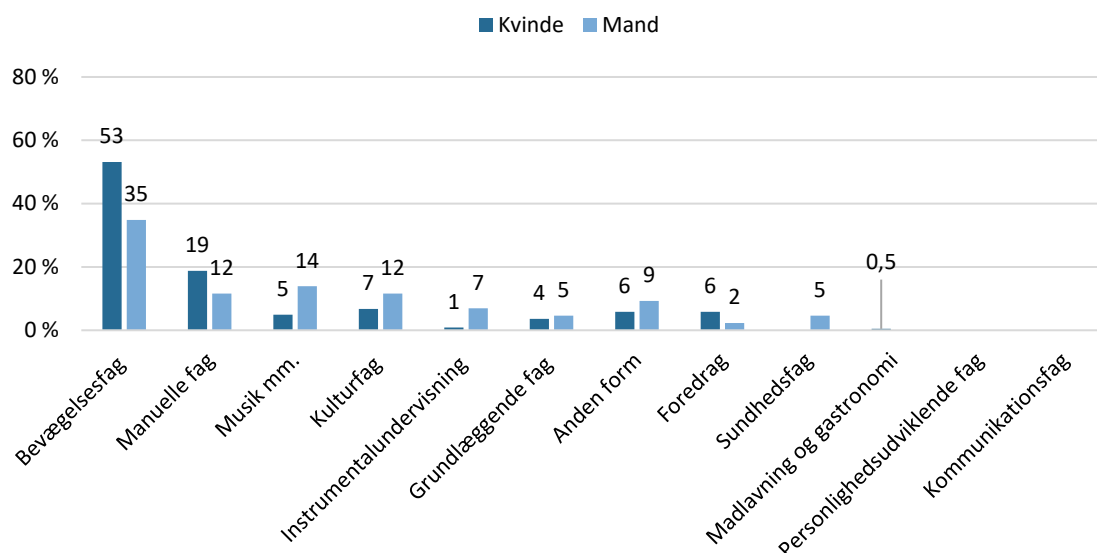
Figur 7: Form for aftenskoleundervisning som kursisterne vælger (pct.)

Figuren viser, hvilken form for aftenskoleundervisning kursisterne går til (pct.). n: 324. Tallene summerer til mere end 100 pct., da kursisterne har kunne sætte mere end ét kryds, hvis de har angivet, at de går på mere end ét hold.

På tværs af fag ses kønsmæssige forskelle. Som figur 8 viser, udgør kvinder en større andel på langt de fleste fag. Der er dog forskelle på tværs af fagene. Mænd udgør en større andel end kvinder på kulturelle- og musikfag. Disse fag omfatter dog et begrænset antal kursister i undersøgelsen (22 kursister på kulturelle fag, 18 kursister på musiske fag), hvorfor forskellene bør tolkes med forsigtighed. Kvinder udgør særligt en større andel på bevægelsesfag, men også på de manuelle fag.

Figur 8: Fagtype fordelt på køn (pct.)

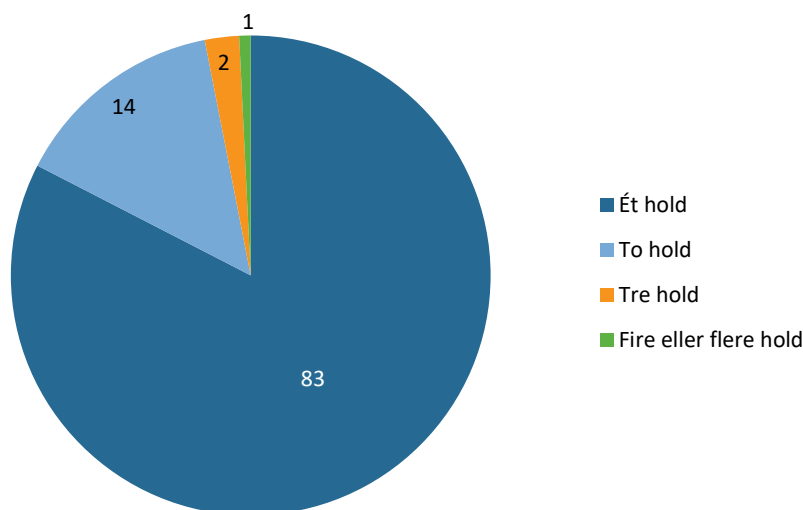

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvilken form for aftenskoleundervisning går du til?", fordelt på køn. n: kvinder: 224, mænd: 43. Ingen respondenter har sat kryds ved 'personlighedsudviklende fag' og 'kommunikationsfag'. Kun 0,5 pct. kvinder har sat kryds ved 'madlavning og gastronomi'.

Omfang og varighed af kursisternes aftenskoledeltagelse

Analysen viser, at langt størstedelen (83 pct.) af kursisterne involverer sig i ét hold, mens en mindre andel vælger at engagere sig i to hold (14 pct.), og en endnu mindre andel i tre eller flere hold (3 pct.) (se figur 9).

Figur 9: Antal hold for kursister (pct.)

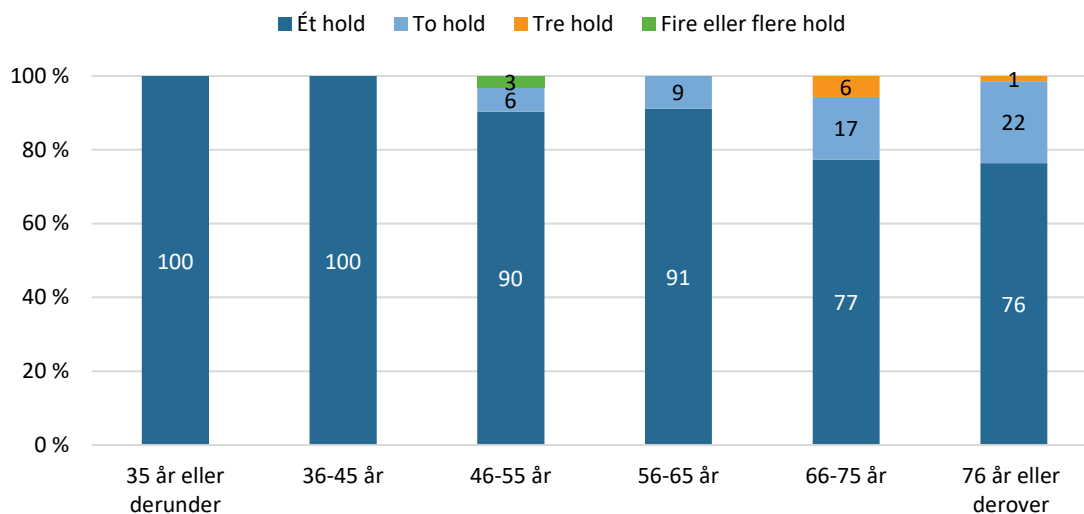

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange forskellige aftenskolehold går du på dette forår?" (pct.). n: 387.

Når det kommer til antallet af hold, er der en tendens til, at ældre kursister i højere grad end yngre går på flere hold. Som det fremgår af figur 10 nedenfor, går ingen kursister under 46 år på to eller flere hold, mens både 23 pct. af kursisterne mellem 66-75 år og 23 pct. af kursisterne over 76 år går på to eller flere hold. Dette kan skyldes, at en stor andel af de ældre kursister er uden for arbejdsmarkedet⁸ og derfor har mere tid til rådighed end de yngre kursister. Når det kommer til kønsforskellen, er der ingen bemærkelsesværdig forskel mellem kvinder og mænds deltagelse på et eller flere hold.

⁸ Se tidligere afsnit om kursisternes uddannelse og beskæftigelse

Figur 10: Antal hold fordelt på alder (pct.)

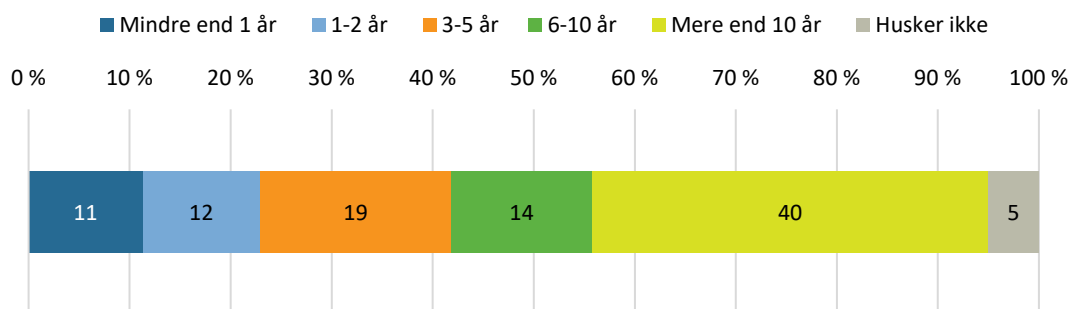

De summerede søjler viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange forskellige aftenskolehold går du på dette forår?", og er fordelt i forskellige alderskategorier (pct.). n: 35 år eller derunder: 7, 36-45 år: 6, 56-65 år: 45, 66-75 år: 140, 76 år eller derover: 72.

Det er desuden bemærkelsesværdigt, at en stor andel af kursisterne er erfarne aftenskolekursister. Som figur 11 illustrerer, har mere end halvdelen (54 pct.) af kursisterne været aktive i aftenskoleregii i over fem år, og 40 pct. i mere end ti år. Det tyder dermed på, at aftenskolerne i Rødovre har nogle engagerede og loyale kursister. Endog er der også nyere kursister. Samlet set har 23 pct. af kursisterne været aktive i mindre end to år.

Dette billede ses også i tidligere undersøgelser. En undersøgelse af aftenskolerne i Aalborg Kommune viser blandet andet, at halvdelen af aftenskolekursisterne er tilknyttet aftenskolen i seks år eller mere (Bjerrum & Thøgersen, 2016, 50), mens det gælder for 54 pct. af aftenskolekursisterne i Vordingborg Kommune (Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 43).

Figur 11: Antal år på aftenskole (pct.)

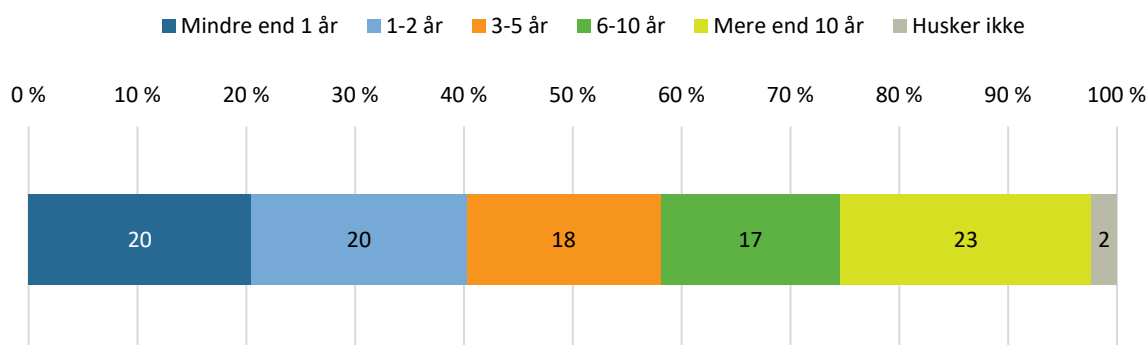

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange år har du sammenlagt deltaget på kurser på aftenskole? (både den aftenskole du går på nu, og aftenskoler du tidligere har gået på)". n: 374.

Denne stabilitet og loyalitet ses ikke kun på et overordnet plan, men findes også inden for de enkelte fag.

Figur 12 viser, at kursisterne også er loyale, når det gælder de specifikke fag, som de går på. 40 pct. af kursisterne har fulgt deres fag i mere end fem år. Omvendt har også 40 pct. af kursisterne fulgt deres fag i mindre end to år. Det tyder dermed på, at selvom en stor del af kursisterne er loyale og følger samme fag, så er der også en større andel kursister, som prøver kræfter med forskellige typer af fag, når de først er startet med at gå til aktiviteter i aftenskolerne. Det ses ved, at der er stor variation i det antal år, som deltagerne angiver at have fulgt det fag, som de svarer på spørgeskemaet ud fra (se bilag 2, figur 50). Derudover viser analysen, at dem, der har gået i aftenskolen mindre end et år, især er startet på bevægelseshold og manuelle fag.

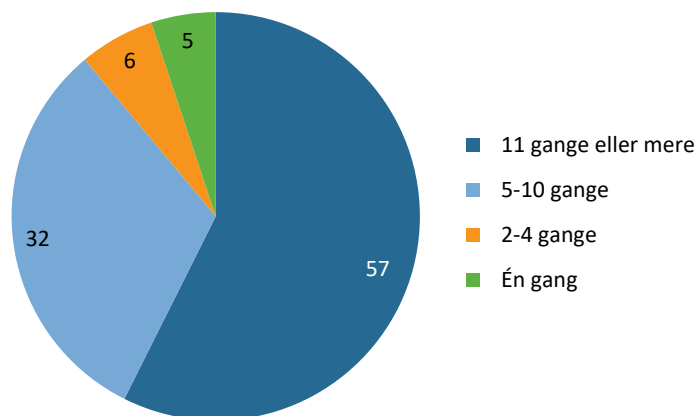
Figur 12: Antal år på fag (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange sammenhængende år har du fulgt dette fag?". n: 303.

I forhold til tilbuddenes omfang ses det, at langt de fleste kursister i undersøgelsen går på længerevarende forløb i aftenskolerne. Over halvdelen af deltagerne (57 pct.) svarer, at deres forløb har 11 eller flere undervisningsgange, mens cirka en tredjedel svarer, at de har mellem fem og ti undervisningsgange (se figur 13). Det viser, at det klassiske aftenskoleforløb stadig er aftenskolernes kerneydelse. Analysen finder dog, at varigheden af forløbene kan variere afhængigt af fag (se bilag 2, figur 51). Det ser samtidig ud til, at kvinder i lidt højere grad deltager i længere forløb end mænd (se bilag 2, figur 52).

Figur 13: Antal undervisningsgange på fag (pct.)

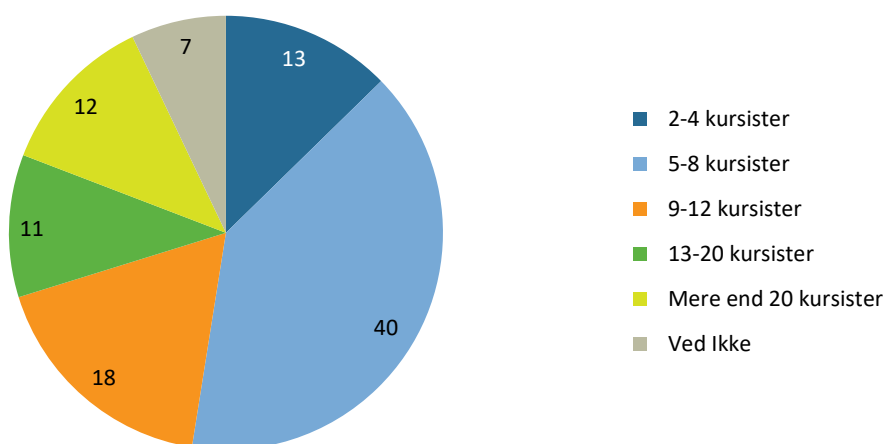

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange undervisningsgange er der på holdet dette forår?" n: 350.

De længerevarende forløb afspejler sig også i det timetal, som kursisterne anslår, at undervisningen omfatter. Gennemsnitligt anslår kursisterne, at antallet af undervisningsgange svarer til cirka 20,6 timer. Over halvdelen mener, at det drejer sig om mere end 20 timer, men analysen viser også en stor variation i det antal timer, som deltagerne angiver (se bilag 2, figur 53).

Ser man på antallet af deltagere på holdene, angiver over halvdelen af kursisterne, at der er tale om relativ små hold med otte eller færre deltagere til den sidste undervisningsgang. Kun 12 pct. angiver, at de går på hold med mere end 20 kursister (se figur 14 nedenfor). Det kan skyldes, at der indgår skoler for særlige målgrupper i datamaterialet, hvor der er små hold. Desuden viste resultater fra undersøgelsens fase 1, at 24 pct. af aftenskolernes timer i 2022 var kategoriserede som handicapundervisning, hvor holdene også er mindre (Jensen et al. 2023, 19).

Figur 14: Antal kursister på holdet (pct.)

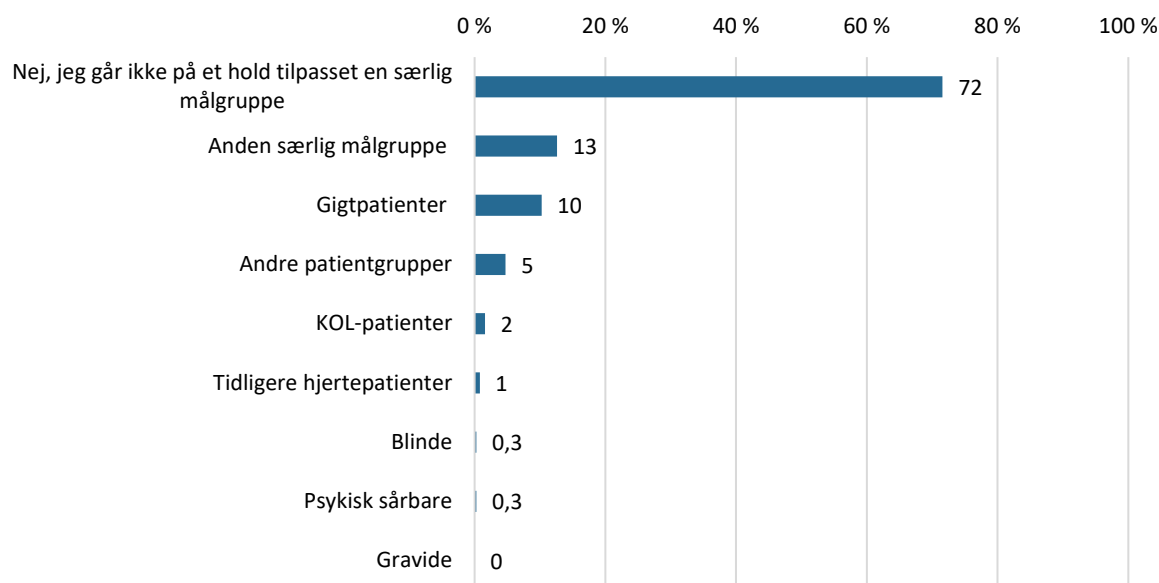

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange kursister vurderer du, der var til sidste undervisningsgang på holdet?" n: 337.

Kursister på hold for særlige målgrupper

Ud over at aftenskolerne i Rødovre har et særligt sundhedsfremmende sigte og dermed er stærkt funderet inden for sundheds- og bevægelsesområdet, har de også mange års erfaring med hensyntagende undervisning inden for arbejdet med målgrupper med særlige behov. I figur 15 ses dog, at hovedparten af respondentgruppen i denne undersøgelse ikke oplever, at de går på et hold, som er særligt tilpasset en specifik målgruppe.

Figur 15: Andel kursister, der går på et hold tilpasset en særlig målgruppe (pct.)

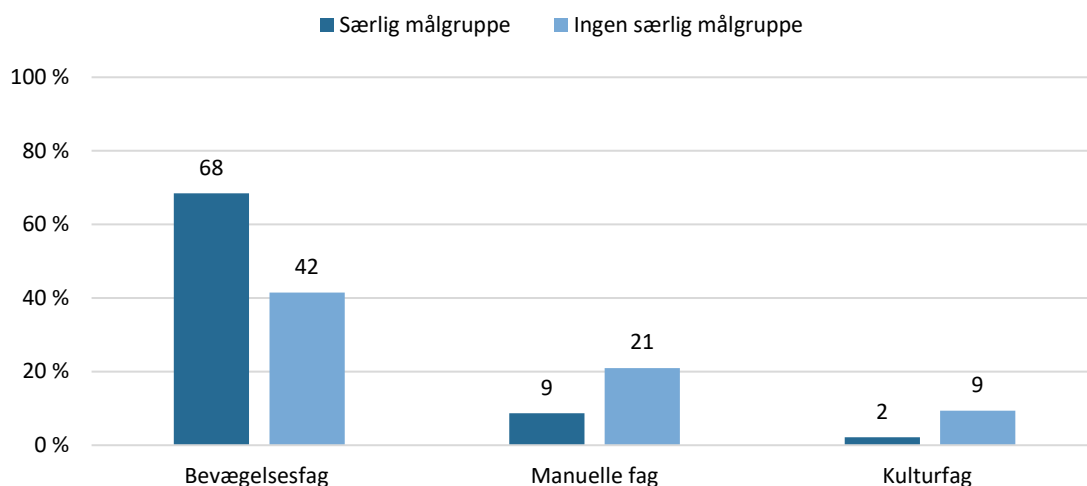
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Går du på et hold, som er tilpasset en eller flere af følgende særlige målgrupper?". n: 377. Andelen summerer her til mere end 100, da kursisterne har kunne krydse mere end én svarkategori af i spørgsmålet. En af aftenskolerne i kommunen, som ikke har ønsket at deltage i undersøgelsen, har en del KOL-patienter tilknyttet, hvorfor antallet af kursister antageligt er større, end figuren viser her.

I undersøgelsen angiver 32 pct. af kursisterne, at de deltager på hold, som er målrettet særlige grupper. Sammenholder man med, at over halvdelen af kursisterne går på hold med otte eller færre deltagere, er det en noget lavere andel, end man kunne forvente. Den højeste deltagelsesprocent er at finde blandt 'anden særlig målgruppe' (13 pct.) og på hold, som er tilpasset gigtpatienter (10 pct.).

Interessant er det også, at hele 13 pct. angiver, at de går på hold, som er tilpasset en anden særlig målgruppe, hvilket i de åbne svarkategorier bliver identificeret som aktiviteter for 'seniorer', 'vandgymnastik', 'yoga 50+', 'overvægtige', 'handicappede', 'violin', 'zumba', 'litteratur' mm. Det tyder dermed på, at en del af kursisterne oplever, at de går på hold med aktiviteter, som imødekommer specifikke behov. Det er dog vigtigt at bemærke, at opfattelsen af, hvad der udgør 'en særlig målgruppe', kan variere kursisterne, aftenskolerne og kommunen imellem. Nogle aktiviteter, der nævnes som eksempler, kan være tiltænkt en bredere målgruppe, men opfattes alligevel af kursisterne som særligt tilpassede.

Ses der på fordelingen på de tre mest udbredte fagtyper, viser figur 16, at der blandt de kursister, der går på hold tilpasset en særlig målgruppe, er en overvægt at kursister på bevægelsesfag.

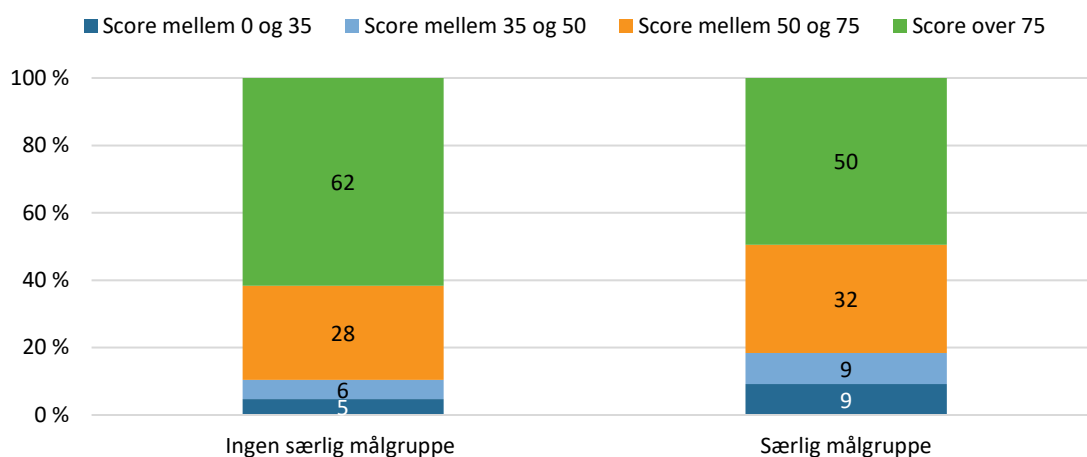
Figur 16: Særlige målgrupper fordelt på fag (pct.)

Figuren viser, hvor store andele inde for henholdsvis 'særlige målgrupper' og 'Ingen særlige målgrupper', der deltager i de respektive fag (pct.) n: ingen særlig målgruppe: 224, særlig målgruppe: 92.

Det er værd at bemærke, at kursister på hold for særlige målgrupper scorer en smule lavere på WHO's trivselsindeks end de kursister, som går på hold, der ikke er tilpasset særlige målgrupper (se figur 17). Det tyder dermed på, at aftenskolerne med deres hold til særlige målgrupper når ud til nogle grupper med lavere trivsel.

Figur 17: Kursisterne trivsel fordelt på målgruppe (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Nedenstående fem udsagn handler om, hvordan du har haft det gennem de seneste to uger. Sæt venligst et kryds i den kasse, der bedst angiver, hvor stor en del af tiden det pågældende udsagn er rigtigt for dig. (Sæt et kryds i hver række)", fordelt på målgrupper. Udsagnene lyder "Jeg føler mig rolig og afslappet", "Jeg føler mig energisk og aktiv", "Når jeg vågner op, føler jeg mig frisk og udhvilet", "Min hverdag er udfyldt med ting, som interesserer mig" og "Jeg er humørmæssigt vel til mode". n: 377.

Ifølge en af underviserne er aftenskolerne der heller ikke mange fritidstilbud i kommunen til denne gruppe. I flere tilfælde er det ifølge hende, det eneste fritidstilbud til mennesker med handicap, hun beskriver det sådan her:

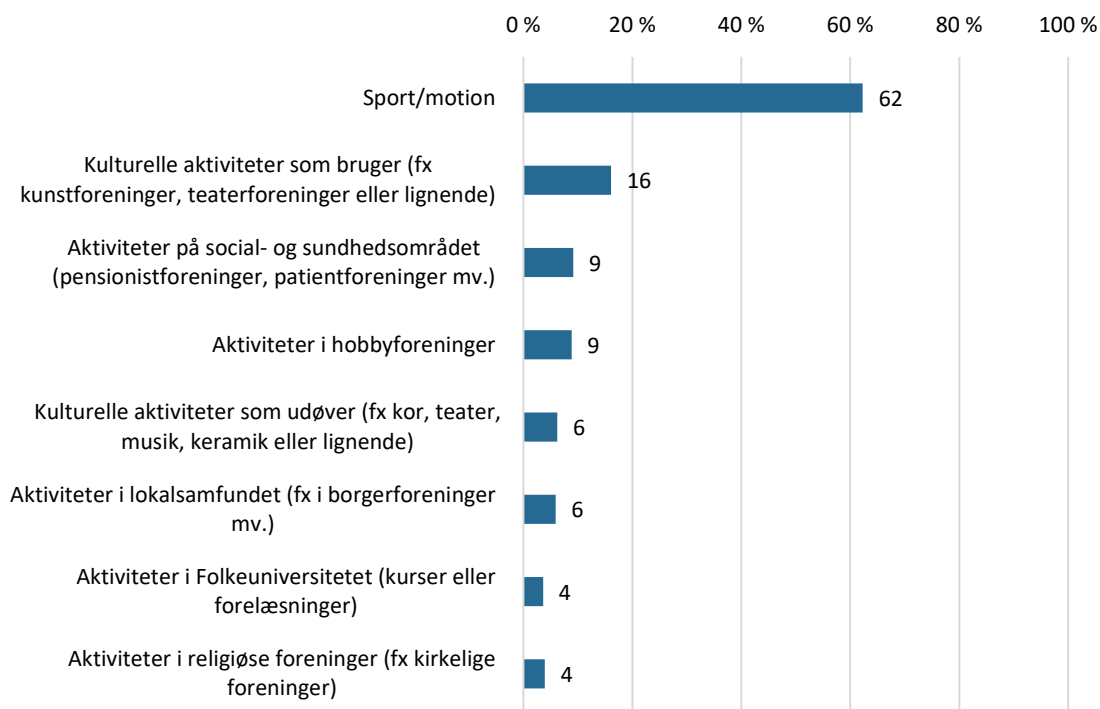
”Som jeg forstår det, har de [kursister med handicap, red.] ikke noget kæmpe fritidsliv. Der er nogle enkelte, der kommer i et eller andet dagcenter måske, men det er begrænset, hvad de har at tilbud ellers hvor de kan dukke op og være med. Alt hvad de går til er jo i IOF. De går til mange ting det samme sted. Nogen går til noget to gange på en aften. De går til noget om eftermiddagen, så fortsætter de om aftenen til noget andet.”

Interview med underviser 3

Kursisternes øvrige fritidsaktiviteter

Når det kommer til kursisternes øvrige fritidsaktiviteter, viser undersøgelsen, at deltagelse på aftenskole kun er én del af kursisternes samlede fritidsaktiviteter. Aftenskolekursisterne har typisk et rigt øvrigt fritidsliv. Figur 18 viser andelen af kursister, som går til en anden fritidsaktivitet minimum én gang om ugen, fordelt på aktivitetstype. Sport og motion er klart den fritidsaktivitet, som fylder mest i kursisternes øvrige fritid. Derudover går 16 pct. til kulturelle aktiviteter, som foregår mindst én gang ugentligt.

Figur 18: Øvrige fritidsaktiviteter (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: ”Hvor ofte deltager du i andre faste fritidsaktiviteter (ud over aktiviteterne i aftenskolen)?”. Figuren viser kun svar fra den andel af kursisterne, som har svaret, at de går til de øvrige aktiviteter mindst én gang om ugen. n: 304.

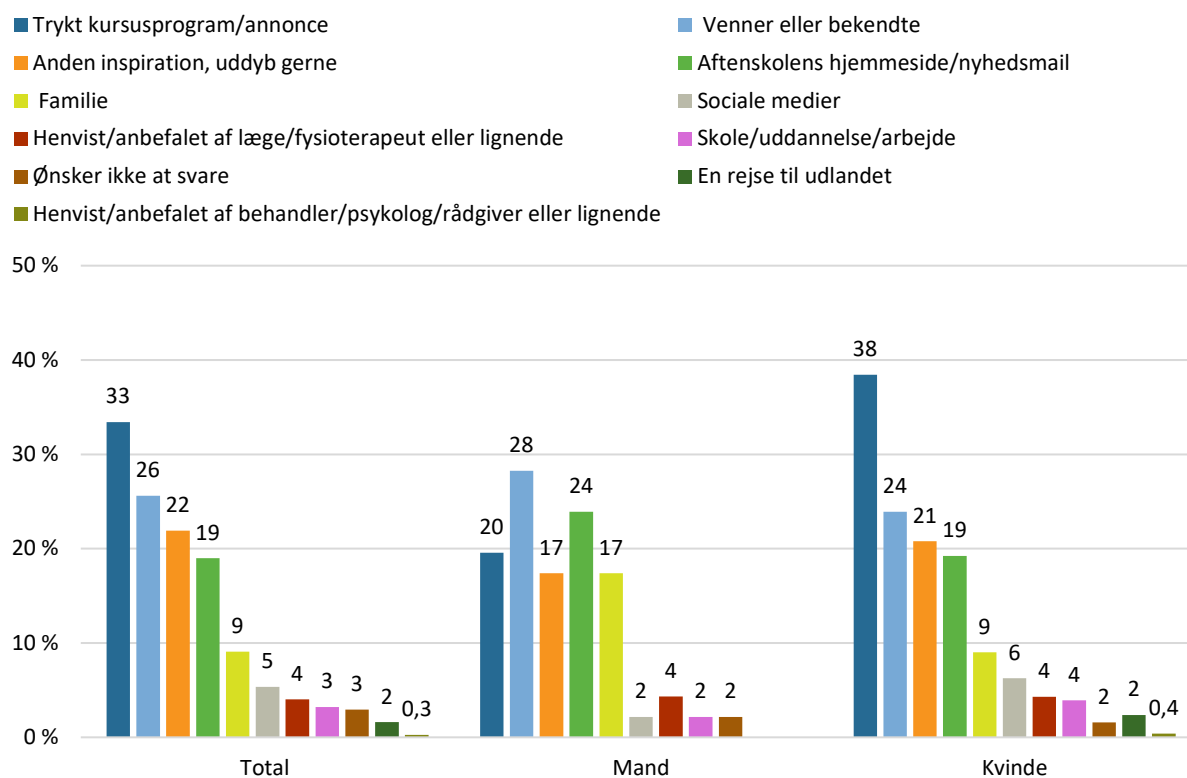
Kapitel 4: Kursisternes bevæggrunde for aftenskoledeltagelse

Med kursisternes mangeårige engagement og loyalitet tyder det på, at skolernes aktiviteter er effektive til at fastholde deltagerne. For at få en dybere forståelse af, hvad der ligger bag kursisternes vedholdenhed, er det interessant at se nærmere på, hvad der oprindeligt inspirerede dem til at gå i aftenskole, samt hvad der motiverer dem. Det er fokus for dette afsnit.

Kursisternes indgang til aftenskolen

Undersøgelsen finder at der er bred variation i, hvilken indgang kursisterne har til aftenskolerne (figur 19). Trykte kursusprogrammer, annoncer, hjemmeside og nyhedsbreve fremstår som de mest fremtrædende inspirationskilder blandt kursisterne. Analysen viser dog en interessant forskel mellem kønnene. Mænd synes oftere at finde inspiration gennem deres venner, bekendte eller familie, mens kvinder tilsyneladende læner sig mere mod trykte kursusprogrammer og annoncer. Dette kan indikere, at mænd forud for deres deltagelse i aftenskole i højere grad drager nytte af deres netværk, mens kvinder måske er mere opøgende og finder inspiration på egen hånd.

Figur 19: Inspirationskilde til at gå i aftenskole (pct.)

Figuren viser svarerne på spørgsmålet: "Hvem eller hvad inspirerede dig til at gå i aftenskole? (Sæt gerne flere kryds)". n: Total: 371, kvinder: 255, mænd: 46.

Ser man nærmere på svarkategorien 'anden inspiration', fortæller kursisterne, at deres inspirationskilder for deres deltagelse i aftenskole er ønsket om at lære noget nyt, ønsket om at få motion, at deltage ud fra ren interesse og lyst, samt deres kendskab til underviseren.

Undersøgelsen viser nogle små men interessante forskelle, når der dykkes ned i, hvad der motiverer kursister, som går på hold, der er tilpasset en særlig målgruppe i forhold til øvrige kursister. Selvom forskellene ikke er markante, tyder det på, at kursister, som går på hold, der er tilpasset en særlig målgruppe, i højere grad bliver inspireret til at gå i aftenskole via deres sociale netværk som venner, bekendte og sociale medier end de øvrige kursister. Derudover ses de også i højere grad at være inspireret gennem henvisning/anbefaling fra deres læge/fysioterapeut (se bilag 2, figur 54).

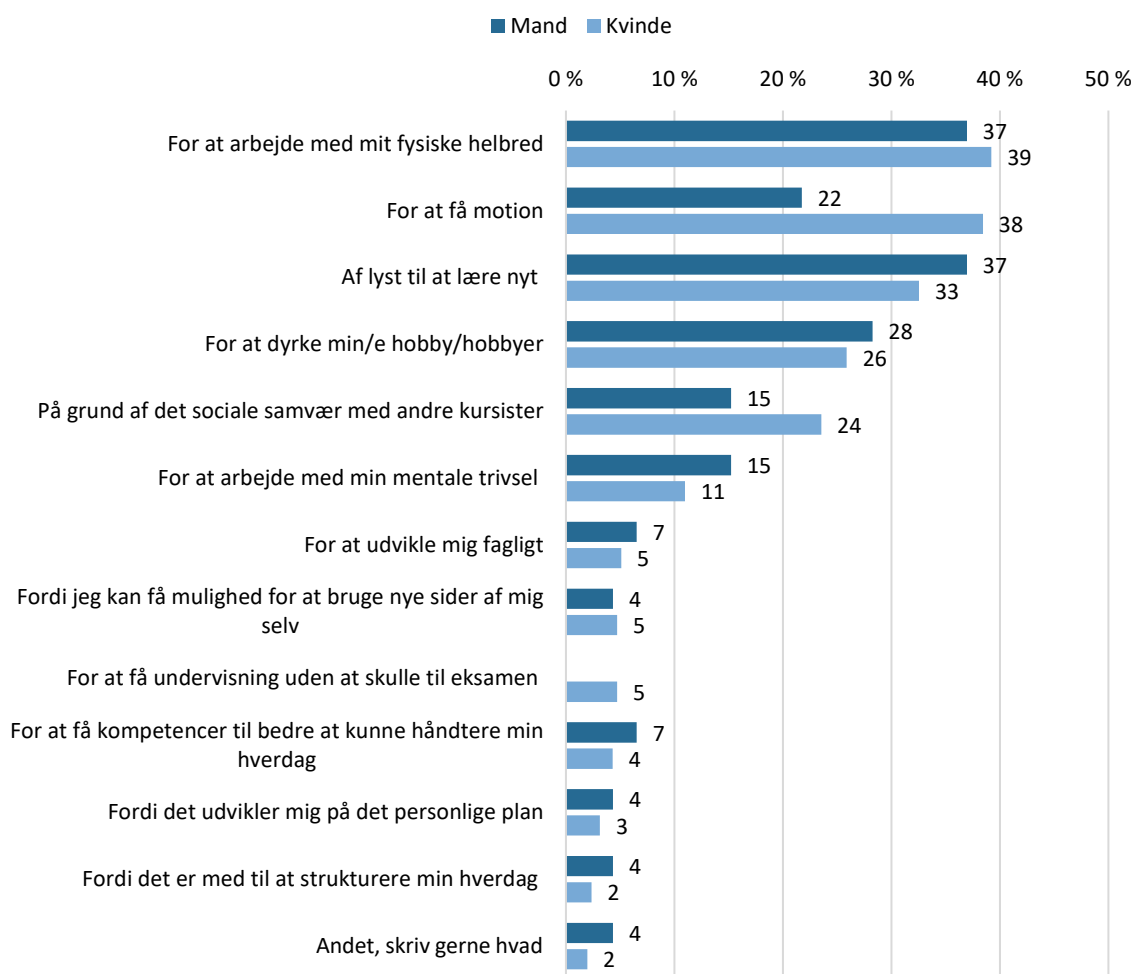
Kursisternes motivation for at gå i aftenskole

For at forstå, hvorfor kursisterne vælger at gå i aftenskole, er det interessant at se på, hvad der motiverer dem i deres valg af aftenskolefag. Undersøgelsen viser overordnet, at kursisternes deltagelse primært motiveres af ønsker om at forbedre det fysiske helbred (38 pct.), at få motion (36 pct.), at lære nye færdigheder (31 pct.), at dyrke personlige hobbyer (26 pct.), og at opnå socialt samvær (22 pct.) (se bilag 2, figur 55).

Særligt interessant er det, at kursisternes motivationsfaktorer afskille sig på tværs af fag. Bevægelsesfag tiltrækker dem, der ønsker at forbedre deres fysiske helbred, og dem, som ønsker at få motion, mens manuelle fag appellerer til dem, der ønsker personlig udvikling og kreativ udfoldelse. Det sociale aspekt, som ofte er en integreret del af begge fag, styrker yderligere kursisterne engagement (se bilag 2, figur 56).

Undersøgelsen viser nogle små, men interessante forskelle mellem mænd og kvinder. Analysen peger nemlig på, at mænd i lidt højere grad end kvinder går i aftenskole for at arbejde med deres mentale trivsel med 15 pct. af mændene, der nævner dette, sammenholdt med 11 pct. af kvinderne. Derudover viser analysen, at mænd i lidt højere grad end kvinder går i aftenskole for at udvikle deres færdighed i hverdagen, samt at de er en smule mere interesserede i deres faglige udvikling og hobbyaktiviteter. Kvinder deltager derimod oftere for at få motion, hvor 38 pct. af kvinderne peger på dette, mens det kun er tilfældet for 22 pct. af mændene. Kvinder er også mere motiverede af socialt samvær med andre kursister samt forbedringen af deres fysiske helbred (se figur 20 herunder). Disse fund er særlig interessante, da de taler ind i fund fra fase 1, som antyder, at mænd ikke i samme grad opsøger sociale aktiviteter som kvinder gør (Jensen et. al. 2023, 38). Overordnet set tyder det dermed på, at mænd i højere grad motiveres af personlige og faglige udviklingsmål, mens kvinder i højere grad motiveres af socialt samvær og sundhedsfaktorer (se figur 20).

Figur 20: Væsentligste årsager til at gå i aftenskole (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvad er de væsentligste årsager til, at du går i aftenskole? (Sæt maksimalt tre kryds)", fordelt på køn. Kønsategorien 'andet' er udeladt, da der kun er 1 respondenter i denne gruppe. n: 300. Tallene summerer til mere end 100 pct., da kursisterne har kunnet sætte op til tre kryds.

Ud over mønstre på tværs af fag, viser undersøgelsens resultater også, at kursister på hold for særlige målgrupper i højere grad end øvrige kursister svarer, at de har et ønske om at forbedre deres fysiske helbred, få motion og opnå bedre redskaber til at håndtere hverdagen (se bilag 2, figur 57).

Vigtige faktorer for valg af hold

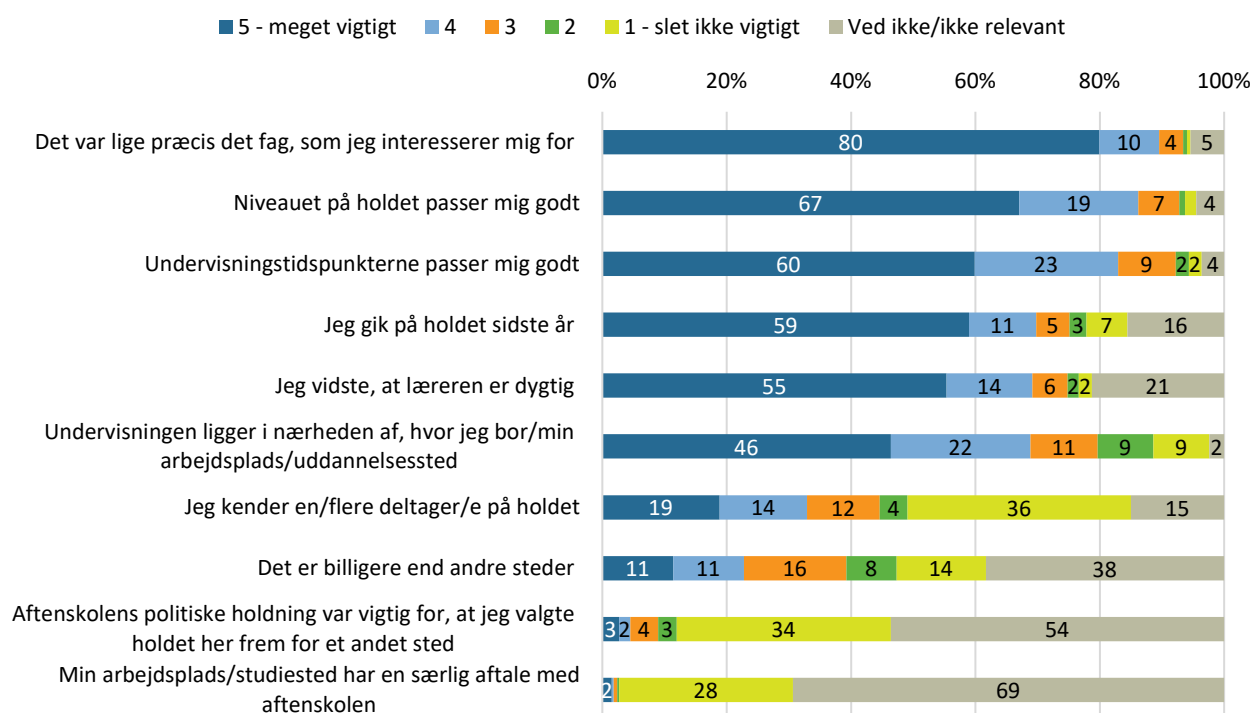
Hvor ovenstående analyse har fokus på de grundlæggende årsager og motivation til at gå på aftenskolen, vil analysen nu se nærmere på, hvilke forhold der har betydet noget for kursisternes konkrete valg af hold på aftenskolen.

Analysen viser, at dette valg er påvirket af flere forskellige faktorer. Langt de fleste kursister (80 pct.) angiver, at det er meget vigtigt for dem, at faget er noget, de interesserer sig for. Derudover spiller det en væsentlig rolle, at niveauet på holdet er tilpasset kursisterne

(67 pct. svarer meget vigtigt), og at undervisningstidspunktet passer dem godt (60 pct. svarer meget vigtigt).

Det tyder dermed på, at kursisternes motivation for at deltage i aftenskole er påvirket af både personlige, praktiske og strukturelle forhold. For mange deltagere er det afgørende, at faget appellerer til deres interesser, samt at undervisningen er tilpasset deres behov, både i forhold til niveau og tidspunkter. Disse fund afspejler billedet fra tidligere undersøgelser, som også viser, at både interesse for faget og undervisningstidspunktet er vigtige faktorer for valg af fag (Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 68; Bjerrum & Thøgersen 2016, 74-77).

Figur 21: Grunde til valg af hold blandt kursister (pct.)

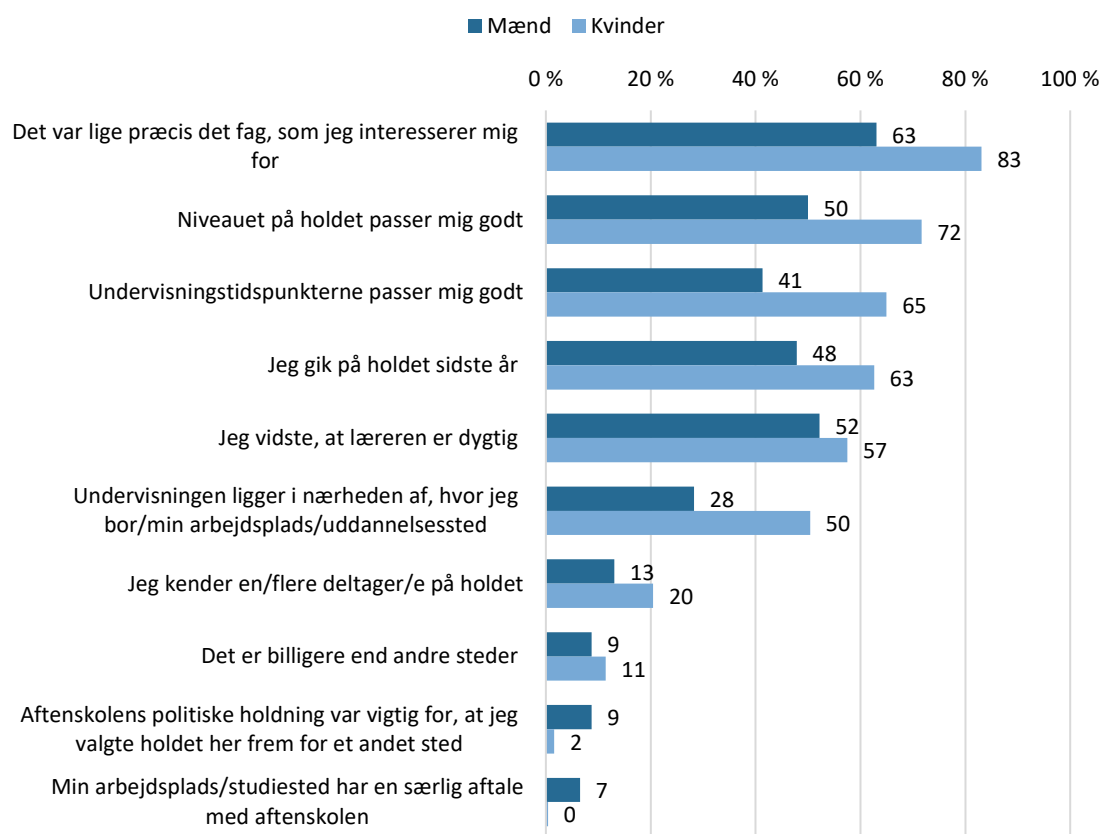
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Vurdér på en skala fra 1 til 5, hvor vigtige følgende grunde var for dit valg af dette hold (hvor 1 er 'slet ikke vigtigt' og 5 er 'meget vigtigt')". n: 332.

Kontinuitet i deltagelsen viser sig ligeledes at være en faktor, som er vigtig for mange af kursisterne. Hele 59 pct. angiver, at det er meget vigtigt for dem, at de har deltaget på holdet året forinden. Dette billede afspejles også i det, at det er meget vigtigt for 55 pct. af kursisterne, at de ved, at underviseren er dygtig (se figur 21 ovenfor). Det tyder dermed på, at kendskab til underviseren samt undervisningens indhold spiller en central rolle for kursisternes valg af hold, hvilket stemmer godt overens med tidligere fund, der viser, at mange af kursisterne har deltaget på det samme hold gennem længere tid (se figur 12).

Gennem åbne svar peger kursisterne yderligere på, at både fagets indhold og det tidspunkt, det bliver afviklet på, er vigtige parametre for deres valg af hold.

Når man ser nærmere på kønsforskelle i motivationsfaktorer, viser analysen, at kvinder generelt vægter flere af faktorerne højere end mænd. Heriblandt interesse, niveau, undervisningstidspunkt, men også i forhold til kontinuitet fra sidste år og beliggenhed. Det interessante er dog, at der inden for hver kønsgruppe er forskel på, hvilke faktorer der vægtes højest. Som det fremgår af figur 22 herunder, er interesse for faget den vigtigste faktor for både mænd og kvinder. Mænd lægger derudover størst vægt på, at underviseren er fagligt dygtig, og at niveauet er tilpasset deres behov. Kvinder prioriterer også, at niveauet er tilpasset dem, men de lægger samtidig også stor vægt på, at undervisningstidspunktet passer ind i deres hverdag. Samlet set viser analysen, at både faglig interesse og praktiske hensyn spiller en rolle, men at der på tværs af køn er forskel i hvad der betyder mest, når kursisterne vælger fag.

Figur 22: Grunde til valg af hold blandt kursister fordelt på køn (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Vurdér på en skala fra 1 til 5, hvor vigtige følgende grunde var for dit valg af dette hold (hvor 1 er 'slet ikke vigtigt' og 5 er 'meget vigtigt')". Figuren viser kun den andel, som har svaret 'meget vigtig' til de forskellige udsagn. n: kvinder: 254, mænd: 46.

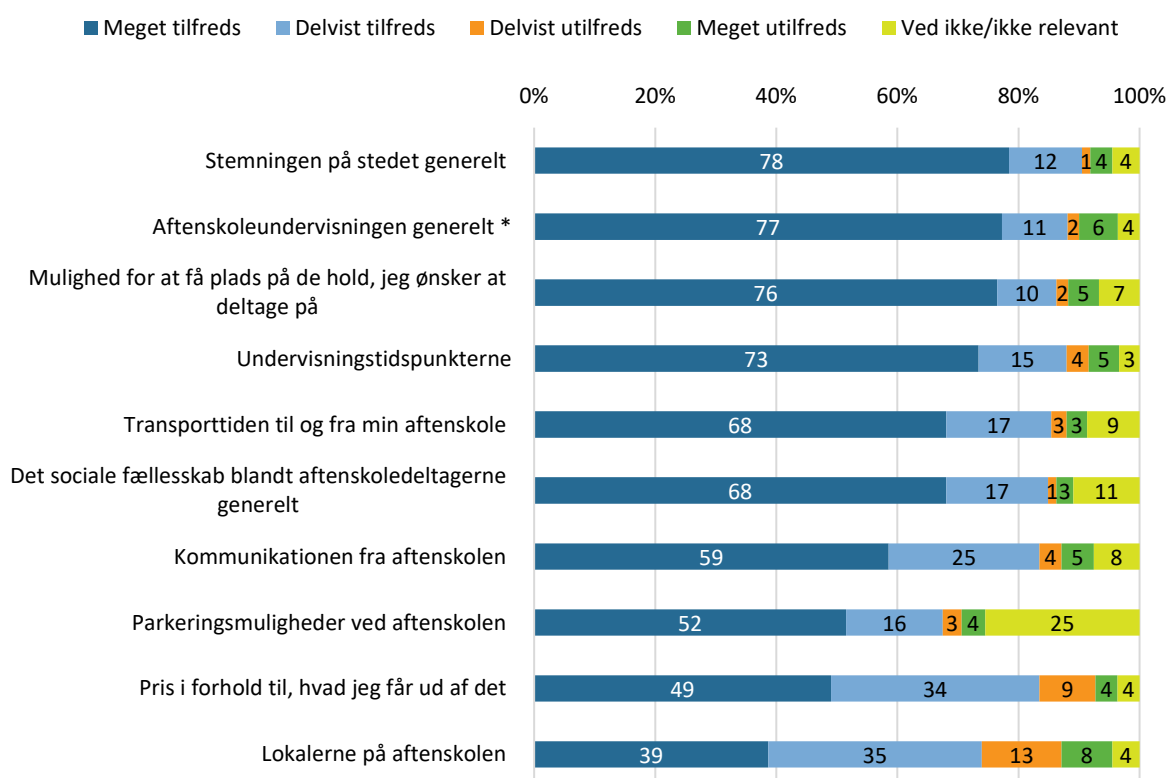
Ud over mønstre på tværs af køn, er der også interessante mønstre, når det gælder kursister, som går på hold, der er tilpasset en særlig målgruppe. Disse kursister vægter i højere grad end øvrige kursister, at holdet er billigere end andre steder, at de kender andre deltagere på holdet, eller at de tidligere har deltaget på holdet (se bilag 2, figur 58).

Kursisternes tilfredshed med aftenskolernes forhold

Kursisternes tilfredshed med aftenskolernes tilbud er en vigtig indikator for, hvor godt skolerne formår at tiltrække og fastholde kursisterne i aftenskolerne. Som analysen tidligere viste, er en stor andel af aftenskolernes kursister stabile og har deltaget i aftenskoleundervisningen gennem mange år. Det er derfor særligt interessant at se på, hvilke forhold som kursisterne er mest tilfredse med, da disse faktorer er med til at tiltrække og fastholde dem over tid.

Samlet set viser analysen, at kursisterne er tilfredse med de forhold, som aftenskolerne tilbyder. Tilfredsheden er særligt stor, når det gælder stemningen på stedet, undervisningen generelt og muligheden for at få plads på holdet. Alligevel ses der en større utilfredshed ved lokalerne og ved prisen i forhold til, hvad kursisterne får ud af tilbuddet. Utilfredsigheden med lokalerne er dog ikke så stor, at den afspejler sig i kursisternes tilfredshed med stemningen på stedet.

Figur 23: Kursisternes tilfredshed med aftenskolerne (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du med følgende forhold hos din aftenskole? (Sæt et kryds i hver linje)". n: 354. * antallet af respondenter afviger fra resterende ved dette udsagn, n: 358.

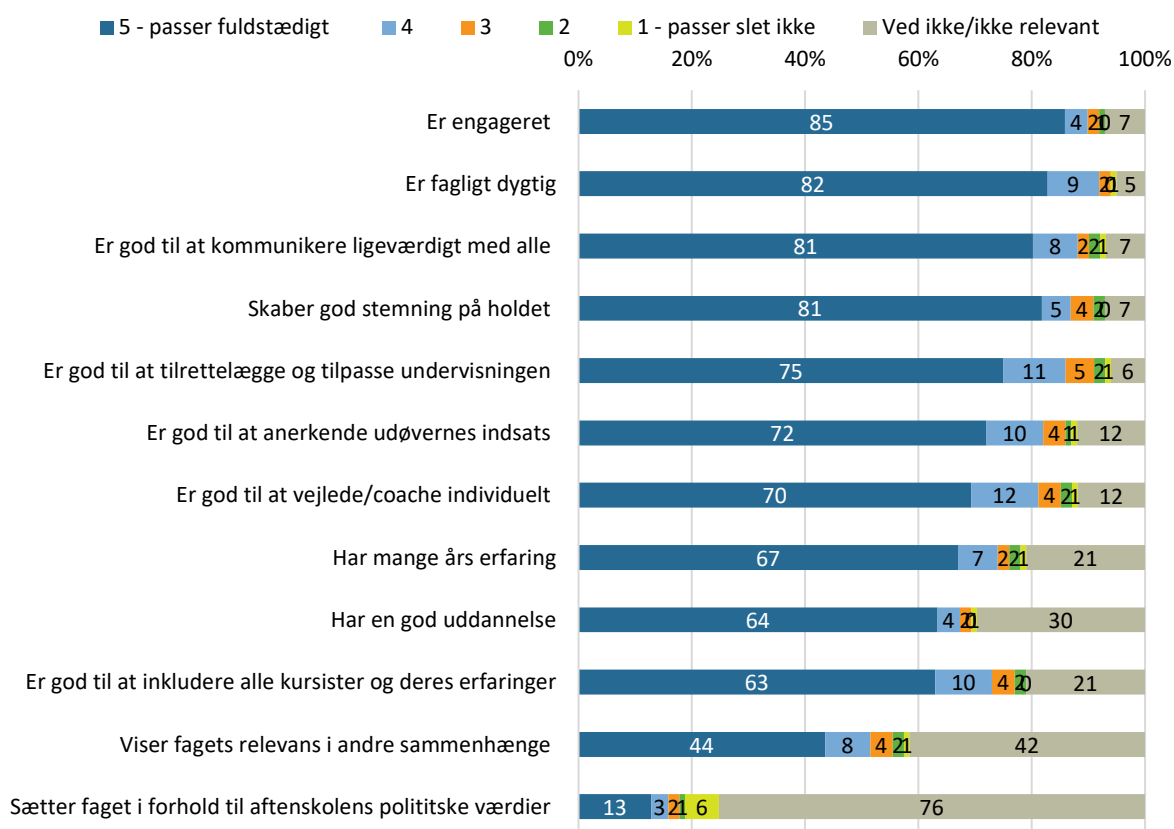
Interessant nok finder undersøgelsen en mindre kønsforskel, som fremhæver nogle interessante tendenser. Mænd er, i modsætning til kvinder, i højere grad utilfredse med specifikke forhold som tilgængelige pladser på ønskede hold, transporttid, parkeringsmuligheder og stemningen på holdene. Selvom forskellene ikke er markante, er de dog til stede og tyder

på, at mænds oplevelse af praktiske aspekter ved deltagelse i aftenskole er anderledes end kvinders.

Derudover ses det, at mænd oftere svarer 'ved ikke/ikke relevant', når de blive spurgt ind til deres tilfredshed med det sociale fællesskab blandt aftenskolekursisterne. Dette billede stemmer overens med fund fra undersøgelsens fase 1, hvor en aftenskoleleder udtaler, at fællesskab muligvis ikke appellerer til mænd i samme grad som til kvinder (Jensen et al 2023, 37-39). Denne observation kan skyldes, at mænds engagement og tilknytning muligvis er knyttet til andre faktorer end det sociale (se bilag 2, tabel 9).

Kursisternes tilfredshed med aftenskolernes tilbud er tydelig, hvilket også afspejles i deres tilfredshed med deres underviser (figur 24 nedenfor). Generelt viser analysen, at kursisterne i høj grad er tilfredse med deres aftenskoleundervisere. Langt størstedelen af kursisterne opfatter deres underviser som engageret (85 pct.) og fagligt dygtig (82 pct.), med en evne til at kunne kommunikere ligeværdigt med alle (81 pct.). Kursisterne oplever samtidig, at underviseren skaber en god stemning på holdet, og at underviseren tilrettelægger undervisningen på en måde, som er tilpasset kursisternes behov.

Figur 24: Kursisternes tilfredshed med aftenskoleunderviseren (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Vurder på en skala fra 1 til 5 hvor 1 er 'passer slet ikke' og 5 er 'passer fuldstændigt', hvordan beskrivelserne herunder passer på din nuværende aftenskolelærer. (Sæt et kryds i hver linje)". n: 326.

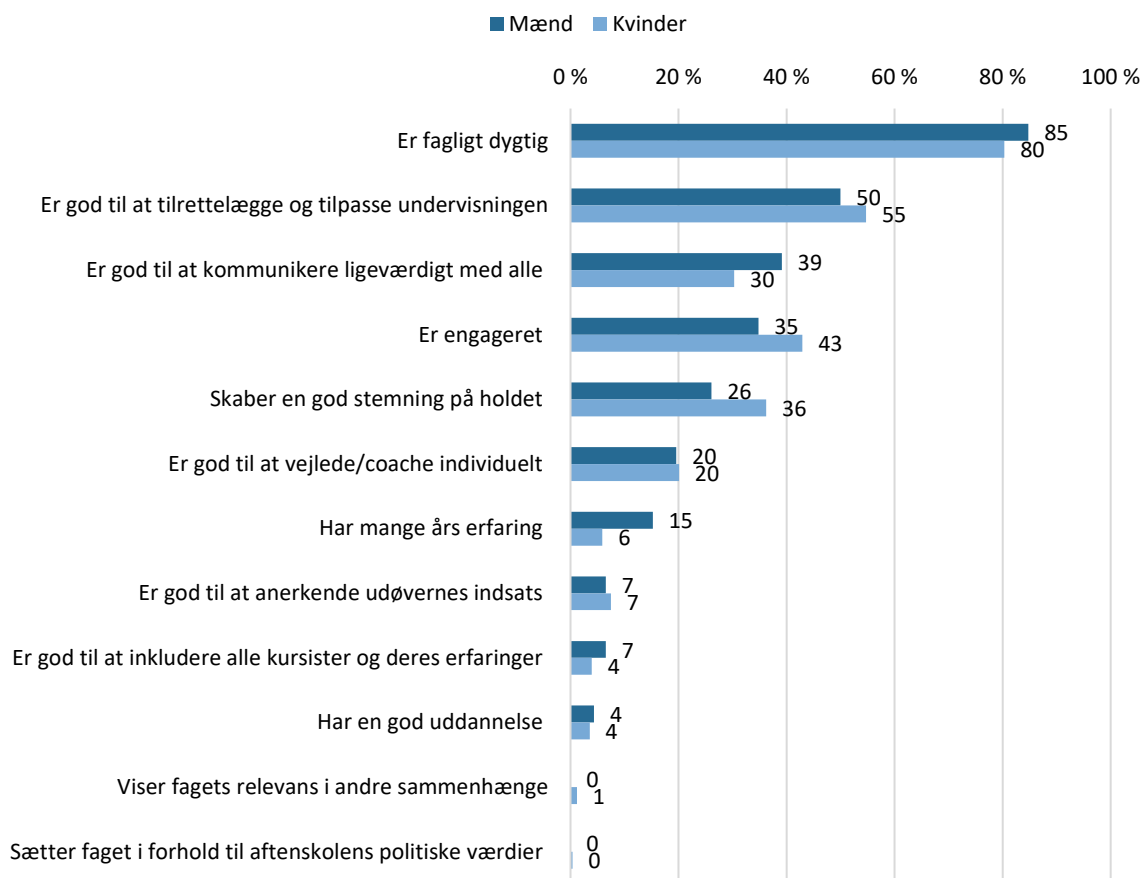
Kursisterne roser også underviserne for at anerkende kursisters indsats og for at tilbyde dem individuel vejledning/coaching (se figur 24 ovenfor). Selvom underviserens erfaring og uddannelse også bliver anerkendt, viser analysen, at der er mindre fokus på at relatere faget til bredere samfundsmæssige eller politiske sammenhænge. 76 pct. af respondenterne peger på, at de ikke ved/ikke finder det relevant, at underviseren sætter faget i forhold til aftenskolens politiske værdier. Samtidig angiver 42 pct. af respondenterne, at de ikke ved eller ikke finder det relevant, om underviseren viser fagets relevans i andre sammenhænge.

Kursisters tilfredshed med aftenskoleunderviseren og aftenskolens tilbud som helhed er tæt forbundet med deres forventninger til aftenskolen og aftenskoleunderviseren. Ifølge kursisterne er den vigtigste egenskab hos en aftenskoleunderviser, at vedkommende er fagligt dygtig, hvilket hele 80 pct. har angivet som en vigtig egenskab (se bilag 2, figur 59). Denne pointe er i god overensstemmelse med undersøgelsens tidligere fund, som viser, at kursisters primære motivation for at deltage i aftenskole er en stærk interesse for faget.

Derudover vurderer 54 pct. det som vigtigt, at underviseren er god til at tilrettelægge og tilpasse undervisningen, mens 41 pct. mener, at det er vigtigt, at læreren er engageret. Det tyder dermed på, at det, der betyder mest for kursisterne, er, at læreren er i stand til at skabe en spændende og målrettet undervisning, som både engagerer, og som tager højde for kursisters læringsbehov (se bilag 2, figur 59).

Også her ses der en forskel mellem mænd og kvinder i forhold til, hvad de vurderer som de vigtigste egenskaber hos en aftenskoleunderviser. Mændene lægger i større grad end kvinderne vægt på faglig dygtighed, ligeværdig kommunikation, og mange års erfaring. Kvinder derimod lægger i højere grad end mænd vægt på, at aftenskolelæreren evner at tilrettelægge og tilpasse undervisningen, har engagement, og at vedkommende kan skabe en god stemning på holdet. Samlet set tyder det på, at mænd i højere grad end kvinder finder det vigtigst, at aftenskolelæreren udviser faglig autoritet og erfaring, mens kvinder i højere grad end mænd tillægger det værdi, at aftenskolelæreren udviser pædagogiske og sociale kompetencer. Det skal dog påpeges, at de nævnte forskelle ikke er markante, men blot varierer med 5-10 procentpoint på tværs af kønnene (se figur 25).

Figur 25: Vigtigste egenskaber hos en aftenskolelærer fordelt på køn (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvilke egenskaber er efter din mening de VIGTIGSTE egenskaber hos en aftenskolelærer? (Sæt maksimalt tre kryds)". Svarerne er fordelt på køn, hvor 'andet' kategorien er udeladt grundet få antal besvarelser. n: 300.

Undersøgelsen tyder på, at langt størstedelen af kursisterne får opfyldt de behov, de har i forhold til deres deltagelse i aftenskole. Hele 71 pct. af kursisterne angiver, at de ingen fremtidsønsker har til deres aftenskoleudbyder, da de allerede er fint tilfredse med de tilbud, som der udbydes. Dog angiver 14 pct., at de har nogle særlig ønsker (se figur 26). Her til viser de uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen en efterspørgsel på øget fleksibilitet og tilgængelighed i aftenskoletilbuddene. Blandt andet ønsker nogle af kursisterne:

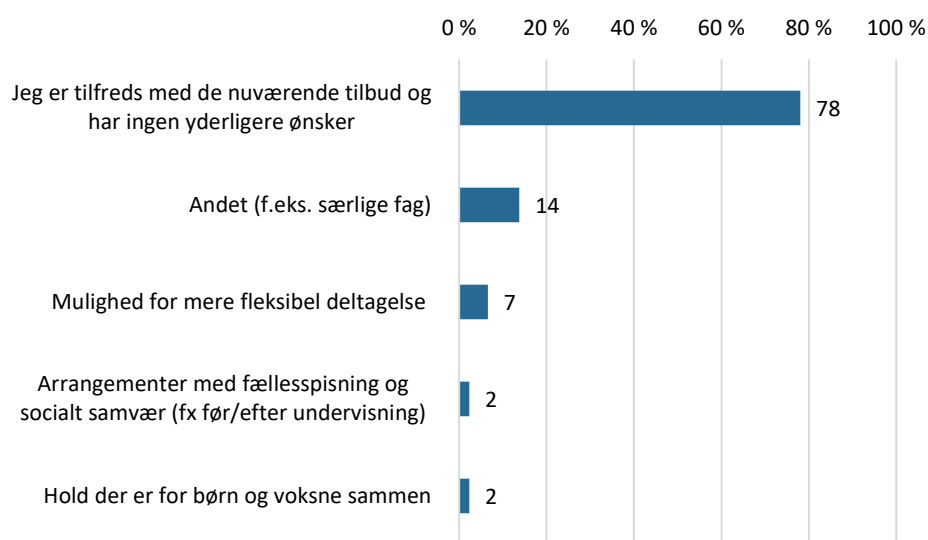
- bedre information (f.eks. om hold bliver til noget eller ej)
- flere valgmuligheder
- mulighed for at ændre tidspunkter for specifikke hold
- flere økonomiske tilskud
- lavere priser.

Det tyder dermed på, at manglende information og fleksibilitet samt økonomi kan være barrierer, der begrænser deltagelsen.

Kursisterne ytrer også bred interesse for en række specifikke fagområder. Her peges der blandt andet på udvidelse af både kreative, kulturelle og fysiske aktiviteter, såsom foto-kunst, træarbejde, mindfulness og pilates. Også blandt nogle af kursisterne er der et ønske om forbedring af faciliteter, herunder bedre og mere handicapvenlige lokationer og lokaler, hvilket vil blive belyst nærmere senere i rapportens del 1.

Disse indsigter giver en værdifuld vejledning til, hvordan fremtidige forbedringer kan tilpasses for at imødekomme deltageres ønsker og behov.

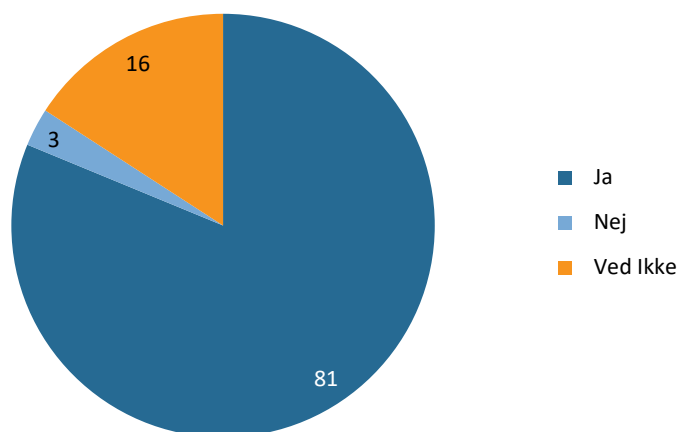
Figur 26: Fremtidsønsker til aftenskoleudbydere (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvilke ønsker har du til din aftenskoleudbyder i fremtiden? Det kan være flere af de tilbud, som udbyderen allerede har, eller tilbud, du kunne ønske dig, din aftenskoleudbyder opretter". n: 304.

Ovenstående tilfredshed med aftenskoleudbydernes nuværende tilbud afspejler sig også i deltageres forventning om at deltage i aftenskoleundervisning hos den samme udbyder om et år. Hele 81 pct. giver udtryk for, at de forventer at deltage igen næste år, mens kun 3 pct. angiver, at de ikke forventer at deltage næste år (se figur 27).

Figur 27: Kursisternes forventning om deltagelse hos samme udbyder om et år (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Forventer du at deltage i aftenskoleundervisning hos den samme udbyder om et år?". n= 308.

Årsagerne hertil er forskellige, men i spørgeskemaundersøgelsen giver nogle af kursisterne blandt andet udtryk for økonomiske årsager, at undervisningen ikke er tilstrækkelig, at de er utilfredse med underviseren, eller at de mangler socialt fællesskab på holdet. Årsagerne taler dermed ind i prisniveau og undervisningskvalitet samt socialt fællesskab (se bilag 2, figur 60). Det er dog værd at holde sig for øje, at det kun er 3 pct., som angiver, at de ikke forventer at forsætte. Derfor skal årsagerne læses med forbehold for, at langt størstedelen ønsker at forsætte og er tilfredse.

Samtidig er det også værd at bemærke, at 16 pct. af kursisterne angiver, at de ikke ved, om de ønsker at deltage i aftenskoleundervisning hos den samme aftenskoleudbyder næste år (se figur 27). Usikkerheden blandt kursisterne skyldes blandt andet økonomiske og tidsmæssige udfordringer, hvor kursister finder holdet for dyrt eller har svært ved tidsmæssigt at få det passet ind. Derudover angiver kursisterne også undervisningens kvalitet som en væsentlig bekymring, hvor der er utilfredshed med manglende udvikling, niveauforskelle blandt deltagerne samt underviserens dygtighed og seriøsitet. Afslutningsvis peger kursisterne også på faciliteter og sociale aspekter som udfordringer. Kursisterne peger blandt andet på, at der er for små og dårlige lokaler, mens andre mangler socialt fællesskab på holdene (se bilag 2, figur 61). I de åbne svar giver kursisterne særligt udtryk for, at underviseren samt lokaleforhold har en betydning for deres potentielle fravalg af aftenskolen (se bilag 2, tekstboks 10). Det tyder dermed på, at en række individuelle faktorer spiller en vigtig rolle, når kursisterne skal beslutte, om de vil forsætte med at deltage hos samme aftenskoleudbyder til næste år.

Kursisternes holdning til aftenskolen

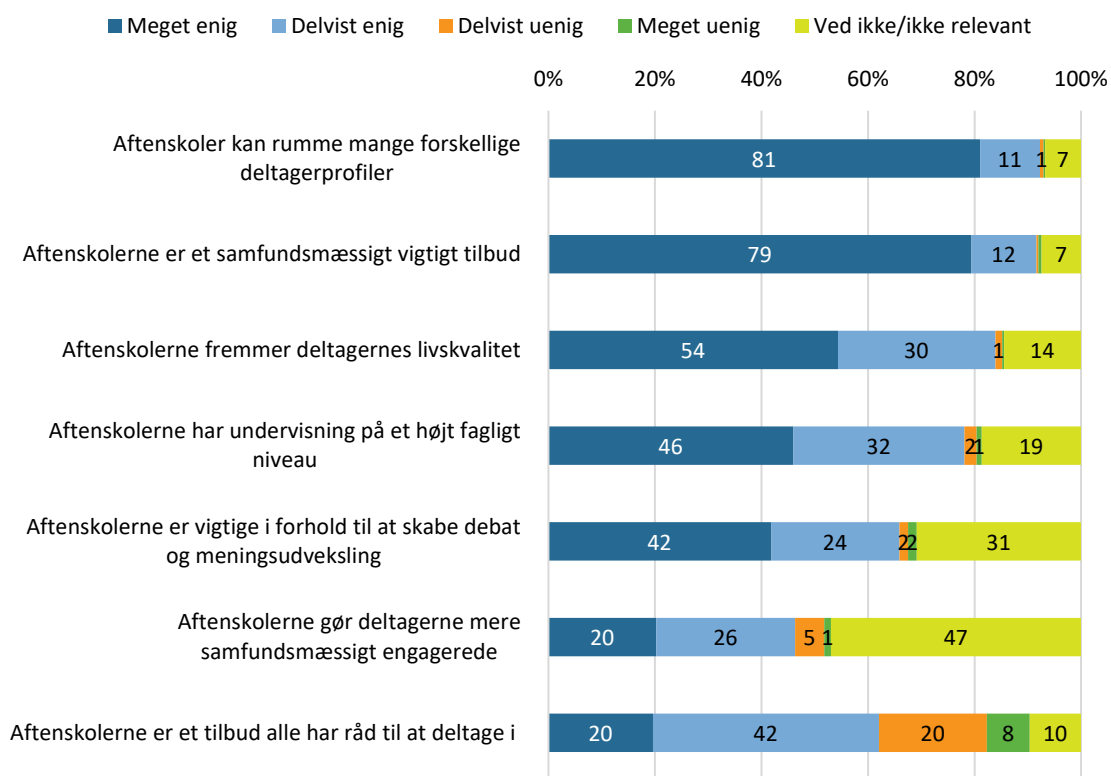
Mens kursisternes tilfredshed med aftenskolerne giver os et indblik i de faktorer, som er af størst betydning for deres aftenskoledeltagelse, kan kursisternes specifikke holdninger til en række udsagn om aftenskolerne give os et indblik i, hvordan de opfatter forskellige aspekter af skolerne, samt hvilken betydning aftenskolerne har mere overordnet. Dette kan

bidrage til en forståelse af, hvilke områder der fungerer godt, og hvor der muligvis er plads til forbedringer.

I figur 28 ses det, at kursisterne overordnet har en positiv opfattelse af aftenskolerne og deres tilbud. Stort set alle kursister (92 pct.) oplever, at aftenskolerne er gode til at rumme mange forskellige deltagerprofiler, mens en næsten lige så stor andel (91 pct.) oplever, at aftenskolerne er et samfundsmæssigt vigtigt tilbud. Mange oplever ligeledes, at aftenskolerne bidrager til, at deres livskvalitet fremmes (84 pct.).

Kursisterne oplever i mindre grad, at aftenskoler er med til at gøre deltagerne mere samfundsmæssigt engagerede. Kun 46 pct. er meget enige eller delvis enige heri, imens 47 pct. svarer, at de enten ikke ved det, eller ikke finder det relevant. Derudover oplever kursisterne også i mindre grad, at aftenskolerne er et tilbud, som alle her råd til at deltage i. 62 pct. er 'meget enige' eller 'delvist enige' heri, mens 28 pct. er enten 'delvist uenige' eller 'meget uenige' heri.

Figur 28: Kursisternes holdning til udsagn vedrørende aftenskolerne (pct.)

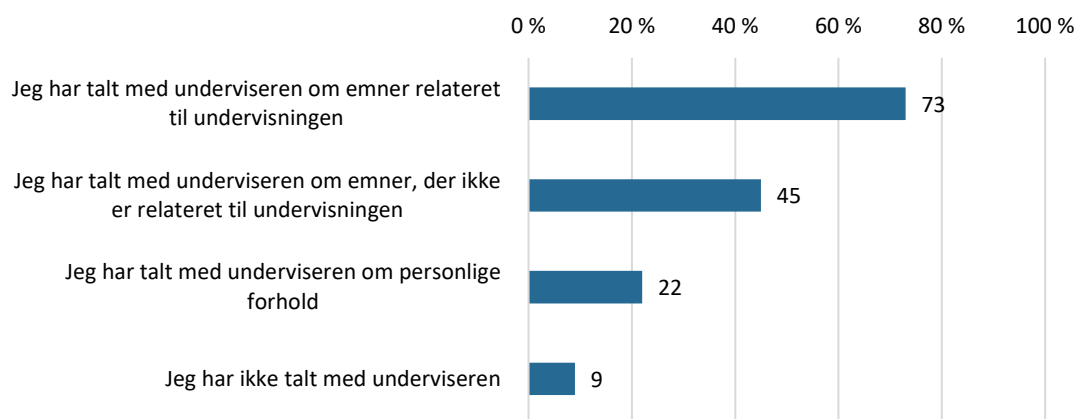
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Vurdér hvorvidt du er enig/uenig i følgende udsagn?". n: 310.

Kapitel 5: Kursisternes relation til aftenskoleunderviseren

Generelt set viser analysen, at kursisterne har en positiv relation til underviseren. Langt de fleste af undersøgelsens kursister (73 pct.) har haft samtaler med underviseren om undervisningsrelaterede emner, mens knap halvdelen har haft samtaler med underviseren om emner, som er uden for undervisningen. Lige under en fjerdedel af kursisterne har talt med

underviseren om personlige forhold, mens mindre end en tiendedel ikke har haft nogen form for kommunikation med underviseren. Samlet set tyder det dermed på, at aftenskoleunderviserne har en bred og alsidig kommunikation med kursisterne.

Figur 29: Kursisternes relation til underviseren (pct.)

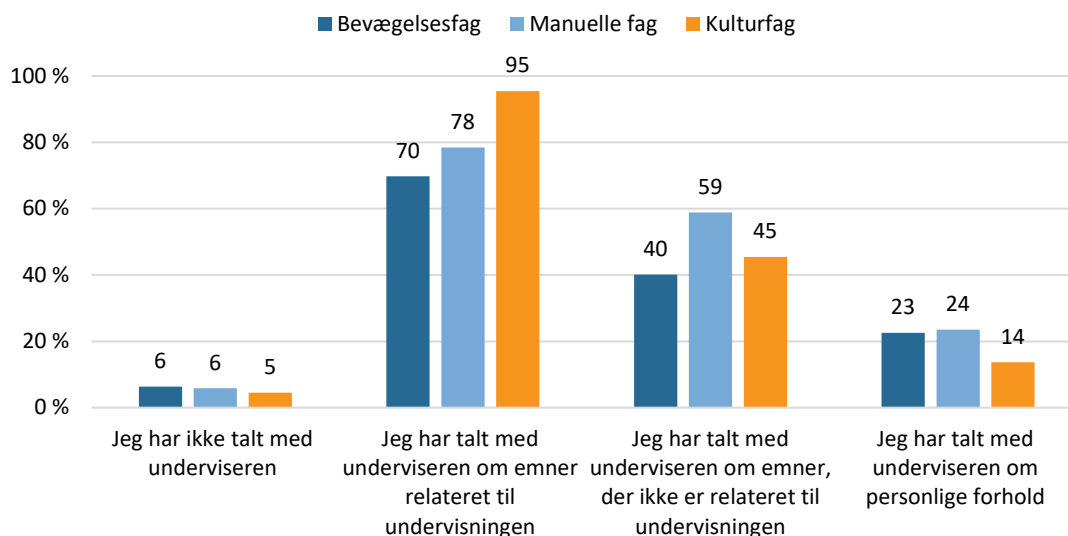

Figuren viser kursisterne svar på spørgsmålet: "Hvordan er din relation til underviseren på holdet?" (pct.) n: 322.

På tværs af de tre fagtyper, som fylder mest blandt undersøgelsens kursister, ses der nogle klare tendenser (se figur 30). Kursister, der deltager i kulturfag, taler i højere grad med underviseren om ting, der er relateret til undervisningen, end de øvrige kursister. Samtidig viser analysen, at kursister, som går på manuelle fag, i højere grad end de øvrige kursister taler med underviseren om ting, som ikke er relateret til undervisningen. Når det kommer til at tale med underviseren om personlige forhold ses det, at kursister fra kulturfag skiller sig en lille smule ud ved, at en mindre andel angiver, at de taler med underviseren om personlige forhold (se figur 30 herunder).

Hvad angår forskelle på tværs af køn og målgrupper viser analysen ingen markante forskelle.

Figur 30: Kursisternes relation til underviseren fordelt på fag (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvordan er din relation til underviseren på holdet?" fordelt på fag (pct.) n: 322.

Kapitel 6: Kursisternes udbytte af at gå i aftenskole

Det er afgørende for aftenskolerne, at kursisterne oplever værdi i deres tilbud. Dette afsnit vil fokusere på kursisternes oplevede udbytte af at gå i aftenskole.

Samlet set viser analysen, at kursisterne generelt er tilfredse og føler, at de får noget ud af at gå i aftenskole, især i form af glæde og praktisk anvendelig viden i deres fritid. 80 pct. angiver, at de går glade hjem hver gang, de har været til undervisning, mens 54 pct. føler, at de i høj grad har lært noget, som de kan bruge i deres fritid. Derudover oplever 39 pct., at de er blevet en del af et fællesskab, mens 34 pct. angiver, at de i høj grad har fået succesoplevelser med nye ting/emner. Det samme oplever to aftenskoleundervisere, der blandt andet har fået følgende besked fra en kursist:

"Holdet her og samværet og stemningen giver mig roen til at være. Der er altid plads til de følelser og tanker, vi/jeg har. Når jeg går herfra, er jeg altid rolig og lettere i kroppen. Og hvis hun havde skrevet en seddel til at starte med om, hvordan har jeg det, så havde det været ganske anderledes. Så havde det båret præg af det der med at være forkert og ikke helt forstå og ikke helt kunne finde ud af og sådan noget, ikke?"

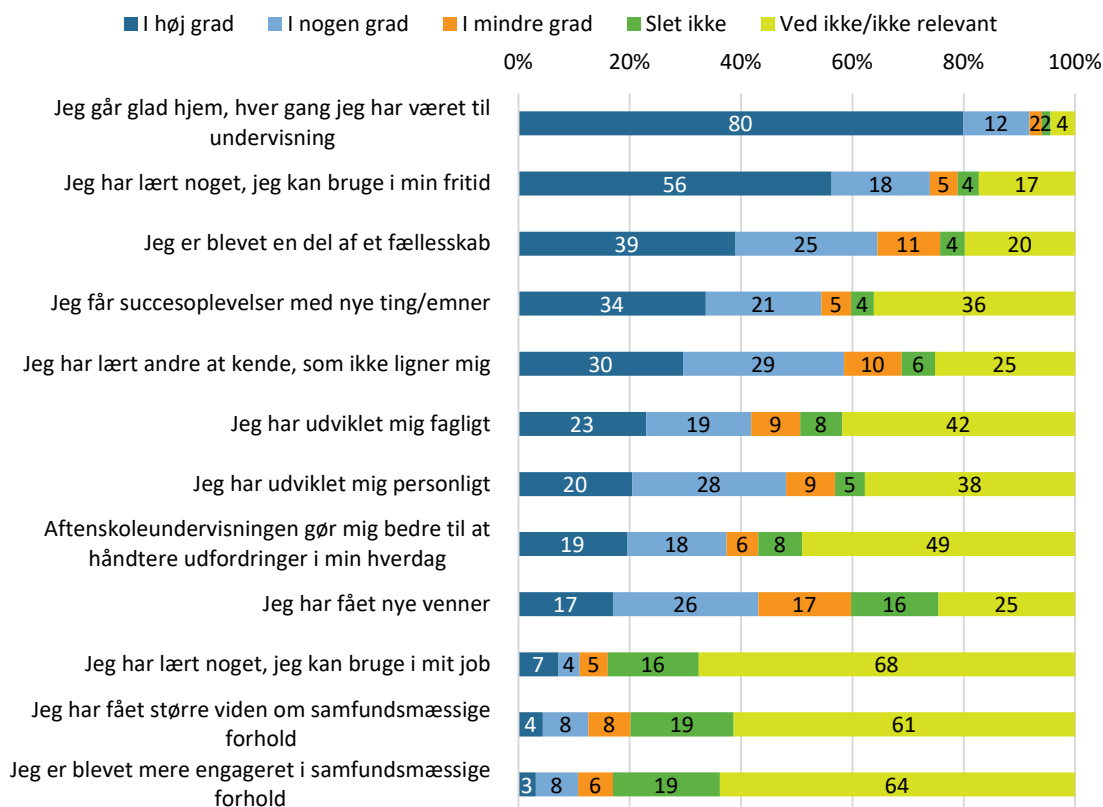
Interview med underviser 1

"De synes, de føler sig mere mobile og både mere frie i deres krop, men også i forhold til alle de her kropsøvelser. De er også mere... De laver nogle øvelser til ligesom at få spændt nakken og hovedet af og ro i kroppen og sådan noget lidt altså opmærksomheds-træning i forhold til ikke at blive frustreret. De kommer jo med deres historier, alle deres livshistorier. Og det er jo en aftenskole, den jeg er på her, med handicappede mennesker, så de har prøvet lidt af hvert. Så sidder der en, der mangler et ben, og så er der en, der er låst helt fast i sin hænder. Alle mulige møder man."

Interview med underviser 4

Disse resultater understøtter fund fra tidligere undersøgelser, som også har vist, at glæde og praktisk anvendelse af viden i fritiden er de mest markante gevinster for kursisterne (Bjerrum & Thøgersen 2016, 87-89; Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 72).

Figur 31: Kursisternes udbytte af deres deltagelse i aftenskole (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor enig/uenig er du i følgende udsagn om, hvad du får ud af dit nuværende aftenskolehold?". n: 316

Dog ses der variation i, hvordan deltagerne oplever faglig og personlig udvikling. Mens nogle kursister føler, at de har haft stor faglig og personlig udvikling, er mange usikre på, om de har haft nogen udvikling. En lille procentdel føler, at de har opnået vigtige færdigheder, der kan anvendes i deres job, mens en stor andel er usikre herom eller finder det irrelevant.

Desuden er der en begrænset andel, som efter deres deltagelse i aftenskole oplever, at de har fået øget deres viden om samfundsmæssige forhold eller fået større engagement i disse. Det kan hænge sammen med, at langt hovedparten af undersøgelsens kursister deltager på bevægelsehold, hvilket er et fag, der i højere grad har fokus på fysisk velvære, sundhed og præstation end samfundsmæssig refleksion.

Mønstre i kursisternes selvvaluerede udbytte

Hvor den ovenstående analyse giver et overordnet indblik i kursisternes selvvaluerede udbytte af aftenskoleundervisningen, ser analysen nu nærmere på mønstrene i det

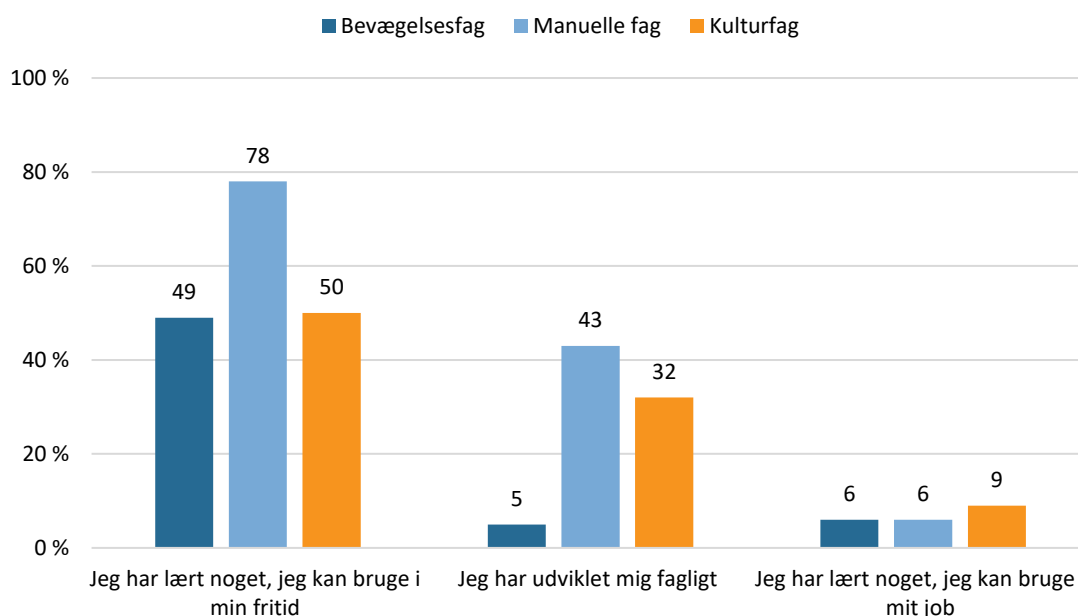
selvvurderede udbytte. Der vil være særligt fokus på forskelle og ligheder i det oplevede udbytte på tværs af fag, køn og målgrupper.

Faglig udvikling

Når det gælder kursisterne faglige udvikling og læring målt på, i hvilken grad kursisterne har lært noget, de kan bruge i job, i hvilken grad de har lært noget, de kan bruge i deres fritid, og i hvilken grad de oplever at have udviklet sig fagligt, er der nogle interessante mønstre på tværs af fag.

F.eks. ses det, at der er en sammenhæng mellem det at være kursist på manuelle fag og kursisternes vurdering af at have udviklet sig fagligt og have lært noget, de kan bruge i deres fritid (se figur 32 herunder).

Figur 32: Faglig udvikling fordelt på fag (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på fag (pct.). n: Bevægelsesfag: 139, manuelle fag: 51, kulturfag: 22.

Udover forskelle mellem fag, er der ingen tydelige mønstre i deltagernes vurdering af deres faglige udbytte. Dog oplever færre kursister på hold for særlige målgrupper, at de har lært noget brugbart til fritiden, eller at de har udviklet sig fagligt, sammenlignet med øvrige kursister (se bilag 2, figur 62).

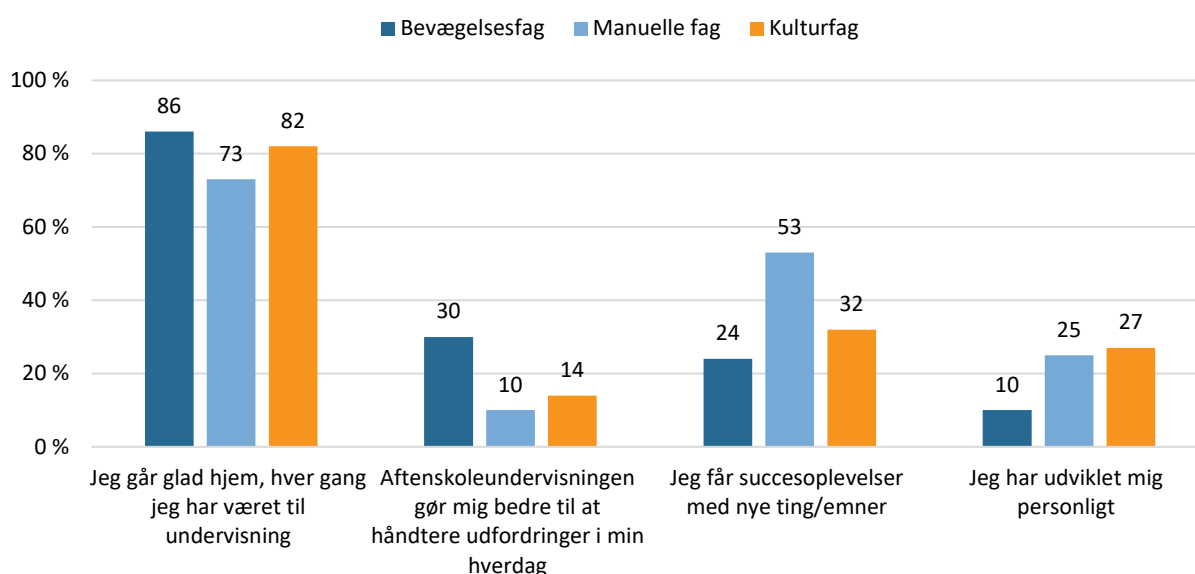
Heller ikke når vi kigger på tværs af køn, er der bemærkelsesværdige forskelle på tværs. Dog er der en lille tendens til, at mænd i højere grad end kvinder oplever, at de har lært noget brugbart til fritiden og har udviklet sig fagligt (se bilag 2, figur 63). Forskellene er dog små og bør tolkes med forsigtighed.

Personlig udvikling og trivsel efter aftenskoledeltagelse på tværs af fag

Udbytte relateret til personlig udvikling og trivsel er her målt på kursisternes vurdering af, i hvilken grad de har udviklet sig personligt, fået succesoplevelser med nye ting eller emner, er blevet bedre til at håndtere udfordringer i hverdagen og endelig, i hvilken udstrækning de går glade hjem.

Først og fremmest viser undersøgelsen, at andelen der går glade hjem, generelt meget høj på tværs af alle fag (se figur 33 nedenfor). Det gælder både på tværs af køn, men også målgrupper. Figur 33 nedenfor viser sammenhænge mellem fag og udbytte relateret til personlig udvikling og trivsel.

Figur 33: Personlig udvikling og trivsel fordelt på fag (pct.)

Figuren viser andelen af kursister, der har svaret '1 høj grad' til udsagnene fordelt på fag (pct.). n: Bevægelsesfag: 139, manuelle fag: 51, kulturfag: 22.

Kursister, der går på bevægelseshold, vurderer i højere grad end de øvrige kursister, at de er blevet i bedre stand til at håndtere udfordringer i hverdagen. Det kan hænge sammen med den fysiske gevinst ved at deltage i bevægelsesfag.

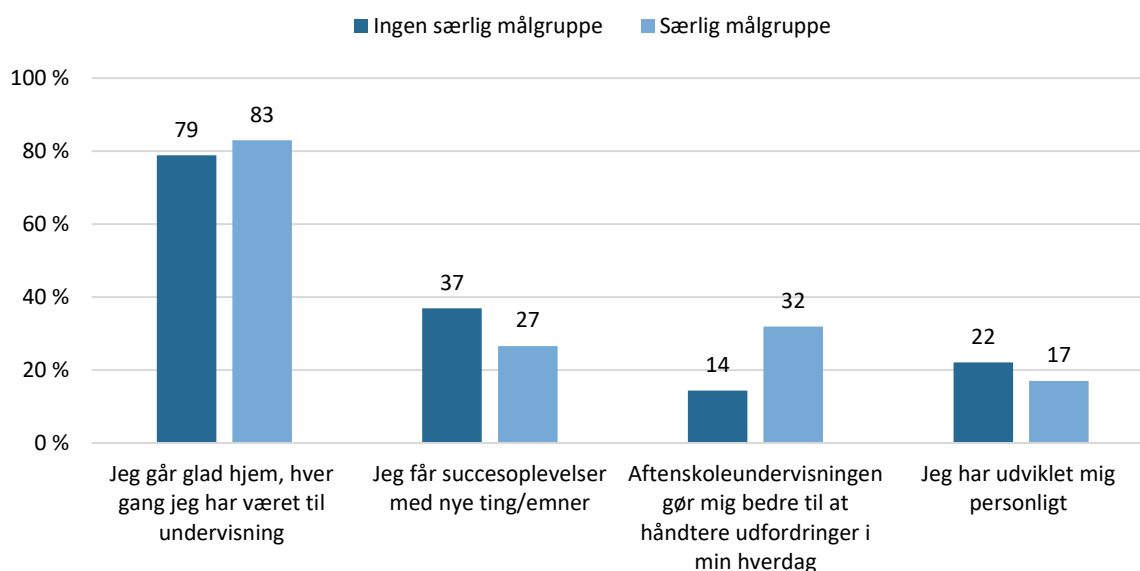
Kursister på de manuelle fag skiller sig markant ud fra de øvrige kursister, når det kommer til selvvurderet udbytte af succesoplevelser. Kursister på manuelle fag vurderer nemlig i betydelig højere grad, at de får succesoplevelser med nye ting/emner.

Hvad angår kursister på kulturelle fag ses det, at de skiller sig en smule ud fra de øvrige kursister, når det handler om deres selvvurderede udbytte i forhold til personlig udvikling. En højere andelen kursister på kulturfag angiver nemlig, at de i høj grad oplever at have udviklet sig personligt, end øvrige kursister. Andelen er dog næsten den samme for kursister, der går på manuelle fag.

I forhold til det parameter, der handler om, hvorvidt kursisterne går glade hjem efter endt aktivitet, skiller kursister på manuelle fag sig en lille smule ud, ved at de i mindre grad giver udtryk for dette.

Ud over mønstre på tværs af fag, er der også interessante mønstre, når det gælder kursister, som går på hold, der er tilpasset en særlig målgruppe. Disse kursister vurderer i højere grad end øvrige kursister, at de er blevet bedre til at håndtere udfordringer i deres hverdag. Figur 34 viser, at 32 pct. af kursister på hold tilpasset en særlig målgruppe svarer, at de er enige i udsagnet, mens det kun gælder for 14 pct. af de kursister, der ikke går på hold tilpasset en særlig målgruppe. Interessant er det også, at kursister på hold tilpasset en særlig målgruppe i lidt højere grad end øvrige kursister angiver, at de går glade hjem, hver gang de har været til undervisning.

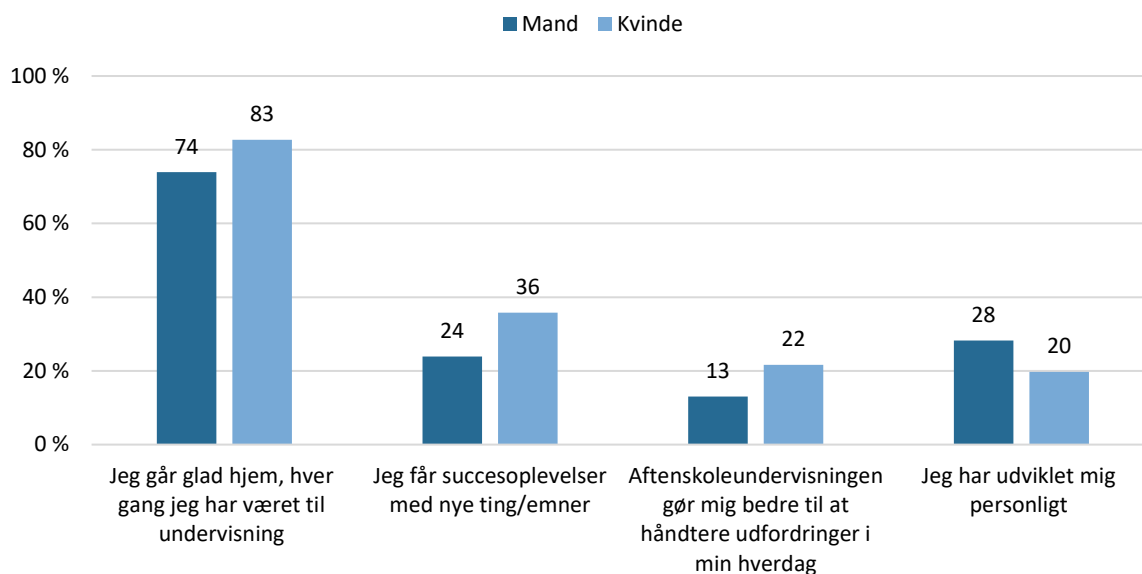
Figur 34: Personlig udvikling og trivsel fordelt på målgruppe (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på målgrupper (pct.). n: Ingen særlig målgruppe: 222, særlig målgruppe: 94.

Når det kommer til kønsforskelle i kursisternes selvvalgte udbytte af personlig udvikling og trivsel, ses der også nogle interessante tendenser (se figur 35 nedenfor). Analysen peger på, at der er en højere andel kvinder end mænd, som giver udtryk for, at de får succesoplevelser med nye ting/emner, og at de er blevet bedre til at håndtere udfordringer i hverdagen. Dog ses der også en tendens til, at der er en højere andel mænd end kvinder, som giver udtryk for, at de har udviklet sig personligt. Disse forskelle kan hænge sammen med fagvalg, hvor mænd oftere deltager i kulturelle og musiske fag, mens kvinder er mere repræsenterede på bevægelsesfag og manuelle fag (se figur 8). Hvor kulturelle og musiske fag i højere grad stimulerer personlig refleksion, kreativitet og individuel udvikling, stimulerer bevægelsesfag og manuelle fag i højere grad praktiske færdigheder, hvilket kan bidrage til oplevelsen af at have succes med nye emner og håndtere dagligdagsudfordringer bedre.

Figur 35: Personlig udvikling og trivsel fordelt på køn (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på køn (pct.). n: kvinder: 254, mænd: 46.

Når det kommer til udsagnet om at gå glade hjem viser analysen, at en højere andel kvinder end mænd, giver udtryk for, at de går glade hjem efter endt undervisning. Forskellen er dog ikke markant, og på trods af denne forskel ses andelen der går glade hjem generelt at være høj hos begge køn.

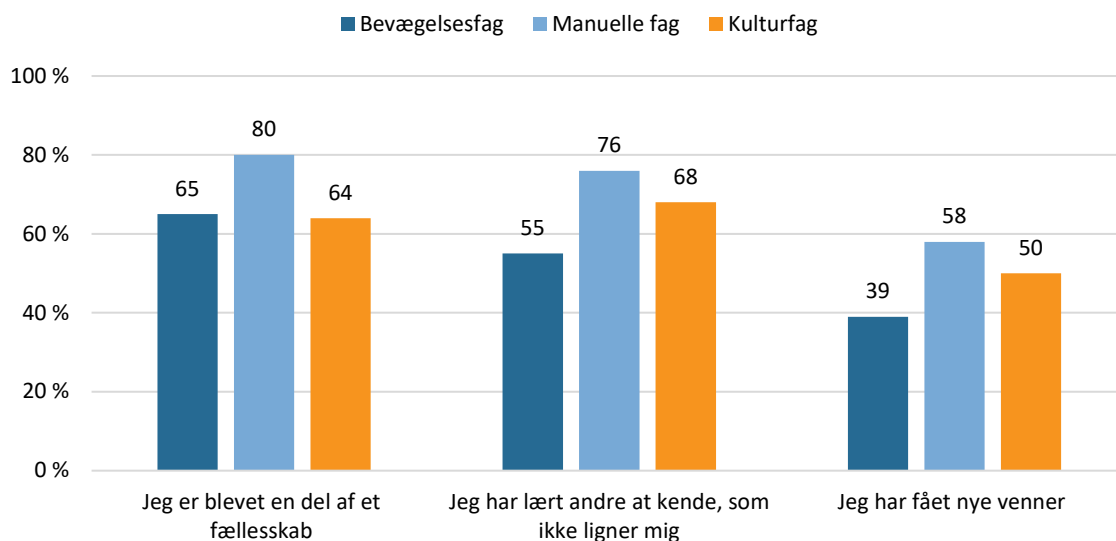
Kursisternes oplevede sociale udbytte

Når det gælder kursisternes sociale udbytte af aftenskoleundervisningen, viser analysen nogle tydelige forskelle på tværs af fag og køn.

Analysen viser, at kursister på manuelle fag generelt vurderer deres sociale udbytte højere end kursister på øvrige fag. En større andel af kursisterne fra manuelle fag giver udtryk for, at de oplever at være blevet en del af et fællesskab, at de har lært andre at kende, som ikke ligner dem selv, og at de har fået nye venner. Dette kan muligvis forklares ved, at manuelle fag ofte indebærer samarbejde om praktiske opgaver, hvilket kan skabe grundlag for social interaktion og fællesskab.

Kursister på bevægelsesfag ses derimod at skille sig en smule ud ved, at en mindre andel end øvrige kursister giver udtryk for, at de har fået nye venner og har lært andre at kende, som ikke ligner dem selv.

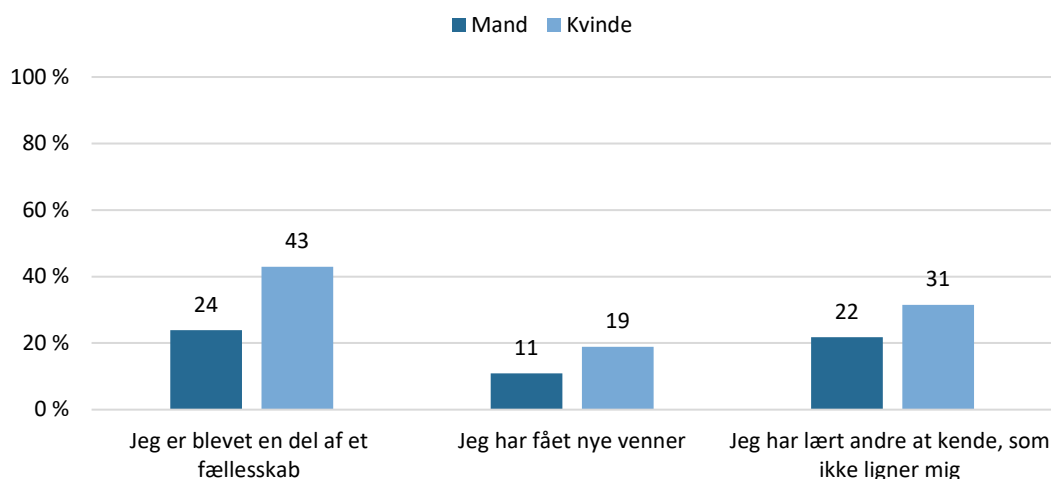
Figur 36: Socialt udbytte fordelt på fag (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på fag (pct.). n: Bevægelsesfag: 139, manuelle fag: 51, kulturfag: 22.

Når det kommer til kønsforskelle, viser analysen en tendens til, at en højere andel kvinder end mænd vurderer, at de har opnået et socialt udbytte ved at deltage i aftenskole (figur 37). En højere andel kvinder oplever, at de er blevet en del af et fællesskab, at de har fået nye venner, og at de har lært andre at kende, som ikke ligner dem selv. Dette understøtter undersøgelsens tidligere fund, som viser, at kvinder i højere grad end mænd deltager i aftenskole med et socialt motiv.

Figur 37: Socialt udbytte fordelt på køn (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på køn (pct.). n: kvinder: 254, mænd: 46.

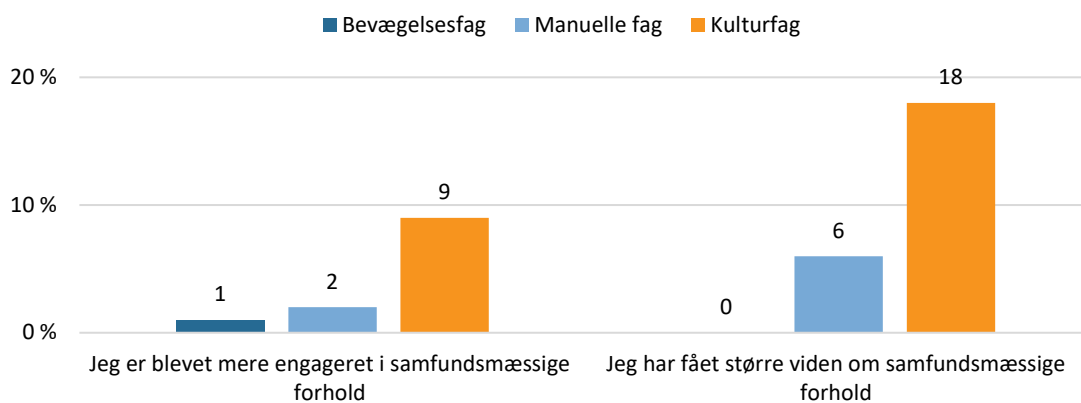
Når der ses på tværs af, hvorvidt kursisterne går på et hold, som er tilpasset særlige målgrupper, finder analysen ingen væsentlige forskelle i oplevelsen af det sociale udbytte.

Kursisternes oplevede udbytte af samfundsviden og engagement

Når det kommer til kursisternes selvvaluerede udbytte inden for viden om samfundet og eget engagement heri, viser analysen, at kursister på kulturfag generelt vurderer dette udbytte højere end kursister på øvrige fag.

Figur 38 viser, at en større andel kursister fra kulturfag giver udtryk for, at de oplever, at de har fået større viden og mere engagement for samfundsmæssige forhold. Anderledes ser det ud for kursister på bevægelsesfag, hvor stort set ingen vurderer, at de har fået et samfundsmæssigt udbytte. Det kan muligvis forklares ved, at kulturfag ofte beskæftiger sig med emner, der naturligt relaterer sig til samfundsmæssige forhold, hvor bevægelsesfag ofte har fokus på fysisk velvære, sundhed og individuel præstation. Bevægelsesfag er altså et fag, der i højere grad har fokus på personlig udvikling og trivsel fremfor samfundsmæssig refleksion, som man oftere vil se i kulturfag.

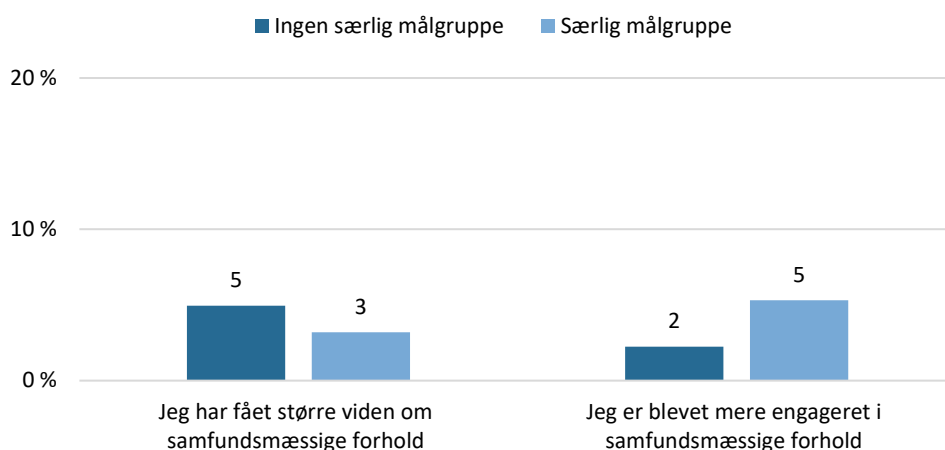
Figur 38: Samfundsmæssig udbytte fordelt på fag (pct.)

Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på fag (pct.). n: bevægelsesfag: 139, manuelle fag: 51, kulturfag: 22.

Når det kommer til kønsforskelle, er der ingen bemærkelsesværdige forskelle på tværs af mænd og kvinder (se bilag 2, figur 64). Sammenligner man i stedet hold for særlige målgrupper med hold, der ikke er for særlige målgrupper, viser analysen en lille forskel på tværs af disse (figur 39). Selvom forskellen er lille, er der blandt de få procent, som angiver, at de er blevet mere engagerede i samfundsmæssige forhold, en større andel af kursister fra hold, som er tilpasset en særlig målgruppe. Omvendt ser det ud, når det handler om at få større viden om samfundsmæssige forhold, hvor en større andel af kursister, der ikke går på hold, som er tilpasset en særlig målgruppe, angiver at have opnået denne viden (se figur 39).

Figur 39: Samfundsmæssigt udbytte fordelt på målgruppe (pct.)

Figuren viser andelen af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene – fordelt på målgruppe (pct.). n: ingen særlig målgruppe: 222, særlig målgruppe: 94.

Kapitel 7: Udfordringer – aktørperspektiv

I dette afsnit vil vi kort belyse nogle af de udfordrende elementer og paradokser, som træder frem på grund af den nuværende kursistsammensætning eller blandt de nuværende kursister. De perspektiver, som præsenteres, tager udgangspunkt i undervisernes beskrivelser i interviews, interviews med enkelte kommunale informanter samt dele af spørgeskemaundersøgelsen.

Alderssammensætning

En overordnet udfordring, som flere af informanterne peger på, er kursisternes alder. En informant fortæller f.eks.:

“Vi har en udfordring i forhold til aftenskolerne. Mit indtryk er, at det er min egen alder, og ældre, der benytter sig mest af aftenskolerne. Man kunne måske prøve at henvende sig mere til den unge generation på en anden måde, end man gør i dag. Jeg har indtryk af, at de unge, når de bliver mødre, skal de nok finde aftenskolerne til efterfødsel og sådan nogle ting, som de også tilbyder. Men jeg har indtryk af, at det [aftenskoletilbuddet, red.] godt kunne være bredere.”

Interview med politisk aktør

Udfordringen er kompleks idet andre informanter omvendt ser alderssammensætningen som en styrke, hvilket er et billede på det spænd, aftenskolerne skal navigere i. Hvor det første citat betoner nødvendigheden i at gøre målgruppen bredere, er der flere andre informanter, der peger på, at et mix af aldersgrupper også kan være forbundet med udfordringer. En aktør mener f.eks. at unge ikke er interesseret i at deltage i noget, hvor der er mere voksne kursister også:

“Men måske er det, altså, når man melder sig på en aftenskole, så er det jo også en blandet generationsting, og det tror jeg helt ærligt ikke, de unge gider. Altså, jeg tror ikke, de gider at komme og være sammen om lave flødeboller med voksne. Tilbage til den

undersøgelse, der blev lavet, da Contain blev oprettet. Noget af det, der blev sagt i den, det var det der med, at 'vi gider ikke, at der er voksne'."

Interview med kommunal aktør, ungecenter

Paradokset mellem på den ene side at have godt fat i seniorer og på den anden side gerne vil nå nye og yngre målgrupper, som ikke nødvendigvis er interesseret i generationsmødet, kan pege tilbage til udfordringer omkring samarbejder (se senere del 4).

Nye samarbejder og partnerskaber kan måske tillade at aftenskolerne kunne nå andre målgrupper, uden at kursisterne som sådan skulle deltage på samme kurser. Som undersøgelsens fase 1 viste er der nogle af aftenskolerne, der tilbyder separate kursusforløb f.eks. til unge, børnefamilier og seniorer. Der kan dog også være et udviklingspotentiale i generationsmødet som vi vil vende tilbage til (del 3 kapitel 16), ligesom også potentialerne i nye samarbejder vil blive behandlet der.

Særlige behov ved specialundervisning

En udfordring, som særligt gør sig gældende på hold, der er målrettet mennesker med handicap, er, at det er vanskeligt at få pladsen til at slå til. Konkret kræver det en del plads, når man f.eks. har med kørestolsbrugere at gøre. En underviser fortæller f.eks.:

"Der er ikke plads til flere på en måde. Altså, når du har kørestolsbrugere, så fylder de ret meget i sådan en kørestol der, og de her skolelokaler, hvor bordene er rykket ud til siden og sådan noget, der kunne godt være et par stykker mere på holdene, men der kan ikke være mange flere. (...) For det er også helt tydeligt – du kan ikke have ti på et hold, fordi så kan du ikke lave den der individuelle tilpasning og differentiere så meget. Og faktisk bare det der med at få ti personer, som skal liftes eller er gangbesværede eller alt muligt, til at lægge sig ned på en madras... Der kan slet ikke være ti madrasser på gulvet i det lokale. (...) Så det er både noget med de fysiske rammer, der ikke er store nok til større hold, og så det der med at kunne differentiere det."

Interview med underviser 4

For denne underviser er det en af de største udfordringer, hun ser som aftenskoleunderviser. Udfordringen er, som citatet viser, også forbundet med, at undervisningen foregår på en folkeskole. I undersøgelsens første fase så vi også, at en af aftenskolelederne ønskede sig samarbejde med f.eks. bostederne, også for at imødekomme de oplevede udfordringer med lokalerne (Jensen et. al, 2023, 11, 46, 52). I Rødovre Kommune er man opmærksom på at hold for handicappede stiller særlige krav til lokalerne. Også derfor er der begrænsning på, hvor mange deltagere med handicap, der må være på et hold (Rødovre kommune, 2023, 2).

Vi ved ikke aktuelt, om det er et problem, flere undervisere oplever, da vi ikke har spurgt specifikt ind til det i spørgeskemaundersøgelsen. Alligevel kan der være interessante potentialer baseret på denne undervisers erfaring, som kan bruges ind i arbejdet mod at nå flere mennesker med handicap i aftenskole regi. Det vil naturligvis variere meget alt efter hvilke handicap deltagerne lever med. Undersøgelsens første fase viste, at en stor del af handicapundervisningen i Rødovre er varmtvandstræning, hvor der ikke ser ud til at være en aktuell udfordring. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at skelne mellem de deltagere,

der er handicappede i forhold til et fag og de deltagere, der lever med et handicap. For denne gruppe af deltagere, kan der måske være særligt fokus på lokalerne – både typer og tilgængelighed.

I forlængelse heraf er det interessant at se nærmere på, evt. i samarbejde med det kommunale sundhedscenter, hvilke forhold der er vigtige, når aftenskoler skal tilrettelægge et tilbud til mennesker med handicap eller kroniske lidelser. I denne undersøgelse peger en informant på, at denne målgruppe kan have behov for længere tid om formiddagen til at blive klar end andre og tillige være særligt i risiko for smitte mv.:

“Der er brug for et vist albuerum, for ellers bliver det for intimt, og så får de smittet hinanden. Og vi har jo størst belægning på vores hold i vinterhalvåret, fordi det er jo der, folk mærker, at de får nogle lungebetændelser eller noget opblussen i deres symptomer.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Et videre samarbejde kan derfor med fordel tage udgangspunkt i både erfaringerne fra aftenskoleunderviserne og forløbskoordinatorerne ved kommunen.

Tekstboks 3: Udfordringer – kursister (aktørperspektiv)

Alderen (primært seniorer, se kapitel 1) og det at det primært er kvinder, der bruger aftenskolen, er en udfordring men samtidig en styrke. For nogle unge og ældre (men ikke alle) er generationsmødet ikke attraktivt, hvorfor det kan være svært at lave et tilbud, hvor begge grupper møder ligesindede.

For mænd og kvinder er det i nogle tilfælde forskellige fag og kvaliteter ved undervisningen, der taler dem. Den skæve kønsfordeling er et opmærksomhedspunkt (jf. fase 1) fordi aftenskolerne gerne også gerne vil nå flere mænd, men også fordi (jf. kapitel 1) at det måske særligt er de yngre mænd aftenskolen ikke når.

Undervisning af/med mennesker med handicap kræver plads, til kørestole og forflytning, men også for at undgå smitte. Der kræves gode hygiejniske forhold, som ikke nødvendigvis er til stede i en folkeskole. Dertil kan tidspunkter for holdtræning om formiddagen udfordre deres morgentoilette, som for nogle kan tage længere tid.

Kapitel 8: Udviklingspotentialer målrettet nuværende aftenskolekursister

Der er en række centrale udviklingspotentialer fremadrettet, når man ser på aftenskolernes kursister. Et af potentialerne drejer sig om prisen.

I undersøgelsens del 1 finder analysen, at størstedelen af undersøgelsens kursister er tilfredse med prisen for at deltage i aftenskole. På trods af dette viser undersøgelsen også, at økonomi stadig kan være en barriere for visse grupper. Blandt de af undersøgelsens kursister, som angiver, at de måske ikke eller slet ikke forventer at fortsætte i aftenskole næste år, angiver 25 pct., at en af årsagerne hertil er, at det er blevet for dyrt. Dette indikerer, at

selvom de nuværende tilskudsordninger gør det muligt for mange at deltage, er der stadig grupper, som falder uden for tilskudsrammen. Det kan være nogle af de grupper, som aftenskolerne gerne vil nå.

Når flertallet af kursisterne udtrykker overvejende tilfredshed med forholdet mellem aftenskolens pris og deres udbytte, skal det ses i lyset af, at størstedelen (79 pct. jf. figur 2) af undersøgelsens kursister falder inden for de grupper, der kan modtage økonomisk støtte, såsom folkepensionister, efterlønsmodtagere eller personer over 60 år, som er uden for arbejdsmarkedet.

Ovenstående forhold rejser spørgsmålet om, hvorvidt der er grupper (f.eks. børnefamilier), der fremadrettet kan få særlige tilskudsordninger, f.eks. rabat ved flere børn eller familiedlemmer, der deltager, eller rabat, hvis man får flere venner med (f.eks. mænd og unge). Kunne man ramme nogle af dem, som ikke får tilskud i dag mere målrettet?

Opsummering af del 1: Centrale pointer om aftenskolekursisterne i Rødovre

Aftenskolekursistens profil

Den typiske aftenskolekursist er en kvinde over 60 år (84 pct.) med en mellemlang videregående uddannelse. Mænd er i kraftigt undertal (15 pct.), hvilket betyder, at kønsfordelingen fra undersøgelsens første fase også bekræftes i respondentgruppen i denne anden fase. Aldersgennemsnittet er en smule højere i Rødovre Kommunes aftenskoler (68 år) sammenlignet med tidligere undersøgelser fra Aalborg Kommune (59,9 år) og Vordingborg Kommune (61,6 år). Gennemsnittet for kursisterne i Rødovre Kommune er også højere end landsgennemsnittet (59,3 år).

Kursisterne er typisk uden for arbejdsmarkedet (f.eks. pensionist eller efterlønsmodtager), og blandt de kursister, der angiver at være i beskæftigelse, er flertallet fuldtidsansatte (14 pct.). For denne sidstnævnte gruppe finder analysen, at det særligt er følgende faktorer, der kan bidrage til, at de fuldtidsansatte kan få aftenskolen til at passe inde i deres hverdag:

- Ingen hjemmeboende børn og dermed hverdagsfleksibilitet
- Under 15 min til aftenskolens tilbud
- Deltager primært efter kl. 16. i harmoni med deres arbejdsliv
- Undervisningen ligger tæt på deres bopæl eller arbejdsplads.

Aftenskolekursisterne er ofte veluddannede med mellemlange eller lange videregående uddannelser. Aftenskolerne når dog også en mindre gruppe med kortere uddannelser, hvorfor der måske kan være et potentiale for i højere grad at tiltrække denne gruppe (f.eks. gennem erhvervsuddannelser eller lign.). Et tilsvarende uddannelsesbillede ses også i tidligere undersøgelser af aftenskoler og aftenskoleprofiler.

Generelt set vurderer kursisterne deres helbred til at være godt, både når det gælder deres mentale trivsel og fysiske helbred. Når der ses på kursisternes vurdering af deres helbred

alt i alt, ses det, at de gennemsnitligt vurderer det lidt højere end den øvrige befolkning generelt. Det samme billede ses i kursisternes vurdering af deres mentale trivsel. Derudover ses det, at kursister over 65 år oplever, at de har et højt funktionsniveau. Kursisternes vurdering passer godt med resultater fra andre undersøgelser, som viser, at borgernes udbytte af fritidsaktiviteter generelt bidrager til mental sundhed samt et godt og meningsfuldt liv.

Aftenskolekursisternes deltagelsesmønstre

Den typiske aftenskolekursist deltager primært på ét hold, og i de fleste tilfælde er det bevægelsesfag efterfulgt af manuelle fag. Billedet passer med de aftenskoletilbud, som aftenskolerne i Rødovre særligt er stærke i.

Kvinder udgør størstedelen af bevægelsesfag og manuelle fag, hvor mænd udgør en lidt større andel på kulturfag og musiske fag.

De ældre kursister går typisk på flere fag end de yngre, hvilket formentlig skyldes, at de har mere tid.

Kursisterne er meget loyale. 54 pct. har været aktive i over fem år, og 40 pct. i over ti år. Der kommer også nye til. 23 pct. har været aktive i mindre end to år. Dette er et billede, der også ses i andre undersøgelser. Analysen viser også, at aftenskolekursisterne har en stor loyalitet inden for faget, men det ses også, at der er nogle, som prøver noget nyt. Over halvdelen (57 pct.) af kursisterne går på længerevarende kursusforløb (over 11 gange), ligesom mange (53 pct.) går på små hold (under otte deltagere). 12 pct. svarer, at de går på hold med over 20 deltagere.

72 pct. af kursisterne oplever ikke, at de går på hold, som er tilpasset specifikke målgrupper, mens 32 pct. oplever, at de går på hold, som er tilpasset en særlig målgruppe (f.eks. gigtpatienter). Noget tyder på, at aftenskolerne gennem deres tilbud til særlige målgrupper når en målgruppe med lavere trivsel.

Kursisterne har i deres øvrige fritidsliv også mange andre aktiviteter, de går til, primært motions- og sportsrelateret, men også kulturelle aktiviteter.

Aftenskolekursistens indgang og motivation til tilbuddene

Særligt trykte programmer er en effektiv måde for kursisterne (primært kvinder) at høre om tilbuddene på, men anden inspiration er også virkningsfuld. Her er det særligt ønsket om at lære nyt eller deres kendskab til aftenskolens underviser, som inspirerer dem til at melde sig til.

Kursisterne motiveres i høj grad af at forbedre deres helbred eller lære nye færdigheder. Ligesom den væsentligste årsag til at gå i aftenskole er lysten til at forbedre deres fysiske helbred, lære nyt og få motion.

Der er særligt tre faktorer, som betyder noget for kursisternes valg af aftenskolehold:

- Interesse for faget
- Niveauet er tilpasset kursisterne
- Undervisningstidspunktet.

Derudover ses det også, at kendskabet til underviseren har stor betydning for kursisternes valg. Kønsmæssigt ses det også, at der er forskel på, hvad der betyder mest for henholdsvis mænd og kvinders valg af hold. For både mænd og kvinder vægtes det højt at undervisningen er tilpasset kursisternes niveau. Derudover vægter mændene særligt at underviseren er faglig dygtig, mens det for kvinder i højere grad er vigtigt at undervisningstidspunktet passer ind i deres hverdag.

Aftenskolekursisten tilfredshed

Generelt er kursisterne tilfredse med de forhold, som aftenskolerne tilbyder. Kursisterne er særligt tilfredse med stemningen, undervisningen, og at de kan få plads på de hold, de ønsker. Hele 78 pct. svarer, at de ingen ønsker til forbedringer har.

Når det kommer til at skabe tilfredse kursister, angiver flest, at det er vigtigt for dem, at underviseren er fagligt dygtig (80 pct.), samt at vedkommende er god til at tilrettelægge undervisningen (54 pct.). Hertil ses der en lille forskel mellem kønnene, hvor mænd i højere grad lægger særlig vægt på underviserens faglighed og erfaring, imens kvinder i højere grad lægger vægt på sociale og pædagogiske kompetencer.

I besvarelserne ses også, at aftenskoleunderviseren har en bred og alsidig kommunikation med kursisterne – både om emner inden for og uden for faget eller aktiviteten. I den forbindelse ses det, at kursister, der følger manuelle fag, i højere grad taler med underviseren om 'andre ting' end kursister på bevægelsesfag og kulturfag.

I deres holdninger til aftenskolen ses det, at kursisterne overordnet har en positiv opfattelse af aftenskolerne og deres tilbud. Kursister oplever hertil, at aftenskolerne kan rumme mange forskellige deltagelsesprofiler, at de er et samfundsmæssigt vigtigt tilbud, og at de bidrager til at fremme deres livskvalitet. Dog er der mange, der ikke finder det relevant, hvorvidt aftenskolen gør dem samfundsmæssigt engagerede.

Aftenskolekursisternes oplevede udbytte

Generelt set viser analysen, at kursisterne er tilfredse og føler, at de får noget ud af at gå i aftenskole. Særligt glæde og praktiske færdigheder er noget af det, som kursisterne tager med sig hjem. 80 pct. angiver, at de går glade hjem, mens 54 pct. siger, at de har lært noget, de kan bruge i fritiden. Samtidig oplever 39 pct., at de er en del af et fællesskab.

Der er ganske få, der oplever at få viden om samfundsmæssige forhold, hvilket muligvis kan hænge sammen med, at langt størstedelen af kursisterne går til bevægelsesfag. Dog ses det, at der ved kulturfagene er et større samfundsmæssigt udbytte end ved øvrige fag.

Der er mange, som oplever, at de bedre kan håndtere de udfordringer, som de møder i hverdagen. Der ses kønsmæssige forskelle i det sociale udbytte, hvor kvinder i højere grad end mænd angiver at have fået fællesskab, nye venner og lært andre at kende, som ikke ligner dem selv. Noget tyder altså på, at aftenskolen er mere heterogen end blot 'kvinder over 60' - de oplever i hvert fald at møde nogle, de ellers ikke møder.

Centrale udfordringer på baggrund af del 1

Alderssammensætningen er både en styrke og et element, der gør, at aftenskolen får et meget klassisk udtryk som et tilbud primært til ældre kvinder. Der er nuancer, f.eks. i mødet med 'andre, der ikke ligner mig', som kan pege på, at aftenskolen ikke får formidlet den mangfoldighed, gruppen også indeholder. Men det kan også afholde nogle målgrupper fra at starte, at gruppen ser sådan ud. Profilen afspejler også et behov for et bredere tilbud, ifølge et par informanter.

Det rummer en række udfordringer at skulle mixe f.eks. på tværs af aldersgrupper, da interesserne og niveauet, man ønsker at dyrke f.eks. motion på, kan være meget forskellige. Det behandles videre senere i rapporten.

Specialundervisning kræver særlige rammer, f.eks. meget plads. Der er behov for partnerskaber, f.eks. med sundhedscentre, bosteder og plejehjem, for at imødekomme dette behov.

Det, at man tilmelder sig alene i stedet for sammen med venner eller som gruppe, gør i nogle tilfælde, at kursisterne ikke har nogen at holde motivationen sammen med fra start. Der findes ikke rabatordninger, der gør, at det er attraktivt at medbringe en ven, eller som skaber incitament for, at flere tilmelder sig sammen. Udfordringen kan også have betydning for unge aftenskoledeltagere (se senere).

A woman with short, light-colored hair is shown from the chest up, wearing a grey cardigan over a white collared shirt. She is holding a small, round object between her fingers and looking towards the right. The background is a pottery studio with wooden shelves filled with various ceramic items like bowls, vases, and jars. The lighting is soft and natural.

DEL 2: AFTENSKOLEUNDERVISERNE

Del 2: Aftenskoleunderviserne

Undersøgelsens første fase viste, at det er meget forskelligt, hvor nemt aftenskolerne har ved at rekruttere nye undervisere, og her pegede nogle af aftenskolelederne især på ansættelsesforholdene som én af grundene (Jensen et. al., 2023, 44). Vi så også, at aftenskolelederne vægtede deres undervisere meget højt, og at de gerne vil tilbyde deres undervisere gode forhold, både i forhold til rammerne omkring deres ansættelse, men også fysiske forhold som f.eks. egnede undervisningslokaler.

I denne del af rapporten følger vi således op via underviserne og har bl.a. spurgt dem om, hvad der betyder noget for dem som undervisere, og hvordan de oplever ansættelsesforholdene.

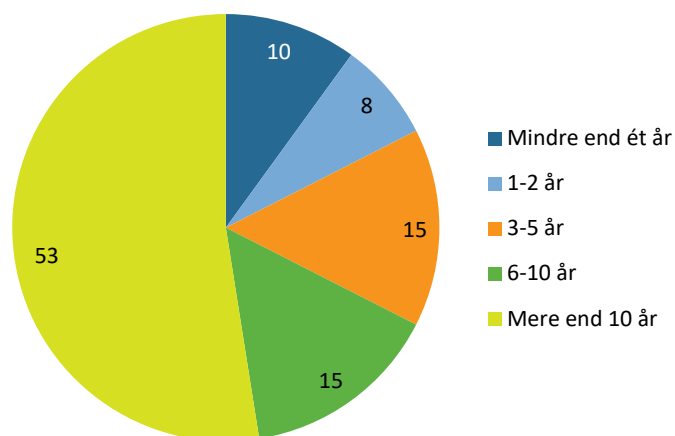
Vi vil indledningsvis beskrive aftenskoleunderviserens profil og se på, hvad der særligt kendetegner denne i Rødovre. Derpå vil vi belyse, hvad der betyder noget for underviserne og deres motivation for netop det erhverv. Dernæst vil vi beskrive aftenskoleunderviserens forhold til deres arbejdsgiver, herunder særligt deres relation til aftenskolerne og det faglige miljø. Til sidst vil vi dykke ned i underviserens perspektiver på deres relation til kursisterne og generelle forståelse af at være underviser i en folkeoplysende organisation.

Kapitel 9: Aftenskoleunderviserens profil

Undersøgelsen viser, at den typiske aftenskoleunderviser i Rødovre er kvinde og over 50 år. De fleste af underviserne er bosat i Københavns Kommune (20 ud af 33)⁹, efterfulgt af Rødovre, Frederiksberg og Hvidovre Kommuner m.fl. Aftenskoleunderviserne har typisk mange års erfaring. Som det også fremgår af figur 40, har over halvdelen været aftenskoleunderviser i over ti år. De fleste (31 ud af 38) angiver også, at de ønsker at fortsætte som aftenskoleundervisere i fremtiden.

⁹ Underviserne har fået spørgsmål vedrørende baggrundsfaktorer til sidst i spørgeskemaet, der kan derfor være fire undervisere der ikke har svaret på dette spørgsmål (derfor kan n variere).

Figur 40: Antal år som aftenskoleunderviser (pct.)

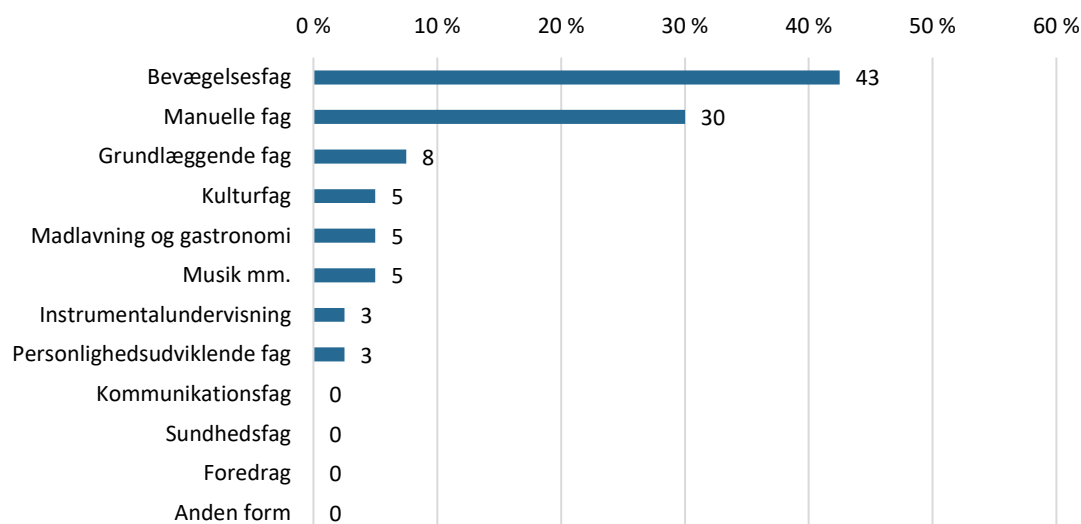

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: "Hvor længe har du undervist i aftenskoleregi? (sæt kun et kryds)". n: 40.

Aftenskoleunderviserne i Rødovre er veluddannede. 68 pct. af undervisere angiver at have en mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvilket også ses i en tidligere undersøgelse af aftenskoleområdet i Aalborg. Her svarede over 60 pct. af underviserne, at de har en lang eller mellemlang videregående uddannelse, og 17 pct., at de også havde 'anden uddannelse' af mere fagspecifik karakter (Bjerrum & Thøgersen, 2016, 112).

Langt hovedparten underviser i bevægelsesfag (43 pct.), hvilket er en naturlig følge af fagfordelingen i Rødovre som vi så i undersøgelsens første fase. Den undersøgelse viste, at 53 pct. af fagene på aftenskolerne i Rødovre er sundhedsfag (Jensen et al., 2023, 17). De manuelle fag angives til 30 pct. af underviserne.

Figur 41: Undervisningsfag (pct.)

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: "Hvilke former for fag underviser du i?". Underviserne har kunnet sætte flere krydser hvorfor tallene summere til mere end 100. n: 36.

Bevægelsesfagene kan f.eks. være varmtvandsbassin, yoga, afspænding, pilates, qi gong, fitness, dans m.v., og manuelle fag kan være. håndværksfag, tegning, broderi, keramik m.v. Sammenlagt 8 pct. af underviserne har fag inden for musik og instrumentalundervisning, mens der er 5 pct., der underviser i kulturfag og madlavning og gastronomi. Personlighedsudviklende fag angives af blot 3 pct. af underviserne. Undervisernes svar afspejler ikke helt billedet af aftenskolerne i Rødovre. Første fase af undersøgelsen viste nemlig, at bevægelsesfagene er størst (med 53 pct. af de tilskudsberettigede undervisningstimer) efterfulgt af kulturfag (21 pct.) og manuelle fag (12 pct.) (Jensen et al. 2023, 17).¹⁰

Motivation for at blive underviser

Der er forskellige årsager til, at underviserne vælger at blive aftenskoleundervisere. Det er særligt muligheden for at undervise i noget, de brænder for, der motiverer dem (26 pct.), mens andre bliver motiveret af det at undervise voksne (16 pct.), og af at kursisterne er motiverede (12 pct.) (se bilag 2, figur 65). Der er også andre elementer, som f.eks. muligheden for selv at tilrettelægge sit arbejdsliv (13 pct.) og at arbejde under metodefrihed (7 pct.).

Det er ganske få procent af aftenskoleunderviserne, der svarer at de motiveres af at arbejde med særlige målgrupper (4 pct.), eller fordi, de tænker, at de får en god løn (3 pct.). Undersøgelsen viser dog, at hovedparten (96 pct.) i praksis underviser særlige målgrupper som f.eks. mennesker med KOL eller gig, tidligere hjertepatienter, blinde, psykisk sårbare eller andre patientgrupper. Noget tyder derfor på, at underviserne opfatter 'særlige målgrupper' som nogle, der ikke tilhører ovennævnte.

I interviewene fortæller et par af dem om, hvordan indgangen til aftenskolen opstod ud fra et generelt ønske om et sporskifte i arbejdslivet.

Den første underviser havde haft et pædagogjob i 16 år. Hun fik mulighed for at tage en yogauddannelse i aftenskoleregiet ved siden af arbejdet som pædagog, og oplevede at trives i det og ville gerne forfølge det endnu mere:

"Så sagde jeg mit job op og tænkte, 'så prøver jeg at se, om jeg kan skabe mig et nyt arbejdsliv gennem aftenskolerne' (...) Det [yoga, red.] ville jeg gerne fordybe mig i, fordi jeg selv har nogle skavanker, og ville gerne lære noget mere. Så skulle vi undervise. Ud og have kaninhold, og det blev jeg så glad for. Og pædagogarbejdet var meget stressende. Så blev det ligesom... Der skete nogle forskellige ting, der gjorde, at så tænkte jeg, 'nå, nu er der mulighed for at søge noget andet'."

Interview med underviser 3

For denne underviser var det en mulighed for at beholde den del af pædagogarbejdet, der handlede om det relationelle – at have med mennesker at gøre og forsat kunne sætte sine

¹⁰ At billedet adskiller sig fra fundene i fase et (figur 3, 17) kan skyldes, at det er op til aftenskolerne selv at opføre aktiviteterne på fagtyper. Derudover deltager Fora Hvidovre ikke i denne anden fase af undersøgelse, og de tilbyder overvejende kulturfag i Rødovre (Jensen, et. al., 2023, 15).

kompetencer i spil, men i en ny og ifølge hende mindre stressende kontekst, som gjorde, at aftenskolen blev en ny start i arbejdslivet.

Lidt samme billede gør sig gældende for en anden underviser, som så et opslag fra en anden aftenskoleunderviser på sit studie. Underviseren efterspurgte en ny underviser til et hold i netop det, hun var ved at uddanne sig til. Så for hende blev jobbet som aftenskoleunderviser også et sted, hvor hun kunne sætte sin nye uddannelse i spil. En uddannelse, som hun havde taget for at komme væk fra et tidligere job som journalist, men ikke som sådan mod et bestemt sigte som f.eks. at blive underviser. Det, som i særlig grad motiverede hende, var:

”At jeg kunne lave lige præcis det, det handler om i det her fag, jeg er uddannet til. Altså, det er lige det, jeg kunne bruge. Det der med at have en målgruppe, som har nogle udfordringer af en art og så kunne differentiere undervisning, der passer til dem.”

Interview med underviser 4

En tredje underviser kom, ligesom den første, fra en stilling hvor stress var en del af arbejdslivet. Arbejdet bestod af kontor arbejde og faste arbejdstider var hendes hverdag:

”Jeg kommer fra en helt anden baggrund, men jeg tænkte, at jeg skulle noget andet. Jeg skulle ikke sidde på et kontor. Jeg er markedsføringsøkonom. Jeg valgte at gøre noget andet, for jeg blev ved med at gå ned med stress. Så jeg tænkte, nu skal der simpelthen ske noget andet i mit liv, og det er ikke de der 8-16 job, for så endte jeg jo med at gøre det samme igen eller søge inden for samme branche. Det fungerede ikke for mig, i hvert fald.”

Interview med underviser 2

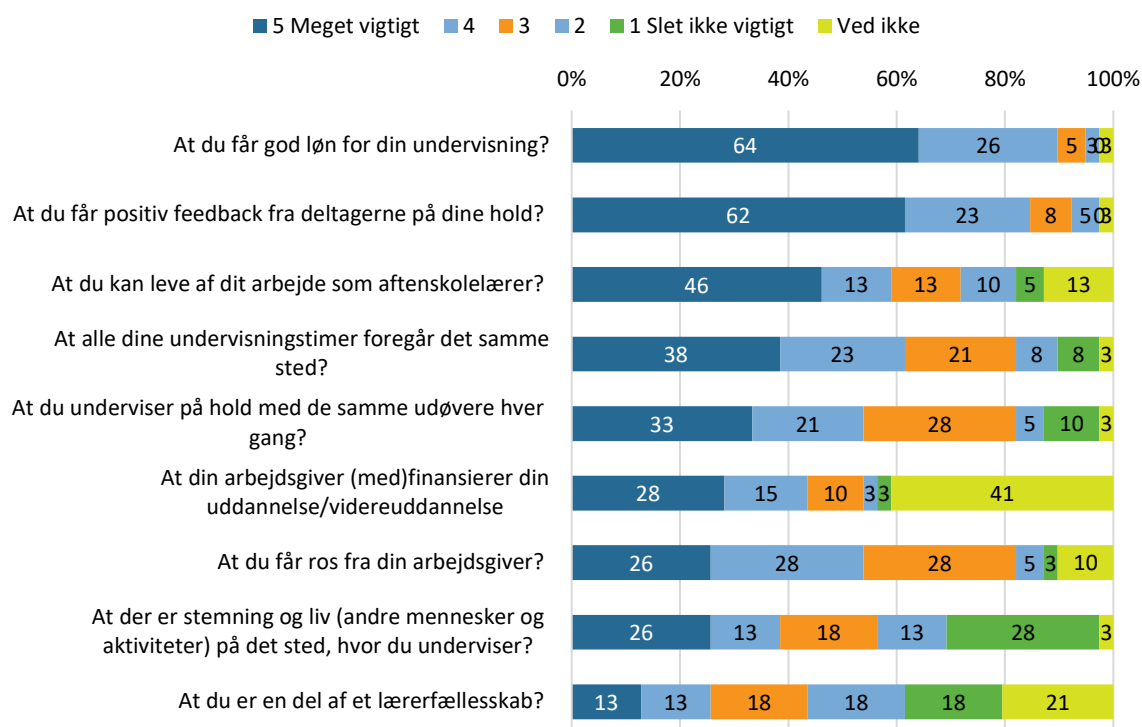
Den faglige og personlige baggrund for de tre undervisere er forskellig, men for dem alle var det et ønske om at skifte spor, skabe positiv forandring i deres liv, arbejde med noget meningsfuldt og sætte nye kompetencer i spil i en ny kontekst.

Flere af underviserne fortæller også om en personlig motivation, der bunder i fagets karakter, f.eks. yoga, psykomotorik eller åndedrætsteknik, men enkelte fortæller også, at de har personlige vilkår, der gør, at interessen for faget og arbejdet med faget gør dem godt. F.eks. fortæller en aftenskoleunderviser, som er uddannet fysioterapeut og coach, men som også er sendiagnosticeret med ADHD, at arbejdet med mennesker omkring åndedrættet er noget hun personligt er meget passioneret omkring. Hun bruger meget sig selv i undervisningen og hendes viden og interesse inden for åndedrætsteknik, hvilket hun trives i.

Kapitel 10: Aftenskolen som arbejdsplads

I undersøgelsen ses det, at underviserne er glade for deres job. Det afspejler sig bl.a. ved, at 66 pct. svarer delvist eller meget tilfreds på spørgsmålet, om de er tilfredse med deres ansættelsesmæssige vilkår som aftenskoleundervisere (bilag 2, figur 66). I figur 42 ses endvidere, hvad der betyder noget for dem i relation til deres arbejdsgiver, kollegaer og kursisterne.

Figur 42: Hvad betyder noget for underviserne? (pct.)

Figuren viser aftenskoleundervisernes svar på spørgsmålet: "Vurder forholdene som aftenskolelærer: Betyder det noget for dig? (Sæt et kryds i hver linje)". n: 39.

Som figuren viser, er god løn, positiv feedback fra deltagerne, og at de kan leve af arbejdet som aftenskolelærer de tre faktorer, som flest aftenskoleundervisere finder 'meget vigtigt'. Vi vil løbende vende tilbage til nogle af elementerne i figuren. Det er dog interessant, at det, som motiverer dem til at blive aftenskoleundervisere, ikke i særlig høj grad er, at jobbet er en god indtægtskilde (se bilag 2, figur 65), når det i denne figur fremgår, at 'en god løn' for 64 pct. af dem er 'meget vigtigt'. Selvom lønnen ikke er en motivation i forhold til at blive aftenskoleunderviser, tyder besvarelsene på at det alligevel betyder noget at de kan leve af det når de har fået jobbet.

Vi vil lidt senere uddybe forholdende omkring undervisernes løn, som af flere opleves som et kludetæppe af forskellige arbejdsgivere og til tider også udfordrer dem (kapitel 12).

For lidt over halvdelen af underviserne er det vigtigt eller meget vigtigt, at de får ros af deres arbejdsgiver. Og flere af underviserne fortæller også, at de er glade for deres relation til aftenskolens ledelse og sekretariat. Et par af underviserne fortæller f.eks. om deres samarbejde med to forskellige aftensskoler sådan her:

”Jeg synes altid, at der er styr på tingene, og de er gode til at svare. Og man bliver mødt med en varme og en forståelse. Altså, der er et samarbejde i tingene, og jeg kan få tingene, som jeg gerne vil have det i forhold til, hvordan jeg planlægger mine hold, og hvis der er et eller andet, så planlægger vi udenom det, i stedet for at det ikke kan lade sig gøre. Så det er en rigtig god arbejdsplads.”

Interview med underviser 2

Underviseren fra ovenstående citat fortæller også, at hun får lov at deltage på aftenskolens øvrige hold som kursist. En anden underviser betoner værdien af, at hun har mulighed for ikke at tage hold i en periode.

”Det [samarbejdet, red.] er utroligt fleksibelt, synes jeg. Også hvis nu jeg har et halvt år, hvor jeg nærmest ikke kan tage noget hold, så hjælper jeg dem med at finde en vikar, og de er meget fine til at sige, at det finder vi ud af, og meget imødekommende i forhold til, at man kommer tilbage, når man kan.”

Interview med underviser 4

For begge undervisere betones fleksibiliteten som en stor værdi i samarbejdet samt aftenskolens forståelse i forhold til, at undervisningen skal hænge sammen med andre dele af deres liv. Sidste citat viser også, at underviseren samarbejder ved f.eks. selv at hjælpe til med at finde en vikar.

Kommunikationen med aftenskolen

I undervisernes hverdag er kommunikationen med aftenskolen utrolig vigtig. I undervisernes besvarelser kan vi også se, at hele 90 pct. er delvist eller meget tilfredse med kommunikationen. Kommunikationen handler om mange forskellige elementer fra praktisk planlægning af holdtekstbeskrivelser til mere personlige snakke om hvordan det går.

I et interview fortæller en underviser, at der kan være forskellige kulturer blandt aftenskolerne. Nogle steder er dialogen blot af praktisk karakter og primært med administrationen. Andre steder stikker man lige hovedet ind og taler med nogle i ny og næ:

”Der er jo nogle, jeg har haft en del kontakt med og et godt samarbejde, og så er der andre, hvor, jamen, så er det mere de der praktiske ting, hvor at så har jeg været på deres mailingliste i forhold til arbejde, og så har de sendt ud ’vi mangler undervisere til næste sæson’, og så har jeg sagt ’det der vil jeg gerne byde ind på’. ’Nå, jamen, det er fint’. Og så har vi ligesom fået sat det op, og så kører det ligesom bare. Og så er der andre, hvor... Så kommer man måske lige forbi kontoret for lige at snakke om nogle ting og sige hej eller ringer sammen på telefonen, hvor det har været sådan mere personlig kontakt.”

Interview med underviser 3

Ifølge underviseren er det fint, at der er forskelle, fordi det også ville være overvældende at have tætte relationer med alle de fem aftenskoler, hun arbejder ved.

På trods af et kludetæppe af et arbejdsliv er det tydeligt hos de undervisere, vi har talt med i undersøgelsen, at de elsker deres arbejde og ønsker at fortsætte. Ud fra

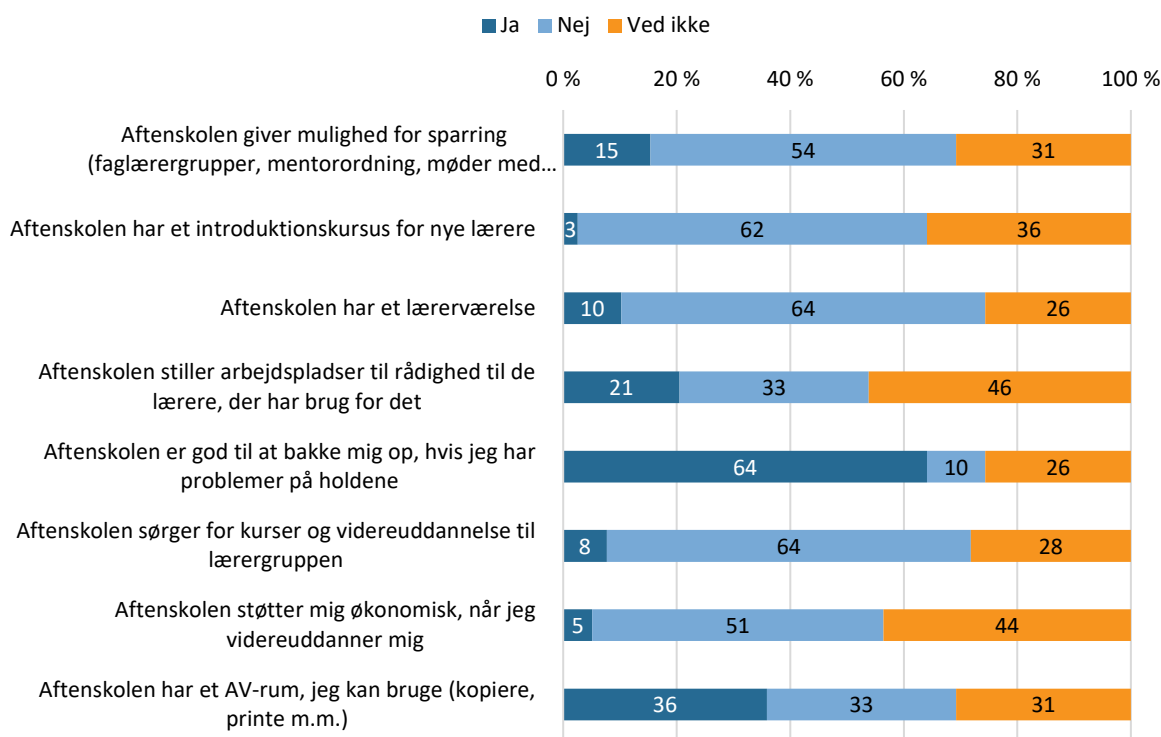
spørgeskemaundersøgelsen kan vi ligeledes se, at hele 31 ud af 38 forestiller sig, at de skal fortsætte som aftenskoleundervisere i fremtiden.

Undersøgelsen første fase viste at gode ansættelsesforhold er vigtige for aftenskolelederne. Det kan skyldes en bevidsthed om, at der er flere aktører, der tilbyder undervisning inden for f.eks. kreative eller bevægelsesorienterede fag, hvorfor det også er helt centralt for dem at kunne tilbyde gode ansættelsesforhold for deres undervisere. Det er ikke alle dele, aftenskolelederne kan styre. Derfor vil vi også vende tilbage til, hvilke udfordringer der kan være forbundet med rammerne omkring undervisernes ansættelsesforhold i kapitel 12.

Fagligt miljø

I dette afsnit vil vi se nærmere på undervisernes holdninger til det faglige miljø i relation til aftenskolen som arbejdsgiver. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at 64 pct. af underviserne oplever, at aftenskolen er god til at bakke op, hvis de har problemer på holdene (figur 43). Til gengæld svarer 54 pct. 'nej' til, at aftenskolen giver mulighed for sparring, f.eks. i form af faglærergrupper. Samtidig svarer 64 pct. 'nej' til spørgsmålet om, hvorvidt aftenskolen sørger for efter- og videreuddannelse. Det er to elementer, som kan have betydning for aftenskoleundervisernes faglige miljø, men også udvikling.

Figur 43: Forhold af betydning for det faglige miljø og faglig udvikling (pct.)

Figuren viser aftenskoleundervisernes svar på spørgsmålet: "Hvordan er det faglige miljø og støttefunktionerne på aftenskolen? (Sæt et kryds i hver linje)". n: 39.

Det er interessant at sammenholde undervisernes svar på de faktiske forhold i aftenskolen med, hvad vi tidligere har set, er vigtigt for dem i deres job. Som vi så tidligere (figur 42) i

spørgsmålet om, hvorvidt det at være en del af et lærerfællesskab er vigtigt, fordeler svarerne sig meget blandet. For 10 ud af 39 er det vigtigt eller meget vigtigt, mens det for 14 ud af 39 ikke eller slet ikke er vigtigt.

Besvarelsene kan betyde flere ting. Dels kan et lærerfællesskab være mange forskellige ting. Det kan f.eks. både være sparringsfællesskaber, men også fællesskaber af mere social karakter. Det kan for nogle omvendt føles som et ekstra element i en allerede fyldt hverdag, idet nogle af underviserne har flere jobs i forskellige regi og derfor har andre fællesskaber der, hvorfor det ikke opleves så vigtigt.

I relation hertil fortæller flere af underviserne i interviewene også om en stor glæde ved det selvstændige arbejde. I tilføjelse til det tema siger en af dem f.eks.:

”Jeg har det fint, som det kører. Det er også altid tidskrævende, hvis man skal til at... [mødes med kollegaer, red.], og hvis man heller ikke får løn for det, så bliver man nødt til at være lidt firkantet også for ikke at blive for udvandet lønmæssigt.”

Interview med underviser 4

Den gode dialog, som mange aftenskoler har med deres undervisere (se tidligere), kan således også bruges til at afklare, hvilke undervisere der har brug for faglige eller kollegiale fællesskaber, og hvem der ikke har.

Kapitel 11: Undervisernes relationen til kursisterne

Både i fase et af undersøgelsen, men også i flere tidligere undersøgelser, ses det, at aftenskoleunderviserens relation til kursisterne er utrolig væsentlig (Bjerrum & Pilgaard, 2014, 47; Bjerrum & Thøgersen 2016, 109-144; Jensen et. al., 2023, 41). Aftenskolelederne i Rødovre siger bl.a. i første delrapport, at undervisernes engagement og motivation for målgruppen er noget, de vægter meget højt (Jensen et. al. 2023, 41).

For flere (85 pct.) af underviserne er det også noget af det vigtigste for dem at få positiv feedback fra kursisterne (se figur 42). En af dem fortæller f.eks.:

”Det [relationen, red.] er jo det vigtigste, der skal være den der gode relation, fordi der er jo også nogle, der siger, at ’hun var meget god hende der, men jeg kunne bare ikke lide hende’. Og så prøver man at finde noget andet, ikke? Og man kan jo ikke sådan gøre alle tilfredse, man kan ikke lide alle, og alle kan ikke lide én. Jeg prøver i hvert fald at gøre mit for, at det skal være dejligt at komme til sin ugentlige undervisning, og der er der mange, der siger, at ’ej, det er den bedste dag på ugen. Når jeg kommer ned til yoga eller til basintræning, så har jeg det så godt bagefter’.”

Interview med underviser 3

I undersøgelsen ses forskellige eksempler på de tilgange, underviserne har i relationen til deres kursister. En af dem fortæller, at hun oplever at have en god relation, og at hun føler et ansvar og drager omsorg for kursisterne, hvis de ikke dukker op:

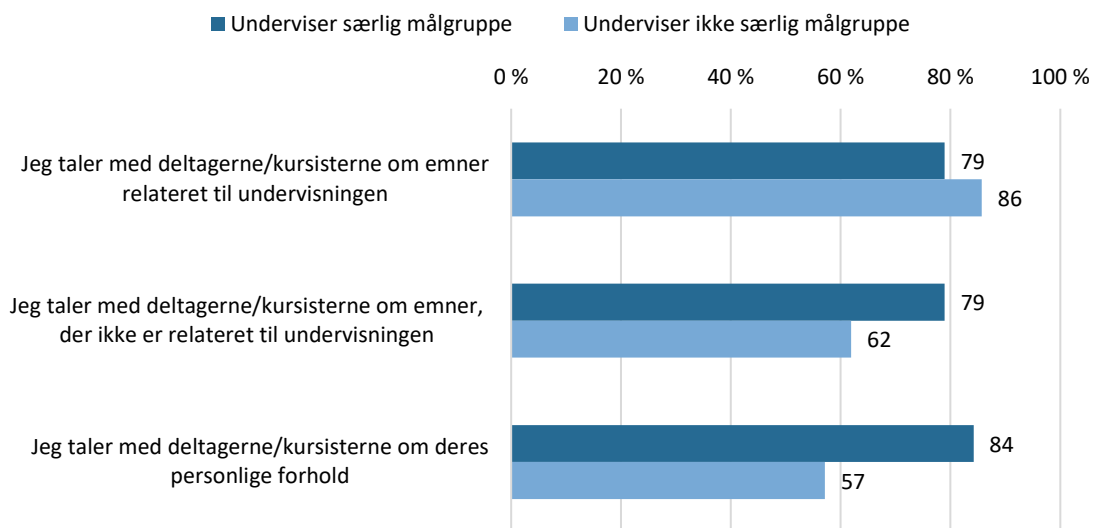
”Jeg prøver at tjekke op, hvis der er nogle, der ikke har været der et stykke tid. Som regel med at tjekke, om alt er i orden og sådan noget. Og så nogle gange, ’nå ja, jeg var bare lige syg’, og så kommer de måske igen. Man prøver at holde snor i dem, så de ikke forsvinder, for nogle gange, hvis man ikke har været der et stykke tid, så er det for nemt at blive væk. Så jeg synes, det er vigtigt lige at prøve at holde dem lidt i hånden, så de fortsætter.”

Interview med underviser 2

Underviseren beskriver også, at hun ser det som en del af sin opgave at fastholde kursisterne. Det gør hun, fordi mange af dem ikke tilmelder sig sammen med nogen, hvorfor de ifølge hende kan mangle nogen at ’stå til ansvar overfor’, nogen der motiverer dem til at komme afsted.

I undersøgelsen ses også, at underviserne taler med kursisterne om emner relateret til undervisningen, men også andre emner og i nogle tilfælde personlige forhold (se figur 44). Dette gælder både dem, der underviser særlige målgrupper, og dem, der ikke gør. Som figuren viser, taler underviseren, som arbejder med særlige målgrupper, i højere grad med kursisterne om personlige forhold end dem, der ikke gør.

Figur 44: Undervisernes relation til kursisterne (pct.)

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: ”Hvordan er din relation til deltagerne/kursisterne på dit/dine hold? (Sæt gerne flere kryds)”. n: 36.

Vi så også tidligere i del 1 (kapitel 5), at kursisterne oplever at tale med underviserne om mange ting, både inden for faget og om emner udenfor. Der sås dog ingen tydelige sammenhænge i forhold til særlige målgrupper. Andelen for hver udsagn er næsten ens blandt kursister fra ikke-særlige og særlige målgrupper. Forskellene drejede sig der særligt om, hvilken type af fag det handlede om – kulturfag eller bevægelsesfag. I andre undersøgelser ses dog at det er kursister fra særlige målgrupper, som særligt taler med underviseren om andre ting end faget (Bjerrum & Thøgersen, 2016)

En af underviserne fortæller, at hun tilbringer sine pauser sammen med kursisterne. Det er for hende en del af jobbet. Underviseren oplever, det er særligt givende på hold, hvor kursisterne har forskellige handicaps. Hun beskriver i tillæg hertil betydningen af kursisters indbyrdes relationer som værdifuld for dem, som lever med handicap:

"De synes virkelig, de får noget ud af det der med at bevæge sig så meget, de kan. Og høre det der musik, jeg sætter sammen og sådan noget. Så er der den der halve time, hvor de også får snakket indbyrdes. Og der var for eksempel en, der var blevet handicapet, og man får ikke så meget at vide fra det offentlige, åbenbart. Altså, man tror nogle gange, at det er løgn. Men det er jo simpelthen så mange gode råd, de giver hinanden. 'Ved du godt, du kan det?' og 'man kan også gøre sådan'. 'Nå, kan man det?' Og sådan noget. De sidder simpelthen og erfaringsudveksler helt vildt i den pause om alle mulige praktiske og følelsesmæssige ting omkring dét at have et handicap. Og det er en stor del af at gå til noget jo. Det er det sociale element i det og fællesskabet i det. De begynder jo at kende hinanden – selv dem, der er nye, der er kommet til de sidste par år. Altså, det er jo de der relationer, de laver, som gør, at de også hænger ved. Altså, deres indbyrdes relationer."

Interview med underviser 4

Derudover fortæller hun, at kursisterne også er opmærksomme på hende ved f.eks. jul eller fødselsdag, ligesom det samme gælder for deres medkursister, hvilket f.eks. kommer til udtryk i en opmærksomhed, hvis en kursist er syg. Det trygge rum, som hun skaber, er afgørende for, at kursisterne kommer igen, mener hun, hvilket kapitel 5 også bekræftede. En anden underviser fortæller om, hvordan hun bruger tiden før og nogle gange efter undervisningen til at skabe relationerne til kursisterne:

"Jeg møder altid ind med god energi og et smil, og jeg sørger for at få sagt hej til alle, så de lige føler sig set og mødt. Nogle gange er der også tid til at veksle lidt ord. Så jeg prøver at kombinere deres træning med den menneskelige kontakt. For nogle af dem er det også et sted, hvor de har mulighed for at være lidt sociale".

"Vi er der jo altid lidt inden undervisningen går i gang. Når jeg f.eks. har bassinhold, som jeg har her i Rødovre, så mødes de jo ude i omklædningen, hvor der kan være noget. Og så er jeg måske i gang med det første hold, men der har de allerede noget, og så kan de nå at sidde og snakke lidt, inden de så skal ind. Og så får vi lige en snak om vind og vejr, og hvordan går det lige med albuen? 'Nå, jeg kom ikke sidst, fordi jeg skulle passe barnebarn', 'Nå, okay, og er alt godt igen?'. Altså, sådan det der sociale, menneskelige aspekt, det, synes jeg, er vigtigt, så der ikke kun er fokus på den funktionelle træning, så de også føler, at det er en rar stemning at komme i."

Interview med underviser 3

I tilføjelse hertil fortæller hun, at hun er meget opmærksom på at byde nye deltagere velkomne og præsentere sig selv og træningen grundigt for dem, så de føler sig set og mødt. Det at rumme forskellige deltagere, møde dem godt og danne rammen om et fællesskab er væsentligt i aftenskoleunderviserens forståelse af folkeoplysende pædagogik, hvilket vi nu skal se lidt nærmere på.

Den 'folkeoplysende' voksenundervisning

I folkeoplysningsloven betegnes aftenskolen som 'den folkeoplysende voksenundervisning', hvilket kan siges at være en mere præcis beskrivelse end 'aftenskolen', fordi aktiviteterne primært foregår i dagtimerne (Hartje, 2015).

I dette afsnit vil vi belyse, hvad aftenskoleunderviserne forstår ved folkeoplysende undervisning. Af folkeoplysningslovens § 7 fremgår det, at formålet med undervisningen er:

"At fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab og med udgangspunkt i undervisningen at øge deltagernes almene og faglige indsigt og færdigheder. Sigtet er at styrke den enkeltes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til at deltage aktivt og engageret i samfundslivet."

Folkeoplysningsloven kap. 4 § 7, s. 18

Der er frie rammer for, hvordan underviseren pædagogisk og didaktisk når formålet, som det f.eks. ses i oplysningsforbundet Foras nyeste underviserfolder:

"Det er op til den enkelte underviser at tænke det folkeoplysende aktivt ind i undervisningen, og det kan gøres på mange forskellige måder."

Undervisningsfolder, FORA, 2024, s. 2

Undervisningen kan således se meget forskellige ud fra aftenskole til aftenskole og underviser til underviser, idet den enkelte underviser aktivt sætter sit præg på undervisningens form og indhold. Og som det er nævnt tidligere i rapporten, har netop underviseren og undervisningsmiljøet stor betydning for kursisternes valg af kurser.

Det er derfor også interessant at se på undervisernes forståelse af, hvad der er særligt 'folkeoplysende' ved netop det undervisningsmiljø, de som undervisere tilbyder. Et par af dem beskriver det således:

"Folkeoplysning, altså, noget, som den brede befolkning har brug for at vide og lære og træne - for at vi kan løfte trivsel i vores samfund."

Interview med underviser 1

"Jeg tror, det ligesom er indlejret. Ja, det er der ikke nogen, der har talt om."

Interview med underviser 4

I citat 1 er det folkeoplysende forbundet med, at 'den brede befolkning' opnår 'viden' og 'træning' om/i temaer, som er forbundet med trivsel. Denne forståelse er fint i overensstemmelse med folkeoplysningens beskrivelse om 'aktivt medborgerskab', 'faglig indsigt' og 'færdigheder'. Og knytter sig fint til folkeoplysningslovens sigte med undervisningen - at styrke evnen og lysten til at tage ansvar i sit eget liv. Ligesom flere af underviserne nævner, at følelser som 'glæde', 'sindsro' og 'mentalt velvære' for dem er noget af det vigtigste, kursisterne kan tage med sig. Undersøgelsen viser også, at underviserne i de åbne svarkategorier svarer, at 'viden', 'læring' og 'inspiration' er nogle af de elementer, de synes er vigtige, at kursisterne tager med sig fra undervisningen.

For underviser 4 i citatet ovenfor er det mere udtalt og implicit indlejret i undervisningen, hvilket understreger friheden, men måske også udfordringerne der kan være med at tydeliggøre den folkeoplysende pædagogik.

Den frie ramme for underviseren, som underviserfolderen fra Fora beskriver, afspejles også i flere af undervisernes beskrivelser af deres undervisning. En af dem fortæller f.eks., at 'det folkeoplysende' for hende er forbundet med frihed:

"Det er jo kun fantasien, egentlig, der sætter grænser for, hvad man kan undervise i på en eller anden måde."

Interview med underviser 3

Folkeoplysningsloven siger som sagt ikke noget om, 'hvordan' sigtet opfyldes. Og flere af underviserne synes også, det kan blive abstrakt og bredt, når de skal beskrive, hvad 'det særligt folkeoplysende' er i deres undervisning. En af dem ser også, at der kan være risici forbundet med, at der ikke som sådan er 'kontrol' med, hvad de underviser i, idet man ifølge hende så kan sige og gøre alt muligt. Det er dog ikke det, hun oplever, der sker i praksis.

Flere undervisere nævner, både i interviews og spørgeskemaundersøgelsen, 'fællesskabet' som noget, de forbinder med det folkeoplysende. Fire af underviserne i de åbne svar i spørgeskemaet skriver, at fællesskabet er noget af det vigtigste, de håber, at kursisterne tager med sig fra undervisningen:

"Det er vigtigt, at kursisterne har kunnet bruge det, jeg har undervist i. Men det er lige så vigtigt, at de har haft glæde af det sociale samvær på holdet og har lyst til at komme igen næste gang."

Åbne besvarelser i spørgeskema (underviser)

Fællesskabet handler også om, at undervisningen er åben for alle. En underviser, der arbejder med kursister med handicap, fortæller, at det særligt folkeoplysende også handler om at kunne differentiere undervisningen:

"Det er meget differentieret. Det bliver man simpelthen nødt til med de her mennesker [med handicap, red.]. Altså, jeg kunne jo godt vælge at gå ind og lave en eller anden plade, der bare kører. Men det bliver jo meget sådan at kigge på den individuelle og lave individuelle løsninger i det, vi laver. Og det synes jeg, der er plads til der [i folkeoplysningen, red.]. Men det mener jeg ikke nødvendigvis, der er så mange andre steder. Altså, der er mange koncepter, hvor du skal tjene penge på rigtig meget. Der er der sikkert ikke plads til sådan noget der [individuelle hensyn, red.]."

Interview med underviser 4

Kapitel 12: Udfordringer – et blik indefra (underviserperspektiv)

Dette afsnit fokuserer på to centrale udfordringer, som undersøgelsens interviews med underviserne viste. Det gælder forhold omkring ansættelse og løn, samt forhold vedrørende undervisernes mulighed for efteruddannelse.

Løn

Undersøgelsen viser, at langt hovedparten (31 ud af 38) af underviserne ønsker at fortsætte som undervisere næste år. Det er ganske få (4 ud af 38), der peger på, at for lav løn, ingen optjening af pension eller usikre ansættelsesforhold er årsag til ikke at fortsætte. Alligevel fylder temaet en del i interviewene med underviserne, og jf. figur 42 (se tidligere) er lønnen noget af det, der betyder mest for underviserne. Aftenskoleunderviserne er ansat på timebasis, og flere af dem er ikke blot tilknyttet én aftenskole, men flere ad gangen.

I interviewene ses tydeligt, at det kan være en kompleks opgave at få timer nok som aftenskoleunderviser, men at flere også synes, at lønnen ikke svarer til det antal timer og den forberedelse, de lægger i deres arbejde. Selvom en underviser har mange hold, kan billedet sagtens være en arbejdsuge på blot 18 timer.

“Fra næste sæson afmelder jeg mine aftenhold, men ellers så har jeg haft ni vandhold om ugen. Det er knap ni timer. Det er sådan 40-45 minutter ad gangen. Og så har jeg ni yoga hold. Så det er 18 timer”

Interview med underviser 4

Første delrapport beskrev, hvordan aftenskolelederne også kan være udfordret af, at de ikke kan tilbyde deres ansatte andre vilkår (Jensen, et. al., 2023, 41-43). Det skyldes, at ansættelsesvilkårene er definerede af folkeoplysningsloven (jf. Folkeoplysningslovens BEK nr. 353 § 2 stk. 3). Der er en fast timesats, som reguleres af Kulturministeriet. Det er således ikke et vilkår, aftenskolerne selv kan ændre på.

For hver undervisningslektion ydes betaling for 1,6 arbejdstime på 319,02 kr.¹¹ pr. 1. april 2024, som også skal dække opgaver før og efter undervisningen som forberedelse, administrative opgaver mv. Det beskriver én af underviserne er for lavt:

“Lønnen er i underkanten i betragtningen af, at den også skal dække forberedelsestid.”

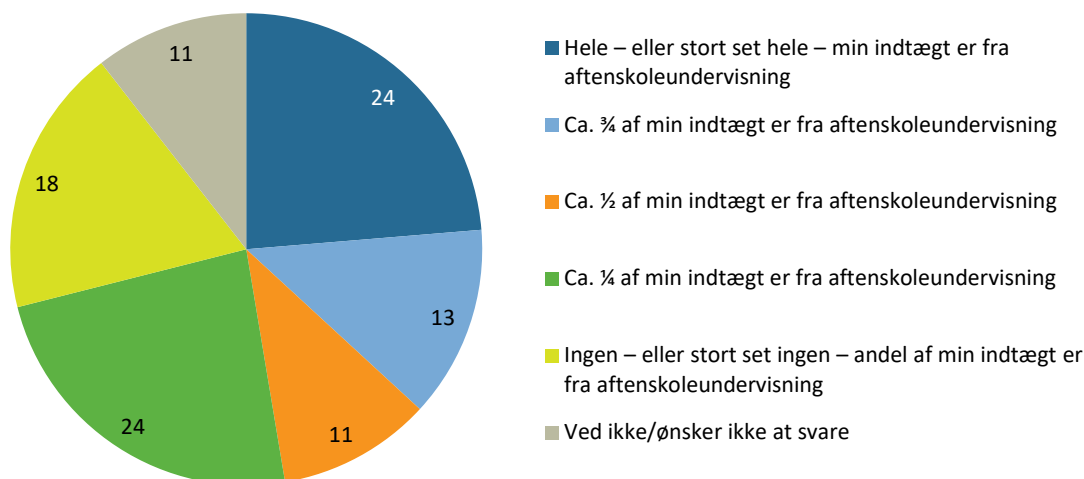
Åbne besvarelser i spørgeskema (underviser)

På den anden side er det for aftenskolerne netop nu en presset situation, da lærertaksterne har fulgt statens lønforhøjelser med en 6 pct. stigning. Samtidig er der ikke kommet nye midler til området, og merudgiften vil på længere sigt kunne afspejles i deltagerbetalingen. Undervisernes lønmæssige forhold er også belyst i en tidligere undersøgelse fra Aalborg Kommune, hvor det også fremgår, at undervisernes ansættelse på mange måder er usikker, ligesom de ikke får sygedagpenge og kun betaling, såfremt deres hold bliver oprettet (Bjerrum & Thøgersen, 2016, 134).

Det afspejles også i figur 45, som viser, at halvdelen af aftenskoleunderviserne kombinerer deres løn fra aftenskolen med anden indtægt.

¹¹ <https://www.kl.dk/kultur-og-fritid/folkeoplysningsomraadet#satser-i-henhold-til-folkeoplysningsloven-7d>

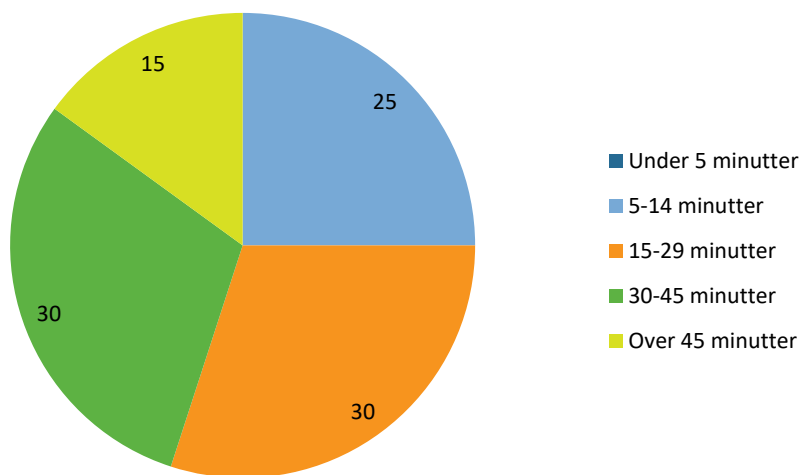
Figur 45: Andel af undervisernes indtægt fra aftenskoleundervisning (pct.)

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: "Er aftenskoleundervisning din primære indtægtskilde?". n: 38.

For nogle af underviserne er det også udfordrende at have hold, der ligger en times kørsel fra bopælen, som kan være nødvendigt for at få fyldt skemaet op. Løn og transporttid kan derfor for nogle af underviserne være forbundne størrelser. I undersøgelsen ses, at lidt over halvdelen af underviserne angiver at have under 30 minutters transporttid til deres undervisningssted, imens 45 pct. har over 30 minutter.

Figur 46: Undervisernes transporttid (pct.)

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: "Hvor lang transporttid har du til det sted, hvor du oftest underviser på aftenskole? (kun den ene vej)". n: 36.

Underviserens transportudfordring er ét blandt flere eksempler på, hvordan logistikken kan være en udfordring for aftenskolelærerne. For over halvdelen af underviserne gør det sig også gældende, at de har øvrig beskæftigelse eller er folkepensionist/efterlønsmødtager.

Det er nogle vilkår omkring deres ansættelse, som udfordrer dem, og 21 pct. svarer da også, at de er meget eller delvist utilfredse med deres ansættelsesforhold.

Måske også derfor omtaler flere af underviserne deres arbejdsliv som et kludetæppe. F.eks. fortæller en af underviserne, at hun arbejder for fem forskellige aftenskoler:

”Man kan sige, at i perioder er der jo lidt meget mailkorrespondance. Sådan lige i spidsbelastningsperioderne, eller hvis der er noget. Så der er da lidt bolde at jonglere med. Men omvendt, når tingene så ligesom er i gang, så arbejder man jo meget selvstændigt. Og så er det kun, hvis der lige opstår nogle udfordringer eller et eller andet, man bliver nødt til at informere dem om. Og der synes jeg generelt, at aftenskolerne, de fleste er meget nemme at få fat i og kontakter én tilbage hurtigt. Så jeg føler, at jeg har en god dialog med dem.”

Interview med underviser 4

Der kan for underviseren være en del at holde styr på. Det kan således være betydningsfuldt for både underviserne og aftenskolerne at afstemme, hvorvidt underviserne har brug for noget. I de tilfælde, hvor der ikke er meget dialog, kan det være særligt vigtigt for aftenskolernes administration at sikre sig, at underviserne er velinformerede om deres rettigheder, som ifølge loven skal stå i ansættelsesbrevet¹². F.eks. nævner en underviser, at hun tilfældigvis fandt ud af, at hvis man har over 44 timer på to måneder, så har man mulighed for at få lønkomensation, hvis ens barn f.eks. bliver syg. Det var ikke noget, aftenskolen havde oplyst hende om:

”Der er en rigtig god frihed. Jeg elsker mit arbejde. Men det der med, når der er sygdom, og man ikke får løn. Og altså pt. har jeg ikke mulighed for at lægge penge til siden til pension. Det er jo ikke særlig fedt på den lange bane. Så det gør jo også, at jeg overvejer, kan man sige, nu hvor er min situation anderledes [hun har fået barn, red.], om enten jeg skulle gå tilbage til pædagogarbejde af nød? Jeg er så glad for det her arbejde, og det gør mig godt.”

Interview med underviser 3

I dette tilfælde har aftenskoleunderviserens personlige forhold ændret sig, efter hun er blevet alenemor, og derfor er der nogle elementer omkring ansættelsesforholdet, som udfordrer hende mere end tidligere, herunder også at hun ikke har råd til at lægge penge til side til pension. Det kan få betydning for hendes mulighed for at fortsætte som underviser, selvom det er det, hun helst vil.

Som nævnt tidligere er aftenskolelederne også opmærksomme på udfordringen omkring ansættelsesforholdene. Begge parter er således interesseret i, at der arbejdes på bedre ansættelsesvilkår for underviserne.

¹² Folkeoplysningsloven, BEK 353, §2 stk. 4

Selvom det er vanskeligt at gøre noget ved de gældende regler,¹³ så kan den enkelte aftenskole gøre meget for gennem dialogen at holde på underviserne, f.eks. ved at gøre dem opmærksomme på, at aftenskolen ønsker at bruge dem igen, hvis holdene kommer op at køre, eller at de er velkomne tilbage efter f.eks. barsel eller sygdomsperioder. På den måde kan usikkerheden i forhold til ansættelsen nedbringes, og relationen til aftenskolen som arbejdsgiver er her afgørende for underviseren.

Efteruddannelse

Som beskrevet er undervisningen funderet i en høj grad af metodefrihed, og dermed betinges undervisningens indhold og niveau i høj grad af den enkelte underviser. Aftenskoleunderviserens profiler viser, at de er meget veluddannede, over halvdelen af respondenterne i denne undersøgelse har undervist i mere end ti år, og deres primære motivation er at undervise i noget, de brænder for. Der tegner sig således et billede af en erfaren og dedikeret aftenskoleunderviser, som navigerer inden for et felt med stor grad af frihed.

I fase et af undersøgelsen beskrev vi også, at aftenskolelederne forventer, at deres undervisere har høj faglighed, erfaring, engagement og motivation for målgruppen. Til gengæld er aftenskolelederne også meget optaget af at passe på deres undervisere og prioritere at støtte dem bedst muligt, også fagligt (Jensen et. al., 2023, 41).

Ønsket om at støtte ses f.eks. også i førnævnte landsorganisation Foras nye underviserfolder, hvor de tilbyder et tilskud i forbindelse med efteruddannelsesmoduler m.v. (Fora, 2024). Flere aftenskoler gør også opmærksom på, via f.eks. deres hjemmeside¹⁴, at de tilbyder underviserne kurser med forskellige temaer. Der er også en underviser i Rødovre, der har fundet frem til et kursus:

”Jeg var gennem FOF. De holdt sådan noget sommerhøjskole i tre dage. Der var jeg med, og der blev jeg introduceret til det [folkeoplysningen, red.]. Og jeg ved, der er nogle af aftenskolerne, de laver også sådan en introduktion.”

Interview med underviser 3

På trods af meget erfaring, dedikation og støtte fra aftenskolernes ledelse og organisationerne omkring kan vi dog se i underviserens besvarelser, at denne støtte ikke nødvendigvis manifesteres i konkret efteruddannelse til underviserne i Rødovre Kommune (figur 47). F.eks. har godt halvdelen (26 ud af 40) ikke taget uddannelse målrettet opgaven/rollen som aftenskoleunderviser, efter de er blevet ansat.

Som vi så tidligere i rapporten (figur 24), er det for kursisterne den vigtigste egenskab, at underviseren er fagligt dygtig, og når underviseren tager efteruddannelse, er det også ofte målrettet faget/aktiviteten.

¹³ Folkeoplysningslovens, BEK nr. 353

¹⁴ Både AOF, FOF og Gigtsskolen tilbyder kurser, både online og fysisk, dog ikke i Rødovre.

Underviserens evne til at skabe god stemning og kommunikere med deltagerne opleves også som væsentlige egenskaber, både af kursister og undervisere (se figur 24 og 25). Både faglige, personlige og kommunikative kompetencer er således væsentlige for underviserne at udvikle løbende. Ligesom det for aftenskolerne i ønsket om at nå nye målgrupper eller tilbyde nye aktiviteter kan være et vigtigt bidrag, at underviserne oplever sig klædt godt på.

Når det alligevel ikke sker, kan det skyldes flere ting. Der er mange undervisere, som ikke har ret mange timer, men det kan også være en økonomisk udfordring for aftenskolerne at afsætte ressourcer til at gøre opmærksom på efter- og videreuddannelsesmuligheder. Ligesom det for nogle kan være ressourcekrævende selv at varetage eller købe efteruddannelse til underviserne. Det kan også handle om, at muligheden for efteruddannelse simpelthen ikke er tydelig for underviserne. Som en af aftenskoleunderviserne svarer i en åben svarmulighed omkring fagligt miljø og støttefunktioner på aftenskolen:

"Jeg bliver da nysgerrig på, om jeg har muligheder, som jeg ikke kender til, f.eks. videreuddannelse?"¹⁵

Åbne besvarelser i spørgeskema (underviser)

Flere af underviserne sørger selv for deres efteruddannelse og for at tage kurser, som holder dem orienteret i forhold til deres fag. En af dem fortæller f.eks., at hun ikke er blevet opfordret eller ved, hvordan hun skal finde information herom, men fordi hun selv finder det vigtigt, gør hun det:

"Jeg tror vist nok, der er en eller anden pulje, man kan søge, men det er ikke sådan, at jeg får en mail med 'nå skal du ikke på videreuddannelse, eller er der noget, du har lyst til?'. (...) Jeg kan godt lide at videreuddanne mig og gør det meget gerne, men det er ikke noget, jeg har fået tilskud til på nogen måde. Det ville da være rart, fordi det er dyrt at skulle holde sin viden ved lige og bygge mere ovenpå. Det bliver ikke tilbudt som sådan, og jeg ved ikke, hvordan man skal bede om det eller søge om det, og så synes jeg måske det bliver lidt bøvl."

Interview med underviser 2

Underviserne i citaterne er ikke alene, når de er usikre i spørgsmålene om efteruddannelsesmulighederne for aftenskoleunderviserne. Undersøgelsen viser, at en stor del af aftenskoleunderviserne svarer 'ved ikke' i spørgeskemaets temaer omkring efteruddannelse, og 34 pct. svarer, at de savner efteruddannelse med særligt indhold (figur 47). I det følgende beskriver vi kort tre mulige årsager.

For det første ses i figur 47, at 40 pct. af underviserne svarer, at de i lav eller meget lav grad er tilfredse med udbuddet af uddannelser, ligesom 34 pct. i meget lav eller lav grad er tilfredse med deres egne muligheder for at videreuddanne sig. En underviserfolder, som før

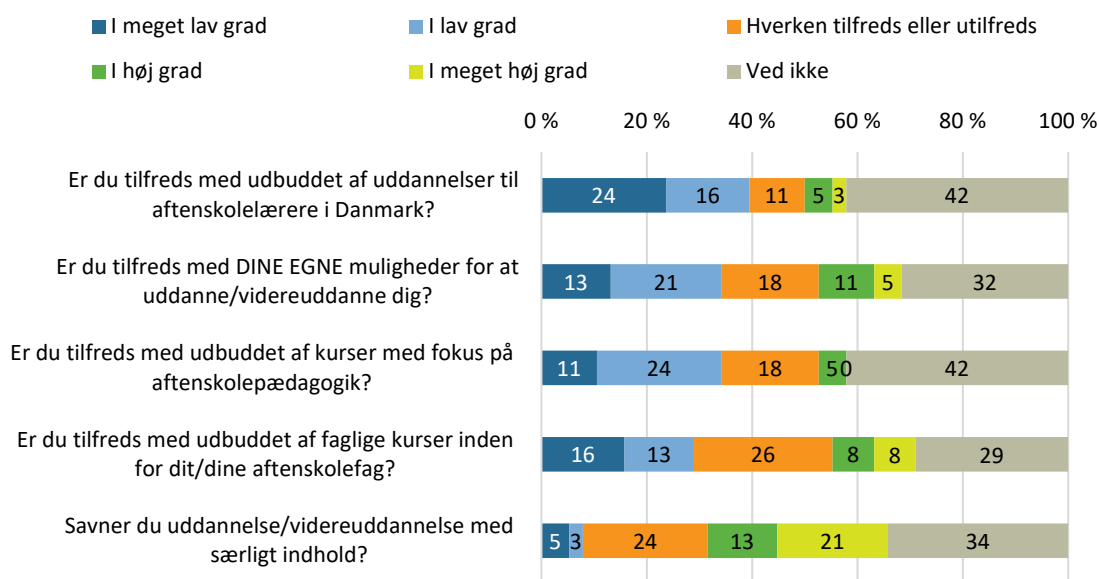
¹⁵ Denne underviser har vi efterfølgende haft lejlighed til at tale med, og hendes motivation for at deltage i undersøgelsen var at opnå mere viden om efteruddannelsesmuligheder.

nævnt, kan hjælpe til at belyse, hvilke økonomiske muligheder der findes, men meget er overladt til den enkelte underviser at finde ud af i forhold til karakteren af efteruddannelse og andre praktiske forhold herom. Som citatet ovenfor også viser, kan det for nogle føles 'bøvlet'.

Flere aftenskoleundervisere har generelt forståelse for, at en lille forening ikke nødvendigvis har ressourcerne til efteruddannelse. Men som vi så tidligere i figur 43, svarer 43 pct. af underviserne, at det er vigtigt eller meget vigtigt for dem, at deres arbejdsgiver er med til at finansiere deres efteruddannelse. I dag finansierer mange af dem selv deres efteruddannelse.

For det andet ses i figuren, at 35 pct. af underviserne i lav eller meget lav grad er tilfredse med udbuddet af kurser med fokus på aftenskolepædagogik eller deres fag (29 pct.). I lyset af den store grad af metodisk frihed og afhængighed af den enkelte undervisers faglighed og forståelse af 'den folkeoplysende undervisning' (se tidligere) kan det være problematisk, at der ikke er introduktions- eller opfølgingskurser for aftenskoleunderviserne.

Figur 47: Aftenskoleunderviserens holdninger til efter- og videreuddannelsesmuligheder (pct.)

Figuren viser aftenskoleunderviserens svar på spørgsmålet: "Vurder mulighederne for videreuddannelse som aftenskolelærer (sæt et kryds i hver linje)". n: 38.

For det tredje kan manglende efteruddannelse også være problematisk i forhold til samarbejdspartneres syn på aftenskoleunderviserens faglighed. I undersøgelsen ses f.eks. hos nogle af de kommunale informanter, at der hersker en forståelse af, at aftenskoleundervisningen ikke er på 'niveau' med andre (private) tilbud (se senere kapitel 14). Men også at de i nogle tilfælde kan være bekymret for, om aftenskoleunderviserne har kompetencerne til at undervise f.eks. målgrupper med særlige behov. F.eks. kan nogle underviser, ifølge en informant, mangle specialkurser:

”Det er jo ikke hvem som helst, der har mod på at gå ind og træne den type borgere, som hoster og puster og bliver blå i hovederne og får trykken på brystet. Det er også nogle symptomer, du kan få, når du får åndenøden med KOL. (...) For det er jo ikke fysioterapeuter, der træner på aftenskolerne. Der er det motionsvejledere, afspændingspædagoger, og hvad ved jeg.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Som afspændingspædagog har man samme længde uddannelse som en fysioterapeut, så informantens perspektiv handler måske i højere grad om, at der ikke stilles formelle krav til aftenskoleunderviserens faglige uddannelse, eller at deres uddannelsesniveau ikke er tydeligt for informanten.

En anden kommunal aktør fortæller, at også målgrupper med mentale udfordringer kalder på faglige kompetencer, der er målrettet netop dem. På hans arbejdsplads har en nyere opgave målrettet børn med autisme givet anledning til, at medarbejderne tilbydes efteruddannelse, hvilket han oplever, de har glæde af:

”Personalet [på aftenskolerne, red.] er jo ikke uddannet til det. Det er de jo ikke, vel. Jo, så kan du være heldig, at der er nogen, der er gode til det. Det kan du selvfølgelig. Men hvis man skal have fat i specialgrupper, så skal lærerne på efteruddannelse.”

Interview med kommunal aktør, musik 2

Ifølge denne aktør er en forudsætning for at aftenskolerne kan nå nye målgrupper, at underviserne klædes på via efteruddannelse. En af underviserne fortæller også, at hun qua en anden stilling ved siden af underviserjobbet får tilbudt kurser, som selvfølgelig også kommer aftenskolen kursister til gavn. Hun fortæller, at der kan være sikkerhedsmæssige elementer i forhold til arbejdet med specifikke målgrupper, som gør, at visse, her praktiske, kompetencer er nødvendige:

”Altså, hver gang du skal flytte på en med handicap eller en gangbesværet, så kan der være nogle ting, man lige skal kunne, faktisk. Jeg kan heller ikke lifte for eksempel en borger op. Det kursus havde jo været meget smart måske at kunne. Så der kan godt være sådan nogle, ja, enkelte praktiske kurser. Og det har kommunen i virkeligheden sikkert nok i alle mulige sammenhænge, man kunne koble sig på, hvis det var?”

Interview med underviser 4

I udviklingsarbejdet mod nye målgrupper er det dog væsentligt for aftenskolerne at afklare, om arbejdet med specifikke målgrupper er noget, underviserne er optaget af¹⁶. F.eks. svarer en underviser på spørgsmålet om, hvorfor hun ikke vil være underviser hos den samme aftenskole i de kommende år, at:

”Der er for mange psykisk ustabile deltagere.”

Åbne besvarelser i spørgeskema (underviser)

¹⁶ I denne undersøgelse er underviserne blevet spurgt, om de er interesseret i at arbejde med særlige målgrupper i fremtiden, men pga. en teknisk fejl har det ikke været muligt at få besvarelserne.

For de, som gerne vil, kan efteruddannelse være væsentligt. Men der kan, som citatet viser, også være nogle, som ikke er interesseret i at arbejde med udsatte borgere eksempelvis. Senere i rapporten (kapitel 16) vil vi se nærmere på de målgrupper, som aktuelt ikke deltager i aftenskolen, og som potentielt kan være 'nye målgrupper'. En væsentlig erfaring at have med fra ovenstående kapitel er, at der nødvendigvis må være motivation hos underviserne til at tage fat i arbejdet med nye målgrupper, ligesom de forskellige målgrupper stiller forskellige faglige, praktiske og personlige kompetencekrav til underviserne. Det var også et element, som undersøgelsens fase 1 åbnede for (Jensen, et. al. 2023, 55).

Endvidere er det også interessant, som en af underviserne peger på, at undersøge, hvorvidt aftenskolerne kan bidrage til efteruddannelse af ledere og fagfolk.

"Der har været seks og syv og otte [kursister, red.]. Og det er faktisk overraskende for mig, så mange der egentlig har meldt sig til kurset eller forløbet, for at – selvfølgelig vil de også gerne have noget ud af det selv, men det er også for at lære noget, så de kan give det videre til nogle, som de kan hjælpe. Så de har en eller anden faglighed, som de ønsker at udvide med noget af det, som de læser ind i kursusbeskrivelsen."

Interview med underviser 1

Tekstboks 4: Udfordringer for underviserne

Ansættelsen føles ofte som 'løsarbejde' og lidt af et kludetæppe til tider. Det kræver meget koordinering mellem underviser og (i nogle tilfælde flere) aftenskoler. Det giver meget at holde styr på og behov for praktisk vejledning og støtte.

Lønnen opleves ikke altid at svare til forberedelsen og tiden, man bruger. Indtægten kombineres i flere tilfælde med anden indkomst. Ligesom man ikke får løn ved barns sygdom, egen sygdom og ej heller kan lægge til side til pension.

Der kan for nogle være lang transporttid. Lige knap halvdelen af underviserne i denne undersøgelse har 30 minutter eller derover.

Erfaringen og fagligheden er høj, ligesom friheden er stor. Mange tager efteruddannelse, ofte målrettet deres fag/aktivitet, som de selv finansierer, og der er mange, som er utilfredse med aftenskolernes tilbud om efteruddannelse. Det kan ligeledes være en udfordring i forhold til at nå

nye målgrupper, at underviserne ikke nødvendigvis er klædt på til opgaven. Underviserne har stor forståelse for, at aftenskolerne ikke har økonomien til det, men flere tilkendegiver ønske om efter- og videreuddannelse.

Kapitel 13: Udviklingspotentialer målrettet aftenskoleunderviserne

Nogle af underviserne ønsker, at aftenskolen skal vokse, og tænker stort, når de taler om aftenskolens fremtidige udviklingsmuligheder. En af dem siger f.eks.:

”Jeg synes, hvis vi virkelig skulle være visionære, så skulle de jo skalere det op. Så skulle de tænke større, ikke? Tænke større i forhold til nogle bedre rammer, fysiske rammer, og tænke større i at brede sig mere ud og få fat i mange flere af de mennesker, der sidder rundt omkring og egentlig er målgruppen. Helt klart.”

Interview med underviser 4

Denne underviser opsummerer flere af de pointer, undersøgelsen indtil nu har peget på, nemlig at aftenskolen også fra undervisernes perspektiv har en relevans, som kunne forstørres både i ’fylde’ og tydelighed i kommunen til gavn for en bredere gruppe af Rødovres borgere. Men det fordrer et udviklingsarbejde af bredere udviklingsmæssig karakter.

Der er en række centrale udviklingspotentialer i forhold til underviserne.

Det kunne blandt andet være at fastsætte og styrke strukturer (kulturer) for løbende dialog mellem aftenskolen og underviseren. Det kan være om forhold som ansættelse, løn, rammer, vilkår, men også mere personlige forhold f.eks. ved livsbegivenheder, der udfordrer ’kludetæppet’, der karakteriserer undervisernes arbejdsliv.

Man kan også på et overordnet strukturelt plan (f.eks. oplysningsforbundene) arbejde med/for udviklingen af aftenskoleundervisernes rettigheder og lønforhold f.eks. omkring pension og løn ved egen eller barns sygdom.

Et andet stort potentiale er mere tydelighed fra aftenskolen til underviseren om, hvilke efteruddannelsesmuligheder der er til stede, samt at aftenskolerne opfordrer til at deltage i introduktionskurser som folkeoplysende underviser. Grundet aftenskoleundervisernes forskellige profiler og fag er det centralt at inddrage dem, i hvilke fag/kurser m.v. de har brug for, samt at oplyse dem om, hvilke finansieringsmuligheder der er. Men også at informere om, hvor aftenskolen står holdningsmæssigt i spørgsmålet om, hvilke kompetencer (praktisk, fagligt, personligt) aftenskolens generelle udvikling (f.eks. mod nye målgrupper) kræver af underviseren. Endelig fordrer den store metodiske frihed et tydeligt fokus på, hvad det indebærer at være ’folkeoplysende underviser’.

Aftenskolerne kan med fordel i samarbejde med kommunale aktører arbejde mod at etablere videreuddannelse. På den måde er der potentiale for øget kendskab til og involvering af aftenskolerne i den kommunale opgaveløsning samt inddragelse af civilsamfundet i opgaveløsningen. Det kan medføre en styrket overgang fra borgerens brug af kommunale tilbud til civilsamfundsinitiativer.

Udviklingsinitiativerne for at styrke aftenskoleunderviserne kan potentielt opnås ved at indgå samarbejder og partnerskaber. Det er derfor det centrale fokus for rapportens del 3 at undersøge det aktuelle blik på aftenskolen udefra. Men først en opsummering af del 2.

Opsummering af del 2: Centrale pointer om aftenskoleunderviserne i Rødovre

Aftenskoleunderviserens profil

Den typiske aftenskoleunderviser er en kvinde over 60 år bosiddende i København, Rødovre, Frederiksberg eller Hvidovre Kommune. 53 pct. af aftenskoleunderviserne har mere end ti års erfaring, og de fleste ønsker at fortsætte. Den typiske underviser er veluddannet, hvilket også ses i andre undersøgelser af aftenskoleunderviserne (Bjerrum og Thøgersen 2016).

De fleste underviser i bevægelsesfag og dernæst manuelle fag. De motiveres af, at det er noget, 'de brænder for', af arbejdet med motiverede voksne samt selv at kunne tilrettelægge deres arbejdsliv. Nogle fortæller, at de kom ind i aftenskoleunderviserjobbet pga. et ønske om 'sporskifte' i arbejdslivet, en personlig hændelse eller vilkår, der gjorde at de fik interesse for faget. Det er ganske få der motiveres af lønnen ved indgangen til jobbet.

Aftenskolen som arbejdsplads

Langt hovedparten af underviserne (66 pct.) er tilfredse og glade for deres job. De elementer, som særligt betyder noget, er:

- lønnen
- positiv feedback fra deltagere
- at kunne leve af det
- ros fra deres arbejdsgiver (lidt over halvdelen)
- god kommunikation med arbejdsgiver.

Det er naturligt, at lønnen er vigtig, selvom det ikke ved indgangen til jobbet var det, som motiverede dem.

Flere af underviserne har gode erfaringer med samarbejdet med aftenskolen og oplever stor fleksibilitet, ligesom de også selv er fleksible. Nogle fortæller også, at kommunikationen er meget forskellig fra skole til skole, hvilket ikke nødvendigvis er et problem.

Fagligt miljø

Flere af underviserne oplever opbakning (25 ud af 39), men ikke sparringsmulighed i helt samme udstrækning (21 ud af 39). Flere oplever ikke, at aftenskolen sørger for efteruddannelse (25 ud af 39).

Det at være en del af lærerfællesskab har de det blandet med. For nogle betyder det noget, for andre ikke. Mange trives godt i selvstændigt arbejde.

Relationen til kursisterne

Kursisternes feedback betyder meget for underviserne. Flere er også opmærksomme på kursisterne, f.eks. hvis de ikke dukker op. Undervisere for særlige målgrupper taler mere om personlige forhold med kursisterne end dem, der arbejder med almene målgrupper.

Underviserne ser også, at kursisterne (særlige målgrupper) finder stor værdi i deres indbyrdes relation (f.eks. i forhold til livet med handicap), og at kursisterne også er opmærksomme på dem, som undervisere (f.eks. jul og fødselsdag). Ofte bruges pauserne og tidspunkterne før og efter træning til at snakke om andre forhold end faget.

Den folkeoplysende undervisning

Folkeoplysningsloven giver frie rammer og stor metodefrihed, og begrebet kan for flere synes bredt, abstrakt og 'indlejret'. Det navigerer underviseren i, og når de beskriver det mere konkret, forbindes tilgangen med

- bred viden, træning og færdigheder til befolkningen, som øger trivsel og lyst og evnen til at tage ansvar i eget liv
- frihed til selv at definere, hvordan man underviser
- fællesskab, samvær og adgang for alle og herunder at kunne differentiere undervisningen.

Udfordringer

Underviserne peger på to centrale udfordringer: Forhold omkring ansættelse og løn samt forhold omkring efteruddannelse. Det opleves kompleks at få timer nok, og lønnen svarer ikke til den tid, man bruger, hvorfor over halvdelen kombinerer jobbet med anden indtægt. For 45 pct. af underviserne har de over en halv times transport til deres undervisning.

I forhold til undervisernes ansættelse, så kan det være en logistik opgave at få til at gå op. En underviser i spørgeskemaundersøgelsen arbejder f.eks. fem steder, og det øvrige privatliv kan også betyde noget for, om kludetæppet går op. I den forbindelse er den gode kommunikation med aftenskolen helt essentiel, ligesom oplysning omkring deres rettigheder er vigtig. Usikkerheden nedbringes ved, at blive mødt med åbne arme og nye hold, når man vender tilbage efter sygdom, barsel eller andet fravær.

Undersøgelsen viser en undervisergruppe, som er erfaren og dedikeret med høj grad af metodefrihed. Aftenskolelederne forventer noget af dem og vil samtidig gerne passe på dem og give gode arbejdsvilkår. Der er i den forbindelse undervisere, som finder kurser f.eks. gennem landsorganisationen eller oplysningsforbundet. Godt halvdelen (26 ud af 40) har dog ikke taget uddannelse målrettet deres rolle som aftenskoleundervisere, efter de blev ansat. Hvis de tager uddannelse, er det målrettet faget/aktiviteten.

Underviserens evne til at kommunikere er vigtigt, og underviseren skal være godt klædt på. Når underviserne ikke får efteruddannelse, skyldes det måske:

- at de ikke har ret mange timer at gøre godt med
- at de selv skal finansiere det hele eller store dele af det
- at aftenskolerne ikke har midlerne til at oplyse om og afholde udgifterne dertil
- at efteruddannelses tilbud ikke er tydelige for underviserne helt konkret og ikke er en forventning fra arbejdsgiverne.

Flere finder dog selv uddannelse og synes, det er vigtigt. Men mange kender ikke muligheden, hvilket afspejles i undersøgelsen gennem:

- lav tilfredshed med udbuddet og egne muligheder for efteruddannelse, ligesom det opleves bøvlet at finde ud af
- er ønske om at arbejdsgiveren skal finansiere det. I dag finansierer flere det selv
- lav tilfredshed med kurser i aftenskolepædagogik og fag, hvilket er et problem i forhold til den høje grad af metodefrihed.

Manglende efteruddannelse er desuden en udfordring i forhold til samarbejdspartnernes syn på aftenskoleunderviserens faglighed, som flere har en opfattelse af, ikke er 'højt nok', og der kan ligeledes være udfordringer med at arbejde med særlige målgrupper (f.eks. sundhedsfagligt), hvis man ikke kompetenceudvikles mod special behov.

Det er dog meget væsentligt at undersøge nærmere, hvorvidt underviserne er interesseret i at arbejde med specifikke målgrupper, der har specialbehov. Selvom flere undervisere måske ikke er optaget af at undervise særlige målgrupper, viser undersøgelsen, at 96 pct. af dem alligevel netop underviser borgere, der tilhører særlige målgrupper. Det er derfor interessant at se nærmere på undervisernes forståelse af, hvad 'særlige målgrupper' og 'særlige behov' vil sige.

**DEL 3:
AFTENSKOLEN
– ET BLIK UDEFRA**

Del 3: Aftenskolen – et blik udefra

I Rødovre kommune er der, ifølge mange af informanterne, et rigt fritids- og foreningsliv, ligesom kommunen også tilbyder mange fritidsaktiviteter til forskellige grupper, (f.eks. unge) både uden for og inden for idrætsområdet. Sidstnævnte afspejler sig også i Rødovre strategien 'Børn og unge i forening' som Rødovre Kommune og DGI Storkøbenhavn indgik i 2020 (Rasmussen & Kirkegaard, 2021), der er en udløber af 'Rødovre i Bevægelse'. I den ses, at der i en årrække har været et ambitiøst fokus på at skabe samarbejder om at få børn og unge ind i foreningsidrætten.

Aftenskolerne er dog ikke tydeligt blevet inddraget i denne strategi, som også er nævnt i undersøgelsens første fase (Jensen et al, 2023, 7). Det er en overordnet betragtning, som er vigtig at tage med i spørgsmålet om nye og stærkere samarbejder (se del 4), at aftenskolerne er én blandt mange aktører, der ønsker at byde sig til med fritidsaktiviteter til både unge og voksne, og at de indtil videre ikke er blevet involveret i særlig høj grad.

Fase et af undersøgelsen beskrev, at aftenskolerne allerede har mange samarbejder, som de er glade for og ønsker at styrke, men vi oplyste også en række aktører, som aftenskolerne gerne vil 'tættere på' (Jensen et al., 2023, 46). Af disse kan f.eks. nævnes bibliotekerne og sundhedscentre, som er to af de aktører, vi har haft lejlighed til at tale med i fase to af undersøgelsen. Derudover viste undersøgelsen også, at aftenskolerne er utrolig glade for deres samarbejde med Rødovre Kommunes Kultur- og Fritidsafdeling, imens det opleves mere vanskeligt at komme ind i andre afdelinger af kommunen (Ibid, 49).

Dette kapitel giver et indblik i, hvordan aktører uden for aftenskolerne ser og opfatter dem. For nogle af informanterne¹⁷ har det været naturligt at skulle tale om. For andre har oplevelsen været, at de ikke nødvendigvis så sig som relevante informanter i et udviklingsarbejde omkring aftenskolerne. Det fremgår også, at flere af dem ikke kender aftenskoleområdet ret godt og ikke tænker, at aftenskolernes tilbud er relevante for netop den målgruppe, de arbejder med.

I del 3 vil analysen se nærmere på de udfordringer, som aktører og 'ikke-deltagere' beskriver i interviewene.

Først vil vi gå i dybden med fem udvalgte fund, der træder frem i analysen af vores interviews med informanternes, som vil munde ud i formuleringen af ni konkrete udfordringer i samspillet mellem aftenskolerne og de andre tilbud i Rødovre Kommune.

Dernæst vil 'ikke-deltagernes' perspektiver blive belyst bl.a. ved at se på, hvilke barrierer for deltagelse de identificerer. Del 3 afsluttes med konkrete idéer til aftenskolens proces mod nye målgrupper, hvilket lægger op til rapportens del 4, der går mere i dybden med, hvad der skal til for at styrke de eksterne samarbejder.

¹⁷ Se bilag 1 for mere information om, hvilke aktører vi har talt med.

Kapitel 14: Fem udvalgte fund – samarbejdspartnernes perspektiv

På baggrund af interviews med en række aktører uden for aftenskolerne har vi identificeret fem særlige perspektiver. Med udgangspunkt i disse fem perspektiver vil dette kapitel belyse, hvordan nuværende og potentielle samarbejdspartnere oplever aftenskolens udfordringer¹⁸.

Tekstboks 5: Fem overordnede udfordringer for indgåelse og styrkelse af samarbejdet

- 1) Manglende kendskab til og forståelse for, hvad aftenskoler er og kan
- 2) Manglende tid til at få overblik over aftenskoleområdets tilbud
- 3) Manglende tillid til, at aftenskolen kan rumme specifikke målgrupper
- 4) En præference for andre tilbud, som de kender, og som i flere tilfælde er billigere for borgerne
- 5) En forståelse af aftenskolen som 'et bedaget' koncept. En holdning om at andre aktører tilbyder f.eks. ungegruppen noget, de efterspørger, og at aftenskolerne i denne optik ikke har samme målrettede tilbud til unge.

Eksterne aktører (se bilag 1)

Manglende kendskab, tid og tillid

Ved flere af interviewene er samtalen blevet indledt med spørgsmål fra informanterne om, hvor mange og hvilke aftenskoler Rødovre Kommune har. Dette behov for afklaring viser, at informanterne i mange tilfælde ikke selv har erfaringer med aftenskoleområdet i Rødovre, men heller ikke naturligt tænker aftenskolen ind som samarbejdspartner eller som relevant tilbud for netop den målgruppe, de arbejder med.

I et af interviewene kommer det også frem, at der i enkelte tilfælde kan være samarbejde med en aftenskole, uden at det som sådan er eksplicit tydeligt, at det er en aftenskole, man samarbejder med. F.eks. svarer en kommunal leder sådan her på spørgsmålet om, hvorvidt de har samarbejder med aftenskolerne:

Informant: "Altså, der er jo [navn på aftenskole], men det er jo lidt noget andet. Det er jo ikke aftenskolen, vel?"

Interviewer: "[Navn på aftenskole]? Jo, det er aftenskole."

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

En af informantens medarbejdere fortæller i et andet interview, at hun i flere år har samarbejdet med en anden aftenskole end den, som hendes leder omtaler i interviewet, og fortsat forsøger at holde kontakten til aftenskoleområdet. I dette tilfælde er der således et

¹⁸ Perspektiverne er i flere tilfælde sammenvævede, hvorfor 1-3 er skrevet sammen, imens 4 og 5 belyses separat.

samarbejde, som ledelsen ikke er klar over, er med en aftenskole. Samarbejdet med aftenskolen opleves som fint, og lederen fortæller, at særligt det, at aftenskolen selv har henvendt sig, fungerer rigtig godt. Den konkrete case vender vi tilbage til i del 4.

Det er således i dette tilfælde ikke utilfredshed med samarbejdet, men mere *manglende kendskab* til, hvad der er en aftenskole, der er udfordringen. Endvidere ses, at kommunale aktører oplever, at de *mangler tid* og kan have svært ved at orientere sig i alle Rødovres gode tilbud, så det bliver ofte de tilbud og samarbejder, som de kender godt og har erfaring med fungerer godt til målgruppen. I tilføjelse hertil er der et par kommunale aktører, der gerne så, at aftenskolerne henvender sig mere aktivt til dem, ligesom de også forholder sig kritisk til, om aftenskolen skal være et tilbud til unge nødvendigvis.

Lignende refleksioner nævnes også af andre informanter, og nogle af dem kommer vi ind på senere i del 3 (kapitel 16).

En del af refleksionerne handler om informantens egne fordomme over for aftenskolen, fortæller hun. Alligevel kan det have betydning for samarbejdet, fordi aftenskolen ikke nødvendigvis, af hende, bliver anbefalet sig målgruppen.

”Jeg har en fordom mod det [aftenskolen, red]. (...) Jeg har tænkt på, om jeg skulle gå til aftenskole. Jeg er maler, og jeg vil gerne steppe op og lære noget nyt. Og så har jeg tænkt ’de der aftenskoler, det er sgu nok ikke højt nok niveau’, så jeg kigger jo på private. Jeg kigger på private, der udbyder, eller Den Kreative Skole, kunstskele inde i København eller sådan nogle ting.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Igennem interviewene ses, at flere andre kommunale informanter *mangler tillid til*, at aftenskolerne har de rette kompetencer i sammenligning med f.eks. kommercielle tilbud. Aftenskolerne kommer altså i nogle kommunale informanters optik til at fremstå kommercielle, og i andres optik er de ikke på niveau med, hvad de tror er kommercielle aktører. Det er et udfordrende paradoks for aftenskolerne.

Foretrækker andre tilbud end aftenskolen

Flere af de kommunale informanter fortæller som nævnt tidligere, at de har svært ved at se aftenskolens tilbud ramme netop den målgruppe, de arbejder med.

”Hvis jeg skal være rigtig slem overfor dem, så vil jeg sige, at det er et forældet koncept for unge i dag. Hvis de skal tilvælge noget, hvor de skal gå til et koncept, så bliver det sport. Det gælder det samme på ungdomsskolen. Der behøver du ikke komme hver gang. Der kommer du, når det passer. Og hvis du ikke kommer, så ’pyt med det, så ses vi bare næste gang. Du misser ikke den her gang’. Fordi det bare kører over et helt år, eller det kører i de der otte måneder.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Aktørens holdning gør også, at hun ikke ser det relevant at anbefale unge aftenskolen som tilbud. Hun oplever, at konceptet (her både indhold og faste mødegange) *ikke er velegnet* til

de unge, som hun møder i sit arbejde. Endvidere fortæller hun, at der er flere andre aktører, som i højere grad tiltaler de unge, som f.eks. fitnesscentre, hvor man kan dukke op, når man vil, og flere steder allerede fra man er fyldt 13 år.

Ungdomsskolen og andre tilbud, som også i flere tilfælde er gratis eller *billigere end aftenskolenstilbud*, er generelt en udfordring for aftenskolerne, ikke blot for at få nye deltagere (se kapitel 16 senere), men også i etableringen af nye samarbejder. En kommunal aktør fortæller f.eks.:

”Her har vi jo været rigtig, rigtig gode, historisk set også, i Børne- og Kulturforvaltningen at udbyde rigtig mange ting i kommunalt regi. (...) Og vi har jo stadigvæk noget, der hedder ’Fritid for dig’ i Kulturforvaltningen, som også udbyder rigtig mange af sådan nogle ting, og det koster ikke ret meget. Hele sommerferien kan du gå til noget hernede på Herupmuseet, du kan gå til forfatterskole, skrivning, du kan gå til alle mulige slags sport eller sådan nogle ting. Jeg tror, det koster mellem 200 og 400 kroner, og det kan familierne godt afse. Selv dem, der er på kontanthjælp.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Sætter man særligt fokus på ungegruppen, skal man dog være klar over, at der kan være udfordringer udover prisen. Selv i Ungdomsskolen, der udbydes gratis og i tæt samarbejde med skolerne, oplever de, at det er blevet svære at tiltrække unge. Det genspejles i en rapport om ungdomsskolerne i Danmark i 2018-2019, der viser en generel nedgang i antallet af ungdomsskoledeltagere¹⁹.

Som fase et af undersøgelsen viste, er aftenskolerne bevidste om, at de internt imellem hinanden tilbyder aktiviteter til nogle af de samme målgrupper (Jensen et al., 2023, 36), men som citatet også viser, udbyder Børne- og Kulturforvaltningen også aktiviteter til nogle af de samme målgrupper som aftenskolen (her familier). Og ifølge aktøren i en prisklasse, kontanthjælpsmodtagere også kan afse.

For nogle kommunale informanter er der tilmed en betænkelighed ved at indgå samarbejde med aftenskolerne, som beror på, at de er bekymret for, om aftenskolerne kan rumme netop den gruppe af borgere, de arbejder med. En af dem fortæller f.eks.:

”Jeg ved i hvert fald selv, når jeg sidder med nogle, der har et eller andet fantastisk, som de gerne vil tilbyde os [kommunen, red.], så bliver jeg også lidt loren ved: kan de rumme vores borgere? Kan de samle op, hvis der er en, der får et sammenbrud? Og så kan jeg blive usikker... Arrhh, vi finder noget andet. Og aftenskoler har jo ikke nødvendigvis uddannede lærere. Det kan jo også være nogen, der har en interesse, som jeg har forstået det, ikke? Jeg har i hvert fald gået til italiensk, og det var ikke en lærer på aftenskolen. Det var en, som var rigtig dygtig til at tale italiensk. Vil han kunne have samlet op på det...?”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri

¹⁹ [Statistik-rapport.docx \(live.com\)](#)

Som det ses i citatet, hænger bekymringen tæt sammen med forforståelsen om, at aftensko-leunderviserne ikke er uddannede til at arbejde med alle typer af målgrupper, her sårbare og udsatte. Og en anden kommunal medarbejder uddyber perspektivet ved at beskrive, at hun vil være varsom med at anbefale aftenskolen, da hun ikke kender kvaliteten og derfor ikke kan være garant for, om tilbuddet lever op til borgerens behov.

Perspektivet er interessant, da det også er noget, eksterne aktører peger på, hvorfor vi vil vende tilbage til temaet i kapitel 12.

Bedaget 'koncept' i konkurrence med andre relevante aktører

Der er overvejende enighed om blandt aktører uden for aftenskolerne, at aftenskole som 'brand' og navn er uhensigtsmæssigt over for nogle målgrupper (særligt unge). Det mere målgruppespecifikke ser vi nærmere på senere i del 3 (kapitel 16). Men flere informanter oplever også generelt, at aftenskolen som 'brand' er bedaget.

Holdningen relaterer sig både til navnet 'skole', men også til indholdet, som flere peger på ikke følger tilstrækkeligt med tiden. En aktør fortæller f.eks.:

"Lige nu tror jeg, at aftenskolerne er, hvor de har været igennem mange, mange, mange år. I hvert fald som jeg også har kendt dem tilbage i tiden. Jeg tror på mange leder og kanter, men det kan jeg også se i katalogerne, at det er noget af det samme, der går igen og igen og igen. Og det er jo fint meget af det. Hvis jeg vil lære italiensk, så er det fint og så videre. Men der er jo ikke noget nyt, som taler ind i deres [her unges, red.] livsverden, interesser osv. Og det er her, man skal ind og have fat, hvis man skal gøre sig relevant, tror jeg."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, biblioteker 1

Det er ikke nyt, at aftenskolens relevans, udvikling og fornyelse er til debat (Bang, 2017), herunder også hvorvidt deres faste, sæsonorienterede strukturer er uhensigtsmæssige i forhold til det moderne menneske, som i stigende grad ønsker fleksibilitet. Vifo viste i 2018, at blot hver tiende aftenskole benytter sig af muligheden for fleksible tilrettelæggelsesformer (Thøgersen & Bjerrum, 2018a, 42). Fase et af aftenskoleundersøgelsen i Rødovre viste også, at denne mulighed slet ikke anvendes i Rødovre Kommune (Jensen et al., 2023, 9).

I forlængelse af citatet ovenfor mener aktøren også, at den målgruppe, som aftenskolerne har fat i – seniorer (Jensen et al., 2023) – måske i højere grad bruger bibliotekerne eller Ældre Sagens tilbud i dag til nogle af de aktiviteter, der tidligere lå i aftenskoleregi. Det kan ifølge aktøren f.eks. være indenfor IT-introkurser eller andre digitale færdighedsfag. Ifølge aktøren er de også her mange om buddet med tilbud til bl.a. seniorer. Dette billede ses også i tidligere undersøgelser, hvor der peges på, at konkurrenceforhold af den type kan virke hæmmende for samarbejdsrelationer (Thøgersen & Bjerrum, 2018b, 112).

I forlængelse heraf bekræfter en anden aktør samme billede, da samtalen falder på aftenskolernes 'debatskabende aktiviteter' som noget, der potentielt kunne sættes i spil i højere grad.

”Der tilbyder systemet eller det kommunale også bare det. Fordi vi har et ungeråd, og vi har elevråd, og vi har fælleslevråd. Hele den demokratiske dannelse, der ligger i det. Alt det, det tilbyder folkeskoler jo også, og det tilbyder ungdomsskolen, og det tilbyder vi jo i klubberne og sådan nogle ting. Det ligger jo også i lovkrav om, at vi skal være demokratisk dannende og sådan nogle ting.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Foruden det at være flere om at tilbyde aktiviteter til forskellige grupper er citeret også et eksempel på, at der er flere aktører, der er forpligtet på at arbejde med dannelse mod at fremme demokratisk deltagelse og medborgerskab på tværs af aldersgrupper. Og i dette tilfælde er ungegruppen, som aftenskolerne gerne vil tættere på, godt dækket af kommunens tilbud, ifølge aktøren.

I informanternes beskrivelser af nuværende tilbud i kommunen fremgår det, at de ser forskellige udfordringer for aftenskolerne mellem det, tilbuddene kan levere, og det aftenskolerne kan tilbyde på nuværende tidspunkt. Nogle af de lokale tilbud, som nævnes i interviewene, er samlet i bilag 2, tabel 7.

Udfordringerne fra caseeksemplerne i tabel 7 er forskellige alt efter tilbud og karakteren af samarbejdet. Overordnet set er der dog følgende ni centrale udfordringer:

Tekstboks 6: Ni udfordringer mellem dét, andre tilbud kan, og dét, aftenskolen tilbyder

- 1) Andre tilbud kan tilbyde en anden grad af fleksibilitet i medlemskabet, ligesom prisen i flere tilfælde er billigere eller gratis.
- 2) Andre tilbud har i højere grad end aftenskolerne undersøgt, hvad målgrupperne (f.eks. unge) ønsker.
- 3) Kommunale aktører har nemmere ved at indgå samarbejder på tværs af kommunen end med tredjepartsaktør som f.eks. aftenskolerne.
- 4) De steder, hvor aftenskolerne faktisk er en del af tilbuddet, er det ikke tydeligt for hverken aktørerne eller borgerne.
- 5) De kommunale aktører har ikke tænkt aftenskolen ind som efterværn (f.eks. efter kronikerforløb).
- 6) De kommunale aktører kan tilgå andre platforme end aftenskolerne (f.eks. AULA) og er til stede på skolerne, hvorfor de bliver mere synlige.
- 7) De tilbud, hvor det giver god mening, at aftenskolerne har samarbejde, har de ikke selv budt sig til (f.eks. i Café Mødestedet).
- 8) Andre aktører har måske selv tilbud, der minder om aftenskolernes, og er også udfordret på f.eks. at nå nye målgrupper.
- 9) Andre aktører har måske selv lignende tilbud og nemt ved at nå nye målgrupper og dermed mindre interesse i nye samarbejder.

Kondensering af pointer fra bilag 2, tabel 7

Det er en række af udfordringer, der med fordel kan arbejdes med, hvis man fremadrettet ønsker, at aftenskolerne i højere grad skal være en del af fritidslivet og nå en større gruppe af Rødovres borgere.

'Aftenskolerne er klar!' Sådan siger en aftenskoleleder i fase et af undersøgelsen om deres ønske om at træde mere aktivt ind i opgaveløsninger for kommunen (Jensen et al., 2023, 50). Vi vil senere (del 4) belyse de potentialer, der kan være ved fremtidige samarbejder mellem aftenskolerne og de nævnte aktører. Men først skal vi se nærmere på ikke-deltagernes beskrivelser af, hvilke barrierer de oplever for at bruge aftenskolens tilbud.

Kapitel 15: Barrierer for deltagelse

I undersøgelsens første fase belyste vi aftenskolernes perspektiver på, hvilke barrierer de ser for at nå nye deltagere og andre målgrupper (Jensen et. al., 2023, 33). I dette afsnit belyses de barrierer for deltagelse i aftenskoleundervisning, som de kommunale medarbejdere, der til dagligt arbejder med 'ikke-deltagerne', ser, og som 'ikke-deltagerne' selv peger på.

Tilsammen giver fase et og fase to af undersøgelsen således et grundigt overblik over de barrierer, der findes, og dermed, hvor udviklingsarbejdet potentielt kan sættes i gang.

De temaer, der træder frem fra kommunale aktører, er samlet i tabel 2 (se nedenfor). Temaerne, som vil blive behandlet, er prisen, tilmeldingsstrukturen og andre interesser og fritidsmønstre.

Temaerne, uddybes desuden efter tabellen med perspektiver fra fire unge, som har deltaget i et fokusgruppeinterview. Her vil vi også komme ind på to lignende temaer, der relaterer sig til praktiske barrierer, samt hvilke forståelser der er af aftenskolen som fænomen, og hvilke udfordringer der er forbundet med de erfaringer og forforståelser, der hersker omkring aftenskolerne fra både kommunale aktører og unge 'ikke-deltagere'.

I fase et identificerede vi fem grupper, som aftenskolerne i særlig grad ønsker at nå, men aktuelt ikke har repræsenteret i den udstrækning, de gerne vil. Grupperne er børnefamilier, unge, mænd, borgere med anden etnisk baggrund end dansk samt borgere i udsatte positioner, f.eks. psykisk sygdom.

Af de grupper har det i fase to været muligt at få perspektiver omkring unge, borgere med en anden etnisk baggrund end dansk og borgere med psykiske udfordringer. Derfor er de også særligt centrale i dette afsnit.

I undersøgelsen har det også været muligt at opnå mere viden om borgere med kroniske sygdomme og i nogen grad handicaps, som er en målgruppe, aftenskolerne i Rødovre har flere målrettede aktiviteter til (Jensen et al., 2023, 9). Derfor vil afsnittet her også bringe perspektiver i spil på, hvilke elementer der fremadrettet kan være fokus i et samarbejde mellem aftenskolerne og kommunen, med henblik på at styrke det allerede stærke sundhedsfaglige tilbud, kommunens aftenskoler har.

Tabel 2: Barrierer for deltagelse i aftenskoleunderviserne blandt 'ikke-deltagerne'

	Unge	Borgere med anden etnisk baggrund	Borgere med psykiske udfordringer	Borgere med kronisk sygdom eller handicap
Pris	<p>Unge har ikke råd til at betale 50 kr. for en kaffe i Rødovre-centeret, og slet ikke aftenskole.</p> <p>Unge på SU har ikke råd til at betale ét stort beløb på én gang.</p>	<p>Ofte vil borgerne søge deres viden, træning og information fra nettet, fitness eller blandt venner, hvor det er billigt eller gratis (f.eks. lære at lave mad vha. YouTube).</p>	<p>For de borgere som er på kontanthjælp eller anden overførselsindkomst er det for dyrt og prioriteres ikke blandt øvrige udgifter som mad, husleje osv.</p>	<p>Grundet medicinudgifter er det vanskeligt at få råd til at gå i aftenskole.</p> <p>Det er for meget at betale det hele på én gang.</p>
Tilmeldingsstrukturer	<p>Unge vil have muligheden for at kunne trække sig igen (fortryde en tilmelding, også efter at være begyndt). Det føles som håndjern at tilmelde sig et langt forløb</p>	<p>Ser ikke nødvendigvis kursuskataloget i posten.</p> <p>Aftenskole er ikke synlig, hvor borgere med anden etnisk baggrund opholder sig og kommer.</p> <p>Det kan være meget omstændeligt at vælge hold ud fra et blad i brevsprækken.</p>	<p>Ustabilitet og svingende overskud er for mange et livsvilkår, og derfor vil afbud i sidste øjeblik altid være en virkelighed. Så selvom man får sig tilmeldt, kan man ikke nødvendigvis, hverken for sig eller aftenskolen 'holde aftalen' og møde frem.</p>	<p>Erfaringer fra tidligere samarbejder er gode, og der kan gøres opmærksom på aftenskolens tilbud via f.eks. flyers. Det kan dog være svært for borgerne at fortsætte deres træning i et slags 'efterværn', særligt hvis de har gået i et gruppeforløb og så skal ud på egne ben.</p>
Interesser og fritidsmønstre	<p>For nogle unge prioriteres formel uddannelse først.</p> <p>Mobiltelefonen og digitale fællesskaber/liv tager meget af de unges fritid.</p>	<p>Mange har boformer, hvor man er i større familiefællesskaber end etnisk danske hjem traditionelt er.</p> <p>Der er traditionelt meget samvær i familierne i fritid og weekend, hvorfor tiden ikke er til aftenskole.</p> <p>Nogle er meget aktive med fitness osv. i fritiden, andre ikke. Sidstnævnte ser ikke 'skole' som noget, man gør for sjov/i sin fritid, hvis man er voksen</p>	<p>Nogle unge har dårlige erfaringer med fritidsfællesskaber tidligere i deres liv og barndom, hvor de oplevede ikke at passe ind eller føle sig udenfor.</p> <p>Unge med manglende personligt overskud eller diagnoser kan have svært ved at motiverer sig til at komme afsted til fritidsinteresser. Ofte dyrkes interesserne derfor alene eller sammen med familie og venner</p>	<p>Der er ikke samme brede udvalg af fritidsaktiviteter som til andre målgrupper. Ligesom der er flere praktiske elementer som er afgørende for om de kan deltage i fritidsaktiviteter (herunder kørsel, mulighed for at have hjælper med, høj hygiejne standard mv.)</p>

Kilde: Kondensering af interviews med både unge og kommunale aktører og en enkelt underviser

Prisen er for høj

Der er bred enighed blandt alle kommunale aktører, som har deltaget i undersøgelsens interviews, om, at prisen for at gå på aftenskole er en af de mest væsentlige barrierer for dem, som ikke deltager i aftenskolens tilbud i dag. Det er der forskellige bagvedlæggende årsager til, som knytter sig til de målgrupper, de kommunale aktører arbejder med.

For kronikere med store udgifter til medicin er det således det, som spænder ben, mens det for unge på SU er en prioritering af de økonomiske midler til andre ting som husleje, mad osv. En af de kommunale informanter siger f.eks.:

”Jeg tror, at det måske også er det der engangsbeløb. Det der med, når jeg melder mig til noget, og så skal jeg lige lægge 1.600 kr. Så kan det godt være, at jeg kan komme der fem, seks, syv gange, men det er sådan 1.600 up front, og jeg får 6.000 kr. i SU, og jeg skal betale husleje og sådan nogle ting. Jeg ved ikke, om det er mentalt omkring det at lægge de der penge.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Hun fortæller endvidere, at det er en viden hun har, fordi hun har talt med nogle unge, som faktisk var interesseret i et kreativt forløb på en aftenskole, men valgte det fra alene ud fra prisen og det, at pengene skulle falde på én gang. Nogle unge, fortæller hun, kan bedre se sig ind i en enkeltbetaling, for en kop til 75 kr., som man maler på.

En anden aktør fortæller om, at også borgere med anden etnisk baggrund finder andre gratis løsninger. Hvis man f.eks. ønsker at lære noget om mad, så ser man YouTube i stedet for at opsøge den viden i et fællesskab med andre i aftenskoleregion.

Det er ikke kun for kronikere, unge på SU og borgere med anden etnisk baggrund at prisen er en udfordring. Også for borgere i udsatte positioner, som i nogle tilfælde er på overførselsindkomst, er prisen en barriere. En medarbejder, der til dagligt er tæt på netop dem og netop har talt med dem om muligheden for at gå i aftenskolen, fortæller om deres reaktion herpå sådan her:

”Noget af det første, de dengang sagde, var ’det er for dyrt’. (...) Og der skal du altså tænke på kontanthjælp, så skal de lægge – jeg ved godt, de får det billigere, pensionister gør også, det er jeg udmærket godt klar over. (...) Det er stadigvæk mange penge. Hvis de skal lægge 1.200 kroner på én gang. Den holder ikke. Det er for at sige det lige ud. Det gør det ikke. Og jeg ved godt, at der er mange forklaringer på, hvorfor det er sådan osv. Jeg siger bare, hvis de [aftenskolerne, red.] skal have fat i den målgruppe, så holder den der model ikke.”

Fokusgruppeinterview med frivillig, udsatte

Selvom målgrupperne er forskellige, er det således både for de studerende på SU og borgere på kontanthjælp alligevel en barriere at skulle afsætte beløbet på én gang.

I Rødovre Kommune har man ’nedsat deltagerbetaling’ til studerende (PEAS) (Jensen et al., 2023, 10). Citaterne peger dog på, at det ikke alene er nedsat betaling, der er nødvendigt, men også en anden fleksibilitet i forhold til betalingsstrukturene. Ligesom selve effekten af den nedsatte betaling for studerende fortsat er ukendt.

I undersøgelsen har vi derfor også spurgt de unge, vi fik lejlighed til at tale med, om de har hørt, at de som studerende kan få nedsat betalingen. Det har de ikke hørt om før. Man tilføjer, at priserne bør justeres efter en udeboende SU, og en af de unge konkretiserer:

”Jeg skal starte på GSK²⁰-fag her til september, og det kostede 515 kr., tror jeg, for et to måneders kursus. (...) Så 500 kr. for et kursus, så tror jeg, at jeg ville være med på det.”

Fokusgruppeinterview med unge

Det omtalte kursus, forklarer han, er fem gange om ugen, fuldtid, i to måneder. En af de andre supplerer med, at han synes, 5-800 kr. pr. kvartal er noget, han kan se sig ind i.

Spørgsmålet er, om det er et realistisk scenarie ind i aftenskoleregi, men det er de unges bud.

Kigger man på deltagerens besvarelser i del 1, er det værd at bemærke, at nogle af resultaterne kan tyde på, at aftenskolens priser på den ene side kan opfattes som dyrt. På den anden side er der som beskrevet ovenfor 11 pct. af deltagerne, der vælger aftenskolen, fordi det er billigere end andre tilbud. Andelen er større (14 pct.) blandt deltagerne, der svarer, at de går på hold for en særlig målgruppe. På disse hold kan det således være, at det forhøjede tilskud til handicapundervisning er med til at holde prisen nede i forhold til sammenlignelige tilbud.

Om det er fordom eller en reel udfordring for målgrupperne, kan der som minimum være en fælles opgave for kommunen og aftenskolerne i fremadrettet at få spredt budskabet omkring PEAS-muligheden også blandt de unge, samt at se på fleksibilitet i betalingsstrukturene.

²⁰ Gymnasie Supplerings Kurser

Forståelser af aftenskolens pris

I undersøgelsen ses endvidere, at der hersker en række forforståelser tilknyttet det med prisen, som både knytter sig til egne konkrete erfaringer med at deltage i aftenskolernes aktiviteter, men også er 'noget man har hørt':

"Jeg har hørt, at det er dyrt at gå på aftenskole, og synes egentlig, at det er lidt ærgerligt, hvis det er tilfældet. Jeg har ikke selv undersøgt det, men har hørt det. (...) Det er noget, jeg har hørt fra bl.a. min mor, der har taget 'italiensk for begyndere' på et tidspunkt, hvor hun sagde, at det kostede en god sjat penge."

Fokusgruppeinterview med unge

At det er dyrt og tilmed rigtigt er en erfaring, en kommunal medarbejder selv har gjort. Hun siger:

"Nu har jeg betalt 1.600 kroner, og jeg kan ikke få pengene tilbage. Fordi det kan man ikke, hvis man ombestemmer sig. Der er de jo helt rigide. (...) Jeg meldte mig til noget helt særligt gymnastik i min egen kommune. (...) Og der kunne man gå til noget helt særligt mobilitetsgymnastik nede på den lokale skole, hvor mine børn havde gået. Da jeg så fandt ud af efter to gange, at det var ikke lige det, jeg troede, det var, eller også at hun aflyste et par gange og sådan nogle ting, så tænkte jeg 'ej', og så efterspurgte jeg, om jeg kunne få mine penge tilbage. Det kunne jeg ikke. Det var bare spild. Det var bare ærgerligt, 1.600 kr. Og så tænkte jeg 'hvad?'. Hvad er servicen omkring det for noget? Og derfor gør jeg det ikke igen."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Medarbejderen arbejder med unge, og når hun taler med de unge om priserne, fortæller de unge hende også, at de ikke har råd. En af de unge siger f.eks.:

"Jeg tror, jeg kiggede lidt på et kursus med at sy og sådan nogle ting. Og det er faktisk også noget, der går op for mig, at jeg måske har været i nærheden af noget. Altså, jeg har kigget på aftenskolerne uden egentlig at vide det, faktisk. Fordi jeg tror bare, at per automatik har jeg set priserne og tænkt, at det var for højt til, at jeg overhovedet havde kigget på en aftenskole. Fordi jeg ikke var klar over, det var så dyrt. Jeg tror pris er hovedfaktoren, hvis jeg skal være helt ærlig. Det er jo lidt det samme som højskole. Det er jo også, nu skal det ikke lyde forkert, men det er også pisset dyrt."

Fokusgruppeinterview med unge

De tre citater viser, at unge potentielle deltagere og en kommunal aktør enten har hørt eller selv mødt en pris, de ikke synes, de kan være i økonomisk. Som nævnt tidligere er ingen af dem bekendte med tilskuddet til studerende. Der er også et problem i som kommunal medarbejder at anbefale aftenskolerne, fordi det ifølge flere af dem er forkert at opfordre eller henvise borgere til et tilbud, de ikke har råd til alligevel.

Det kan således også være en barriere for samarbejdet mellem kommunale medarbejdere og aftenskolerne, at prisen for kursusaktiviteterne ikke er målrettet unge, borgere med anden etnisk baggrund eller udsatte borgeres økonomi. Både fordi borgerne selv forestiller sig, at det er for dyrt, fordi de møder en for dem (for) høj pris, når de søger et kursus, men

også fordi medarbejderne ikke tænker, det er god skik at henvise borgerne til aftenskolens tilbud, uden samtidig at kunne tilbyde dem økonomisk støtte dertil.

Der er det også vigtigt at understrege, som en anden kommunal aktør fra sundhedsområdet fortæller, at det er en målgruppe, de selv som kommune har svært ved at nå, på trods af at tilbuddene er gratis, målrettede og rehabiliterende.

Dette er en central pointe. Der er f.eks. mange unge i fitnesscentrene, selvom priserne kan være høje der. Vi ved således ikke på baggrund af denne undersøgelses data, om der ville komme flere unge, hvis aftenskoletilbuddene var billigere.

Manglende smidighed i tilmeldingsstrukturerne

Andre strukturer, som informanterne, der arbejder med ovennævnte målgrupper, peger på som en barriere for at deltage i aftenskole, er tilmeldingsstrukturerne. De opleves af de kommunale aktører hovedsageligt som ufleksible i forhold til det kendskab, informanterne har til målgruppernes udfordringer, orienteringsevne og interesse.

F.eks. vil unge ifølge en kommunal aktør gerne have mulighed for at prøve det af og så trække sig igen. Hun beskriver det således:

"Det er den der 'man vil helst ikke forpligte sig'. Det er sådan, jeg tror, at de [unge, red.] har sådan lidt en følelse af, at de har håndjern på, hvis de har meldt sig til noget. De vil gerne have mulighed for at kunne trække sig igen. Og sige, 'det var ikke lige mig alligevel', eller 'jeg går lige igen'."

Interview med kommunal aktør, ungecenter

For grupper af borgere med anden etnisk baggrund kan udfordringen, ifølge en informant, bestå i, at det kan synes omstændeligt helt lavpraktisk at vælge og tilmelde sig hold. Hendes egen erfaring fortæller hun om således:

"Når jeg sidder og skal finde et eller andet hold, så er det enten tid, der ikke passer, pris, eller du ved, altså, der er et eller andet... (...) Men så kan det godt være, at onsdag formiddag, der er rigtig mange hold, og så lige præcis torsdag aften, hvor jeg ville kunne, er der ikke noget hold. Så det er også det. Og man skal sidde mange timer og skulle ligesom igennem det her, og det er ikke til at overskue. Så nogle gange så giver jeg også op".

Interview med frivillig, integration

Hun tilføjer, at mange borgere med anden etnisk baggrund også kan overse kataloget i postkassen, ligesom det måske heller ikke er synligt der, hvor de færdes i hverdagen, og i samtalen dem imellem.

For de borgere, der måske har meldt sig til et forløb, kan virkeligheden også være, hvis man har psykiske eller sociale vanskeligheder, at det er svært at møde op til undervisningen. Det kan være svære livsforhold eller manglende overskud, der pludselig gør at en

borger gerne vil melde fra, eller helt glemmer at melde fra, men bare udebliver. Det er den erfaring en aktør, der arbejder med udsatte, har gjort sig:

”Det er jo ikke nok med, at tilbud er der, men det er godt nok, at det er der. Men man skal også derhen. Og hvis man er ensom og er lidt, ikke lidt, men i perioder meget, usikker på sig selv, måske har et misbrug, måske har nogle psykiske ting at kæmpe med, så lukker man sig mere ind i sig selv der, hvor man nu er, end man går ud. Og det er ikke fordi, hvis der sad nogle af rådsmedlemmerne her nu, så ville de komme med en masse forslag til ting, de synes, det kunne være spændende at gå til i aftenskolregi. Det er jeg ikke i tvivl om. Men fra tanke til handling... Og det er der, vi er udfordrede. Der er altså nogle ting der, nogle barrierer, man skal være klar over.

Heldigvis melder folk i 90 pct. af tilfældene afbud. Det er respektfuldt at gøre. Men de kan komme en halv time før, den ting skal ske, eller aftenen før, eller et eller andet. Og det sker altså meget, meget, meget hyppigere for den her gruppe. Og det skal man bare vide, at det er betingelserne i det.”

Fokusgruppeinterview med frivillig, udsatte

Han fortæller endvidere, at kommunen selv oplever disse udfordringer og har erfaringer med fra et konkret gratis projekt at følge borgerne til tandlægen. Det havde god effekt, men kræver også mange ressourcer at hente borgerne og følge dem afsted. Så han mener, at det er en overvejelse værd, om man gerne vil nå målgruppen og arbejde med at fastholde dem, når de har tilmeldt sig. For der kan nemt opstå noget på selve dagen, ganske få timer før, der gør, at de udebliver eller melder sent fra.

For en kommunal aktør, der arbejder med kronikere og både tidligere og aktuelt samarbejder med en aftenskole, er det i høj grad hendes tætte kontakt med borgerne og opfølgning, der gør, at de overvejer et efterværn i form af træningstilbud. Et sådan tilbud kan være i foreningsregi eller aftenskole, hvilket hun oplyser borgerne om.

”Lige nu ved jeg, at der er en stor tilgang til lungekor, og jeg bilder mig ind – jeg skal ikke pudse nogen glorie – men jeg er ikke i tvivl om, at det, at jeg er proaktiv i de der samtaler og også snakker ind i det i undervisningen på forløbet, gør, at folk bliver mere bevidste, og de begynder at snakke sammen på holdet. ’Nå, kører du derned, eller kommer du derfra’ og hører nogle gode historier. For jeg har været ude at se stederne og holde fingeren på pulsen, men jeg kan jo ikke sælge varen. Det er jo meget bedre, når der er en af de andre på holdet, der siger, at ’du skal være med næste gang’, eller ’kom med mig’ eller et eller andet. Vores udfordring er, at vi har løbende optag. Det vil sige, at folk starter forskelligt, og de slutter forskelligt. Det er lidt sårbart i forhold til det der med at fastholde, når vi afslutter dem, fordi det er lidt nemmere, når der er flere, der afslutter på samme tid og danner en alliance og siger ’vi gør det sammen’, for vi er jo tryghedsnarkomaner alle sammen.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

I dette tilfælde er det et tidligere sted i ’tilmeldingen’, udfordringen ligger. Nemlig i det løbende optag i deres eget tilbud, som ifølge aktøren betyder, at hun ikke i samlet flok kan

sende borgere afsted i et efterværnstilbud, selvom hun mener, det giver god mening. Det er i høj grad op til den enkelte at komme afsted, hvilket for nogle kan være en barriere.

Der kan altså være et potentiale i at etablere samarbejder, som aktøren også tidligere har haft gode erfaringer med i samarbejdet med Rødovre Kommunale Aftenskole²¹. Det vil vi vende tilbage til i del 4.

Andre fritidsinteresser eller dårlige erfaringer med fællesskab

Nogle af de kommunale informanter, vi har talt med, fortæller også, at de borgere, som ikke deltager i aftenskole, kan have andre ting, de er optaget af i fritiden. F.eks. fortæller en af dem sådan her om de borgere med anden etnisk baggrund, hun møder:

”De har jo også tit en meget anden kvalitet i et socialt liv. De er jo ofte flere samboende. De har mere samvær med familien i weekenderne. Og i hverdagene har de jo også oftere en større hjælp, hvis der er nogle ting, der er svære for dem, end etniske danskere har. Der er det jo sjældent, at datteren kommer forbi og hjælper med et eller andet hver eftermiddag.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Også for de unge kan der være andre ting, de går op i. I fritiden bruger de, ifølge en ungekonsulent, en del tid på mobiltelefonen og digitale fællesskaber. Men hun påpeger også, at når hun taler med unge, så fortæller de, at det er meget optaget af deres uddannelse og elementer, der kan styrke deres uddannelsesveje i fritiden. Endelig viser en ny undersøgelse fra Idrættens Analyseinstitut af danskernes idrætsvaner, at mange unge er aktive i fritiden, bare i andet regi end aftenskolerne (Petersen, 2024, 18-33).

Der er en aktør, der peger på, at det kommer an på, om man er til holdundervisning eller ej. For et par af de unge, der ikke deltager i aftenskole, kan dårlige erfaringer med fællesskaber fra deres liv også have en betydning for deres interesse i at deltage i aftenskoleundervisning. Et par af dem fortæller om det her:

”Jeg føler, at det er for firkantet på en eller anden måde. Den måde, du skal gøre det [kampsport, red.] på, ellers fungerer tingene ikke. Og teater gik jeg til, fordi jeg elsker at lave teater, men jeg brød mig ikke om der, hvor jeg gik. Altså, jeg passede ikke ind med folk, følte jeg til sidst. (...) De andre havde et kæmpe fællesskab, og jeg var ikke rigtig en del af det.”

”Jeg gik til håndbold i fem-seks år eller noget i den stil og spillede målmand. Jeg stoppede mest på grund af, at det ikke var noget for mig til sidst. Jeg var ikke så god til at være social med de andre, og der var ikke så meget sammenhæng mellem, hvordan jeg kunne lide at bevæge mig, og hvordan håndbold skulle spilles på det tidspunkt.”

Fokusgruppeinterview med unge

²¹ RKA gik konkurs i 2018, hvorfor samarbejdet stoppede. I dag er der etableret samarbejde med AOF.

Det er ikke selve aftenskoleaktiviteterne, der afskrækker dem. Flere af dem fortæller, at både sprog, musik og IT interesserer dem. Fag, som også aftenskolen tilbyder. Det er oplevelsen af ikke at finde ligesindede eller føle sig som en del af fællesskabet, de har dårlige erfaringer med, og som de kan være bekymret for, at de vil opleve i aftenskolen.

Praktiske barrierer

I interviewene nævner flere, både kommunale aktører, aftenskoleundervisere og nogle af de unge, tre praktiske barrierer, som de vurderer, kan have betydning for, hvorvidt borgere deltager i aftenskolens tilbud:

- Transportudfordringer
- Tidspunkt og tilrettelæggelse for undervisningen
- Lokalet.

I interviewet med unge kom det frem, at deres grænser for, hvor langt og på hvilken måde de vil transportere sig, er meget forskellige. Nogle har ikke noget imod at transportere sig en halv eller en hel time til en fritidsinteresse med tog eller bus, ligesom cykel også kan være ok for nogle, mens det for andre ikke er.

For mange kronikere er det en udfordring, hvis de ikke har egen bil, fortæller en kommunal aktør:

”Transport til og fra eget hjem er jo også en udfordring, for rigtig mange af dem er jo begrænset. Mange af dem har ikke bil. Og det betyder også noget.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Første fase af undersøgelsen viste, at Rødovre Kommune ikke giver tilskud til transport, som vi her ser, har betydning for borgere med handicap (Jensen, et. al, 2023, 10). Det skyldes også, at de tilbud, der findes, som f.eks. Flextrafik, er der en egenbetaling på, som gør, at borgerne vil prioritere antal ture. De vil ifølge medarbejderen hellere bruge turene på samvær med familie og venner i stedet for træning. Hun mener også, at borgerne er særligt sårbare om efteråret/vinteren, hvor flere kronikere mærker sygdommen mest. De kan få bevilget kørsel i forbindelse med et rehabiliteringstilbud, men ikke som en del af et efterværns tilbud.

I tilføjelse hertil nævner medarbejderen, at flere af borgerne med kroniske lidelser eller handicap også er udfordret på at nå deres morgenrutine, hvis undervisningen er placeret om formiddagen. Dog må det heller ikke blive for sent, så kommunens egne tilbud placeres ved middagstid.

Dertil fortæller hun også, at rengøringen af lokalet er helt afgørende, for at denne målgruppe kan deltage i aftenskoletilbud. Hvis man har åndenødslidelse, er det ikke godt, hvis der er støvet og beskidt eller koldt, ligesom det øger smitterisikoen blandt deltagerne, hvis de skal stå for tæt pga. for lidt plads.

Som kommune, fortæller hun, er det nogle af de overvejelser, man har med sig, når man skal anbefale tilbud f.eks. en rehabiliteringsindsats. Ligesom det også er væsentligt, om borgere med handicap kan komme ind i bygningen, f.eks. om adgangsforholdene er handicapvenlige. En aftenskoleunderviser fortæller i tilføjelse hertil om en konkret erfaring, hun har oplevet, hvor lokalets indretning og manglende fleksibilitet gjorde, at to potentielle kursister ikke kom igen:

”Der var faktisk to, der kom på et tidspunkt, der havde lyst til at gå der, men de var ikke stolesiddende [dvs. kunne ikke flyttes fra kørestol til almindelig stol, red.], og både lokalet og lokaliteterne og det der med at have både nogle, der skal sidde, og nogle, der skal stå, det er meget svært. (...) Så der er nogle, der har lyst til at gå der og lige var der kort og var væk igen. Det sagde de også selv, de synes ikke, at lokalerne var til det der. Og det synes jeg heller ikke som underviser. Så der er nogle fysiske begrænsninger i rammerne, der gør, at der er nogle målgrupper, vi helt klart ikke får fat i eller kan have.”

Interview med underviser 4

Generelt er der blandt aftenskolelederne stor tilfredshed med lokalerne i Rødovre og hele processen omkring tildeling af lokaler (Jensen et. al., 2023, 10, 26). Aftenskolelederne peger alligevel på, at der også kan være udfordringer forbundet med nogle af lokalerne, hvilke vi i denne undersøgelse også ser, at underviserne i nogle tilfælde oplever. Men det ser ud til, at der for nogle borgere med handicap kan være elementer omkring indretningen af lokalerne og fleksibilitet, man skal være opmærksom på (se tidligere).

Forforståelser omkring 'aftenskole'

Dette afsnit vil genbesøge nogle af pointerne fra kapitel 14 om aftenskolen som et 'bedaget koncept', fordi det også er en pointe, 'ikke-deltagerne' fremhæver. Hvor det tidligere fokus handlede om aftenskolen som 'bedaget' i konkurrencen med andre aktører, har dette afsnit mere fokus på 'ikke-deltagerne' forståelse af 'skole'. Vidensafsættet er beskrivelser fra både de kommunale medarbejdere, der til dagligt er i kontakt med 'ikke-deltagerne', samt via de fire unge 'ikke-deltagere', vi har interviewet.

Helt overordnet fortæller flere af de kommunale informanter, at fritidsinteresserne for de grupper, som ikke deltager i aftenskolen, måske også falder ved siden af de aktiviteter, som aftenskolen tilbyder. Det kan det være for nogle, men som afsnittet også vil vise, er der flere af grupperne, f.eks. unge eller borgere med anden etnisk oprindelige end dansk, der har fritidsinteresser, som sagtens kan forenes med aftenskolens tilbud.

Derfor er det også relevant at se på de forforståelser, der eksisterer om aftenskolen, for at forstå, hvorfor fritidsinteressen ikke dyrkes i aftenskolen. Overordnet ses følgende gennemgående tematikker i interviewene:

- Navnet 'skole' forbindes med noget, der omhandler pligt
- Prisen forbindes med noget, man ikke har råd til
- Selve aftenskolen forbindes med noget, der er for voksne og pensionister.

Unge svar i øvelsen 'Hvad kommer du til at tænke på, når jeg nævner ordet *aftenskole*?'

'Kursus', 'Aften', 'Lærer et-eller-andet', 'Voksen', 'Sprog', 'Guitar', 'Hårdt arbejde', 'Dyrt', 'Personlig investering', 'Stress', 'Videreuddannelse', 'Hobbyer'

De ord, de unge ikke-deltagere skrev på post-it sedler som svar på spørgsmålet ovenfor (øvelse faciliteret af Vifo)

Forståelser af begrebet 'skole'

Som vi så tidligere, har stort set alle de kommunale informanter, vi har talt med, fortalt, at skole- begrebet er med til at skræmme nogle grupper væk, heriblandt særligt unge, borgere med anden etnisk oprindelse end dansk og i nogen grad også udsatte grupper. Det skyldes især, at begrebet forbindes med noget, man gør af pligt og ikke af lyst, samt noget, der kræver overskud. En der til dagligt arbejder med unge beskriver det sådan her:

"De unge vil jo ikke frivilligt gå til skole om aftenen, (...) medmindre at de skal dygtiggøre sig."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Et par af de unge, vi har talt med, fortæller også om, hvordan de ser 'aftenskole' som noget supplerende undervisning til det formelle uddannelsessystem:

"Det lyder vel som en eller anden form for kursus, som foregår om aftenen. Hvor man lærer et eller andet, som måske ikke er helt så vigtigt, men mere supplerer. Noget som ikke er standardfag på skolen."

Fokusgruppeinterview med unge

De to unge siger ikke, at de ikke vil gå til det, fordi det er 'skole', men de beskriver, at det er formel kursusaktivitet, de forbinder aftenskole med.

For et par af de andre unge, vi har talt med, står det ikke helt klart frem, hvad definitionen af en aftenskole er. "Hvornår er det aftenskole, og hvornår er det bare noget, man går til om aftenen?" spørger de.

For ældre borgere med anden etnisk oprindelse end dansk kan det også være en forestilling om 'skole' som noget formelt, der afskrækker nogle fra at deltage. En informant fortæller om det sådan her:

"Hvis det er de ældre mennesker, så tænker jeg, at de ikke synes, at det er noget for dem: 'Man går i skole for at lære noget. Man går i skole for at tage en uddannelse'. Ikke nødvendigvis for at få dannelse på den måde. (...) Det taler ikke rigtigt til dem. Det siger dem ikke noget at få dannelse på den måde. Der er mange unge og også voksne, hvis de skal en uddannelse, så er det noget, man bliver til, man får et uddannelsespapir, og så bliver man noget. Men ikke nødvendigvis det der med at gå til litteraturlæsning. Det er ikke noget, der ligesom siger dem noget."

Interview med frivillig, integration

Det er interessant, at der for nogle af de unge tidligere tales om aftenskole som noget formelt supplerende, og at der blandt grupper af borgere med anden etnisk baggrund ifølge informanten kan være en forståelse af aftenskole som værende noget, man gør uden at få formel uddannelse ud af det. Informanten nævner endvidere, at der er kulturforskelle i den måde, man betragter uddannelse på:

”Det er også det, der ligger i det der, når det hedder aftenskole, det er jo en skole. Hvorfor skulle man gå i skole, hvis ikke det giver noget? ’Giver det mig højere løn?’ Nej. ’Giver det mig bedre job?’ Nej. ’Hvad giver det mig?’ Sådan helt konkret, hvis det ikke er det. Og jeg tror, at mange etniske danskere, når de tager på aftenskole, så er det mere sådan: ’Det har jeg altid gjort, det er en drøm, det er en selvrealisering, det er en proces, jeg altid ønsket, eller det vil jeg gerne blive bedre til’, eller man er nysgerrig, man er lidt mere sådan interesseret i det. Og det er ikke det, man dyrker i andre kulturer. Uddannelse er forbundet med forpligtelser.”

Interview med frivillig, integration

En del af forforståelserne beror også på manglende kendskab til aftenskolerne. F.eks. fortæller en informant, at aftenskoleundervisningen foregår om aftenen, hvor mange familier med anden etnisk baggrund ifølge hende prioriterer tiden sammen som familie fremfor at gå til en fritidsinteresse. De er måske ikke vidende om, at aftenskoleundervisning også foregår i dagtimerne. Det er også en forståelse, flere af de unge deler. En af dem fortæller f.eks.:

”Det ligger jo om aftenen, og det i sig selv kan være hårdt, når man har en hverdag, der foregår fra 8 til 16 og så videre, at man så skal komme senere på aftenen og lave noget.”

Fokusgruppeinterview med unge

Forståelser af aftenskolen som ’ikke for mig’

Både i denne og tidligere undersøgelser ses, at kursisterne i aftenskolen hovedsageligt er kvinder over 60. Netop denne målgruppe er der også flere af de interviewede til denne undersøgelse, som ser som aftenskolens primære målgruppe. Og flere af dem peger på, at det kan være svært for andre målgrupper at se aftenskolens tilbud som henvendt til dem (også).

Tekstboks 7: Årsager til, hvorfor aftenskole 'ikke er for mig'

"Hvis det er de [borgere med anden etnisk baggrund, red.] ældre mennesker, så tænker jeg, at 'jamen, de synes ikke, at det er noget for dem'. De får kataloget med posten. Jeg tænker, at de tænker, at det ikke er til dem. De får det med posten, men de kigger måske ikke på det. Jeg ved ikke, om de synes, at det er information, som er vigtig for dem."

Interview med frivillig, integration

"Især blandt unge [borgere med anden etnisk baggrund, red.], så er det også fordi, at når de så er på en aftenskole, så er det ikke sikkert, at de møder deres ligesindede. De møder måske pensionister, og der er ikke så mange med anden etnisk baggrund. Så det er også det, der gør, at selvom, det kunne være Zumba, de er interesserede i at komme til, men når de kan se 'jamen, alle andre ligner ikke mig'."

Fokusgruppeinterview med frivillig, udsatte

Og så siger de [borgere i udsathed, red.], 'det er for pensionistagtigt'.

"De unge tænker 'hvis jeg melder mig til det der [aftenskolekursus, red.], så møder jeg sgu bare min mormor. Og det var ikke lige det, jeg ville'."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, biblioteker 1

"Det kan være hårdt [at gå på aftenskole, red.], især hvis du har et job ved siden af. Og så tænker jeg bare automatisk stress, fordi jeg kan dårligt nok holde et arbejde, som det er."

Fokusgruppeinterview med unge

"Da jeg startede [til boldtræning, red.], der var der mig, og så var der to, der var midt 30'erne, og resten var 40, 50, 60. Så for mig var det meget sådan, 'jeg kan jo ikke gå så hårdt til bolden, som jeg gerne vil', fordi folk er lidt ældre, måske ikke følger med lige så godt. Den ældste, tror jeg, hun var 66. Der var også liv i hende, faktisk (...). Det kommer an på, hvad det er, man laver. Om det er noget, man kan gøre på tværs af alder, eller om det er noget, man kan gøre sådan. Og noget af det er måske lidt bedre, at man er lidt mere på samme alder."

Fokusgruppeinterview med unge

Udvalgte citater fra interviews med informanter inden for områderne integration, udsatte, biblioteker og unge ikke-deltagere. Alle informanter taler på vegne af borgergrupper, de arbejder med, bortset fra de unge, som taler for sig selv.

I tekstboksen ses et uddrag af de forskellige temaer, som træder frem i interviewene, når både kommunale informanter og unge taler om, hvorfor aftenskole ikke opleves som et tilbud til dem eller de målgrupper, som de arbejder med til dagligt. Derudover fortæller flere af de unge i udsatte positioner, f.eks. med depression eller lignende, at det kræver for meget overskud at skulle gå i aftenskole.

I diskussionerne om, hvorvidt aftenskolen skal være for flere end seniorkvinder over 60 år, er der flere, der rejser spørgsmål, om og hvorfor aftenskolen skal være for flere, heriblandt unge. Både i Rødovre og på landsplan er aftenskolerne stærke i forhold til f.eks. bevægelsestilbud til seniorer. Men som undersøgelsens første fase viste, ønsker aftenskolerne at udvikle sig mod at nå flere målgrupper. Diskussionen kan alligevel være vigtigt at have i

aftenskolerne, både i bestyrelser og mellem ledere og undervisere fremadrettet. Ligesom kommunale aktører i denne sammenhæng er afgørende at inddrage i samtalen.

Hvor første og anden del af rapporten blev afsluttet med en opsummering, bliver del tre afsluttet med at bringe ideer og caseinspiration til denne diskussion fremadrettet.

Kapitel 16: Aftenskolen mod nye målgrupper (idéer fra eksterne aktører)

Der er nogle helt overordnede potentialer for udvikling, som relaterer sig til nye og stærkere samarbejder. Dem vil vi gennemgå i fjerde del af rapporten. I dette afsnit vil vi først skabe et overblik over nogle af de helt konkrete ideer mod at nå nye målgrupper som informanterne har fortalt om i interviewene.

Centrale udviklingspotentialer i forhold til at nå nye målgrupper

Borgere med anden etnisk oprindelse end dansk

Aftenskolehold, der i højere grad end i dag er tæt på borgeren geografisk (f.eks. Kærerne). Det kan også være gennem et fokus på små hold lokalt i forsamlingshus, dvs. aftenskolen, der kommer til borgeren og ikke omvendt. Og her er det vigtigt, at holdene kan slås op, også selvom der er få tilmeldte, evt. en prøvehandling til at starte på. F.eks. med fokus på:

"Altså, i Rødovre Kommune har vi ikke modersmålsundervisning, og det kunne være en mulighed, hvis nu man tilbyder det til børn og unge."

Interview med frivillig, integration

Alternativ til muslimske skoler er også en aftenskolemulighed:

"Der er mange muslimske forældre, som sender deres børn i muslimske skoler, så de kan lære lidt om deres religion eller dyrke det. Altså, have lidt kendskab til det, i hvert fald. Og nogle gange så viser det sig at være en rigtig dårlig eller uheldig beslutning, fordi det ikke er de rigtige steder, de sender deres børn hen. Altså, hvor skulle det være? Det ved jeg ikke. Altså, jeg ved ikke, om det er en opgave, som aftenskolen kunne løfte, men hvor kan man få sådan en undervisning, hvor børn lærer lidt om deres religion, men ikke på en radikaliseret måde? (...) Altså, nu bor vi i Danmark, og i et kristent land, men vi har også en religion, som nogenlunde ligner hinanden. Altså, fællesnævnerne, kunne man jo godt. Og så også, 'hvordan man som muslim kunne integrere sig, uden at man bliver fanatisk'. Jeg ved ikke overhovedet, om det er realistisk, men det er jo bare lige en tanke, jeg havde."

Interview med frivillig, integration

Udsatte borgere

Ensomhedsstrategi der involverer aftenskolerne.

Transportstøtte til borgere, der ikke kan (f.eks. pga. handicap, eller psykiske lidelser) tage offentlig transport. Det er en generel udfordring i kommunen, at borgere ikke kan få støtte til transport.

Prisleje på 200 pr. måned i forhold til kronikere og unge – som prøvehandling. Eller eksperimenter med en månedlig abonnementsudgift i stedet for samlet kursuspris for en hel sæson. Herunder også at arbejde med mere fleksible tilmeldingsstruktur og prøvetimer sammen med en ven. Det kan også være kortere forløb, fire til seks gange, så det virker mere overskueligt. Evt. en klippekort-ordning.

”Ensomhed er meget udbredt blandt udsatte borgere. Og også noget med, at hvis man arbejder aktivt på at komme ud af sit misbrug, så er det jo en helt ny identitet, man kommer ud til, med ingen venner, fordi ens venner var misbrugere. Altså, så der er jo også noget med ’Og hvor får jeg nye?’ Man går jo ikke bare hen og siger, vil du være ven med mig, når man er voksen. Altså, der er ligesom et eller andet. Omvendt kan man sige, at er det en kommunal opgave?”

”Ja, det er det. Men det har jo påvirkning på deres liv og deres trivsel og i forhold til at komme på arbejdsmarkedet og sådan noget. Der er jo mange ting inde i det. (...) Vi kan også se, at det er sådan et umætteligt hul i forhold til, hvad er det for nogle aktiviteter, borgerne gerne vil deltage i.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri & frivillig, udsatte

I forhold til udsatte borgere er det centralt, at aftenskolerne kommer til at møde dem. Det foreslår informanterne f.eks. kan ske via samarbejde med Bydelsmødrene (borgere med anden etnisk baggrund) eller kommunikationsplatformen Boblberg²²:

”Kender I det, der hedder Boblberg? Det er primært udsatte borgere eller folk, der har en udfordring, som gerne vil gå en tur om Damhussøen. Så kan man skrive, om der er nogen, der har lyst til at gå en tur med mig? Det kan være alt muligt, hvor de ligesom søger hinanden, og det er primært for at få dem ud i nogle sociale fællesskaber, men også den her ensomhedsproblematik. Der er også events, man kan melde sig til. Det, tænker jeg, ville være oplagt, at man kunne gøre der, og jeg tror faktisk, man kunne hive nogen hjem, fordi det er primært udsatte borgere, der er på Boblberg. Men det er under forudsætning af, at det er kommunalt finansieret, eller hvad det kan være. Det skal være uden brugerbetaling.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri

Sundhedsfaglig forebyggelse

Ikke blot efterværn, men også før en anden sundhedsfaglig indsats:

”Nu har vi snakket meget om aftenskolerne som et efterværn, men i virkeligheden kunne aftenskolerne også være en indgang eller et første møde, kan man sige, med en eller anden form for skånsom træningsform for mennesker, som ikke føler sig syge.”

Intevju med kommunal aktør, sundhed 2

²² Netværksplatform udviklet i samarbejde med Røde Kors, hvis formål er at bekæmpe ensomhed og fremme mental sundhed. Har eksisteret siden 2016 og findes også i Rødovre Kommune <https://www.boblberg.dk/hovedstaden/roedovre>. Rødovre bibliotek, Viften og Skøjtearena er eksempler på fritidstilbud, som er synlige på platformen. Der er også flere foreninger, som er aktive på platformen, heriblandt AOF og Foreningshuset Højsnæsvej som eksempler fra aftenskoleregi.

Her er det, som også nævnt tidligere, ifølge informanterne afgørende, at aftenskoleunderviserne er klædt på. Kunne der være kommunale kurser eller lignende, som aftenskoleunderviserne kunne tilbydes? Fordi nogle borgere godt kan stille store krav til det pædagogisk faglige og til det at kunne håndtere deres psykiske vanskeligheder. Hun mener dog også, at der er et væsentligt potentiale i, at borgere møder andre borgere, som ikke har psykiske udfordringer. Det kræver dog noget guidning, både for den enkelte borger og for de øvrige aftenskolekursister:

”Man godt kunne tænke ind i nogle hold, som taler ind i en målgruppe af udsatte borgere, men hvor man også har lidt noget pædagogisk. Der kan være noget, der kan være grænseløst i deres adfærd, så de bliver udstillet i den gruppe. Så man lige kan have brug for noget pædagogisk guidning til, hvordan er du her på det her aftensko-lehold. Fordi det, man skal huske, er, at hvis de deltager i noget i det kommunale regi, så er de samme målgruppe. Så her er de ude blandt ’almindelige mennesker’.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri

Det er potentialer i at udsatte i højere grad følger hold, som ikke er kommunale, fordi det er fælleskabet udenfor, der giver dem øvelsen i at mestre hverdagen og tage del i den, ifølge flere informanter.

Generationsmødets potentialer

Målrættede tilbud, som bringer generationer sammen.

”Nogle madlavningshold – bedsteforældre eller forældre, børn imellem – hvor der er nogle vægtproblematikker, eller hvis en mormor har fået diabetes, jamen, så meld jer dog til et madlavningskursus på tværs af generationer, der ligger lørdag formiddag, fire lørdage i træk, eller hvad ved jeg, den første lørdag i måneden.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

”Jeg tror også, at det [generationsmødet, red.] ville være en ’give and take’ situation. At vi ville lære noget, og vi ville lære fra os, som det jo oftest er, når man har med andre mennesker at gøre. Man giver lidt, og man tager lidt, og man får noget ud af det begge to.”

Fokusgruppeinterview med unge

Familier

Sommeraftenskole

”Det [sommerhøjskole, red.] kan jeg se, at nogle af de udsatte borgere søger om. At det er ligesom om, at det har fået en ekstra dimension i forhold til... Selv jeg er jo også begyndt at tænke, at det kunne måske være meget interessant at komme på sådan et højskoleophold. Man kunne godt lege lidt med den tanke. Jeg tror, der kommer en generation, der også gerne vil det. Fællesskabet og være sammen i flere døgn.”

”Man kan jo konstatere, at på højskolerne, der er jo ikke en højskole, der har en ledig plads for bedsteforældre og børnebørn. De er jo fyldt op, simpelthen, af ventelister og jeg ved ikke hvad.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri og frivillig, udsatte

Her er klippekort et forslag, så familier, der er skilt, også kan benytte sig af aftenskole, uden at betale for en sæson, de kun bruger halvdelen af gangene på.

Unge om aftenskolens potentialer og fremtid

Aftenskolerne skal være til stede på SoMe i lang højere grad. Herunder Twitter og Tiktok, hvis man skal nå flere unge. Unge bruger ikke Facebook længere. Ligesom tilstedeværelse på ungdomsudannelser og kontakt til UU vejledere kan være væsentlige steder at være synlige. I den forbindelse at bruge rollemodeller (andre unge), som går i aftenskole og vil fortælle om det.

”Jeg kan også forestille mig, hvis du vil have fat i et yngre publikum, så er det måske smart at vise en, der er yngre, der snakker om det. Evt. en lærer og en fra deres klasse med, altså, en yngre, en elev på aftenskolen, der lige måske har prøvet og siger ’det her er grunden til, at jeg er på aftenskolen, og det her, er hvorfor det faktisk er fedt at være der.’”

Fokusgruppeinterview med unge

”Noget af det, der faktisk bliver efterspurgt jævnligt, det er sådan noget med mad, madlavningskurser. Vi råder faktisk over et køkken. (...) Før i tiden var man med i Fars Køkkenskole.

Det er sådan et klart koncept. Og der betalte kommunen nogle penge ind til at være med og bruge deres materialer. Og det var særligt de her familier, som vi havde i ’Vægtenheden’, som man så kunne invitere op og lave mad sammen. Og det var et megagodt koncept.

De efterspørger rigtig meget, de der unge, psykisk sårbare, som er tilknyttet til det sociale, som rigtig gerne også vil... Altså, der er jo skræmmende mange 20-årige mennesker, der bare sidder og kigger blankt ud, når man siger, at de skal stege et stykke kylling. De aner ikke, hvordan man gør.

Det har vi simpelthen ikke kommunale ressourcer til. Så sådan noget helt basic med at gå ned og handle i supermarkedet og så hjem og lave tre måder at lave kylling og pasta på. Sådan noget helt basic.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

De unge, vi har talt med, bekræfter, at gratis mad altid er en god måde at få unge til at lytte.

Interviewer: ”Hvis I nu fik en pose penge, og der var nogen, der sagde, I skal sætte jer ned nu en dag, og så skal I finde på verdens bedste aftenskole for jævnaldrende. Hvordan skulle den så se ud?”

Ung 1: ”Der skulle være mulighed for aftensmad derude.”

Interviewer: ”Ja? Hvilke fag skulle man have?”

Ung 2: ”Altså, personligt ville jeg rigtig gerne lære japansk på et tidspunkt. Så i mit tilfælde, så ville japansk være rigtig fedt.”

Ung 3: ”Bare de genrer, jeg kan lide at læse og spille og sådan noget. Og sådan noget med at tegne og animere.”

Interviewer: "Men kunne du tænke dig, hvis der så var et miljø med andre, der tegnede eller animerede, kunne du så tænke dig at gøre det sammen med nogen, eller fo-retrækker du egentlig at gøre det selv?"

Ung 3: "Jeg ville nok hellere have et miljø, hvor der også er andre. Også i forhold til at skrive og sådan noget og bare generelt kreative ting. Ikke nødvendigvis kun at tegne. De ting, jeg kan lide at læse og skrive om, er meget 'niche'."

Fokusgruppeinterview med unge

Aftenskolerne kan endvidere lade sig inspirere af erfaringerne fra 'Sammen med unge'²³, hvor tre pejlemærker fremover sætter rammen for arbejdet med indsatser for unge:

1. 'Nysgerrig først': De unge skal opleve nysgerrige voksne, der lytter.
2. 'Ingen rammer, der strammer': Der skal være plads til at fejle og til, at de unge tager styring. Det giver bl.a. mulighed for at lave såkaldte 'prøvehandlinger', hvor ideer prøves af på virkeligheden.
3. 'Relationer før regler': Det betyder mere for de unge, hvem der er med (venner og 'cool' voksne), end hvad reglerne siger.

Aftenskoleunderviseren kan i mødet med unge drage fordel af, at de ikke er 'professionelle' pædagoger/lærere, der vil noget bestemt eller følger institutionaliserede mål og planer, men netop kan noget særligt med deres faglighed (f.eks. praktisk håndværk) og deres nærvær og arbejde med relationsdannelsen og opmærksomheden til deres kursister.

Tillad unge at bruge lokalerne, at låse sig ind og gøre det til deres. Andre informanter har gode erfaringer med at udvise tillid.

'Skole' til diskussion

Undersøgelsen peger tillige på en proces mod, at aftenskolen som begreb henvender sig til nye målgrupper:

"Det skal hedde noget andet. Så skulle det hedde 'fritid for dig'. Det skal ikke hedde aftenskolen. (...) Det er jo svært at lave et begreb om, der er så gammelt og så indgroet hos mange. Det er supersvært - i hvert fald i den voksne målgruppe. (...) Men hvad det skulle hedde her, det ved jeg ikke. Men 'musik for dig'. Ja, 'musik for alle'."

Interview med kommunal aktør, musik 1

"Det der med at gå til noget kreativt, der skal det ikke hedde skole. Det skal hedde noget andet. Fordi 'creative space', altså de bruger jo hele tiden noget med 'space' mit eget 'space' eller det 'space', jeg er i med mine venner."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Om aftenskolebegrebet skal til diskussion deler vandene, men der er konkrete forslag fra de to informanter i citaterne ovenfor, som peger i retningen af mindre 'skole' og mere fokus på selve aktiviteten.

²³ https://www.rk.dk/nyheder/nyhed/artikel/et_godt_ungeliv_paa_de_unges_praemisser

Andre informanter understreger, at det skal hedde noget, der henvender sig til den målgruppe, man gerne vil ramme. Men udviklingen må nødvendigvis tage andre elementer i betragtning som f.eks. kompetenceudvikling til og interesse for den opgave hos underviserne, for at kommunale medarbejder, der arbejder med unge, skal kunne se tilbuddet for sig:

"De her unge, de er institutionaliseret hele deres liv, de er fanget i institutionen og i, at der er nogle, der har taget professionelt ansvar for deres sociale liv, så det der med, at man bare kan sætte unge og børn sammen på en campingplads, og så leger de sammen. Ej, det gør de altså ikke længere. Hvis ikke de bliver faciliteret i at bryde isen, så sidder de med deres skærm. Og det er vi vildt bevidste om. Det er mine undervisere, det præger jeg dem meget med at sige, at 'det er dig, der har ansvaret for at bryde isen for dem', for de kan ikke selv finde ud af det, så bliver det akavet, og så får de ikke lyst til at komme."

Interview med kommunal aktør, ungecenter

En kommunal aktør fortæller, at de nogle gange kan være udfordret i deres møde med unge, fordi unge kan opleve at blive mødt af flere voksne, som 'vil noget med dem'. I den forbindelse kan aftenskoleunderviserne med deres stærke fokus på faget og ikke mål og planer spille en særlig rolle:

"Noget af det, som vi kan se i vores ungecafé, det er jo, at de voksne, der arbejder der, er jo ikke pædagoger. De er ikke pædagogisk uddannet. Men de har pædagogisk flair. Men de kommer ikke og synes, at de har en pædagogisk dagsorden. De er der bare, og de hænger ud med de unge, og de snakker med de unge, og de er lidt til stede, og så trækker de sig lidt, fordi deres opgave er ikke, at... De ikke hyret til at være pædagoger. De hyret til at drive en café med blik for at snakke med de unge og være sammen med dem og spille lidt bordtennis, men det gør, at... I den der undersøgelse, der har de unge brugt ordet 'skygge voksne'. At 'der må godt være skygge voksne til stede, men vi gider ikke de der formanende, moraliserende, aktivitetsskabende pædagoger'."

Interview med kommunal aktør, ungecenter

Når 'skole' skal til diskussion, handler det således både om i højere grad at betone aktiviteten/faget, målrette navnet til den målgruppe, man gerne vil nå, ved at bruge deres 'sprog' (jf. 'space') og betone det 'ikke-institutionaliserede' og mere frie, der kendetegner folkeoplysningen, herunder aftenskolen.

Hvis aftenskolerne skal lykkes med en udviklingsproces, har de brug for nye og stærkere samarbejder. Det er det vi skal se nærmere på nu.

**DEL 4:
POTENTIELLE NYE OG
STÆRKERE SAMARBEJDER**

Del 4: Potentielle nye og stærkere samarbejder

I undersøgelsens første fase blev det tydeligt, at samarbejde på flere forskellige niveauer er en vigtig del af aftenskolernes hverdag og drift. Tekstboksen nedenfor viser de eksisterende samarbejdspartnere, som aftenskolelederne fremhævede i deres interviews (Jensen et al., 2023, 46).

Tekstboks 8: Aftenskolernes eksisterende samarbejder

IBOS, 'Kellersvej', Rødovregaard, folkeskolerne, bibliotekerne (i enkelte tilfælde), Vestbadet, andre kommuner (f.eks. Brøndby, København, Hvidovre m.fl.), Grundtvigsk Forum, Doktorhaven, Foreningen Norden, forskellige kor, 'Viften'.

Jensen et al., 2023, 46

Den første fase viste imidlertid også, at de aftenskoler, der ønsker at nå flere borgere i Rødovre, ser samarbejder og partnerskaber som et centralt udviklingspotential. Samarbejder kan gøre det lettere at nå nye målgrupper og komme ud på nye steder, det kan give mere opmærksomhed, og det kan i det hele taget støtte de aftenskoler, der ønsker at være med til at løfte samfundsmæssige opgaver.

Konkret identificerede aftenskolerne i fase et boligforeninger, biblioteker, sundhedscentre, frivilligcentret og bosteder som potentielle samarbejdspartnere. Som beskrevet i metodekapitlet, har de kvalitative interviews derfor sat fokus på informanter, der arbejder i de institutioner eller med de målgrupper, som aftenskolerne ønsker at nå ud til.

Målet med dette kapitel er at få eksisterende og potentielle samarbejdspartneres blik på, hvilke snitflader der kan være interessante, og hvad der er vigtigt for dem i et godt samarbejde.

Det er helt centralt for aftenskolens nye samarbejder, at de faktisk er tydelige i billedet af fritidstilbud til Rødovreborgere. I del 3 nævnte vi fem overordnede udfordringer, der kalder på dialog, vilje og synliggørelse fra flere kanter. Også et par af underviserne nævner, at deres hold godt kunne bruge noget hjælp til at blive mere synlige, f.eks. i lokalbladet, men også digitalt og gennem samarbejdspartnere (f.eks. bibliotekerne). Synliggørelsen er også afgørende for at punktere nogle af de fordomme (f.eks. 'ikke højt nok niveau', 'for dyrt', 'kun for pensionister' etc.) der hersker, og for at løse de praktiske udfordringer, der er forbundet med at tænke aftenskolerne ind som samarbejdspartnere.

Som del 3 viste, er der flere udfordringer i forhold til de potentielle samarbejdspartneres kendskab til aftenskolen. Undersøgelsens første fase fremhævede, at aftenskolerne selv oplever, at det kan være 'svært at sparke døren ind' (Jensen et al. 2023, 51). Del 3 understregede, at der kan være tvivl om, hvem aftenskolerne egentlig er: Er de foreninger eller private, og hvad kan de?

Undersøgelsen viser dog også, at der er eksempler på gode samarbejder. Seks af informanterne har således erfaring med at samarbejde med aftenskolerne i varierende grad.

Tekstboks 9: Informanternes samarbejder med aftenskolerne

Biblioteket har tidligere haft undervisning i IT og teknologi sammen med en af aftenskolerne. Det nuværende samarbejde består primært i, at biblioteket ikke søger om at udbyde aktiviteter, som er under aftenskolernes kerneopgaver.

Viften lejer indimellem deres faciliteter ud aftenskolerne til større arrangementer. Har før corona været i et lidt tættere samarbejde om at udvikle 'talks' sammen med en af aftenskolerne.

Musikskolen har en enkelt gang lånt lokaler ud til en af aftenskolernes kor i forbindelse med koncerter.

Integrationsrådet har haft samarbejde med en af aftenskolerne om at bidrage til at rekruttere til et gratis tilbud med undervisning i dansk.

To af de informanter, der nævner at samarbejde med aftenskolerne, kommer fra sundhedscenteret og fremhæver forskellige samarbejder. En af aftenskolerne får lov til at bruge sundhedscentret til at udbyde hold i hensyntagende bevægelse. Det andet samarbejde er båret af forløbskoordinatoren, der holder sig orienteret om aftenskolernes tilbud, får informationsmateriale fra dem og bruger informationen til at skabe et 'efterværn' for dem, der deltager i kommunens genoptræningsforløb.

Interviews

Ud fra både de informanter, der arbejder sammen med aftenskolerne, og dem, der ikke gør, er det tydeligt:

- at relationer er vigtige i samarbejderne
- at et velfungerende samarbejde kræver god kommunikation – også feedback
- at de nuværende samarbejder godt kan være tættere/forstærkes
- at nye samarbejdspartnere skal have at vide, hvorfor samarbejdet er relevant for dem
- at aftenskolerne skal være gode til at fortælle, hvad det er, de kan.

Del 4 ser i de følgende kapitler nærmere på de fem punkter vedrørende aftenskolernes samarbejder og slutter med enkelte konkrete snitflader og udviklingspotentialer, som informanterne ser potentiale i.

Kapitel 17: Relationerne tæller

"Det er jo tit relationer, der bærer det. Så man kan sige, nu har jeg så lige mødt de her mennesker, og så har vi lige siddet og snakket om, hvad kunne der egentlig være af muligheder på tværs, og de vil gerne lidt mere ind over ungdomsområdet (...). Så får de lyst til at snakke mere med mig, og jeg får lyst til at snakke mere med dem om nogle af de ting, som jeg kan se, jeg har huller i. Og jeg kan på ingen som helst måde udelukke, at

der kunne være potentielt samarbejde med aftenskolerne. Jeg har bare ikke lige tænkt det, fordi jeg måske mere afsøger noget, der er mere tydeligt på ungdomsområdet.”

Interview med kommunal aktør, ungecenter

Citatet ovenfor understreger betydningen af den direkte personlige relation som en vigtig vej til samarbejder. Det er også tydeligt i de eksisterende samarbejder. Både biblioteket og Viften oplever, at de har et godt samarbejde med en af aftenskolerne, fordi de kender lederen. Musikskolens samarbejde med aftenskolen går gennem en personlig relation til et af aftenskolens kormedlemmerne.

Samarbejdet omkring lån af sundhedscentrets lokale er blevet etableret, fordi den relevante skoleleder har taget initiativ til dialogen, og lederen oplever, at det fungerer rigtig godt.

”Jeg synes, det er alletiders, at [aftenskoleleder, red.] er kommet til os. Han har også snakket om noget med noget foredrag og oplæg.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

De to sidste af de seks samarbejder er også relationsbårne. I det ene tilfælde oplever informanten dog meget, at relationen vedligeholdes på hendes initiativ. I det andet tilfælde er samarbejdet lige så stille fadet ud.

I undersøgelsen ses også samarbejder med kulturområdet i Rødovre, som har potentiale til at skabe nye initiativer f.eks. ved at skabe relationer til Rødovres unge, så de på længere sigt kan indgå aktivt i at forme deres egne aftenskoletilbud eller aktiviteter:

”Når der kommer en borgerhenvendelse, så skal vi altid sige ja, hvis vi ikke har en eller anden løvbetinget grund, eller det er fuldstændig vanvittigt dyrt. (...) Lige nu har vi nogle unge – vi bor jo sammen med en musikskole, der er blevet bygget på. Der er vi efterhånden lykkes med at få nogle af de unge til at komme og lave arrangementer hos os. Så laver vi noget, der hedder ‘step on stage’, og det er ungegenereret.”

Interview med kommunal aktør, musik 2

Eksemplet viser, hvordan unges idéer kan blive til virkelighed. Så det handler også om at udvikle potentialet for at inddrage unge og andre borgere mere aktivt i udviklingen af aftenskoleområdet og samarbejderne på tværs af tilbuddene i Rødovre.

Det er et potentiale, der fremadrettet også kan få betydning for rekruttering af nye undervisere i aftenskolen. Hvis flere unge har været med til at forme og sætte netop deres præg på aftenskolens udvikling, har de måske lyst til at fortsætte som undervisere. Erfaringerne i citatet, men også fra bibliotekerne, tyder på, at inddragelse af og relation til borgerne kan være essentiel i udviklingen af nye aktiviteter.

Kapitel 18: Løbende kommunikation er vigtig

Eksemplerne fra forrige afsnit viser, at det er vigtigt, at relationerne holdes ved lige. For informanterne er det vigtigt at vide, både når holdene bliver til noget, og når de ikke gør.

”Det her med, at de selv kontakter os, når de gerne vil have et samarbejde. Det har vi jo brug for, fordi der er sindssygt mange forskellige ting. Og det er rigtig, rigtig svært som medarbejder i sådan en kommune her at finde ud af, hvad der findes. Også fordi, så lukker et hold, så rykker det til en anden dag. Så har man måske selv forsøgt at lave sådan en lille oversigt. Og så er der ny underviser, og så er det hold på pause. Så det her var en rigtig svær ledelsesopgave. Og man har brug for, og vi er meget afhængige af, at de giver os besked, når der er ting.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

Det andet eksempel understreger også pointen. Informanten fortæller, at de hjalp en aftenskole med at skaffe folks telefonnumre, men at der ikke var så meget dialog som opfølgning på indsatsen:

”Så kan jeg ikke huske, hvor lang tid det varede, eller om der var stor interesse eller en lille interesse. (...) Så vi har ikke rigtig sådan haft mulighed for at følge op på, om det er blevet til noget, eller hvordan er det gået.”

Interview med frivillig, integration

I stedet har de etableret et samarbejde om dansk for indvandrere med Ældre Sagen:

”Men nu har vi de her sprogvenner, som vi kommer til at være i lidt tættere kontakt med, og så kan vi måske høre, hvordan går det? Kan det udvides, kan det blive til større, eller hvad er behovet?”

Interview med frivillig, integration

Samarbejdspartneren står her tilbage med en uvished om, hvorvidt det, man har samarbejdet om, er blevet en succes, eller om det fortsat er et relevant tilbud. De har derimod et helt andet engagement i det nye samarbejde, hvor de forventer tættere kontakt.

Kapitel 19: De eksisterende samarbejder, kan styrkes

Med de samarbejdspartnere, hvor den personlige relation er stærk, virker det til at være let at etablere ad hoc-samarbejder. Men til gengæld er relationerne pt. ikke aktiveret så stærkt, at de kan tænkes ind i et mere permanent udviklingsperspektiv. Det tyder også på, at samarbejdspartnerne langt hen ad vejen forventer, at det er aftenskolerne, der tager initiativet. Den informant, der udtrykker sig mest engageret omkring samarbejdet med aftenskolerne, var dog selv initiativtager og har etableret den relation for mange år siden.

”Vi gjorde det, da vi havde samarbejdet med Rødovre Kulturelle Aftenskole. Det var ikke fordi, at jeg skal sætte dem op på en piedestal hele tiden, men dengang havde de en meget proaktiv leder, som så lyset i det her på samme måde, som jeg er grebet af det. Og fordi vi på daværende tidspunkt kørte med lukkede hold, det vil sige, at vi startede, og vi sluttede samtidig. Der indlagde vi en prøvetime i rullet, fysisk oppe på den destination, hvor de bor. Det var suverænt godt. (...) Der havde vi simpelthen koordineret det, at hver gang, jeg skulle lave vores undervisningsrul og træningsrul, så var det et tæt samarbejde med daværende [leder af RKA] eller en af hans administrative.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Dengang var det også tydeligt, at samarbejdet var en succes, og informanten har sammen med aftenskolen og repræsentanter fra kommunen blandt andet været i Odense og fortælle om samarbejdet, ligesom skolen på grund af det blev fremhævet flere steder:

”Det blev så stor en succes. Så på den baggrund blev den aftenskole på daværende tidspunkt, og der taler vi ti år tilbage, indstillet til at blive nomineret til at være Danmarks bedste aftenskole.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Som bekendt gik RKA konkurs, men informanten holder stadig fast i samarbejdet og i aftenskolerne. Hun ser nogle klare gevinster for hendes patienter og for kommunen som helhed. Der er en velfærdsmæssig opgave, der kun kan løses i fællesskab. Selvom indsatsen ikke længere er koblet så direkte, som det var tidligere, er hun rigtig tilfreds med samarbejdet.

”Jeg er da bare stolt over det samarbejde, vi har. Jeg synes, det er guld værd. Og jeg reklamerer for det lige så langt, jeg kommer i mit netværk. (...) Vi skal jo spille hinanden gode. Og vi kan jo kun spille hinanden gode, hvis vi kender hinandens tilbud, så det der med at få fanget de muligheder, der nu kan være i et samarbejde. (...) Og det kræver, at vi bliver ved med at være proaktive i vores samarbejde og har en dialog om, hvordan erfaringerne er, og hvor stor tilgang eller frafald der måtte være.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Informanten oplever, at det især er hende, der skal være den aktive i relation til de to-tre aftenskoler, hun arbejder sammen med. Selv når hun tager kontakt, oplever hun, at hun indimellem skal insistere lidt i forhold til at få information om relevante hold mm.

”Det fungerer fra den anden side, fra den anden vej, fra [navn på første aftenskole]. Jeg tror, at [navn på anden aftenskole], de har så mange bolde i luften og så mange aktiviteter, så de er ikke servicemindede i forhold til mig på det plan (...) De ligger det samme sted som [navn på første aftenskole]. Og så svinger jeg bare forbi derovre en gang imellem og popper op og går op til [lederens navn] og siger ’hallooo’.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 2

Forløbskoordinatoren ovenfor er et godt eksempel på, at samarbejdspartneren har et klart billede af, hvordan samarbejdet med aftenskolerne styrker det, hun selv tilbyder, og borgernes muligheder generelt. Denne forståelse er vigtig for at etablere stærke og længerevarende samarbejder.

Kapitel 20: Nye samarbejdspartnere skal kunne se relevansen i samarbejdet

Som beskrevet tidligere er der flere informanter, der ikke oplever, at aftenskolerne har henvendt sig til dem. Det er naturligvis et første skridt at afsætte tid og ressourcer til det, men det er vigtigt at være helt skarpe på, hvorfor et samarbejde vil være meningsfuldt for begge parter:

”Hvis vi skulle etablere et samarbejde med aftenskolerne, så tror jeg bare, det handler om at tydeliggøre relevansen for mig.”

Interview med kommunal aktør, ungecenter

Som en gammel folkeoplysende institution med stor og succesfuld virksomhed kan det være svært at forstå, at synergien ikke er selvindlysende. Men som del 3 viser, er det vigtigt, at fortællingerne om aftenskolerne løbende nytænkes og genfortælles, så der bliver større viden om aftenskolerne som tilbud og institution.

Det er vigtigt, at aftenskolerne møder deres samarbejdspartnere og nye målgrupper der, hvor de allerede er. En af informanterne tænker stort:

”Og ungdomsfolkemødet, hvis man vil noget som aftenskole, så skal de derud. De skal ud at gøre sig lækre. De skal på folkemøde på Bornholm. Hvis de vil snakke med nogle engagerede mennesker, politiske partier, gøre sig lækre, så skal de jo være der, hvor de andre er.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Andre informanter er mere specifikke. Hvis aftenskolerne f.eks. skal arbejde med sårbare grupper, skal de potentielle samarbejdspartnere for det første kunne se pointen med, hvorfor det er en god idé. Desuden kan det være vigtigt at starte tilbud på en arena, hvor de udsatte allerede kommer. På den måde styrker det et tilbud, der allerede eksisterer:

”Men det kan jeg også godt tale ind i, fordi vi har et samarbejde med de sociale fællesskaber omkring peer og peerstøtte og lave nogle grupper for det. Og der prøvede vi at holde lidt fast på, at møderne så skulle foregå op hos os. Fordi der er de vant til at komme. (...) Det skal være der, hvor vi har nogle hyggelige rammer. Der har de fundet vej hen. Der kan de godt gå hen.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, socialpsykiatri

Kapitel 21: Aftenskolerne skal være gode til at fortælle, hvad det er, de kan

Hvis samarbejdspartnerne skal kunne se relevansen i et samarbejde, kræver det, at de ved, hvad det er, aftenskolerne egentlig kan og står for. Både helt konkret i forhold til fag, undervisningssteder og tider. Men som kapitel 12 om udfordringer viste, kan der også være brug for at tydeliggøre det faglige niveau i aftenskolerne.

Som kapitel 9 viste, har langt de fleste aftenskoleunderviserne (69 pct.) en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Desuden underviser de som oftest i noget, de brænder for, og deres deltagere er supertilfredse med dem. Alligevel viser Del 4, at der blandt nogle informanter er tvivl om, hvorvidt aftenskoleunderviserne er gode nok. Det kan for eksempel være, når det gælder musik eller særlige målgrupper. Der kan være en tvivl om, hvorvidt man kan tillade sig at henvise ’egne borgere’ til aftenskolerne.

Det er en fordom, det kan være vigtigt at bekæmpe. Igen kan den personlige relation og bedre kendskab generelt bidrage til at komme væk fra denne usikkerhed. En anden

mulighed kan være, som enkelte af aftenskolerne allerede gør, at introducere lærerne med billede og beskrivelse. At sætte aftenskoleunderviseren yderligere i fokus vil være et greb, som også både Musikskolen og mange yogastudier i Rødovre bruger til at understrege kvaliteten i deres produkt.

Opstart af eller styrkelse af samarbejde går således begge veje. Aftenskolerne har også en opgave:

”Det her med, at de selv kontakter os, når de gerne vil have et samarbejde. Det har vi jo brug for, fordi der er sindssygt mange forskellige ting. Og det er rigtig, rigtig svært som medarbejder i sådan en kommune her at finde ud af, hvad der findes. (...) Der er jo også nogle viftemøder i Social- og Sundhedsforvaltningen fire gange om året, hvor der kommer nogle og fortæller om noget. Det kunne også være, det var der, aftenskolerne skulle komme og fortælle om deres tilbud. Det er jo noget, der bliver arrangeret af social- og sundhedsdirektøren. Der mangler de altid emner og nogle, der kommer og fortæller om noget. (...) Altså, vi har også hele vores sundhedscenter, der også laver nogle forskellige aktiviteter. Og der kunne man jo også godt trække noget af det over i aftenskolerne i forhold til måske sund kost.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

Undersøgelsen peger på, at der kan være et potentiale i at få formaliseret strukturerne omkring aftenskolernes muligheder for at vise deres tilbud til kommunale aktører, idet begge parter er presset på tid og på overblik i forhold til fritidstilbuddene i kommunen. Der kan også være tilbud, som kommunale aktører oplever, der mangler (se senere i næste afsnit).

Kapitel 22: Potentialer for samarbejder

”Hvis aftenskolen kom til os, så ville jeg helt sikkert tænke ’fedt, vi vil gerne flere aktiviteter og flere tilbud og have mere liv i den her bydel’.”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, biblioteker 2

”Og jeg tænker, hvis den målgruppe, vi vil repræsentere, er underrepræsenteret i [navn på aftenskole], hvilket jeg synes, er et rigtig godt tilbud, (...) så synes jeg, at der er noget arbejde, der skal laves. Og jeg vil i hvert fald gerne bidrage til, at vi udbreder lidt mere viden om det her.”

Interview med frivillig, integration

Del 3 beskriver udfordringer i forhold til både kendskab til og viden om aftenskolerne. Som citaterne ovenfor viser, er der samtidig en stor åbenhed i forhold til potentielt at arbejde sammen med aftenskolerne. Flere informanter, der kender aftenskolerne, understreger endda, at de oplever, der er et fælles værdigrundlag. Biblioteket har for eksempel, som aftenskolerne, en folkeoplysende forpligtelse og de samme historiske rødder. Men også andre fremhæver formålet som noget, de kan genkende sig selv i:

”Aftenskolen generelt er jo fuldstændigt fantastisk. (...) Jeg synes, det er viden og uddannelse til folk, og det er på et niveau, hvor folk kan være med økonomisk. Altså, det taler jo egentlig til alle de værdinormer, vi som [navn på sted] dybest set har.”

Interview med kommunal aktør, musik 2

Dette kapitel vil se nærmere på nogle af de konkrete samarbejdsflader og samarbejdsformer, informanterne nævner, som de kan se sig selv bidrage ind i. Dernæst på andre idéer til samarbejder, som informanterne nævner.

Konkrete samarbejdsidéer

Interviewene giver eksempler på både konkrete fag, som de synes, det kunne være spændende, hvis aftenskolerne tager op. Andre giver idéer til, hvordan man måske kunne tænke nyt ind i samarbejder. Det kan være i forhold til særlige målgrupper, som har brug for opfølgning, eller borgere, der har en konkret udfordring, som der måske ikke er så gode tilbud til.

I det hele taget opleves der således at være et behov for at kunne sende borgere videre til kvalificerede tilbud som KOL-koret, ryghold og andre nichetilbud. De ser også, at man gennem et tættere samarbejde bruger hinanden bedre:

”Jeg sagde, at hvis I skulle holde et otte-ugers kursus om noget med mad, så kunne vores diætist faktisk måske godt komme gratis en af gangene og holde et oplæg.”

Interview med kommunal aktør, sundhed 1

Der er også potentielle nye samarbejdspartnere, som pga. undersøgelsen gør sig tanker om, hvordan de kan begynde at tænke aftenskolerne mere ind:

”Jeg har taget det [aftenskole, red.] op til vores møde, og jeg har snakket om, hvordan kunne vi bidrage til, at de [borgere med anden etnisk baggrund, red.] blev bedre repræsenteret, at de benyttede sig meget mere af aftenskoler, hvad kunne vi gøre? Jamen, altså, hvis det kræver, at vi kommer i kontakt med dem og skal dele viden eller udbrede kendskabet til det, så vil vi gerne være med til det. Hvis det kræver et arrangement, så gør vi det. Hvis det kræver, at vi deler nogle materialer ud eller oversætter det til vores eget sprog, så gør vi det. I må analysere på, hvad der er det vigtigste at gøre, og så vil vi gerne gøre det, selvfølgelig. Fordi vi arbejder for den samme kommune, for de samme borgere, så det er vigtigt, at de kan få den støtte, som de kan.”

Interview med frivillig, integration

I citatet ses en høj grad af interesse for mere samarbejde og en følelse af ansvar overfor i fællesskab at tilbyde Rødovres borgere fritidsaktiviteter, men også at sikre repræsentation i aftenskolerne af grupper, som i dag ikke er repræsenteret eller ser tilbuddet som relevant for dem. For denne aktør er det ’bare at tage skridtet’. Der kan siges at være et klart udviklingspotentiale og en invitation til samarbejde fra denne informant, som andre kommunale aktører også kan lade sig inspirere af med tanke på, at aftenskolen er åben for alle.

En konkret idé på baggrund af ovenstående citat til aftenskolerne kunne være at deltage i integrationsrådets mangfoldighedsdag:

Informant: "Jamen, det handler om at fremvise den mangfoldighed, der er i byen, men også at vise, at der er jo også andre foreninger. Det kunne også godt være sådan noget som Sundhedshuset, biblioteket, som også har noget med de her målgrupper. Kirken kommer også, Røde Kors. Altså, de kommer også og viser, at der er tilbud til den gruppe, hvor man bidrager til kulturmøder, hvor man bidrager til fællesskabet, og det er, at vi er forskellige, men lige."

Interviewer: "Men aftenskolerne deltager ikke på sådan en dag?"

Informant: "Nej, ikke de sidste to perioder, jeg har været i Integrationsrådet. Der har jeg ikke oplevet, at de har været med. Men det kunne være, vi kunne invitere dem."

Interview med frivillig, integration

Informanten, der indleder dette afsnit med at byde aftenskolerne hjerteligt velkommen i deres ende af byen, berører desuden, hvordan et tilbud ville passe ind i deres hus. De oplever, at det er lettere, at få folk til at prøve noget nyt, hvis det er lidt fleksibelt. Så kan de nå nye målgrupper:

"Det har vi jo rigtig meget på biblioteket, hvor de kommer for at få lidt social kontakt. Så hvis de lige pludselig kommer med ind til sådan en aktivitet, så er det jo potentielt en verden, der åbner sig og en adgangsbillet ind i noget nyt. Så hvis der var en fleksibilitet, hvor man kunne prikke folk på skulderen op til aktiviteten og sige 'ej, skal du ikke lige prøve det af, det der kor, og se, hvad det er for noget, og prøve at være med?'. Ja, fleksibelt, i forhold til, at man kan være med på dagen."

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, biblioteker 2

Hvis man som behandlet ovenfor vil ud at afholde aktiviteter på andres arenaer, kan det kræve nogle tilpasninger for eksempel med fleksible tilbud.

Musikskolen ser sig ind i et samarbejde fra en lidt anden vinkel. Som det er nu, henviser de til aftenskolerne, når de selv har ventelister. Men hvor de oplever selv at have et stærkt fagligt miljø, ser de, at de måske kunne byde ind med videreuddannelse til aftenskolernes undervisere.

Der er også mere indirekte udsagn om potentialer for samarbejder. For eksempel har ungecenteret netop 'adopteret' et tilbud for unge, der måske mere er til aftenskolernes målgruppe end til ungecentrets.

"Vi har et ungdomstilbud i kommunen, der hedder Contain, som er et sted for 18-30-årige, som lige er flyttet ind hos os, fordi den bygning, de havde fået lov til at være i, skal renoveres og bygges om til en børnehave. Så nu er de blevet hjemløse, og derfor er de flyttet ind hos os, selvom de faktisk jo er for gamle til at være vores målgruppe, men det giver nok alligevel bedre mening, at de ligger hos os, end at de ligger på et plejehjem."

Interview med kommunal aktør, ungecenter

Her er således et tilbud, som er vigtigt for brugerne, men som ikke har fundet den helt rigtige plads i kommunen endnu. Det kan være helt centralt af aftenskolerne hver især vurderer, hvad det så er, de kan og vil i forhold til denne ungegruppe.

Andre idéer til samarbejder

Fra et mere bredt og politisk blik på foreningslivet og Rødovre som helhed, er der også store potentialer for samarbejder. En aktør fra kultur- og fritidsområdet ser mange udviklingsmuligheder.

Det kunne være mere i forlængelse af aftenskolernes arbejde med at skabe tilbud, der følger op på genoptræning. Det kan være med sundhedsplejerskerne, der kommer rundt til mange familier, og som har indblik i, hvilke behov børnefamilierne i kommunen har, samtidig med at de kunne introducere tilbuddene. Formanden nævner også kommunens museer som en mulig inspiration og samarbejdspartner. Men måske kunne aftenskolerne også bidrage til en bedre lokaleudnyttelse gennem at komme ud på nye steder med deres aktiviteter:

”Nu kommer jeg med en helt anden – det kan godt være, at meget af det er helt tosede ideer. Det ved jeg ikke. Men tænk at have en strikkecafe med undervisning på et plejehjem i et af deres mødelokaler. Så kommer der lidt liv ind på det der plejehjem også og sådan nogle ting. Så et eller andet sted, så tænker jeg, der er nogle muligheder. Det er kun fordi, at jeg tænker, at vi skal udnytte de lokaler, vi har. Vi har festsale på vores plejehjem, f.eks. i Rødovre. Bliver de udnyttet nok? Så siger jeg bare det. Hvad med vores skoler og SFO’er, bliver de udnyttet nok? Det kan godt være, at en SFO har et eller andet sted, hvor der er lidt hygge. Hvor man siger, at her kan vi jo godt sidde flere mennesker og nørde noget.”

Interview med politisk aktør

Der er flere, der er opmærksomme på at få udnyttet de eksisterende kvadratmeter, og en informant peger på, at det kan være fint at få biblioteket mere i spil.

En anden informant understreger, at kommunen er meget optaget af, at alle i kommunen får gode tilbud, og særligt er der med kommunens satsning ’Mod på Trivsel’ fokus på unge og robusthed. Kan aftenskolerne spille en større rolle her? Og hvordan i forhold til kommunens ensomhedsstrategi? I den sammenhæng nævner en af informanterne, at det måske er værd at tage dialogen om, hvorvidt aftenskolerne skal indgå i kommunens fritidspasordning, hvis de har gode tilbud til unge:

”Og hvis nogen af dem skal have det, der hedder fritidspas, som vi jo også tilbyder, så skal det jo genforhandles ind i det budget, der ligger nu. Skal aftenskolerne indgå i det her fritidspas, fordi vi kvalificerer nogle ting i deres liv, altså vil vi støtte dem i deres udvikling, vil vi støtte dem?”

Fokusgruppeinterview med kommunal aktør, unge

Kapitel 23: Når virkeligheden rammer

Samlet set bekræfter kapitel 22 aftenskolerne egen opfattelse af, at der er store potentialer i samarbejder. Der er både konkrete idéer, der er lige til at tage op, og inspiration til at tænke i nye baner ud fra informanternes aktuelle kendskab til aftenskolerne.

Resultaterne her peger også på, at, skal man tænke samarbejder ind i et større udviklingsperspektiv, kan det være vigtigt at vælge de strategisk vigtigste samarbejder. Det kræver et stort og kontinuerligt arbejde at få samarbejder til at resultere i nye målgrupper og mere aktivitet.

Selvom der er gode viljer og fælles mål, er der en hverdag og rammevilkår, som det kan være udfordrende at løse. En udfordring, der hænger sammen med de forskellige rammevilkår, bliver beskrevet af en af informanterne. Han fortæller, at han som kommunal arbejdsleder kan tilbyde helt andre ansættelsesforhold for hans medarbejdere, end aftenskolerne kan. Som underviser på Musikskolen, har man desuden andre uddannelsesmæssige krav og lønmæssige vilkår end på aftenskolerne, som for ham gør det svært at samarbejde direkte med aftenskolerne.

"Det er jo sådan efter aftalen med Dansk Musikpædagogisk Forening. Så kravet til at blive ansat er, at man er konservatorieuddannet eller lignende. Og det findes jo ikke i fritidsundervisningen. Der kan man jo stort set komme ind fra gaden og undervise."

Interview med kommunal aktør, musik 1

Det er desuden en kendt problematik, at flere kommunale aktører har samme typer af tilbud som aftenskolerne selv, og at det af aftenskolerne kan opleves som en skæv konkurrence (Thøgersen & Bjerrum, 2018a, Jensen et al., 2023). Som resultaterne her viser, oplever de potentielle samarbejdspartnere da også, at de mange tilbud sagtens kan supplere hinanden. Men resultaterne peger også på, at det vil kræve tæt samarbejde og en stærk indsats, også fra aftenskolerne side, at skabe en fortsat dialog om snitfladerne mellem det offentlige og civilsamfundets opgaver, når de større samfundsmæssige opgaver skal løftes i fællesskab.

Mod ny fortælling, nye målgrupper og nye samarbejder

Gennem denne rapports fire dele og dertilhørende kapitler har vi fået et dybdegående indblik i kursisternes og undervisernes profiler i aftenskolerne i Rødovre. Vi har set, hvilken værdi aftenskolen skaber for dem, der bruger den, og dem, som arbejder i aftenskolen. Hos både kursister og undervisere opleves aftenskolen at have stor værdi og medvirke til øget trivsel og velvære, og den danner rammen om et godt arbejdsliv. Aftenskolerne har med deres kursistgruppe fat i en aldersgruppe, hvor en stor andel ellers ses at falde fra andre aktiviteter (Sundhedsstyrelsen, 2024).

Mange erhvervsaktive søger samme kvaliteter i deres liv, så kunne aftenskolen indrettes, så flere af dem finder den? Kunne aktiviteterne f.eks. i højere grad målrettes de mænd, der i dag ikke bruger aftenskolen, og som ikke selv finder fællesskaber, når de oplever ensomhed? Aftenskolen kan på baggrund af undersøgelsen klart spille en større rolle i samfundet for flere borgere.

”Jeg synes, det [aftenskolen, red.] har sin berettigelse, selvom der også er mange andre at konkurrere med.”

Interview med underviser 4

Netop det, at adskillige andre aktører i dag bidrager med lignende tilbud, udfordrer aftenskolen som felt. Men som rapportens resultater også viser, behøver det ikke at betyde, at der sættes spørgsmålstegn ved aftenskolen berettigelse, men i højere grad at aftenskolerne (og kommunerne) sammen rejser spørgsmålet om aftenskolen mange mulige forgreningsveje. I feltet mellem aftenskolen som noget der forstås både kommercielt og samtidig uprofessionelt, må aftenskolen være dygtige til at håndtere de spørgsmål og forståelser, det felt afføder.

Rapportens resultater peger på et kommende udviklingsarbejde, der både kan bestå af 'lige nu og her' prøvehandlinger, men også af større og vigtige samtaler aftenskolerne imellem, i det kommunalpolitiske rum og sammen med de aktører, som har tilbud, der ligner aftenskolen, eller kunne drage nytte af samarbejde med aftenskolen. Hvordan og for hvem kan aftenskolen langt mere i spil? Og hvordan inddrages dem, de gerne vil nå, i sådan en proces?

Hvem skal tage initiativet til udviklingsarbejdet? Rapporten peger på, at der er store potentialer, hvis man løfter i flok. Derfor er styregruppen for denne undersøgelse, og deres samarbejde omkring rapporten, som beskrevet indledningsvis, også helt afgørende. Rødovre Kommune er allerede i gang. Styregruppen for denne undersøgelse, som består af aftenskoler og kommunen, går en spændende udviklingsproces i møde. Udviklingsprocessen er ikke kun aktuell i Rødovre. På landsplan kan aftenskoleområdet potentielt lære noget af det, Rødovre har igangsat.

Hvad er aftenskolenes fremtidige rolle i Rødovre kommune? Rapporten viser, at aftenskolen potentielt kan spille en større rolle på sundhedsområdet, integrationsområdet,

udsatteområdet, kulturområdet og ungeområdet. Men det kræver et fokuseret arbejde og diskussioner om, hvor man vil tage fat først.

Både del 1, 2, og 3 samler op på de udfordringer, Rødovre Kommune og aftenskolerne står ovenfor. Aftenskolens samfundsmæssige rolle og betydning er jf. rapportens resultater måske i høj grad at 'kunne noget andet' end de institutionaliserede og formaliserede kommunale rum.

Men aftenskolen skal tættere på de borgere, det handler om – dem man gerne vil nå – men i høj grad også tættere på, hvad der karakteriserer 'fremtidens aftenskole' for dem. I den forbindelse er det relevant at spørge, om dem, der er aftenskolens ansigt udadtil, underviserne, ikke i langt højere grad kunne bringes tættere på borgerne. Måske skal de inviteres med ud, næste gang der skal fortælles om aftenskolernes tilbud.

Rapporten her har givet et første indblik i nogle af de elementer, diskussioner og visioner, der kan sættes i gang helt uden tilførte midler. Andre kræver, at der ses på aftenskolernes vilkår for at drive forretning blandt aktører med lignende tilbud.

Den opfindelse, som af nogle opleves som 'bedaget', 'for pensionister' og som en 'skole' med dertil hørende pligtrelaterede associationer, skal af aftenskolerne genopfindes. Og det skal gerne ske på en måde, hvor nuværende kursisters og underviseres store udbytte og glæde ved den nuværende aftenskole ikke forsvinder. Del 4 viser, at aftenskolerne skal 'ud at gøre sig lækre'.

Den kommunale rolle og betydning i udviklingsprocessen er i følge rapporten i høj grad at kvalificere genopfindelsen f.eks. gennem mere åbenhed overfor prøvehandlinger og mere inddragelse af aftenskolerne i løsningen af samfundsmæssige opgaver, men mest af alt måske at sætte aftenskolen i tale på nye måder og tillade, at kommunale medarbejdere får et nyt blik på aftenskolen:

"Altså, tanken bag det [aftenskole, red.], synes jeg, er umådeligt positiv. Hvis den ikke var der, skulle vi opfinde den. (...) Det der med, at der ikke er nogen bånd på, hvad du vil lave – det er der jo ikke. (...) Det er jo hele grundtvigtanken. Og højskole-tankens. Det der med, at man med syvårig uddannelse, almindelig skolegang, kan supplere sin viden om aftenen. Af nogle kvalificerede mennesker, som kan føre dig videre i det her. Det er da fantastisk."

Interview med kommunal aktør, musik 1

Litteraturliste

- Bang, S. (2017): Husflid kan godt være smart og moderne. Aarhus. <https://www.vifo.dk/nyheder/husflid-kan-godt-vaere-smart-og-moderne/> Videncenter for Folkeoplysning.
- Bjerrum, H & Thøgersen, M. (2016): Mental sundhed og øget trivsel. Aftenskolernes betydning for borgere i Aalborg Kommune. København. Videncenter for Folkeoplysning
- Bjerrum, H. & Pilgaard, M. (2014): Yoga i København – udøvere, undervisere og uddannelser. København. Videncenter for Folkeoplysning.
- Danskernes Sundhed (2023), https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2024/danskeres_sundhed_2023 Lokaliseret d. 20. september 2024.
- Danskernes Sundhed, (2024) https://proxy.danskernessundhed.dk/SASVisualAnalyticsViewer/VisualAnalyticsViewer_guest.jsp?reportName=Andel%20med%20godt%20selvvurderet%20helbred&reportPath=/Produktion/Danskeres_Sundhed/&reportViewOnly=true. Lokaliseret d. 22. september 2024.
- For (2024) https://fora.dk/media/770245/underviserfolder.pdf?fbclid=IwY2xjawFLw4BleHRuA2FlbQIxMAABHeuy7-Cix7OnCFh4VAeevckiO-lBhfwuzMtihzSr_P4zjWMHCFHAK65Jg_aem_WJB4eBab-1r9A2oJpW2Hpg. Lokaliseret d. 15. september 2024.
- Hartje, S. (2015): Aftenskolen i Folkeoplysningspolitikken. Fritid og Samfund.
- Ibsen, B., Østerlund, K. & Qvist, H.P. (2015): Folkeoplysning og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse. Movements 2015:6. Odense. Institut for Idræt og Biomekanik.
- Jensen, M., Zahle, N. & Bjerrum, H. (2023): Aftenskolerne i Rødovre – Hvordan har de det? Aftenskolens rolle og vilkår i Rødovre kommune. Aarhus. Videncenter for Folkeoplysning.
- Koushede, V. (2015): For mental sundhed – et ny perspektiv. København. Syddansk Universitet.
- Petersen, F. (2024): Ændringer i danskernes idrætsvaner over tid. Danskernes motions- og sportsvaner: Et nationalt panel. Aarhus. Idrættens Analyseinstitut.
- Rasmussen, A. & Kirkegaard, K. (2021): Rødovre i Bevægelse - en analyse af idrætten i Rødovre Kommune. København. DGI Storkøbenhavn.
- Rødovre Kommune (2024): [Rødovre Kommune: Et godt ungeliv på de unges præmisser \(rk.dk\)](https://www.rk.dk). Lokaliseret d. 22. september 2024.

Rødovre Kommune (2023): Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til Folkeoplysningsloven.

Statistikbanken (2024): <https://www.statistikbanken.dk/20139>. Lokaliseret d. 20. september 2024.

Sundhedsstyrelsen: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2017/Styrket-sundhedsindsats-for-socialt-udsatte-og-saarbare-grupper/Ansøgningsmateriale/Guide-WHO-5.ashx?la=da&hash=570F8CAE8013977379E1BC24D663D8FDB186DB76>. Lokaliseret 20. september 2024.

Sundhedsstyrelsen (2024): Ældres sundhed og trivsel. https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2024/%C3%86ldre/FINAL_AEldrereport_web.ashx?sc_lang=da&hash=9D34976E8ECC9E8B5D60D4A9571D89D9

Thøgersen, M. & Bjerrum, H. (2018a): Aftenskolerne - Hvordan har de det? Aarhus. Videncenter for Folkeoplysning

Thøgersen, M. & Bjerrum, H. (2018b): Aftenskoleområdet i Vordingborg Kommune. En analyse af aftenskolernes roller og potentialer. København. Videncenter for Folkeoplysning

Ungdomsskolernes statistik (2019). Synopsis for statistik i skoleåret 2018/19.

Bilagsmateriale

Bilag 1: Metode

Kvalitativ del

Den kvalitative del af undersøgelsen er blevet belyst via viden fra fagligt relevant ledere og medarbejdere fra Rødovre Kommunes Børne- og Kulturforvaltning samt Social- og Sundhedsforvaltningen. Aktørerne er udvalgt i samarbejde med styregruppen med henblik på at belyse målgrupperne: unge, børn og familier, borgere med anden etnisk oprindelse end dansk og mennesker med uønsket ensomhed eller i udsatte positioner. Det er således alle de grupper, som vi undersøgelsens første fase pegede på, at vi ville belyse, med undtagelse af 'mænd', som ikke eksplicit er repræsenteret i undersøgelsen. Derfor er der også særligt fokus på besvarelsen fra deltagende mænd i rapportens del 1.

Tabel 3: Områder (regi), der er repræsenteret i den kvalitative del af undersøgelsen

Undervisere	Kommunale aktører	Kommunale aktører (kulturområdet)	Råd
FOF	Kultur- og fritidsudvalget (politisk niveau)	Bibliotekerne	Udsatterådet
AOF	Sundhedscenteret	Musikskolen	Integrationsrådet
IOF	Strategi og udvikling (Ungeområdet)	Viften	
Gigtskolen	Ungecenteret		
	Socialpsykiatrien		

Tabel 4: Informantoversigt

Kultur- og fritidsudvalget	Politisk aktør
Kulturel kommunal aktør	Kommunal aktør, musik 1 Kommunal aktør, musik 2
Kultur- og fritid	Kommunal aktør, biblioteker 1 Kommunal aktør, biblioteker 2 Kommunal aktør, ungecenter
Social- og Sundhedsforvaltningen	Kommunal aktør, sundhed 1 Kommunal aktør, sundhed 2
Unge, borgere med anden etnisk baggrund, psykiatrien (udsatte), almen udsatte	Kommunal aktør, unge Kommunal aktør, socialpsykiatri Frivillig, integration Frivillig, udsatte
Underviser fra de fire aftenskoler	Underviser 1-4
Unge 'ikke-deltagere'	Ung

Interviewene er foretaget online eller fysisk ud fra, hvad informanterne ønskede. Dertil er nogle foretaget som fokusgruppeinterviews og andre individuelt ud fra, hvilke målgrupper informanterne arbejder med, samt hvad der var praktisk muligt. Alle interviews er transkriberet og efterfølgende kodet i Nvivo.

Enkelte informanter blev kontaktet, men kunne ikke deltage. Årsager hertil var manglende tid eller ressourcer, men ingen områder (regi) er udækket.

Kvantitativ del

Undersøgelserne er gennemført som elektroniske spørgeskemaer. Udsendelsesmetoden varierede afhængig af aftenskolernes tilgængelige kontaktoplysninger på respondenterne. Langt størstedelen af respondenterne blev kontaktet via e-mail, men for enkelte respondenter havde aftenskolerne kun telefonnumre som tilgængelige kontaktoplysninger, hvorfor disse blev kontaktet via telefon (sms). Aftenskolerne udleverede selv relevante kontaktoplysninger, hvorefter Vifo stod for udsendelse af spørgeskemaerne.

Kursistundersøgelsen

Kursisternes perspektiverne er belyst med afsæt i besvarelserne fra en spørgeskemaundersøgelse, som har fokuseret på at få et samlet billede af kursisternes profil samt deres brug af og udbytte af at deltage i aftenskole.

I alt har fire aftenskoler medvirket i kursistundersøgelsen. Fordelingen samt svarprocenterne kan ses i tabellen nedenfor (tabel 5). Der er store forskelle på svarprocenterne på tværs af de enkelte aftenskoler. Variationen kan skyldes aftenskolernes forskellige aktivitetsniveau, størrelse og profil, som er beskrevet i undersøgelsens første fase. Nogle aftenskoler har et smalt fagudbud og få undervisningstimer, mens andre er større og opererer i flere kommuner og dækker bredere aktivitetsområder (Jensen, et. al., 2023, 14).

Tabel 5: Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen (kursister)

Aftenskole	Udsendelsesmetode	Antal udsendte	Antal besvarelser	Svarprocent*
AOF	Mail	1.170	321	27 pct.
FOF	Mail	33	10	30 pct.
Gigtskolen	Mail + sms	239	42	18 pct.
IOF	Mail + sms	71	14	20 pct.
I alt		1.531	387	25 pct.

*I svarprocenten er også medregnet besvarelser, der ikke er fuldt gennemførte. De respondenter, der kun har besvaret ganske få spørgsmål, er dog sorteret fra.

Svarprocenterne varierer på tværs af skolerne mellem 18 pct. og 30 pct., hvilket generelt set anses for at være relativt lave svarprocenter. Der kan være usikkerheder forbundet med en lav svarprocent, som gør, at populationen ikke er repræsentativ, ligesom det formentlig er

særligt engagerede aftenskolekursister, der har besvaret spørgeskemaet. Alligevel kan besvarelsene give et godt indblik i kursisternes profiler og perspektiver.

Yderligere er svarprocenten i sig selv behæftet med en vis usikkerhed. I løbet af undersøgelsesprocessen viste det sig, at respondentlisten også inkluderede borgere, som tidligere har deltaget i aftenskolernes aktiviteter. De borgere, der selv har gjort opmærksom på dette, er blevet sorteret fra undervejs, men der kan forventes at være flere, som vi ikke har hørt fra. Derfor må den faktiske svarprocent forventes at være højere. Samtidig er det vigtigt at bemærke, at antallet af respondenter, der har svaret, varierer mellem rapportens figurerer. Dette skyldes at nogle kursister kun har svaret på en række af spørgsmålene, hvorefter de er faldet fra, og derfor ikke indgår i alle rapportens analyser. Derfor kan figurerne vise forskellige antal respondenter.

At den faktiske svarprocent forventes at være højere, kan også skyldes, at aftenskolebegrebet er ukendt for nogle af respondenterne. Nogle respondenter havde en opfattelse af, at de går til en aktivitet, men ikke i en aftenskole, hvilket afspejles i respondenternes henvendelser til Vifo samt nogle uddybende svar i spørgeskemaet. I disse tilfælde har deltagerne ikke været bevidst om, at de går i aftenskole, og mener derfor ikke, at de skal besvare spørgeskemaet, hvilke også giver et frafald.

Dertil havde nogle af aftenskolekursisterne, som er bosiddende i Brøndby, modtaget spørgeskemaet. Da undersøgelsen er foretaget af Rødovre Kommune, er der nogle af Brøndbyborgerne, som ikke mener, at undersøgelsen er relevant for dem, selvom de går i aftenskole i Rødovre Kommune. Dette giver ligeledes et datafrafald.

Underviserundersøgelsen

I underviserundersøgelsen har fire aftenskoler medvirket. Som det ses i tabel 6, varierer fordelingen af svarprocenter på tværs af aftenskolerne, hvor de placerer sig imellem 33 til 44 pct.

Tabel 6: Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen (undervisere)

Aftenskole	Udsendelsesmetode	Antal udsendte	Antal besvarelser	Svarprocent*
AOF	Mail	70	29	41 pct.
FOF	Mail	5	2	40 pct.
Gigtskolen	Mail	6	2	33 pct.
IOF	Mail	16	7	44 pct.
I alt		103	40	39 pct.

*I svarprocenten er også medregnet besvarelser, der ikke er fuldt gennemførte. De respondenter, der kun har besvaret ganske få spørgsmål, er dog sorteret fra.

Det er vigtigt at bemærke, at antallet af undervisere, der har svaret på spørgeskemaet, varierer mellem rapportens figurerer. Dette skyldes at nogle af underviserne kun har svaret på

en række af spørgsmålene, hvorefter de er faldet fra, og derfor ikke indgår i alle rapportens analyser. Derfor kan figurerne vise forskellige antal respondenter.

Bilag 2: Supplerende figurer og tabeller

Tabel 7: Eksempler på udfordringer forbundet med specifikke aktører

Aktør & tilbud	Udfordring i relation til aftenskoles tilbud/ramme
<p>Vestbadet Træningsfaciliteter til unge (helt ned til 7. kl.) med fleksibilitet og uden forpligtelse.</p> <p>De tilbyder KOL-hold og kronikerforløb med fysioterapeuter ansat, som kommunen benytter og understøtter via midler fra Kultur- og Fritids afdelingen.</p> <p>De har lavet undersøger bl.a. iblandt unge med fokus på, hvad de gerne vil.</p> <p>Samarbejder med bibliotekerne bl.a. om aktiviteter som saunagus for yngre publikum.</p> <p>Derudover tilbydes forskellige rabatordninger.</p>	<p>Den fleksibilitet og manglende forpligtelse, som unge savner ved aftenskolen, får de her.</p> <p>Strategisk har de arbejdet med at undersøge, hvad unge gerne vil have.</p> <p>Vestbadet har etableret samarbejder med bibliotekerne mod at nå yngre målgrupper relativt simpelt.</p> <p>Et par af aftenskolerne har også hold i Vestbadet (12,5 time/uge til deling), men det er ikke tydeligt for kursisterne, hvornår det er den ene eller anden udbyder af aktiviteten ud over ved selve tilmeldingen. Evt. reklame for aftenskolen 'drukner' blandt andet materiale på opslagstavlen.</p>
<p>Ungdomsskolen Tæt kontakt til unge og løbende undersøgelser af, hvad unge ønsker i deres fritidsliv. Programmet fornyes hvert år.</p> <p>En lang række tilbud til unge under 18 år²⁴ lige fra make-up-kurser, kurser i musik og sprog til rejser (sidstnævnte mod egenbetaling).</p> <p>Ungdomsskolen følger løbende op på, hvad de unge interesserer sig for.</p>	<p>Rekrutteringen foregår naturligt både på skolerne og gennem AULA-portalen. Det gør, at de i højere grad end aftenskoler når ud til børn og unge samt er synlige for forældrene.</p> <p>Tilbuddene er gratis for unge og forældre eller mod en mindre egenbetaling ved aktiviteter med materialeudgifter (se ydermere i del 3 angående aftenskolen pris).</p>
<p>Musikskolen Tilbyder musik, rytmik, samspil og kor fra førskolealder til 24 år.</p> <p>Undervisningen foregår i musikskolens egne nye lokaler samt ude på folkeskolerne, bibliotekerne og i Islev kirke.</p> <p>Lærerne er konservatorieuddannede.</p>	<p>Rekrutteringen foregår naturligt både på skolerne og gennem AULA-portalen. Det gør, at de i højere grad end aftenskoler når de unge og er synlige for forældrene.</p> <p>Synlighed overfor børn og familier ved forskellige koncerter ude på skolerne, men også gennem samarbejde med Viften, hvor alle kor samles (ca. 200 børn) en gang årligt.</p>

²⁴ <https://www.ung2610.dk/Category/c2d370b4e21647e7805f5d4cda437260>

	<p>Der er en egenbetaling, som er lavere end i andre kommuner (3.800 kr. om året for 20 min solounder-visning om ugen²⁵) Betalingen sker i fire rater og der er søskenderabat.</p>
<p>Contain Et mødested og et ungehus oprettet på baggrund af interviews/samtaler med unge om, hvad de gerne vil have et sådant sted skal indeholde. Baseret på en undersøgelse blandt 200 unge.</p> <p>Målgruppen er alle unge²⁶ inden for normalområdet og drives aktuelt af socialfaglige medarbejdere.</p> <p>Tilbuddet kan f.eks. være kreative aktiviteter, spillecafé, men har fællesskabet som fokusområde.</p>	<p>Tilbuddet er en del af en prøvehandling og har ikke ressourcerne til at fortsætte i regi af Ungecenteret. I kraft af at tilbuddet er blevet mere socialpædagogisk, er det heller ikke i det regi, det skal fortsætte.</p> <p>Tilbuddet er gratis, hvilket aftenskolerne ikke kan konkurrere med.</p>
<p>Café Mødestedet Et mødested, som er lokaliseret i Kærerne og har eksisteret i seks år. Tilbuddet finansieres af Socialforvaltningen.</p> <p>Det er opstået på baggrund af et behov for et tilbud, som imødekommer mennesker med uønsket ensomhed i netop det område.</p> <p>Drives af frivillige. Og der kommer ca. 30 borgere en gang om ugen. Der er tilbud om aftensmad.</p> <p>Rekrutteringen foregår mund til mund. Og det er primært ældre kvinder med anden etnisk oprindelse end dansk.</p>	<p>Kommunens økonomiske finansiering af Mødestedet kan aftenskolerne ikke konkurrere med.</p>
<p>Bibliotekerne Tilbyder bl.a. guidede læsegrupper, som benyttes af flere borgere (også udsatte).</p> <p>Tilbyder også aktiviteter 'ud af huset' og forsøger at møde borgeren der, hvor de opholder sig.</p>	<p>De er meget bevidste om ikke at blive konkurrenter til aftenskolerne, hvorfor de heller ikke tilbyder undervisning. Alligevel er deres aktiviteter meget lig aftenskolerne, og de har andre rammevilkår end aftenskolerne har. Bibliotekerne er også forpligtet på at samarbejde med mange andre aktører i kommunen.</p> <p>Bibliotekerne har tidligere været udfordret på at nå ungegruppen, men har aktivt i deres strategier</p>

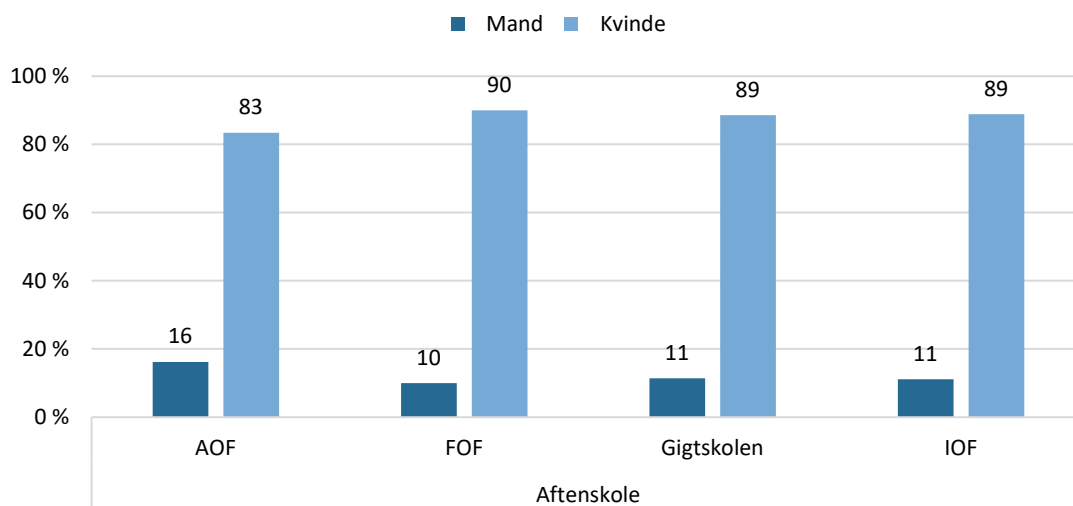
²⁵ <https://www.rk.dk/musikskolen/tilmelding-og-priser/vores-tilmelding-og-priser>

²⁶ I praksis er det dog primært blevet udsatte unge, der anvender tilbuddet.

	arbejdet med at modernisere bibliotekernes tilbud til netop den gruppe.
<p>Aktiv fritid Bevægelsestilbud, hvor man kan gå til mange forskellige aktiviteter for 280 kr./året i foreningskontingent.</p> <p>Henvender sig til arbejdsledige, efterlønnere og pensionister, idet det i 1985 blev oprettet som beskæftigelsestilbud af Rødovre Kommune.</p> <p>Senere dog registreret som forening (2006) under Danmarks Idrætsforbund (DAI)</p>	<p>Tilbuddet Aktiv Fritid har fået mange medlemmer. Tidligere har Rødovre Kommunale Aftenskole²⁷ været tilknyttet tilbuddet. I dag er der fortsat et lungekor i aftenskoleregi, som har stor tilgang. Men selve aftenskoleaktiviteten er faldet markant i Aktiv fritid.</p> <p>Tilbuddet kan i praksis være en konkurrent, da det henvender sig til den målgruppe, aftenskolerne også har tilbud til.</p>

Tabellen er en kondensering af pointer, som træder frem i interviewene med i alt otte informanter, primært kommunale aktører fra nogle af de forskellige tilbud og en enkelt underviser. Derudover er der foretaget orientering på tilbuddenes hjemmesider. Tabellens indhold er baseret på eksempler, informanterne har nævnt i interviewene. Vi har således ikke talt med alle de forskellige tilbud, hvilket vil være væsentlig i et videre udviklingsarbejde.

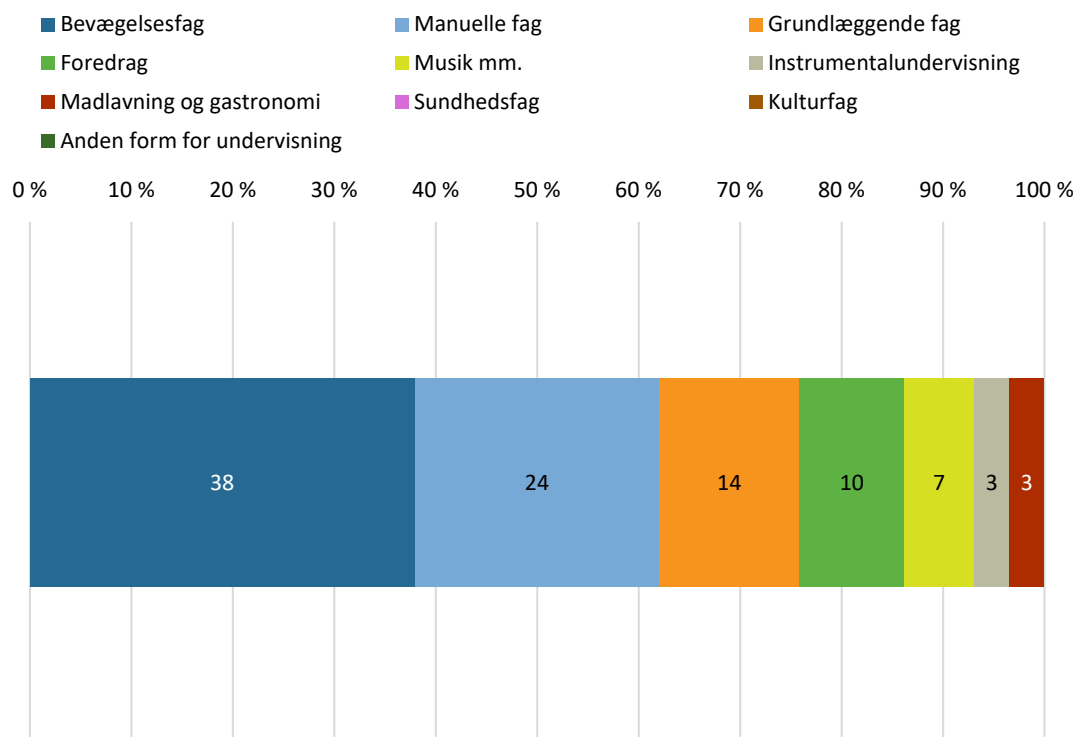
Figur 1.1: Kønsfordeling på tværs af aftenskoler (pct.)

Figuren viser svar på spørgsmålet: "Hvad er dit køn?", og viser kønsfordelingen på tværs af de fire deltagende aftenskoler. Køns-kategorien 'andet' er udeladt grundet et for lille antal respondenter. n: 301.

²⁷ RKA gik konkurs i 2018 og stod for knap 60 pct. af kommunens samlede aftenskoleaktivitet (Jensen, et. al, 2023, 12)

Figur 2.1: Fagvalg af kursister, som er fuldtidsansatte (pct.)

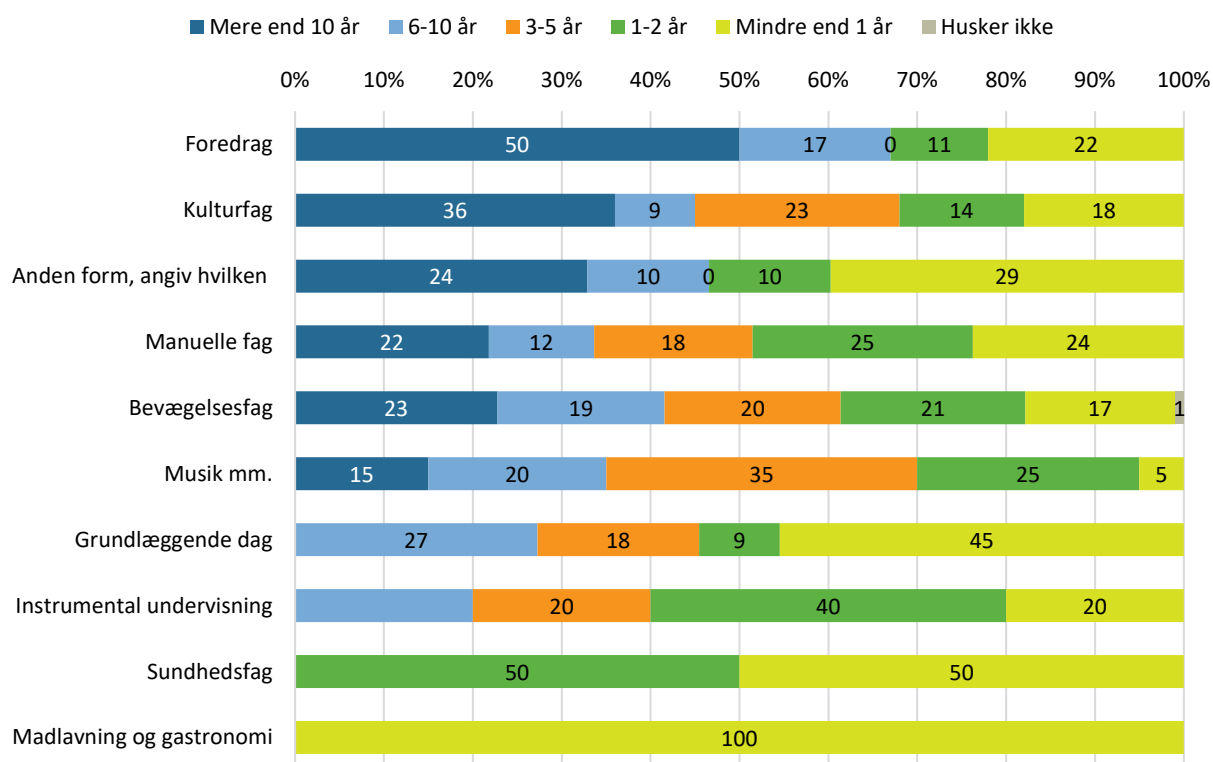

Figuren viser, hvilke fag fuldtidsansatte kursister går på (pct.). n: 41. Undersøgelsen viser, at de respondenter der er fuldtidsansatte ikke vælger at deltage på sundhedsfag og kulturfag, hvorfor disse ikke fremgår med procentsatser i figuren.

Tabel 8: Andel over 65 år, der uden besvær kan gennemføre hver af de tre aktiviteter, fordelt på køn (pct)

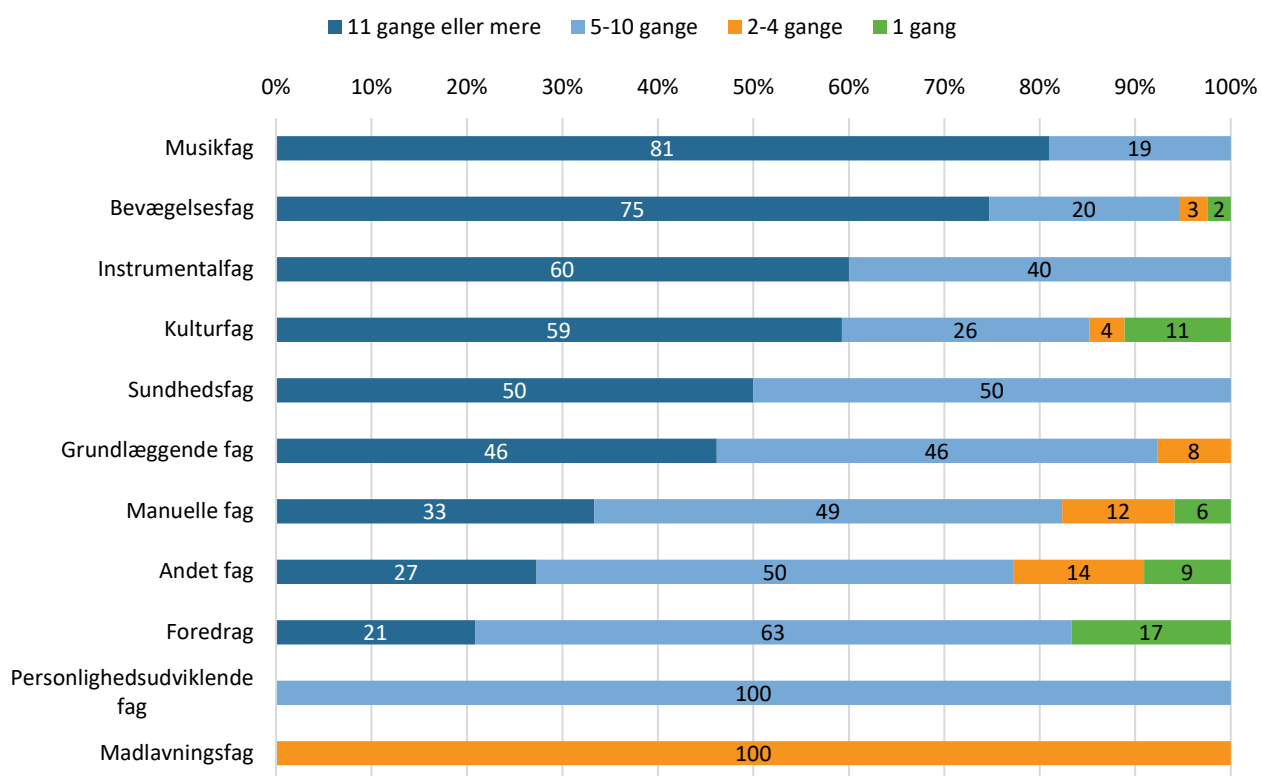
Funktionsniveau	Mænd (kursister)	Kvinder (kursister)	Mænd (Ældreprofilen)	Kvinder (Ældreprofilen)
Gå 400 meter uden hvile	89	82	71	65
Går op eller ned ad en trappe fra en etage til en anden uden hvilke	74	72	70	59
Bære 5 kg (f.eks. indkøbsposer)	89	66	75	50
Antal svarpersoner (N)	38	179	1.819	2.065

Figur 3.1: Antal år på fag fordelt på fagtyper (pct.)

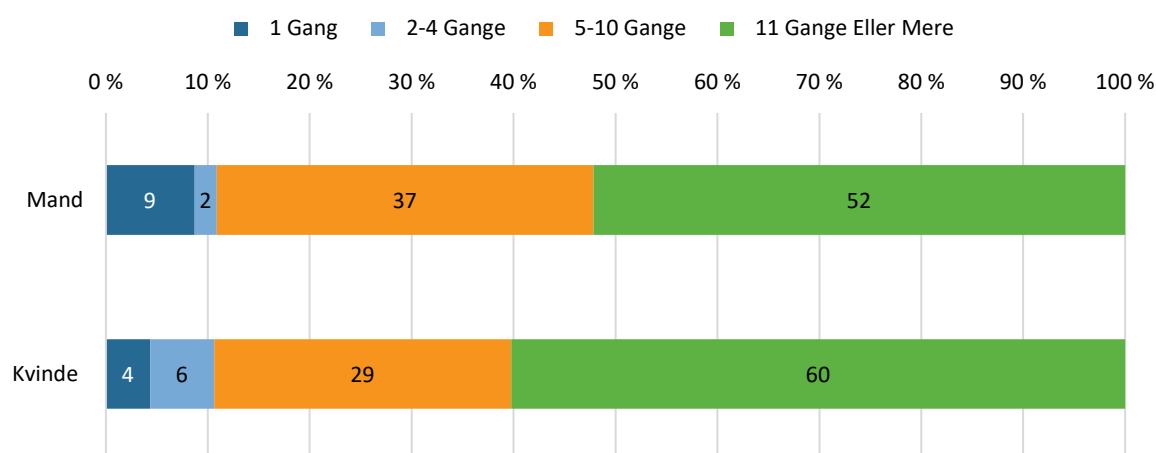
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange sammenhængende år har du fulgt dette fag?". n: Bevægelsesfag: 139, grundlæggende fag: 10, sundhedsfag: 2, manuelle fag: 5, kulturfag: 22, musik mm.: 17, instrumentalundervisning: 5, madlavning og gastronomi: 1, foredrag: 15, anden form: 18.

Figur 4.1: Antal undervisningsgange på fag fordelt på fagtype (pct.)

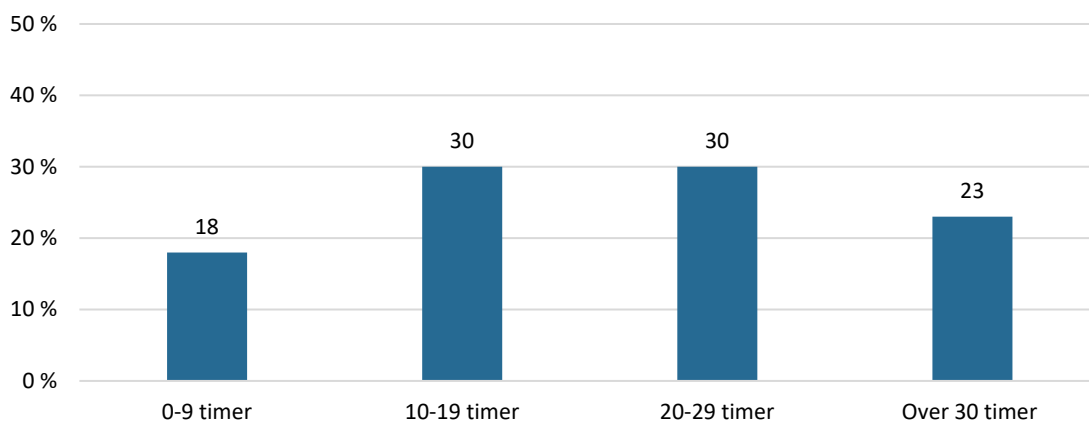
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange undervisningsgange er der på holdet dette forår?" fordelt på fag. n: 280, heraf: Bevægelsesfag: 139. Grundlæggende fag: 10. Sundhedsfag: 2. Manuelle fag: 51. Kulturfag: 22. Musik mm.: 17. Instrumental undervisning: 5. Madlavning og gastronomi: 1. Foredrag; 15. Anden form: 18.

Figur 5.1: Antal undervisningsgange på fag fordelt på køn (pct.)

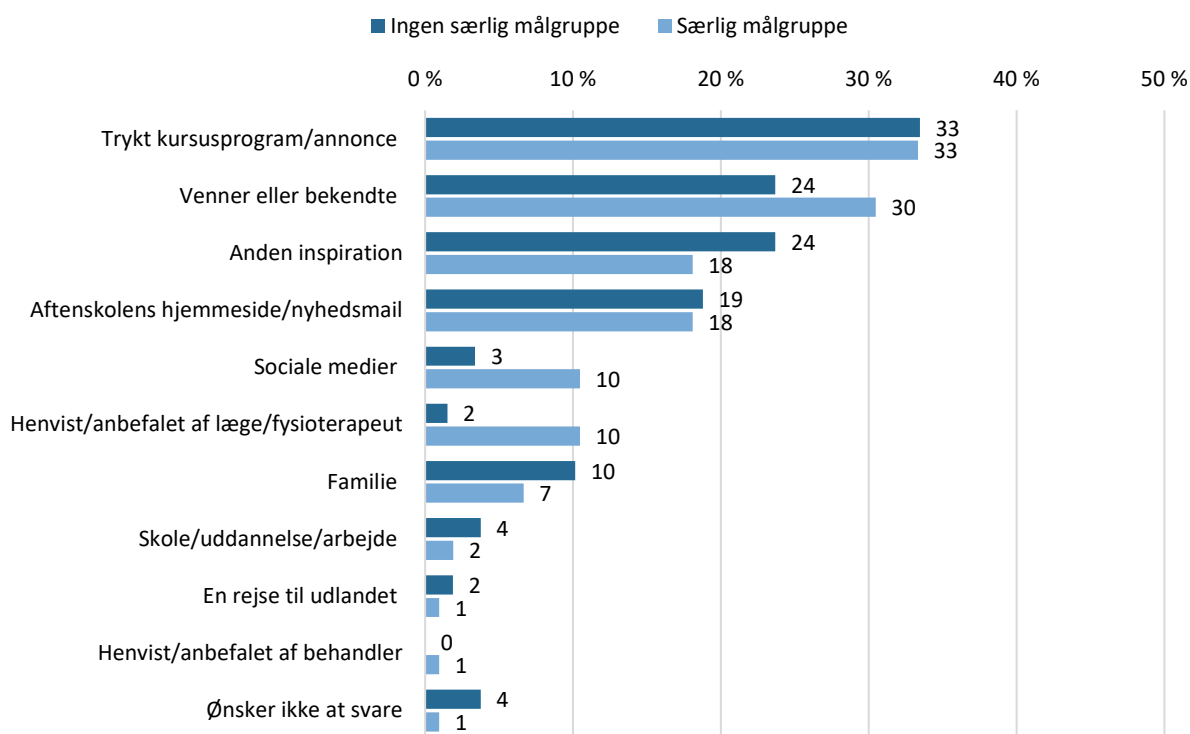
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange undervisningsgange er der på holdet dette forår?" fordelt på køn. Kønsategorien 'andet' er udeladt grundet et for lille antal respondenter. n: totalt: 300, kvinder: 254, mænd: 46.

Figur 6.1: Antal timer kursisterne går til undervisning (pct).

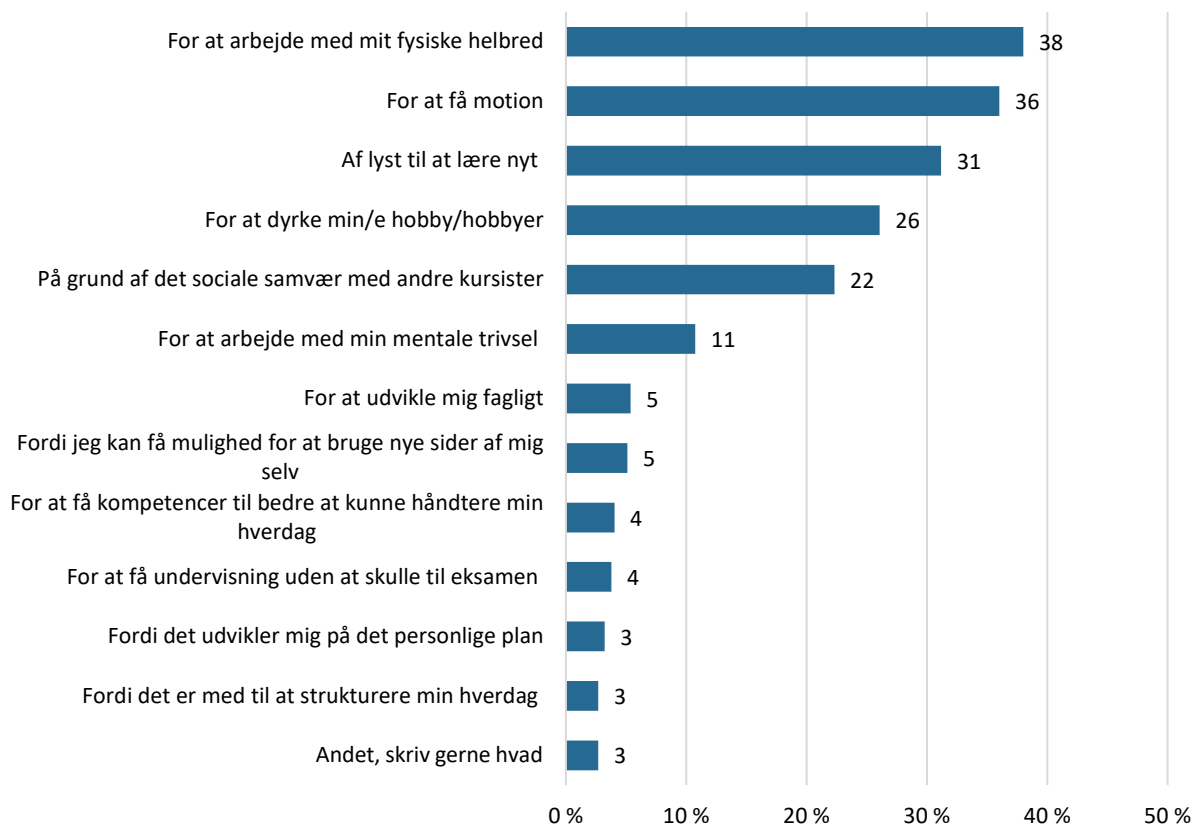
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvor mange undervisningstimer vil du anslå, det svarer til i alt? (Skriv kun hele timer)". n: 336.

Figur 54: Inspirationskilde til at gå i aftenskole (pct.) fordelt på særlige målgrupper

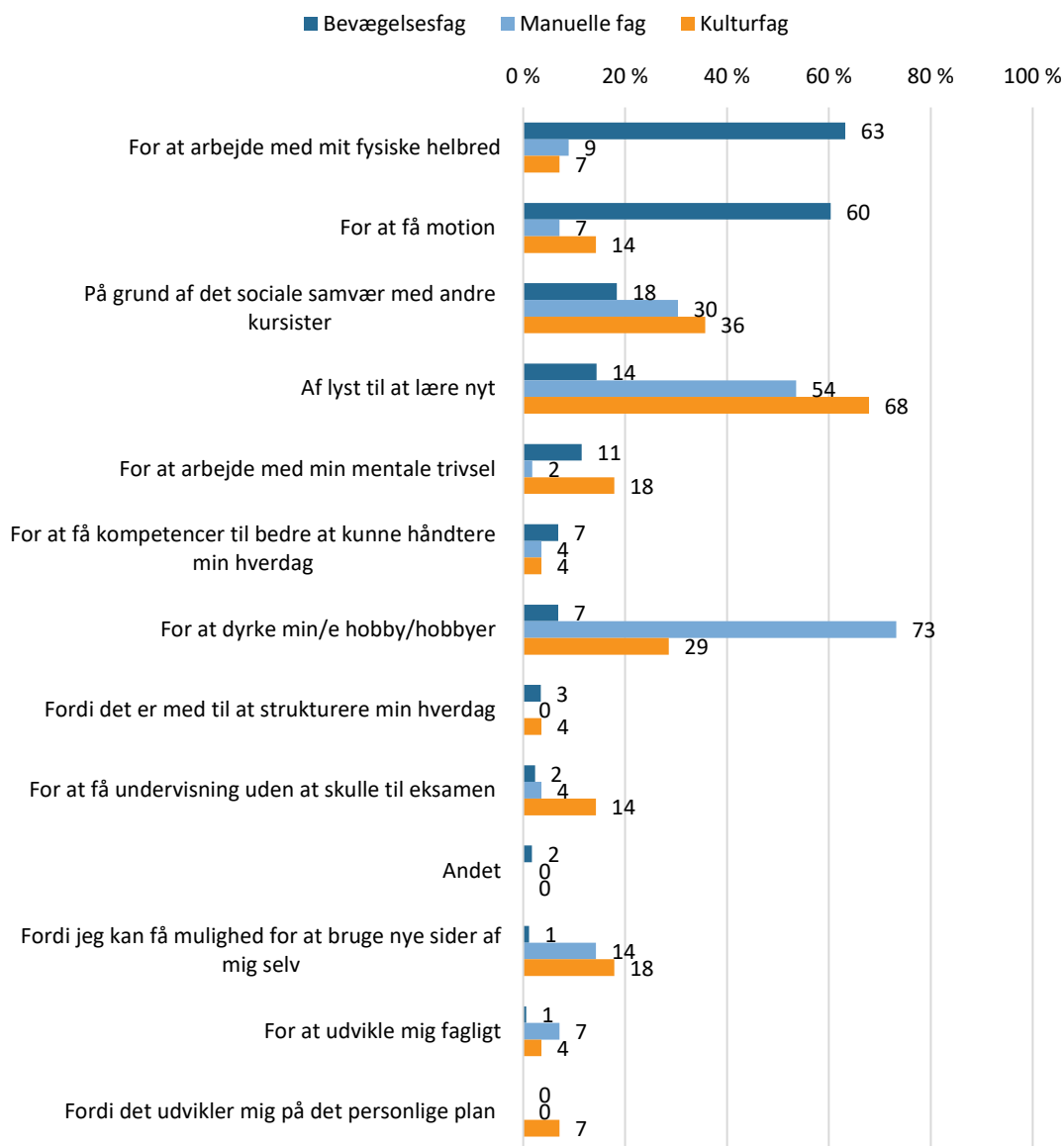
Figuren viser kursisterne svar på spørgsmålet "Hvem eller hvad inspirerede dig til at gå i aftenskole?" fordelt på målgruppe. n: Ingen særlig målgruppe: 266, Særlig målgruppe: 105.

Figur 55: Væsentligste årsager til at gå i aftenskole (pct.)

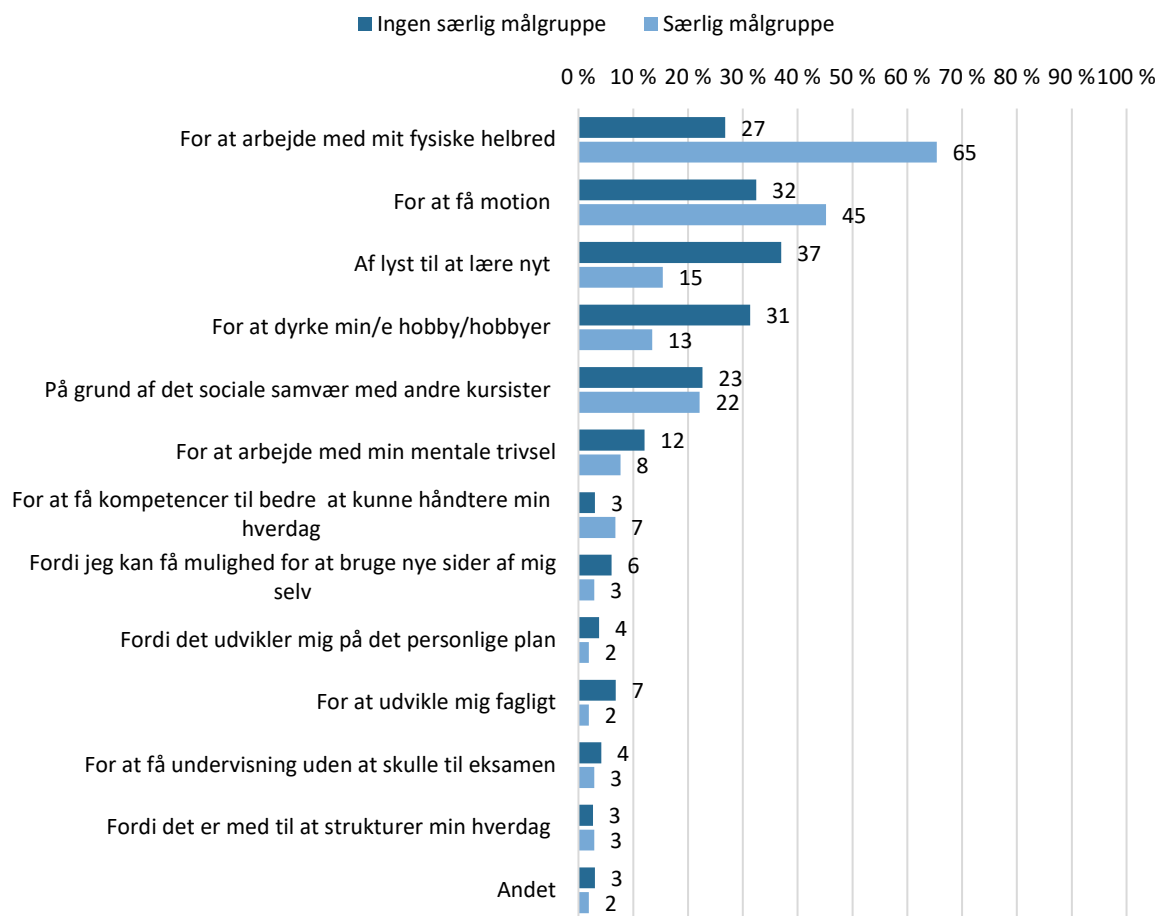
Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvad er de væsentligste årsager til, at du går i aftenskole? (Sæt maksimalt tre kryds)". n: 396. Tallene summeres til mere end 100 pct., da kursisterne har kunnet sætte kryds ved mere end én undervisningsform, hvis de har angivet, at de går på mere end ét hold.

Figur 56: Væsentligste årsager til at gå i aftenskole fordelt på fag (pct.)

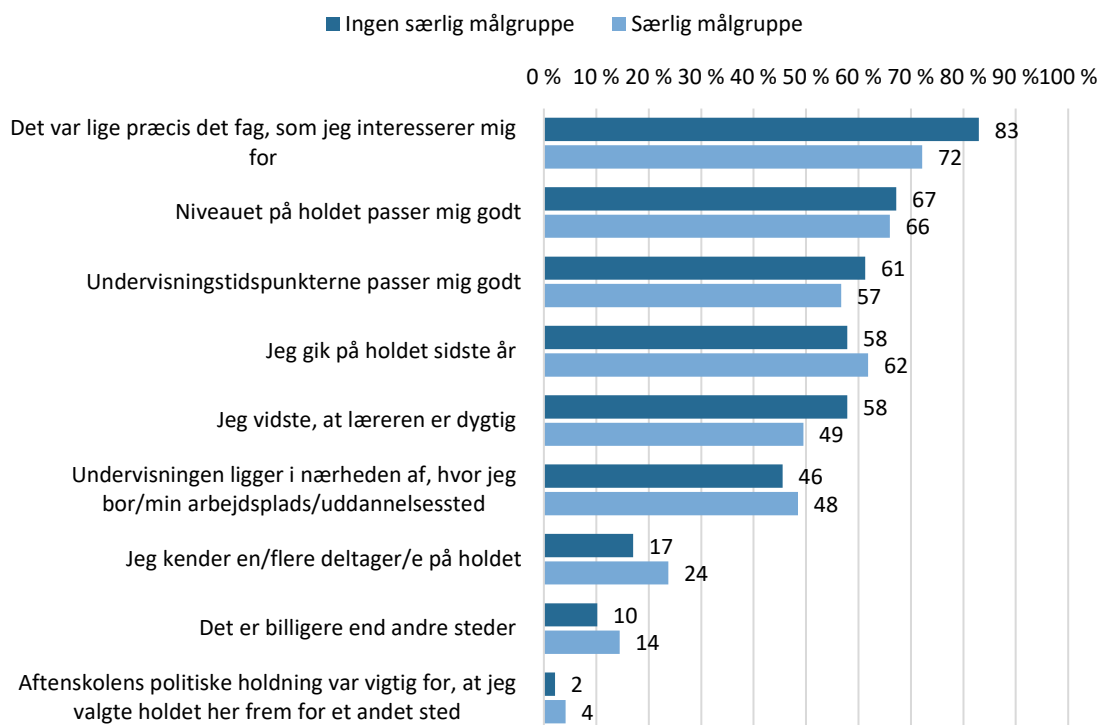
Figuren viser svarerne på spørgsmålet: "Hvad er de væsentligste årsager til, at du går i aftenskole? (Sæt maksimalt tre kryds)", og vises kun for de tre mest populære fag. n: Bevægelsesfag: 156. Manuelle fag: 56. Kulturfag: 23.

Figur 57: Væsentlige årsager til deltagelse i aftenskole

Figuren viser kursisterne svar på spørgsmålet "Hvad er de væsentligste årsager til, at du går i aftenskole? (Sæt maksimalt tre kryds)" fordelt på målgruppe. n: Ingen særlig målgruppe: 266, Særlig målgruppe: 105.

Figur 58: Vigtige grunde fra valg af hold – fordelt på målgruppe

Figuren viser kursisterne svar på spørgsmålet "Vurder på en skala fra 1 til 5, hvor vigtige følgende grunde var for dit valg af dette hold (hvor 1 er 'slet ikke vigtigt' og 5 er 'meget vigtigt')" fordelt på målgruppe. n: Ingen særlig målgruppe: 266, Særlig målgruppe: 105.

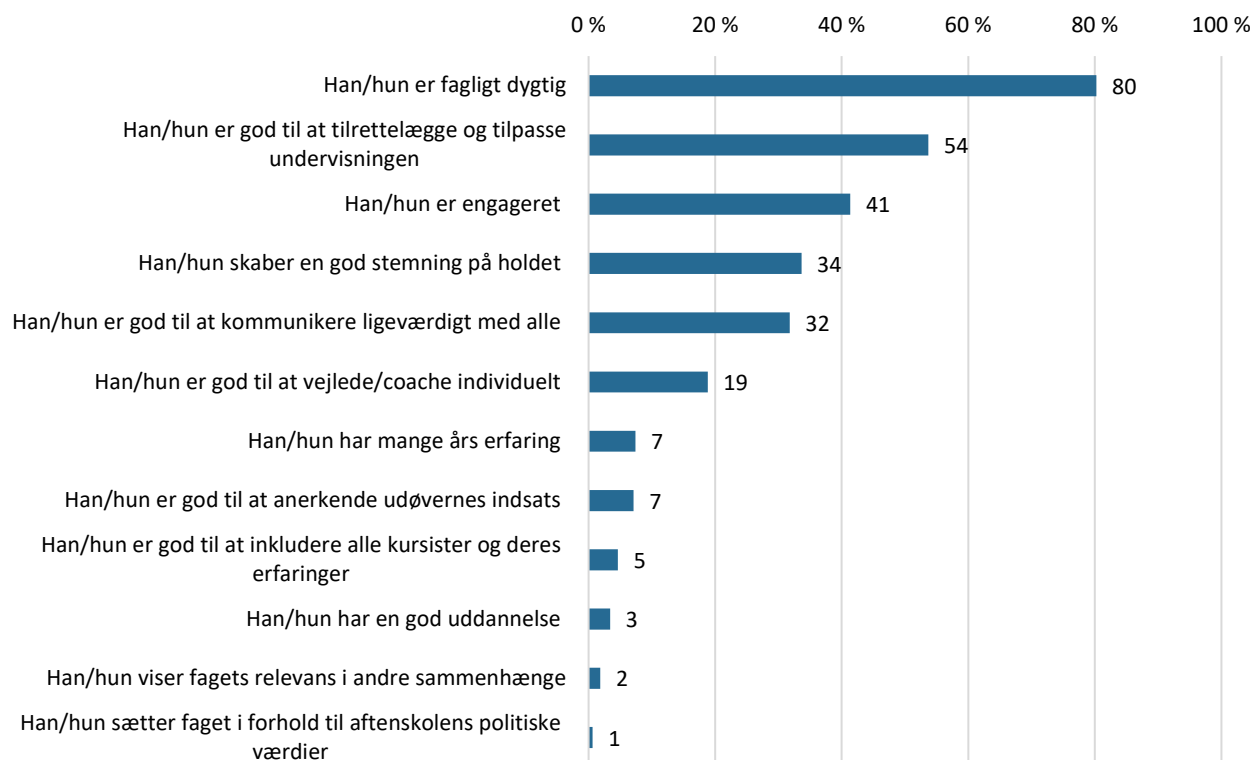
Tabel 9: Kursisternes tilfredshed med en række forhold på aftenskolerne fordelt på køn (pct.)

	Meget tilfreds	Delvist tilfreds	Delvist utilfreds	Meget utilfreds	Ved ikke/ ikke relevant
Mænd					
Stemningen på stedet generelt	76	7	2	7	9
Aftenskoleundervisningen generelt	74	9	4	7	7
Mulighed for at få plads på de hold, jeg ønsker at deltage på	80	2	2	11	4
Undervisningstidspunkterne	74	13	2	9	2
Transporttiden til og fra min aftenskole	72	4	2	9	13
Det sociale fællesskab blandt aftenskoledeltagerne generelt	50	20	4	4	22
Kommunikationen fra aftenskolen	57	22	0	9	13
Parkeringsmuligheder ved aftenskolen	54	11	4	9	22
Pris i forhold til, hvad jeg får ud af det	46	41	7	4	2
Lokalerne på aftenskolen	50	30	11	4	4

Kvinder					
Stemningen på stedet generelt	81	11	2	3	4
Aftenskoleundervisningen generelt	81	10	2	5	3
Mulighed for at få plads på de hold, jeg ønsker at deltage på	80	8	2	3	6
Undervisningstidspunkterne	75	14	3	4	4
Transporttiden til og fra min aftenskole	70	19	2	2	7
Det sociale fællesskab blandt aftenskoledeltagerne generelt	74	15	0	3	8
Kommunikationen fra aftenskolen	61	24	4	4	6
Parkeringsmuligheder ved aftenskolen	52	17	4	3	25
Pris i forhold til, hvad jeg får ud af det	50	35	8	3	4
Lokalerne på aftenskolen	37	36	15	7	4

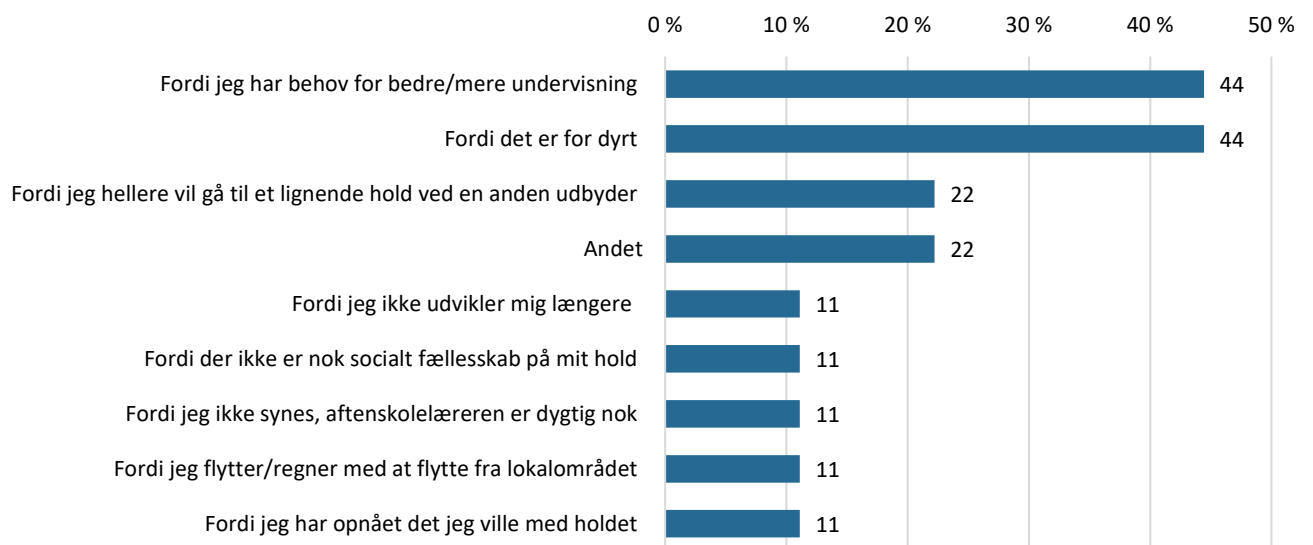
Tabellen viser kursisters svar på spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du med følgende forhold hos din aftenskole? (Sæt et kryds i hver linje)", fordelt på køn. N: kvinder: 254, mænd: 46.

Figur 59: De vigtigste egenskaber hos en aftenskolelærer (pct.)

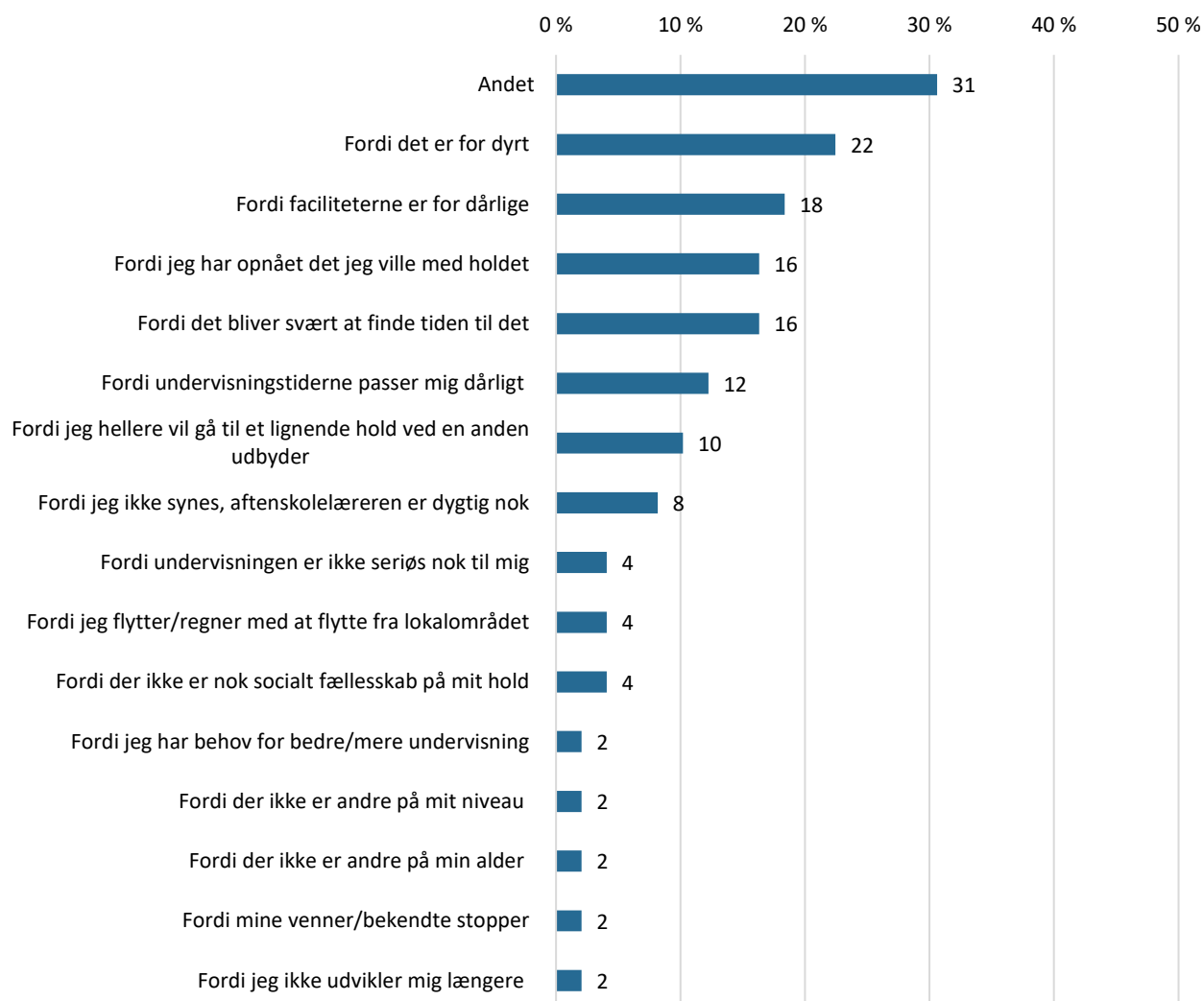
Figuren viser kursisters svar på spørgsmålet: "Hvilke egenskaber er efter din mening de VIGTIGSTE egenskaber hos en aftenskolelærer? (Sæt maksimalt tre kryds)". Da kursisterne har kunne sætte mere end ét kryds, summere procentsatserne ikke til 100. n: 322.

Figur 60: Årsager til fravalg af aftenskoleudbyder næste år (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvorfor ser du ikke dig selv deltage i aftenskoleundervisning hos den samme udbyder om et år? (Vælg de tre vigtigste årsager)". n: 9. Den samlede sum summere til mere end 100 pct., fordi kursisterne har kunnet krydse op til tre svarmuligheder af.

Figur 61: Årsager til fravalg af aftenskole udbyder næste år (pct.)

Figuren viser kursisternes svar på spørgsmålet: "Hvorfor ser du muligvis ikke dig selv deltage i aftenskoleundervisning hos den samme udbyder om et år? (Vælg de tre vigtigste årsager)". n: 49. Den samlede sum summerer til mere end 100 pct., fordi kursisterne har kunnet krydse op til tre svarmuligheder af.

Tekstboks 10: Uddybende svar fra kursisterne om årsager til mulig ikke-deltagelse hos samme udbyder om et år

"På grund af min alder."

"Hvis min underviser stopper."

"Virkelig dårlige lokale til så mange deltagere."

"Vides ikke endnu."

"Underviser var bare vikar."

"Superdårlige lokaleforhold. Syntes ikke [navn på aftenskole] kan byde mig så dårlige lokaleforhold."

"Når man vælger sprog, må man antage, at underviser er sproglærer og ikke antropolog."

"Læreren taler ikke altid pænt til deltagerne, har et mærkeligt humør."

"Lokaliteterne er alt for små. Vi kan ikke stå med staffeli alle sammen pga. små rum og alt for mange møbler."

"Jeg vil hellere gå til pilates, har gået til det i over 20 år."

"Hvis der kommer et fotokursus."

"Holdet bliver vist ikke udbudt i sin nuværende form i næste sæson."

"Fordi vores svømmelærer har sagt op, og vi ingen besked har om, at der bliver ansat en ny."

"Fordi der ikke udbydes det, jeg efterspørger."

"For megen larm fra andre lokaler i huset (f.eks. harmonerer høj musik DÅRLIGT med afspændingsøvelser)."

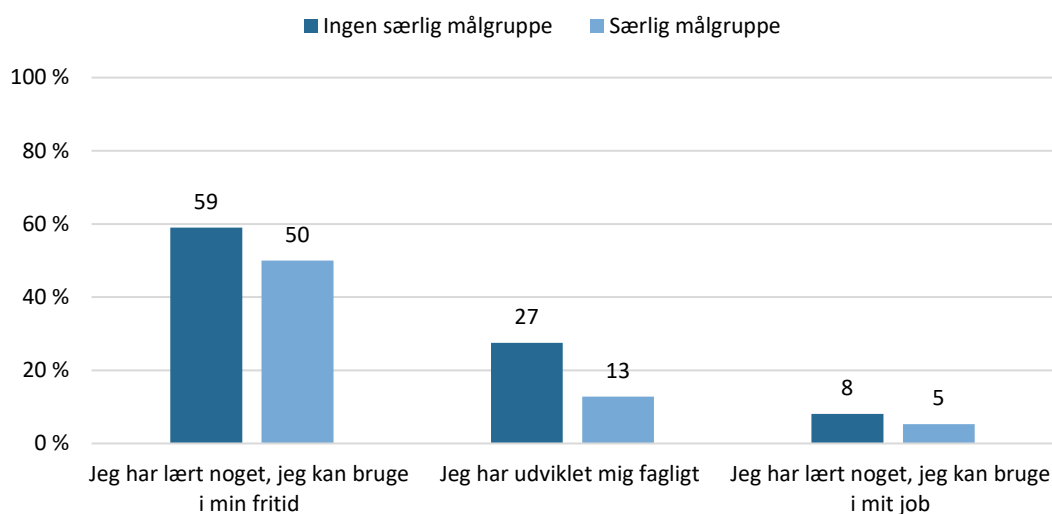
"Emnet er måske ikke lige mig."

"Efter utallige forespørgsler om at blive lukket ind i lokalet mere end fem minutter før undervisningsstart, er dette endnu ikke lykkedes. Jeg synes, det er dårlige kundepleje efter [navn på aftenskole]-kontoret ligger på den anden side af hækken. Klokken er altid fem-ti minutter over start pga., vi ikke kan nå at skifte tøj og lægge vores ting klar. Hvis jeg stopper, er det pga. dårlig service fra [navn på aftenskole] + for meget larm fra holdene ovenover os."

"Afhænger af, om der er noget, jeg har lyst til at høre om."

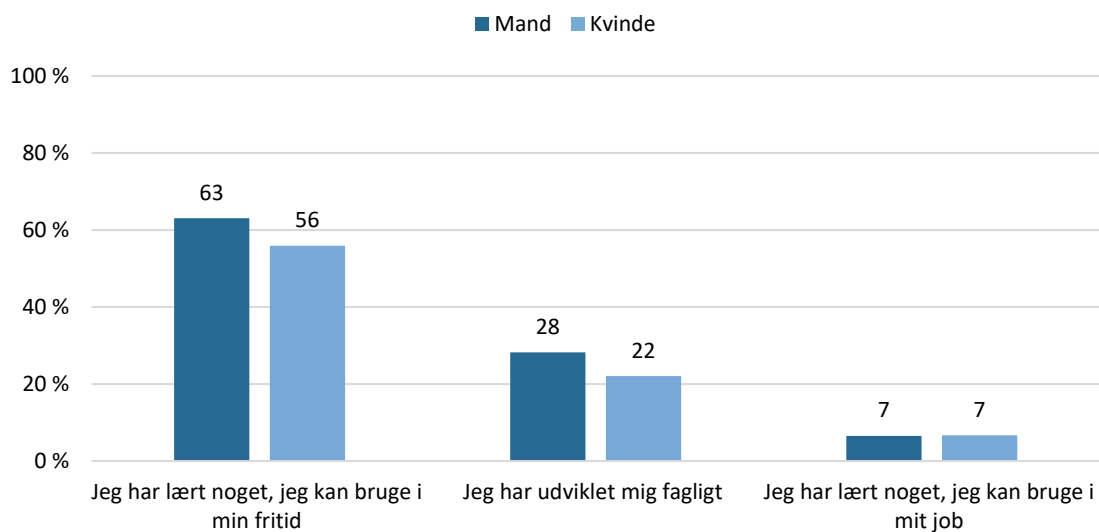
Tekstboksen viser kursisternes åbne svar til spørgsmålet: "Hvorfor ser du muligvis ikke dig selv deltage i aftenskoleundervisning hos den samme udbyder om et år? (vælg de tre vigtigste årsager) – andet, skriv hvad". n: 18.

Figur 62: Faglig udvikling fordelt på hold tilpasset særlige vs. ikke-særlig målgrupper (pct.)

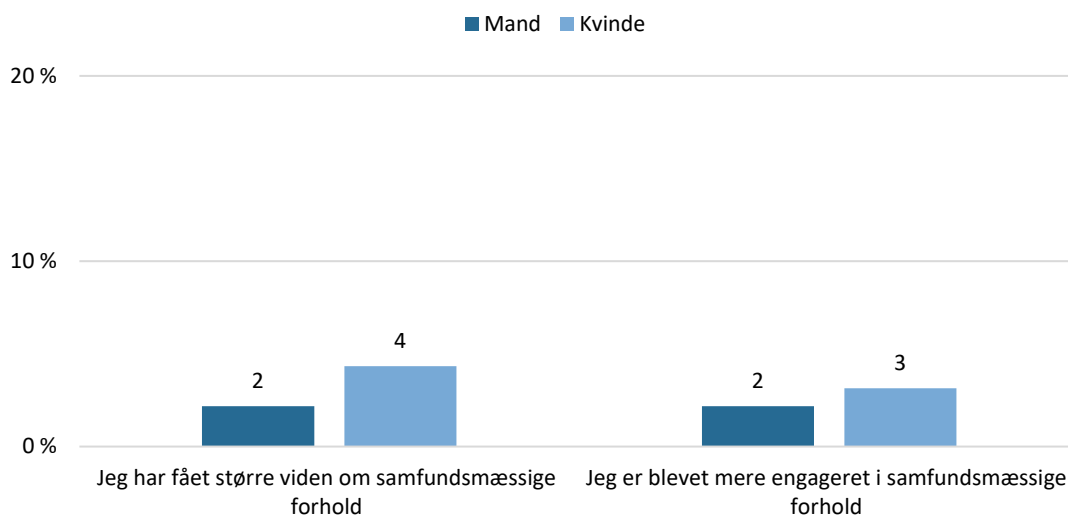
Figuren viser andelen af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på særlige vs. ikke-særlig målgrupper. n: Ingen særlig målgruppe: 222, særlig målgruppe: 94.

Figur 63: Fagligt udbytte fordelt på køn (pct.)

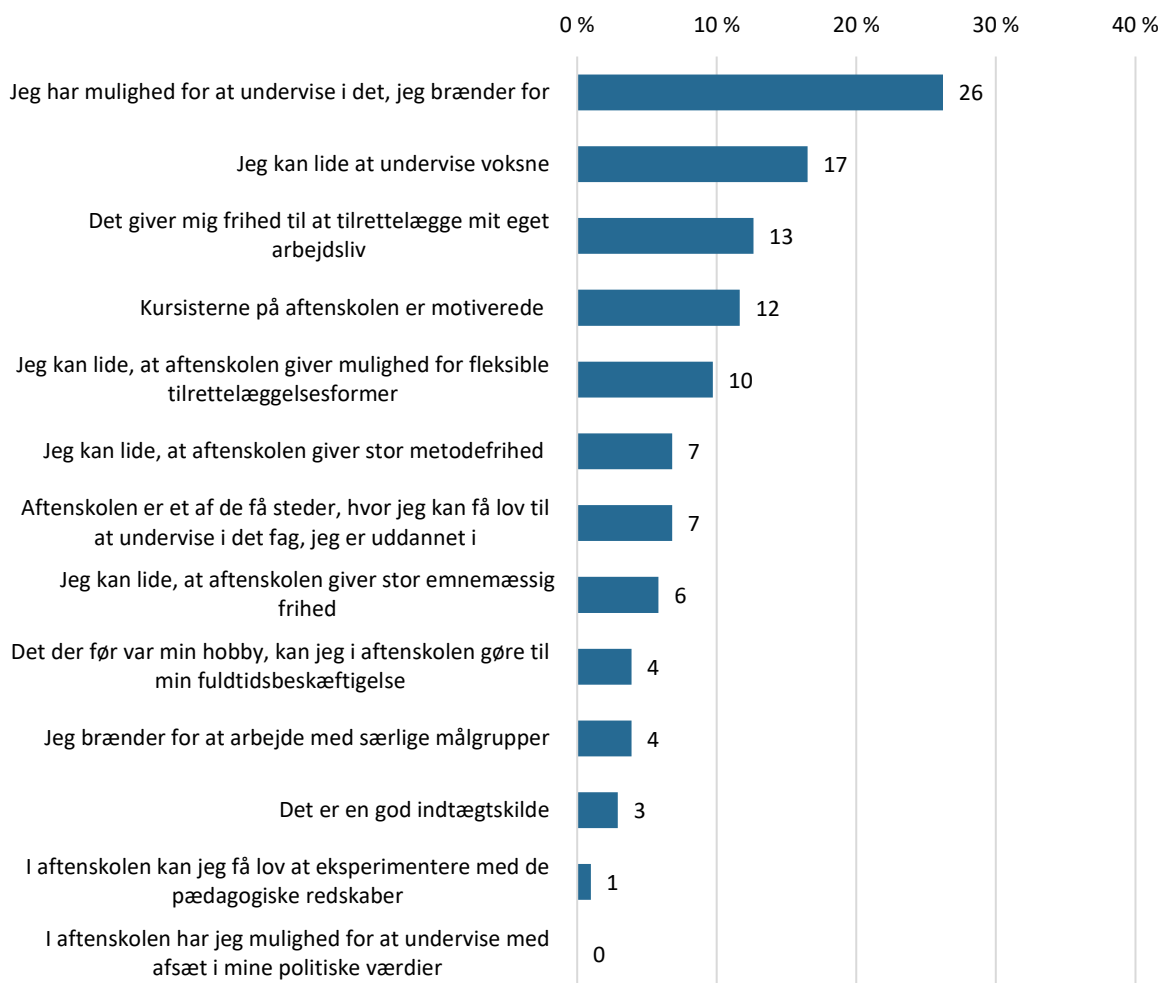
Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på køn. n: kvinder: 254, mænd: 46.

Figur 64: Samfundsmæssigt udbytte fordelt på køn (pct.)

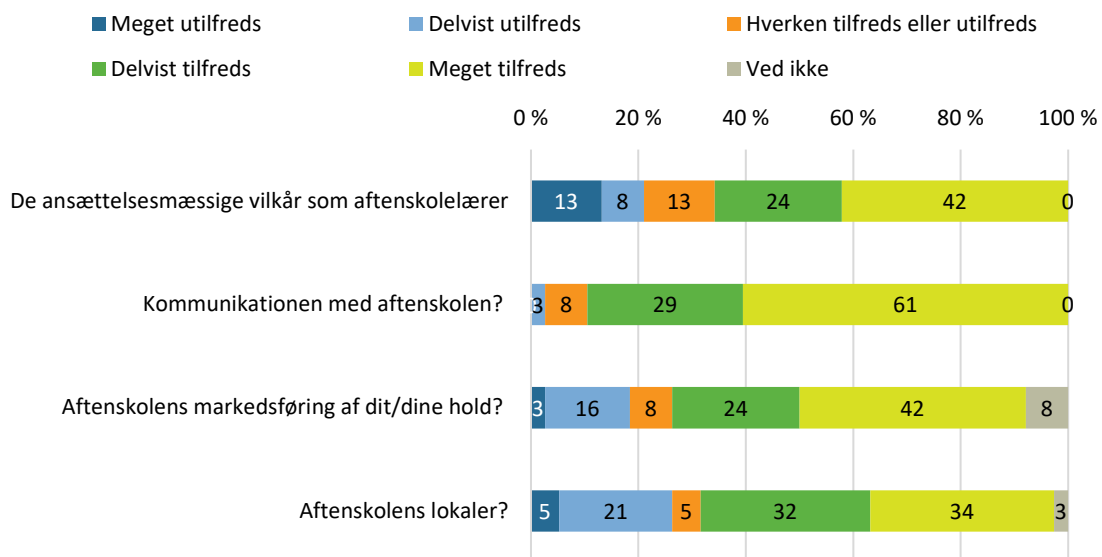
Figuren viser andel af kursister, der har svaret 'I høj grad' til udsagnene fordelt på målgruppe (pct.). n: kvinder: 254, mænd: 46.

Figur 65: Undervisernes motivation for at arbejde i aftenskoleregi (pct.)

Figuren viser undervisernes svar på spørgsmålet: "Jeg er aftenskolelærer, fordi (sæt maximalt tre kryds)". n: 36.

Figur 66: Tilfredshed med ansættelsesmæssige vilkår

Figuren viser underviserens svar på spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du med følgende forhold hos din aftenskole?". n=36.

Videncenter
for Folkeoplysning